294 c 29

Ὁ ΤΟΥ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ

ΠΟΛΕΜΟΣ

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ.

THUCYDIDIS

BELLUM

PELOPONNESIACUM.

Ex editione WASSII et DUKERI.

TOM. II.

GLASGUAE:

IN AEDIBUS ACADEMICIS

EXCUDEBANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS

ACADEMIAE TYPOGRAPHI

MDCCLIX.

G.R.III.
BR. MUS.

ΤΗΣ ΤΟΥ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ,

ΤΟΥ

ΟΛΟΡΟΥ,

ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ, ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

BR. MUS.

THUCYDIDIS

OLORI FILII,

HISTORIAE

LIBER SECUNDUS.

ΤΗΣ ΤΟΥ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ,

ΤΟΥ ΟΛΟΡΟΥ,

ΞΥΓΓΡΑΦΗΣ, ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΑΡΧΕΤΑΙ δὲ ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη Αθηναίων καὶ Πελοποννησίων, καὶ τῶν ἑκατέροις ξυμμάχων· ἐν ᾧ ὕστε ἐπεμίγνυντο ἔτι ἀκηρυκτεὶ παρ' ἀλλήλους, καταστάντες τε ξυνεχῶς ἐπολέμων. γέγραπται δὲ ἑξῆς ὡς ἕκαστα ἐγίγνετο κατὰ θέρος καὶ χειμῶνα.

β'. Τέσσαρα μὲν γὰρ καὶ δέκα ἔτη ἐνέμειναν αἱ τριακοντούτεις σπονδαὶ, αἳ ἐγένοντο μετ' Εὐβοίας ἅλωσιν· τῷ δὲ πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει, ἐπὶ Χρυσίδος ἐν Αργει τότε πεντήκοντα δυοῖν δέουσα ἔτη ἱερωμένης, καὶ Αἰνησίου Εφόρου ἐν Σπάρτῃ, καὶ Πυθοδώρου ἔτι δύο μῆνας Αρχοντος Αθηναίοις, μετὰ τὴν ἐν Ποτιδαίᾳ μάχην, μηνὶ

THUCYDIDIS
OLORI FILII,
HISTORIAE
LIBER SECUNDUS.

HINC igitur initium belli, inter Athenienſes et Peloponneſios ac utrorumque ſocios geſti, jam ducitur: in quo nullis inter ſe commerciis amplius ſine caduceatore miſcebantur; et ex quo id ſemel ſuſceperunt, id etiam continenter geſſerunt. Scriptum autem eſt ordine, prout ſingula quaeque aeſtate atque hyeme ſunt acta.

2. Nam tricennalia foedera, quae poſt captam Euboeam inita fuerunt, quatuordecim quidem annos duraverunt: ſed quintodecimo anno, cum Chryſis ſacerdos duodequinquageſimum ſacerdotii annum Argis ageret, et Aeneſias Spartae Ephorus eſſet, et Pythodoro, qui tunc Athenis Archon erat, duo praeterea menſes ad integrum Magiſtratus annui tempus abſolvendum adhuc ſupereſſent, ſexto menſe a pugna ad Po-

tidaeam commiſſa, ſtatim ineunte vere, Thebanorum quidam paulo plures trecentis (ipſis vero praeerant Pythangelus Phylidae, et Diemporus Onetoridae *filius*, qui *tunc* apud Boeotos ſummum Magiſtratum gerebant) circa primum ſomnum cum armis Plataeam Boeotiae *urbem*, Athenienſium ſociam, ingreſſi ſunt. Illos autem *in urbem* induxerunt, et portas *illis* aperuerunt quidam Plataeenſes, Nauclides, et qui ejusdem factionis erant; qui, ut privatam potentiam ſibi pararent, cives ſibi inimicos de medio tollere, urbemque Thebanis adjungere volebant. Haec autem egerunt per Eurymachum Leontiadae *filium*, virum Thebanorum potentiſſimum. Thebani enim, cum bellum fore praeviderent, Plataeam, quae ſimultates ſecum ſemper gerebat, in pace, belloque nondum palam moto, intercipere volebant. Quamobrem etiam *iſti* facilius, clam ingreſſi ſunt, nulla dum poſita cuſtodia, armisque in foro poſitis, illis quidem, a quibus *in urbem* inducti fuerant, morem non geſſerunt, ita ut ſtatim rem aggrederentur, et in inimicorum aedes ingrederen-

ἔκτῳ, καὶ ἅμα ἦρι ἀρχομένῳ, Θηβαίων ἄνδρες ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων (ἡγοῦντο δὲ αὐτῶν Βοιωταρχοῦντες, Πυθάγγελός τε ὁ Φυλίδου, καὶ Διέμπορος ὁ Ονητορίδου) ἐσῆλθον περὶ πρῶτον ὕπνον ξὺν ὅπλοις ἐς Πλάταιαν τῆς Βοιωτίας, οὖσαν Αθηναίων ξυμμαχίδα. ἐπηγάγοντο δὲ καὶ ἀνέῳξαν τὰς πύλας Πλαταιέων ἄνδρες, Ναυκλείδης τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, βουλόμενοι, ἰδίας ἕνεκα δυνάμεως, ἄνδρας τε τῶν πολιτῶν τοὺς σφίσιν ὑπεναντίους διαφθεῖραι, καὶ τὴν πόλιν Θηβαίοις προσποιῆσαι. ἔπραξαν δὲ ταῦτα δι' Εὐρυμάχου τοῦ Λεοντιάδου, ἀνδρὸς Θηβαίων δυνατωτάτου. προϊδόντες γὰρ οἱ Θηβαῖοι ὅτι ἔσοιτο ὁ πόλεμος, ἤθελον τὴν Πλάταιαν, ἀεὶ σφίσι διάφορον οὖσαν, ἔτι ἐν εἰρήνῃ τε, καὶ τοῦ πολέμου μήπω φανεροῦ καθεστῶτος, προκαταλαβεῖν. ᾗ καὶ ῥᾷον ἔλαθον ἐσελθόντες, φυλακῆς οὐ προκαθεστηκυίας. ξυλλεγέντες δὲ ἐς τὴν ἀγορὰν τὰ ὅπλα, τοῖς μὲν ἐπαγομένοις οὐκ ἐπείθοντο, ὡς εὐθὺς ἔργου

ἔχεσθαι, καὶ ἰέναι ἐς τὰς οἰκίας τῶν ἐχθρῶν· ἐγνώμην δὲ ἐποιοῦντο, κηρύγμασί τε χρήσασθαι ἐπιτηδείοις, καὶ ἐς ξύμβασιν μᾶλλον καὶ φιλίαν τὴν πόλιν ἀγαγεῖν· (καὶ ἀνεῖπεν ὁ κήρυξ, εἴτις βούλεται κατὰ τὰ πάτρια τῶν πάλαι Βοιωτῶν ξυμμαχεῖν, τίθεσθαι παρ' αὐτοὺς τὰ ὅπλα) νομίζοντες σφίσι ῥᾳδίως τούτῳ τῷ τρόπῳ προχωρήσειν τὴν πόλιν.

γ'. Οἱ δὲ Πλαταιῆς, ὡς ἤσθοντο ἔνδον τε ὄντας τοὺς Θηβαίους, καὶ ἐξαπιναίως καταφλεγμένην τὴν πόλιν, καταδείσαντες, καὶ νομίσαντες πολλῷ πλείους ἐσεληλυθέναι (ἦν γὰρ ἐώρων ἐν τῇ νυκτὶ) πρὸς ξύμβασιν ἐχώρησαν, καὶ τοὺς λόγους δεξάμενοι ἡσύχαζον· ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ἐς οὐδένα οὐδὲν ἐνεωτέριζον. πράσσοντες δέ πως ταῦτα κατενόησαν οὐ πολλοὺς τοὺς Θηβαίους ὄντας, καὶ ἐνόμισαν, ἐπιθέμενοι, ῥᾳδίως κρατῆσαι. τῷ γὰρ πλήθει τῶν Πλαταιέων οὐ βουλομένῳ ἦν τῶν Ἀθηναίων ἀφίστασθαι. ἐδόκει οὖν ἐπιχειρητέα

tur; ſed decreverant et amicis edictis, praeconis voce promulgatis uti, et civitatem potius ad compoſitionem et amicitiam adducere. Quare praeco edixit, ſi quis ex patriis Boeotorum inſtitutis eandem belli ſocietatem ſequi vellet, apud ipſos arma poneret, *armisque ſumtis ſe cum ipſis conjungeret:* civitatem hoc modo ſibi facile adjunctum iri ſperantes.

3. Plataeenſes vero, cum Thebanos et intus eſſe, et urbem repente, *praeter omnem expectationem, ab illis* occupatam ſenſiſſent, perterriti, et ſuſpicati longe plures ingreſſos eſſe, (nec enim per noctis caliginem *eos* cernere poterant,) ad compoſitionem venerunt, et, conditionibus acceptis, quieverunt: praeſertim cum *hoſtes* nihil novi in quemquam molirentur. At dum haec agerent, quodammodo animadverterunt, non multos eſſe Thebanos, et, ſi *illos* invaderent, *a ſe* facile ſuperari poſſe exiſtimarunt. Nam Plataeenſis populus ab Athenienſibus deficiebat invitus. Rem igitur tentandam eſſe cenſuit. Quamobrem inter ſe coibant, ſuf-

foſſis communibus *aedium* parietibus, ne, dum per vias commearent, ſe proderent, *et ab hoſte conſpicerentur;* plauſtraque ſine jumentis in viis ſtatuebant, ut muri loco eſſent; et caetera parabant, prout quidque rebus praeſentibus utile fore videbatur. Poſtquam autem res *omnes, ad hoſtes invadendum neceſſariae,* pro facultate *jam* paratae fuerunt, tempore, quo nox adhuc erat, et ipſo diluculi adventu obſervato, ex aedibus egreſſi in ipſos invaſerunt: ne in luce cum illis confidentioribus congrederentur, atque ita *hoſtes* pari *et aequa* conditione ſecum certarent: ſed nocturnis tenebris magis perterrefacti, ſuo uſu, et peritia, quam urbis locorum habebant, inferiores eſſent. Itaque ſtatim *eos* invaſerunt, et ad manus celeriter venerunt.

4. Illi vero, ubi cognoverunt ſe opinione deceptos, inter ſe ipſos conglobabantur, et hoſtium impreſſionem, qua irruebant, propulſabant; eosque bis terve repulerunt: ſed poſtea, cum et ipſi magno ſtrepitu irruerent, et mulieres atque domeſtici ſimul

εἶναι. καὶ ξυνελέγοντο, διορύσσοντες τοὺς κοινοὺς τοίχους, παρ' ἀλλήλους, ὅπως μὴ διὰ τῶν ὁδῶν φανεροὶ ὦσιν ἰόντες· ἁμάξας τε ἄνευ τῶν ὑποζυγίων ἐς τὰς ὁδοὺς καθίσασαν, ἵν' ἀντὶ τείχους ᾖ. καὶ τἆλλα ἐξήρτυον, ᾗ ἕκαστον ἐφαίνετο πρὸς τὰ παρόντα ξύμφορον ἔσεσθαι. ἐπεὶ δὲ ὡς ἐκ τῶν δυνατῶν ἕτοιμα ἦν, φυλάξαντες ἔτι νύκτα καὶ αὐτὸ τὸ περίορθρον, ἐχώρουν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐπ' αὐτούς· ὅπως μὴ κατὰ φῶς θαρσαλεώτεροι ὄντες προσφέρωνται, καὶ σφίσιν ἐκ τοῦ ἴσου γίγνωνται, ἀλλ' ἐν νυκτὶ φοβερώτεροι ὄντες, ἥσσους ὦσι τῆς σφετέρας ἐμπειρίας τῆς καλὰ τὴν πόλιν. προσέβαλλόν τε εὐθὺς, καὶ ἐς χεῖρας ἦεσαν καλὰ τάχος.

δ'. Οἱ δ' ὡς ἔγνωσαν ἐξηπατημένοι, ξυνεσφέροντό τε ἐν σφίσιν αὐτοῖς, καὶ τὰς προσβολὰς ᾗ προσπίπτοιεν ἀπεωθοῦντο. καὶ δὶς μὲν ἢ τρὶς ἀπεκρούσαντο, ἔπειτα πολλῷ θορύβῳ αὐτῶν τε προσβαλόντων, καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν οἰκετῶν ἅμα ἀπὸ τῶν οἰ-

κιῶν κραυγῇ τε καὶ ὀλολυγῇ χρωμένων, λίθοις τε καὶ κεράμῳ βαλλόντων, καὶ ὑετὸς ἅμα διὰ νυκτὸς πολλὸς ἐπιγενομένου, ἐφοβήθησαν, καὶ τραπόμενοι, ἔφυγον διὰ τῆς πόλεως, ἄπειροι μὲν ὄντες οἱ πλείους, ἐν σκότῳ καὶ πηλῷ, τῶν διόδων ᾗ χρὴ σωθῆναι (καὶ γὰρ τελευτῶντος τοῦ μηνὸς τὰ γιγνόμενα ἦν) ἐμπείρως δὲ ἔχοντες τὰς διώκοντας, τοῦ μὴ ἐκφεύγειν· ὥστε διεφθείροντο οἱ πολλοί. τῶν δὲ Πλαταιέων τις τὰς πύλας ᾗ ἐσῆλθον, καὶ ἅπερ ἦσαν ἀνεῳγμέναι, μόναι, ἔκλεισε, συρακίῳ ἀκοντίου ἀντὶ βαλάνου χρησάμενος εἰς τὸν μοχλόν· ὥστε μηδὲ ταύτῃ ἔτι ἔξοδον εἶναι. διωκόμενοι δὲ κατὰ τὴν πόλιν, οἱ μέν τινες αὐτῶν, ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναβάντες, ἔρριψαν ἑς τὸ ἔξω σφᾶς αὐτούς, καὶ διεφθάρησαν οἱ πλείους· οἱ δὲ, κατὰ πύλας ἐρήμους, γυναικὸς δόσης πέλεκυν, λαθόντες καὶ διακόψαντες τὸν μοχλὸν, ἐξῆλθον οἱ πολλοί. αἴσθησις γὰρ ταχεῖα ἐπεγένετο. ἄλλοι δὲ ἄλλῃ τῆς πόλεως σποράδην ἀπώλ-

ex aedibus clamores et ululatus ederent, eosque lapidibus et tegulis peterent, simul etiam cum illa nocte magna pluvia ingruisset, territi fuerunt, et dantes terga per urbem fugere coeperunt, licet *eorum* plerique in tenebris et coeno ignari essent viarum, qua transire, servarique possent, (nam sub ipsum mensis finem haec acciderunt, quae tunc gesta sunt) et hostes insequentes haberent *viarum* peritos, ita ut effugere non possent. Quamobrem *eorum* plerique perierunt. Quidam autem Platæensium *urbis* portas, qua *hostes* intrarant, et quae solae apertae erant, jaculi spiculo pessuli loco usus, et in vectis seram injecto clausit, ita ut ne hac quidem exitus pateret. Cum autem illos hostis persequeretur per urbem, quidam ex ipsis muros conscenderunt, et se ipsos foras dejecerunt, ac plerique interierunt. Alii vero per portas desertas, cum mulier quaedam securim *ipsis* dedisset, clam, et effracto vecte, non multi exiverunt. Nam cito rescitum est. Alii vero per urbem passim trucidabantur. Maxima tamen pars, et

praecipue, qui conglobati erant, irruperunt in magnum aedificium, quod erat muro contiguum, cujus fores erant apertae, exiſtimantes has hujus aedificii fores eſſe *urbis* portas, et plane illam viam extra ferre. Plataeenſes vero, poſtquam eos concluſos viderunt, deliberare coeperunt, utrum eos, ita ut erant, incenſo illo aedificio, concremarent, an aliud aliquod poenae genus in illos ſtatuerent. Tandem vero et hi et caeteri Thebani, qui ſupererant, per urbem vagantes, ſeſe et arma Plataeenſibus ea conditione dediderunt; ut quicquid illis viſum fuerit, ſtatuerent. Qui igitur Plataeae erant, hunc rerum exitum habuerunt.

5. Caeteri vero Thebani, quos antequam nox abiret, et dies clara illuceſceret, cum omnibus copiis adeſſe oportuerat, ſiquid forte minus ſuccederet illis, qui urbem intrarant, cum ipſis in ipſo itinere nuntius de rebus geſtis allatus fuiſſet, *ſuis* ſuppetias veniebant. Plataea autem a Thebis ſeptuaginta ſtadia abeſt, et aqua, quae illa nocte coe-

λυνλο. τὸ δὲ πλεῖσον καὶ ὅσον μάλισα ἦν ξυνεσραμμένον, ἐσπίπτουσιν ἐς οἴκημα μέγα, οὗ ἦν τοῦ τείχους, καὶ αἱ θύραι ἀνεῳγμέναι ἔτυχον αὐτοῦ, οἰόμενοι πύλας τὰς θύρας τοῦ οἰκήματος εἶναι, καὶ ἄντικρυς δίοδον ἐς τὸ ἔξω. ὁρῶντες αὐτοὺς δὲ οἱ Πλαταιεῖς ἀπειλημμένους, ἐβουλεύοντο εἴτε κατακαύσουσιν, ὥσπερ ἔχουσιν, ἐμπρήσαντες τὸ οἴκημα, εἴτε τι ἄλλο χρήσονται. τέλος δὲ ἕτοί τε καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν Θηβαίων περιῆσαν, καὶα τὴν πόλιν πλανώμενοι, ξυνέβησαν τοῖς Πλαταιεῦσι σφᾶς τε αὐτοὺς παραδοῦναι καὶ τὰ ὅπλα, χρήσαθαι ὅ, τι ἂν βούλωνται. οἱ μὲν δὴ ἐν τῇ Πλαταίᾳ οὕτως ἐπεπράγεσαν.

ε'. Οἱ δὲ ἄλλοι Θηβαῖοι, οὓς ἔδει ἔτι τῆς νυκτὸς παραγενέσθαι πανσρατιᾷ, εἴτι ἄρα μὴ προχωροίη τοῖς ἐσεληλυθόσι, τῆς ἀγγελίας ἅμα καθ' ὁδὸν αὐτοῖς ῥηθείσης περὶ τῶν γεγενημένων, ἐπεβοήθουν. ἀπέχει δ' ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν σαδίους ἑβδομήκοντα,

καὶ τὸ ὕδωρ τὸ γενόμενον τῆς νυκτὸς, ἐποίησε βραδύτερον αὐτοὺς ἐλθεῖν. ὁ γὰρ Ἀσωπὸς [ποταμὸς] ἐρρύη μέγας, καὶ ὑ ῥᾳδίως διαβατὸς ἦν. πορευόμενοί τε ἐν ὑετῷ, καὶ τὸν ποταμὸν μόγις διαβάντες, ὕστερον παρεγένοντο, ἤδη τῶν ἀνδρῶν, τῶν μὲν, διεφθαρμένων, τῶν δὲ, ζώντων ἐχομένων. ὡς δ' ἤσθοντο οἱ Θηβαῖοι τὸ γεγενημένον, ἐπεβούλευον τοῖς ἔξω τῆς πόλεως τῶν Πλαταιέων. ἦσαν γὰρ καὶ ἄνθρωποι καλὰ τὰς ἀγρὰς, καὶ κατασκευὴ, οἷα ἀπροσδοκήτου κακοῦ ἐν εἰρήνῃ γενομένου. ἐβούλοντο γὰρ σφίσιν, εἴ τινα λάβοιεν, ὑπάρχειν ἀντὶ τῶν ἔνδον, ἤν ἄρα τύχωσι τινὲς ἐζωγρημένοι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα διενοοῦντο. οἱ δὲ Πλαταιῆς, ἔτι διαβουλευομένων αὐτῶν, ὑποτοπήσαντες τοιοῦτόν τι ἔσεσθαι, καὶ δείσαντες περὶ τοῖς ἔξω, κήρυκα ἐξέπεμψαν παρὰ τοὺς Θηβαίους, λέγοντες ὅτι ἅτε τὰ πεποιημένα ὁσίως δράσειαν, ἐν σπονδαῖς σφῶν πειραθέντες καλαλαβεῖν τὴν πόλιν, τά τε ἔξω ἔλεγον αὐ-

litus deciderat, effecerat, ut iter tardius conficerent. Aſopus enim fluvius multus fluxerat, nec facile transiri poterat. Quare per pluviam iter facientes, fluvioque vix trajecto, ſero venerunt, cum illorum milites partim quidem jam eſſent interfecti, partim vero vivi detinerentur. Poſtquam vero Thebani intellexerunt id, quod acciderat, Plataeenſibus, qui erant extra urbem, inſidias ſtruxerunt. Nam et homines in agris erant, et ſupellex, quippe quod hoc malum inopinatum pacis tempore contigiſſet. Volebant enim, ſi quem cepiſſent, eum ſibi eorum loco eſſe, qui in urbe detinebantur, ſi qui modo vivi ſupereſſent, quos illi captos retinerent. Atque hi quidem haec in animo habebant. Plataeenſes vero, cum illi adhuc conſultarent, ſuſpicati aliquid hujusmodi eventurum, ſolicitique de civibus, qui foris erant, caduceatorem ad Thebanos emiſerunt, dicentes, eos neque pie feciſſe ea, quae fecerant, qui ſtante foedere ſuam urbem occupare conati eſſent; ipſisque praeceperunt, ut ab injuria et maleficio rerum,

quae foris erant, abstinerent. Alioqui dicebant, fore, ut ipsi quoque illorum milites interficerent, quos vivos haberent: sed si illi ex suo agro recederent, hos illis redderent. Thebani autem haec dicunt, et illos haec jurejurando confirmasse perhibent. Plataeenses vero negant, se pollicitos fuisse, fore, ut statim captivos *ipsis* redderent: sed colloquio prius habito, si quam compositionem inter se facere potuissent. Negant autem se ullo jurejurando usos fuisse. Thebani igitur ex illorum finibus, nulla injuria facta, recesserunt. Plataeenses vero, simul ac ex agris omnia *in urbem* comportarunt, confestim captivos interfecerunt: captivi autem erant numero centum et octoginta, et ex illis unus erat Eurymachus, cum quo proditores *de urbe prodenda* egerant.

6. His autem peractis, Athenas nuntium miserunt, et militum a se caesorum cadavera Thebanis per inducias reddiderunt; et res urbanas, pro praesenti rerum statu, arbitratu suo constituerunt. Rerum autem a

τοῖς μὴ ἀδικεῖν. εἰ δὲ μή, κ) αὐτοὶ ἔφασαν αὐτῶν τὺς ἄνδρας ἀποκτενεῖν, ὓς ἔχυσι ζῶντας· ἀναχωρησάντων δὲ πάλιν ἐκ τῆς γῆς, ἀποδώσειν αὐτοῖς τὺς ἄνδρας. Θηβαῖοι μὲν ταῦτα λέγυσι, κ) ἐπομόσαι φασὶν αὐτύς. Πλαταιῆς δ' ὐχ ὁμολογῦσι τὺς ἄνδρας εὐθὺς ὑποχέσθαι ἀποδώσειν, ἀλλὰ λόγων πρῶτον γενομένων, ἤν τι ξυμβαίνωσι· κ) ἐπομόσαι ὐ φασίν. ἐκ γῦν τῆς γῆς ἀνεχώρησαν οἱ Θηβαῖοι ὐδὲν ἀδικήσαντες· οἱ δὲ Πλαταιῆς, ἐπειδὴ τὰ ἐκ τῆς χώρας κατὰ τάχος εἰσεκομίσαντο, ἀπέκτειναν τὺς ἄνδρας εὐθύς. ἦσαν δὲ ὀγδοήκοντα κ) ἑκατὸν οἱ ληφθέντες· κ) Εὐρύμαχος εἷς αὐτῶν ἦν, πρὸς ὃν ἔπραξαν οἱ προδιδόντες.

ς'. Τῦτο δὲ ποιήσαντες, ἔς τε τὰς Ἀθήνας ἄγγελον ἔπεμπον, καὶ τὺς νεκρὺς ὑποσπόνδυς ἀπέδοσαν τοῖς Θηβαίοις· τά τ' ἐν τῇ πόλει καθίσαντο πρὸς τὰ παρόντα ἢ ἐδόκει αὐτοῖς. τοῖς δ' Αθηναίοις ἠγ-

γέλθη εὐθὺς τὰ παρὰ τῶν Πλαταιέων γεγενημένα· καὶ Βοιωτῶν τε παραχρῆμα ξυνέλαβον ὅσοι ἦσαν ἐν τῇ Ἀτλικῇ, καὶ ἐς τὴν Πλάταιαν ἔπεμψαν κήρυκα, κελεύοντες αὐτοῖς εἰπεῖν μηδὲν νεώτερον ποιεῖν περὶ τῶν ἀνδρῶν ὃς ἔχουσι Θηβαίων, πρὶν ἄν τι καὶ αὐτοὶ βουλεύσωσι περὶ αὐτῶν. οὐ γὰρ ἠγγέλθη αὐτοῖς ὅτι τεθνηκότες εἶεν. ἅμα γὰρ τῇ ἐσόδῳ γιγνομένῃ τῶν Θηβαίων, ὁ πρῶτος ἄγγελος ἐξῆει· ὁ δὲ δεύτερος, ἅρτι νενικημένων τε καὶ ξυνειλημμένων· καὶ τῶν ὕστερον οὐδὲν ἤδεσαν. οὕτω δὴ οὐκ εἰδότες οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέστελλον· ὁ δὲ κήρυξ ἀφικόμενος εὗρε τοὺς ἄνδρας διεφθαρμένους. καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύσαντες ἐς Πλάταιαν, σῖτόν τε ἐσήγαγον, καὶ φρουροὺς ἐγκατέλιπον· τῶν τε ἀνθρώπων τοὺς ἀχρειοτάτους ξὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐξεκόμισαν.

ζ'. Γεγενημένου δὲ τοῦ ἐν Πλαταιαῖς ἔργου, καὶ λελυμένων λαμπρῶς τῶν σπονδῶν, οἱ Ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο ὡς πολεμήσον-

Plataeensibus gestarum nuntii statim ad Athenienses venerunt. Quare Boeotos quotquot erant in Attica, protinus comprehenderunt; et praeconem Plataeam cum mandatis miserunt, ut ipsis denuntiaret, ne quid novi statuerent in Thebanos, quos habebant, antequam et ipsi aliquid de illis statuissent: nondum enim illis nuntiatum fuerat, eos jam esse mortuos. Nam simul ac Thebani Plataeam sunt ingressi, primus nuntius exierat: at secundus, illis jam victis et captis. Et Athenienses nihil eorum intelexerant, quae postea contigerunt. Sic igitur Athenienses, rerum istarum prorsus ignari, *praeconem eo* miserunt. Sed praeco cum *Plataeam* perveniisset, viros illos comperit interfectos. Postea autem Athenienses, cum exercitu Plataeam profecti, et frumentum importarunt, et praesidium in urbe reliquerunt, et inutiliſſimos quosque cum foeminis ac pueris exportarunt.

7. Hac autem re Plataeis gesta, et foederibus aperte ruptis, Athenienses se ad bellum gerendum parare coeperunt. Lace-

daemonii quoque, eorumque ſocii, ſe ad idem et ipſi parare coeperunt: et utrique legationes ad Regem et ad alios barbaros erant miſſuri, ſi quod auxilium alicunde ſe ſibi adjuncturos ſperabant: et ſocietatem coibant cum civitatibus, quae erant extra ipſorum imperium. Et Lacedaemonii quidem, praeter illas, quas ibi in ſua ditione habebant, *alias etiam* naves Italiae et Siciliae civitatibus, quae ipſorum partes ſequebantur, imperarunt, quas pro civitatum magnitudine conficerent, ita ut univerſarum numerus et ſumma eſſet quingentarum navium, quinetiam *illis imperarunt* certam pecuniae ſummam parare; caetera quieſcentes, et Athenienſes unica navi *venturos* recipientes, donec haec *omnia* eſſent parata. Athenienſes vero cum priſtinos ſocios recenſebant, tum etiam accuratius in loca circa Peloponneſum legatos mittebant, in Corcyram, in Cephalleniam, in Acarnaniam, et Zacynthum: quia videbant, ſi haec loca ſibi eſſent amica, ſe tutius circa Peloponneſi fines bellum eſſe geſturos.

τες. παρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξυμμάχοι αὐτῶν, πρεσβείας τε μέλλοντες πέμπειν παρὰ βασιλέα, καὶ ἄλλοσε ἐς τοὺς βαρβάρους, εἴποθέν τινα ὠφέλειαν ἤλπιζον ἑκάτεροι προσλήψεσθαι· πόλεις τε ξυμμαχίδας ποιούμενοι ὅσαι ἦσαν ἐκτὸς τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως. καὶ Λακεδαιμονίοις μὲν πρὸς ταῖς αὐτοῦ ὑπαρχούσαις ἐξ Ιταλίας καὶ Σικελίας, τοῖς τἀκείνων ἑλομένοις, ναῦς ἐπετάχθησαν ποιεῖσθαι κατὰ μέγεθος τῶν πόλεων, ὡς, ἐς τὸν πάντα ἀριθμὸν, πεντακοσίων νεῶν ἐσομένων· καὶ ἀργύριον ῥητὸν ἑτοιμάζειν, τά τ' ἄλλα ἡσυχάζοντας, καὶ Αθηναίους δεχομένους μιᾷ νηΐ, ἕως ἂν ταῦτα παρασκευασθῇ. Αθηναῖοι δὲ τήν τε ὑπάρχουσαν ξυμμαχίαν ἐξήταζον, καὶ ἐς τὰ περὶ Πελοπόννησον μᾶλλον χωρία ἐπρεσβεύοντο, Κέρκυραν, καὶ Κεφαλληνίαν, καὶ Ακαρνᾶνας, καὶ Ζάκυνθον· ὁρῶντες, εἰ σφίσι φίλια ταῦτ' εἴη, βεβαίως περιξ τὴν Πελοπόννησον καὶ πολεμήσοντες,

ή. Ολίγον τε ἐπενόουν ὑδὲν ἀμφότεροι, ἀλλ' ἔῤῥωντο ἐς τὸν πόλεμον. οὐκ ἀπεικότως· ἀρχόμενοι γὰρ πάντες, ὀξύτερον ἀντιλαμβάνονται. τότε δὴ καὶ νεότης πολλὴ μὲν ὅσα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, πολλὴ δ' ἐν ταῖς Αθήναις, οὐκ ἀκουσίως ὑπὸ ἀπειρίας ἥπτετο τοῦ πολέμου· ἥ τε ἄλλη Ἑλλὰς πᾶσα μετέωρος ἦν, ξυνισῶν τῶν πρώτων πόλεων. καὶ πολλὰ μὲν λόγια ἐλέγετο, πολλὰ δὲ χρησμολόγοι ἦδον, ἔν τε τοῖς μέλλουσι πολεμήσειν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν. ἔτι δὲ Δῆλος ἐκινήθη ὀλίγῳ πρὸ τούτων, πρότερον ὔπω σεισθεῖσα, ἀφ' οὗ Ἕλληνες μέμνηνται. ἐλέγετο δὲ καὶ ἐδόκει ἐπὶ τοῖς μέλλουσι γενήσεσθαι σημῆναι. εἴτε τι ἄλλο τοιοῦτότροπον ξυνέβη γενέσθαι, πάντα ἀνεζητεῖτο. ἡ δὲ εὔνοια παραπολὺ ἐποίει τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἄλλως τε καὶ προειπόντων ὅτι τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦσιν. ἔῤῥωτό τε πᾶς καὶ ἰδιώτης καὶ πολίτης, εἴτι δύναιτο καὶ λόγῳ

8. Utrique autem nihil parvi animis verſabant; ſed totis viribus in hoc bellum incumbebant: idque non injuria. Omnes enim mortales rerum initia ardentius capeſſere ſolent. Tunc vero magna juventutis copia, quae in Peloponneſo, magna etiam, quae Athenis erat, propter *rerum* imperitiam, non invita bellum ſuscipiebat. Et tota reliqua Graecia animis erat erecta, quod primae civitates concurrerent. Multa quoque oracula ferebantur, multa vates canebant, tam in iis civitatibus, quae bellum erant geſturae, quam in aliis. Praeterea Delus etiam paulo ante haec tremuit, quae nunquam ante, poſt Graecorum memoriam, mota fuerat. Haec autem et dicebantur, et videbantur eſſe rerum futurarum prodigia. Et, ſi qua alia hujusmodi ſigna ante contigiſſent, omnia conquirebantur. Hominum autem benivolentia longe major ad Lacedaemonios inclinabat, praecipue quod illi Graeciam a ſe in libertatem vindicatum iri praedicarent. Et ſinguli, et privati, et civitates integrae omni ope nitebantur, ſi quo modo illos, aut verbis, aut factis, adjuvare poſſent. Et in eo ſinguli moram, rebus ge-

rendis allatam, arbitrabantur, ſi ipſimet rebus adminiſtrandis non interfuiſſent. Ea erat indignatio, qua plerique in Athenienſes ferebantur: alii quidem, quod imperio, *quo ab illis premebantur*, ſe liberari cuperent; alii vero, quod metuerent, ne illorum imperio parere cogerentur. Hoc igitur apparatu, atque his animis ad *bellum utrique* concitati ferebantur.

9. Utrisque autem hae civitates ſociae fuerunt, quum bellum gerere coeperunt. Atque Lacedaemoniorum quidem hi fuere ſocii: omnes Peloponneſii, qui ſunt intra Iſthmum, praeter Argivos, et Achaeos. His enim amicitia cum utrisque intercedebat. Soli autem ex Achaeis Pellenenſes primum *Lacedaemonios* in bello gerendo adjuverunt, poſtea vero et caeteri omnes *idem fecerunt*. At extra Peloponneſum, Megarenſes, Locri, Boeoti, Phocenſes, Ambraciotae, Leucadii, Anactorii. Ex his Corinthii, Megarenſes, Sicyonii, Pellenenſes, Elei, Ambraciotae, Leucadii claſſem *illis* praebuerunt: equitatum Boeoti, Phocenſes, et Locri: caeterae vero civitates peditatum

καὶ ἔργῳ ξυνεπιλαμβάνειν αὐτοῖς. ἐν τούτῳ τε κεκωλύσθαι ἐδόκει ἑκάστῳ τὰ πράγματα, ᾧ μή τις αὐτὸς παρέσται. οὕτως ὀργὴ εἶχον οἱ πλέους τοὺς Αθηναίους, οἱ μὲν, τῆς ἀρχῆς ἀπολυθῆναι βουλόμενοι, οἱ δὲ, μὴ ἄρχεσθαι φοβούμενοι. παρασκευὴ μὲν οὖν καὶ γνώμη τοιαύτη ὥρμηντο.

Ϛ'. Πόλεις δ' ἑκάτεροι τάσδ' εἶχον ξυμμάχους ἐς τὸν πόλεμον καθίσαντο. Λακεδαιμονίων μὲν οἵδε ξύμμαχοι. Πελοποννήσιοι μὲν οἱ ἐντὸς ἰσθμοῦ πάντες, πλὴν Αργείων καὶ Αχαιῶν. τούτοις δ' ἐς ἀμφοτέρους φιλία ἦν. Πελληνῆς δὲ Αχαιῶν μόνοι ξυνεπολέμουν τοπρῶτον, ἔπειτα δὲ ὕστερον καὶ ἅπαντες. ἔξω δὲ Πελοποννήσου, Μεγαρῆς, Λοκροὶ, Βοιωτοὶ, Φωκῆς, Αμπρακιῶται, Λευκάδιοι, Ανακτόριοι. τούτων ναυτικὸν παρεῖχοντο Κορίνθιοι, Μεγαρῆς, Σικυώνιοι, Πελληνῆς, Ηλεῖοι, Αμπρακιῶται, Λευκάδιοι· ἱππέας δὲ, Βοιωτοὶ, Φωκῆς, Λοκροί. αἱ δ' ἄλλαι πόλεις πεζὸν παρεῖχον. αὖ-

τη μὲν Λακεδαιμονίων ξυμμαχία. Αθηναίων δὲ, Χῖοι, Λέσβιοι, Πλαταιῆς, Μεσσήνιοι οἱ ἐν Ναυπάκτῳ, Ακαρνάνων οἱ πλείους, Κερκυραῖοι, Ζακύνθιοι, καὶ ἄλλαι πόλεις αἱ ὑποτελεῖς ὅσαι ἐν ἔθνεσι τοσοῖσδε· Καρία ἡ ἐπὶ θαλάσσῃ, Δωριῆς Καρσὶ πρόσοικοι, Ιωνία, Ἑλλήσποντος, τὰ ἐπὶ Θράκης, νῆσοι ὅσαι ἐντὸς Πελοποννήσου, καὶ Κρήτης πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα· πᾶσαι αἱ ἄλλαι Κυκλάδες, πλὴν Μήλου, καὶ Θήρας. τούτων ναυτικὸν παρείχοντο Χῖοι, Λέσβιοι, Κερκυραῖοι, οἱ δ' ἄλλοι πεζὸν καὶ χρήματα. ξυμμαχία μὲν αὕτη ἑκατέρων καὶ παρασκευὴ ἐς τὸν πόλεμον ἦν.

ί. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι μετὰ τὰ ἐν Πλαταιαις εὐθὺς περιήγγελλον καλὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν ἔξω ξυμμαχίδα στρατιὰν παρασκευάζεσθαι ταῖς πόλεσι, τά τε ἐπιτήδεια, οἷα εἰκὸς ἐπὶ ἔξοδον ἔκδημον ἔχειν, ὡς ἐσβαλοῦντες ἐς τὴν Αττικήν. ἐπφδὴ δὲ ἑκάστοις ἕτοιμα γίγνοιτο καλὰ τὸν χρόνον

ſuppeditarunt. Atque hi quidem fuere Lacedaemoniorum ſocii. Athenienſium vero, Chii, Lesbii, Plataeenſes, Meſſenii, qui Naupactum incolunt, Acarnanum plerique, Corcyraei, Zacynthii, et aliae civitates, quae inter tot nationes *Athenienſibus* erant vectigales: Caria, quae ad mare eſt ſita, Dorienſes Caribus finitimi, Ionia, Helleſpontus, Thraciae urbes, et inſularum quotquot intra Peloponneſum et Cretam ad ſolem orientem vergunt, et caeterae omnes Cyclades, exceptis Melo et Thera. Ex his naves praebuerunt Chii, Lesbii, Corcyraei; caeteri vero peditatum et pecunias. Atque hi fuerunt utrorumque ſocii, et apparatus ad bellum.

10. Lacedaemonii vero, poſt haec ad Plataeas geſta, continuo nuntiis miſſis circa Peloponneſum et agrum ſocialem, qui extra *Peloponneſum* erat, imperarunt civitatibus, ut pararent exercitum, et res neceſſarias, quemadmodum parare decebat ad expeditionem faciendam extra *Peloponneſi* fines, ut irruptionem in Atticam facturi. Poſtquam autem ſingulis ad praeſtitutam diem

parata fuerunt, ex ſingulis civitatibus duae partes ad Iſthmum convenerunt. Omnibusque copiis jam in unum locum coactis, Archidamus Lacedaemoniorum Rex, hujus expeditionis Dux, convocatis omnium civitatum praetoribus, et qui ſumma dignitate praediti forent, quosve maxime conveniebat adeſſe, in hunc modum eſt loquutus.

11. 'NOSTRI quoque majores, viri Peloponneſii et ſocii, multas expeditiones tum in ipſa Peloponneſo, tum extra *eam* fecerunt; et qui de nobis ipſis aetate ſunt provectiore, rerum bellicarum non ſunt imperiti: veruntamen nunquam cum apparatu, qui eſſet hoc major, ſumus egreſſi. Quinetiam adverſus potentiſſimam civitatem nunc proficiſcimur, et nos ipſi cum maximo et robuſtiſſimo exercitu bellum illi inferimus. Aequum igitur eſt, nos neque majoribus deteriores eſſe, neque inferiores gloria, quae de nobis paſſim circumfertur. Nam univerſa Graecia hoc motu mentes expectatione erectas habet, ac animum advertit, ſperatque propter odium,

τὸν εἰρημένον, ξυνῆεσαν τὰ δύο μέρη ἀπὸ πόλεως ἑκάστης ἐς τὸν ἰσθμόν. καὶ ἐπειδὴ πᾶν τὸ στράτευμα ξυνειλεγμένον ἦν, Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ὅσπερ ἡγεῖτο τῆς ἐξόδου ταύτης, ξυγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς τῶν πόλεων πασῶν, καὶ τοὺς μάλιστα ἐν τέλει, καὶ ἀξιολογωτάτους παρεῖναι, τοιάδε ἔλεξεν.

ια'. "ΑΝΔΡΕΣ Πελοποννήσιοι, καὶ
" οἱ ξύμμαχοι, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν πολ-
" λὰς στρατείας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Πελοπον-
" νήσῳ καὶ ἔξω ἐποιήσαντο, καὶ ἡμῶν αὐτῶν οἱ
" πρέσβυτεροι οὐκ ἄπειροι πολέμων εἰσίν·
" ὅμως δὲ τῆσδε ὅπω μείζονα παρασκευὴν
" ἔχοντες ἐξήλθομεν· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πόλιν
" δυνατωτάτην νῦν ἐρχόμεθα, καὶ αὐτοὶ
" πλεῖστοι καὶ ἄριστοι στρατεύοντες. δίκαιον
" ὖν ἡμᾶς μήτε τῶν πατέρων χείρους φαί-
" νεσθαι, μήτε ἡμῶν αὐτῶν τῆς δόξης ἐν-
" δεεστέρους. ἡ γὰρ Ἑλλὰς πᾶσα τῇδε τῇ
" ὁρμῇ ἐπῆρται. καὶ προσέχει τὴν γνώμην,

‘ εὔνοιαν ἔχουσα, διὰ τὸ Αθηναίων ἔχθος,
‘ πρᾶξαι ἡμᾶς ἃ ἐπινοοῦμεν. ὥκυν χρὴ,
‘ εἴτῳ κὴ δοκοῦμεν πλήθ ἐπιέναι, κὴ ἀσφά-
‘ λεια πολλὴ εἶναι μὴ ἂν ἐλθεῖν τὰς ἐ-
‘ ναντίας ἡμῖν διὰ μάχης, τούτων ἕνεκα
‘ ἀμελέστερόν τι παρεσκευασμένους χωρεῖν,
‘ ἀλλὰ κὴ πόλεως ἑκάστης ἡγεμόνα κὴ στρα-
‘ τιώτην τὸ καθ' αὑτὸν ἀεὶ προσδέχε-
‘ σθαι ἐς κίνδυνόν τινα ἥξειν. ἄδηλα γὰρ
‘ τὰ τῶν πολέμων, κὴ ἐξ ὀλίγου τὰ πολ-
‘ λὰ, κὴ δι' ὀργῆς αἱ ἐπιχειρήσεις γίγνον-
‘ ται. πολλάκις τε τὸ ἔλασσον πλῆθος
‘ δεδιὸς, ἄμεινον ἠμύναντο τοὺς πλέονας, διὰ
‘ τὸ καταφρονοῦντας ἀπαρασκεύους γενέ-
‘ σθαι. χρὴ δὲ ἀεὶ ἐν τῇ πολεμίᾳ, τῇ
‘ μὲν γνώμῃ θαρσαλέους στρατεύειν, τῷ δὲ
‘ ἔργῳ, δεδιότας παρεσκευάσθαι. οὕτω γὰρ
‘ πρός τε τὸ ἐπιέναι τοῖς ἐναντίοις εὐψυ-
‘ χόταλοι ἂν εἶεν, πρός τε τὸ ἐπιχει-
‘ ρεῖσθαι ἀσφαλέσταλοι. ἡμεῖς δὲ ὅδ' ἐπὶ
‘ ἀδύναλον ἀμύνεσθαι ἥκομεν πόλιν ἐρχόμεθα,

‘ quo Athenienſes perſequitur, nos ex ani-
‘ mi ſententia rem geſturos. Quamvis igi-
‘ tur alicui videamur vel maximo cum exer-
‘ citu contra *hoſtes* proficiſci, quamvis eti-
‘ am illud propemodum pro comperto vide-
‘ atur habendum, eos nobiscum manus con-
‘ ſerere non auſuros: non tamen ideo opor-
‘ tet nos negligentius inſtructos cum illis
‘ manus conſerere: ſed et uniuscujusque ci-
‘ vitatis tam ducem quam militem, in ſuo
‘ agmine ſemper exſpectare aliquem in dis-
‘ crimen eſſe venturum. Nam conditio bel-
‘ lorum eſt anceps, et plerumque a parva
‘ manu et magno animi ardore primi impe-
‘ tus fiunt: ſaepe etiam minor manus, quae
‘ timet, majorem fortius propulſavit, quod
‘ propter *hoſtis* contemtionem eſſet impa-
‘ rata. Oportet autem in hoſtili *agro* mili-
‘ tes animis quidem ſemper eſſe confidenti-
‘ bus: at ad rem gerendam, cum metu pa-
‘ ratos eſſe. Sic enim et ad invadendos ho-
‘ ſtes animis erunt paratiſſimi, et adverſus
‘ hoſtium conatus ac impetum munitiſſimi.
‘ Nos vero adverſus civitatem proficiſci-
‘ mur, quae non eſt adeo infirma, ut bellum

‘ illatum propulsare nequeat: sed quae re‘ bus omnibus est optime instructa. Quare ‘ omnino credendum est, illos pugnam no‘ biscum esse commissuros, licet jam sese ‘ non moveant, quum nondum *in ipsorum* ‘ *agro* sumus, at quum res suas in agro a ‘ nobis caedi ac vastari viderint. Ira enim ‘ invadit omnes, qui suarum rerum aliquam ‘ repentinam ac insolitam cladem in suo ‘ conspectu cernunt: et qui ratione mini‘ mum utuntur, summo animi impetu rem ‘ aggrediuntur. Verisimile autem est, Athe‘ nienses omnium maxime hoc facturos, qui ‘ censent, se dignos esse, qui aliis imperent, ‘ et armis infestis aliorum agros vastent po‘ tius, quam suum cernant. Cum igitur tan‘ tae civitati bellum inferamus, et maximam ‘ gloriam tam nostris majoribus, quam no‘ bis ipsis allaturi simus, in utramque even‘ tus partem; sequimini quocunque vos ali‘ quis duxerit, ordinis conservationem et ‘ custodiam plurimi facientes, et imperata ‘ celeriter excipientes. Hoc enim est pul‘ cerrimum et tutissimum, si, quum mag‘ nus est militum numerus, omnes tamen

ἀλλὰ τοῖς πᾶσιν ἄριστα παρεσκευασμέ-
νην. ὥστε χρὴ καὶ πάνυ ἐλπίζειν διὰ μά-
χης ἰέναι αὐτούς, εἰ μὴ καὶ νῦν ὥρμηνται,
ἐν ᾧ ἔπω πάρεσμεν, ἀλλ' ὅταν ἐν τῇ
γῇ ὁρῶσιν ἡμᾶς δῃοῦντάς τε καὶ τἀκείνων
φθείροντας. πᾶσι γὰρ, ἐν τοῖς ὄμμασι καὶ
ἐν τῷ παραυτίκα ὁρᾶν πάσχοντάς τι
ἄηθες, ὀργὴ προσπίπτει· καὶ οἱ λογισμῷ
ἐλάχιστα χρώμενοι, θυμῷ πλεῖστα ἐς
ἔργον καθίστανται. Αθηναίους δὲ καὶ πλέον
τι τῶν ἄλλων εἰκὸς τοῦτο δρᾶσαι, οἳ ἄρ-
χειν τε τῶν ἄλλων ἀξιοῦσι, καὶ ἐπιόντες
τὴν τῶν πέλας δῃοῦν μᾶλλον ἢ τὴν ἑαυ-
τῶν ὁρᾶν. ὡς ἔν ἐπὶ τοσαύτην πόλιν
στρατεύοντες, καὶ μεγίστην δόξαν οἰσόμενοι
τοῖς τε προγόνοις καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, ἐπ'
ἀμφότερα ἐκ τῶν ἀποβαινόντων, ἕπεσθ'
ὅποι ἄν τις ἡγῆται, κόσμον καὶ φυλακὴν
περὶ παντὸς ποιούμενοι, καὶ τὰ παραγ-
γελλόμενα ὀξέως δεχόμενοι. κάλλιστόν
γὰρ τόδε καὶ ἀσφαλέστατον, πολλοὺς

'ὄντας ἐνὶ κόσμῳ χρωμένους φαίνεσθαι.'

ϛ'. Τοσαῦτα εἰπὼν καὶ διαλύσας τὸν ξύλλογον ὁ Αρχίδαμος, Μελήσιππον πρῶτον ἀποστέλλει ἐς τὰς Αθήνας τὸν Δικρίτου, ἄνδρα Σπαρτιάτην, εἴτι ἄρα μᾶλλον ἐνδοῖεν οἱ Αθηναῖοι, ὁρῶντες ἤδη σφᾶς ἐν ὁδῷ ὄντας. οἱ δὲ ὡ προσεδέξαντο αὐτὸν ἐς τὴν πόλιν, ὡδ' ἐπὶ τὸ κοινόν. ἦν γὰρ Περικλέους γνώμη πρότερον νενικηκυῖα, κήρυκα ϗ πρεσβείαν μὴ προσδέχεσθαι Λακεδαιμονίων ἐξεργαλευμένων. ἀποπέμπουσιν ὧν αὐτὸν πρὶν ἀκῦσαι, ϗ ἐκέλευον ἐκ τῶν ὅρων εἶναι αὐθημερόν· τό, τε λοιπὸν ἀναχωρήσαντες ἐπὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν, ἤν τι βούλωνται, πρεσβεύεσθαι. ξυμπέμπουσί τε τῷ Μελησίππῳ ἀγωγούς, ὅπως μηδενὶ ξυγγένηται. ὁ δὲ, ἐπειδὴ ἐπὶ τοῖς ὁρίοις ἐγένετο, ϗ ἔμελλε διαλύεσθαι, τοσόνδε εἰπὼν ἐπορεύετο, ὅτι ἥδε ἡ ἡμέρα τοῖς Ἕλλησι μεγάλων κακῶν ἄρξει. ὡς δὲ ἀφίκετο ἐς τὸ στρατόπεδον ϗ ἔγνω ὁ Αρχίδαμος ὅτι οἱ Αθη-

eandem militarem disciplinam servantes cernantur.'

12. Archidamus haec tantum loquutus, et, dimisso concilio, primo Melesippum Diacriti *filium*, virum Spartanum, Athenas misit, *ut exploraret*, si forte Athenienses de sua pertinacia remitterent, quum se in itinere jam viderent. Illi vero nec in urbem, nec in publicum eum admiserunt. Periclis enim sententia jam ante obtinuerat, ut neque caduceatorem, neque legatum Lacedaemoniorum admitterent; si exercitum eduxissent. Illum igitur remiserunt, antequam audirent, et illo ipso die finibus excedere jusserunt: si quid in posterum vellent, in sua prius regressi, legatos mitterent. Huic etiam addiderunt, qui eum deducerent, ne cum quoquam colloqueretur. Ille vero, cum ad *Atticae* fines perveniisset, et jamjam discessurus esset, hoc tantum loquutus abiit: Hic dies ingentium malorum Graecis erit initium. Cum autem ad castra rediisset, et Archidamus cognovisset, Athenienses *de sua pertinacia* nihil amplius remissuros; ita

demum, motis caſtris, cum exercitu in ipſorum agrum eſt profectus. Boeoti vero ſuam quidem *militum* partem, et equites Peloponneſiis dederunt, ut illos ad bellum ſequerentur: cum reliquis vero ad Plataeam profecti, agrum *ejus* vaſtare coeperunt.

13. Dum autem Peloponneſiorum copiae in Iſthmum adhuc cogerentur, et in ipſo itinere eſſent, antequam in Atticam irrumperent, Pericles, Xanthippi *filius*, Athenienſium dux, decimus ipſe, ut cognovit, irruptionem *in Atticam* factum iri; ſuſpicatus fore ut Archidamus, qui ipſius erat hoſpes, aut ipſe privatim, quod *amico* gratificari vellet, ſuos agros ſaepius praeteriret, ac intactos relinqueret, aut etiam Lacedaemoniorum juſſu, ad invidiam ſibi conflandam, hoc faceret, (quemadmodum ejusdem quoque cauſa piacula tolli ante juſſerant,) Athenienſibus in concione praedixit quod ſibi hoſpes aliquando eſſet Archidamus, non fore tamen id malo Reipublicae ſe vero agros villasque ſuas, ſi non, ut caeterorum *civium*, ab hoſtibus vaſtarentur, ſi

ναῖοι ὐδέν πω ἐνδώσουσιν, ὕτω δὴ ἄρας, τῷ στρατῷ προὐχώρει ἐς τὴν γῆν αὐτῶν. Βοιωτοὶ δὲ μέρος μὲν τὸ σφέτερον καὶ τὸς ἱππέας παρείχοντο Πελοποννησίοις ξυστρατεύειν· τοῖς δὲ λειπομένοις ἐς Πλάταιαν ἐλθόντες, τὴν γῆν ἐδήωσν.

ιγ'. Ετι δὲ τῶν Πελοποννησίων ξυλλεγομένων τε ἐς τὸν ἰσθμὸν, καὶ ἐν ὁδῷ ὄντων, πρὶν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ατλικὴν, Περικλῆς ὁ Ξανθίππου στρατηγὸς ὢν Αθηναίων, δέκατος αὐτὸς, ὡς ἔγνω τὴν ἐσβολὴν ἐσομένην, ὑποτοπήσας, ὅτι Αρχίδαμος αὐτῷ ξένος ὢν ἐτύγχανε, μὴ πολλάκις ἢ αὐτὸς ἰδίᾳ βουλόμενος χαρίζεσθαι, τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ παραλίπῃ, καὶ μὴ δηώσῃ, ἢ καὶ, Λακεδαιμονίων κελευσάντων, ἐπὶ διαβολῇ τῇ ἑαυτοῦ γένηται τοῦτο, ὥσπερ καὶ τὰ ἄγη ἐλαύνειν προεῖπον ἕνεκα ἐκείνου· προηγόρευε τοῖς Αθηναίοις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὅτι Αρχίδαμος μέν οἱ ξένος εἴη, οὐ μέντοι ἐπὶ κακῷ γε τῆς πόλεως γένοιτο· τοὺς δ' ἀγροὺς τοὺς ἑαυ-

τῆ καὶ οἰκίας ἦν ἄρα μὴ δηώσωσιν οἱ πολέ-
μιοι, ὥσπερ καὶ τὰ τῶν ἄλλων, ἀφίησι
αὐτὰ δημόσια εἶναι, καὶ μηδεμίαν οἱ ὑπο-
ψίαν κατὰ ταῦτα γίγνεσθαι. παρήνει δὲ
καὶ περὶ τῶν παρόντων ἅπερ καὶ πρότερον,
παρασκευάζεσθαί τε ἐς τὸν πόλεμον, καὶ
τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐσκομίζεσθαι· ἔς τε τὴν
μάχην μὴ ἐπεξιέναι, ἀλλὰ τὴν πόλιν
ἐσελθόντας φυλάσσειν· καὶ τὸ ναυτικὸν,
ἥπερ ἰσχύουσιν, ἐξαρτύεσθαι· τά τε τῶν
ξυμμάχων διὰ χειρὸς ἔχειν· λέγων τὴν
ἰσχὺν αὐτοῖς ἀπὸ τούτων εἶναι τῶν χρημά-
των τῆς προσόδου, τὰ δὲ πολλὰ τῆ πολέ-
μου, γνώμην καὶ χρημάτων περιουσίᾳ κρατεῖ-
σθαι. θαρσεῖν τε ἐκέλευε, προσιόντων μὲν
ἑξακοσίων ταλάντων ὡς ἐπιτοπολὺ φόρου
κατ' ἐνιαυτὸν ἀπὸ τῶν ξυμμάχων τῆ πό-
λει, ἄνευ τῆς ἄλλης προσόδου, ὑπαρχόν-
των δὲ ἐν τῆ ἀκροπόλει ἔτι τότε ἀργυρίου
ἐπισήμου ἑξακισχιλίων ταλάντων. τὰ γὰρ
πλεῖστα, τριακοσίων ἀποδέοντα μύρια ἐγέ-

nere Reipublicae esse: nec propterea se in ullam suspicionem vocandum esse. Quod autem ad res praesentes attinebat, eadem, quae et ante suasit; ut et se ad bellum pararent, et omnem supellectilem ex agris *in urbem* comportarent; neque ad proelium egrederentur, sed in urbem ingressi tuerentur; et classem, qua pollebant, instruerent; et sociorum res manu tenerent, *ipsosque in officio ac fide continerent:* docens eorum potentiam sitam esse in vectigalibus, quae a sociis pendebantur, et plerasque belli partes consilio et pecuniarum copia obtineri. eosque confidere jubebat; tum quod propemodum sexcenta talenta quotannis a sociis pro tributo Reipublicae penderentur, praeter alios proventus; tum etiam, quod vel tunc sex millia talentorum argenti signati in arce adhuc essent. Nam maxima *pecuniae summa, quae fuerat in aerario,* fuerant decem millia talentorum, trecentis minus; unde pars detracta est, quae in arcis propylea, et alia aedificia, et in Potidaeam, *ac in stipendium eorum, qui eam obsidebant,* fuit insum-

ta. Praeterea vero auri et argenti non ſignati, cum in privatis, tum in publicis donariis, et ſacra vaſa, quotquot vel pompis vel certaminibus ſerviebant, et Medica ſpolia, et ſi quid aliud hujusmodi erat, non minoris erant, quam quingentorum talentorum. Praeterea addebat etiam ex aliis templis non exiguas pecunias, quibus eos uſuros *dicebat*: et, ſi harum omnium uſu omnino prohiberentur, aureis etiam ornamentis, quibus ipſius Deae ſimulacrum circundatum erat, *ipſos uti poſſe demonſtrabat*. Confirmabat autem illud ſimulacrum habere auri puriſſimi pondus quadraginta talentorum, totumque eximi poſſe: et poſtquam ſalutis cauſa uſi fuiſſent, dicebat oportere non minus auri pondus reſtituere. Quod igitur ad pecunias attinet, illos hoc modo confidere jubebat. Praeterea eſſe tredecim millia gravis armaturae militum, praeter illos, qui in praeſidiis et in propugnaculis erant, qui numero erant ſexdecim millia. (Tot enim initio excubabant, quum hoſtes irruptionem fecerunt, cum ex ſenioribus, tum ex junio-

ετο, ἀφ' ὧν ἔς τε τὰ προπύλαια τῆς ἀκροπόλεως, καὶ τἄλλα οἰκοδομήματα, καὶ ἐς Πολίδαιαν, ἀπανηλώθη. χωρὶς δὲ, χρυσίου ἀσήμου καὶ ἀργυρίου, ἔν τε ἀναθήμασιν ἰδίοις καὶ δημοσίοις, καὶ ὅσα ἱερὰ σκεύη περί τε τὰς πομπὰς καὶ τοὺς ἀγῶνας, καὶ σκῦλα Μηδικά, καὶ εἴτι τοιοῦτότροπον, οὐκ ἐλάσσονος ἦν ἢ πεντακοσίων ταλάντων. ἔτι δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἄλλων ἱερῶν προσετίθει χρήματα οὐκ ὀλίγα, οἷς χρήσεσθαι αὐτούς· καὶ ἦν πάνυ ἐξειργωνται πάντων, καὶ αὐτῆς τῆς θεοῦ τοῖς περικειμένοις χρυσίοις. ἀπέφαινε δ' ἔχον τὸ ἄγαλμα τεσσαράκοντα ταλάντα σταθμὸν χρυσίου ἀπέφθου, καὶ περιαιρετὸν εἶναι ἅπαν· χρησαμένους τε ἐπὶ σωτηρίᾳ, ἔφη χρῆναι μὴ ἐλάσσω ἀντικατασῆσαι πάλιν. χρήμασι μὲν οὖν οὕτως ἐθάρσυνεν αὐτούς. ὁπλίτας δὲ τριχιλίους καὶ μυρίους εἶναι, ἄνευ τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις, καὶ τῶν παρ' ἑπτακισχιλίων καὶ μυρίων. (τοσοῦτοι γὰρ ἐφύλασσον τοπρῶτον, ὁπότε οἱ πολέ-

μιοι ἐσβάλοιεν, ἀπό τε τῶν πρεσβυτάτων
καὶ τῶν νεωτάτων, καὶ μετοίκων, ὅσοι ὁπλῖ-
ται ἦσαν. τῷ τε γὰρ Φαληρικῷ τείχους
σταδίοι ἦσαν πέντε καὶ τριάκοντα πρὸς τὸν
κύκλον τῆς ἄστεως, καὶ αὐτῆς τῆς κύκλῳ τὸ
φυλασσόμενον τρεῖς καὶ τεσσαράκοντα. ἔστι
δὲ αὐτῆς ὃ καὶ ἀφύλακτον ἦν, τὸ μεταξὺ τῆς
τε μακρᾶς καὶ τοῦ Φαληρικοῦ. τὰ δὲ μακρὰ
τείχη πρὸς τὸν Πειραιᾶ, τεσσαράκοντα
σταδίων, ὧν τὸ ἔξωθεν ἐτηρεῖτο, καὶ τῆς Πει-
ραιέως ξὺν Μουνυχίᾳ, ἑξήκοντα μὲν σταδίων
ὁ ἅπας περίβολος, τὸ δ' ἐν φυλακῇ ὃν, ἦν
ἥμισυ τούτου) ἱππέας δ' ἀπέφαινε διακοσί-
ους καὶ χιλίους, ξὺν ἱππολοξόταις, ἑξακοσίους
δὲ καὶ χιλίους τοξότας, καὶ τριήρεις τὰς πλωί-
μους τριακοσίας. ταῦτα γὰρ ὑπῆρχεν Α-
θηναίοις, καὶ οὐκ ἐλάσσω ἔκεσται τούτων, ὅτε
ἡ ἐσβολὴ τοπρῶτον ἔμελλε Πελοποννησί-
ων ἔσεσθαι, καὶ ἐς τὸν πόλεμον καθίσαντο.
ἔλεγε δὲ καὶ ἄλλα οἷά περ εἰώθει Περικλῆς,
ἐς ἀπόδειξιν τοῦ περιέσεσθαι τῷ πολέμῳ.

ribus et inquilinis, quotquot erant armati. Nam Phalerici muri longitudo erat triginta et quinque ſtadiorum usque ad urbis ambitum, et ipſius ambitus ea pars, quae cuſtodiebatur, erat trium et quadraginta ſtadiorum. Nam et quaedam ejus pars nullis cuſtodiis ſervabatur, *illa videlicet*, quae inter longum *murum* et Phalericum erat media. Longi vero muri ad Piraeeum usque quadraginta ſtadiorum longitudinem habebant, quorum *murorum* externae partes cuſtodiebantur. Et ipſius quidem Piraeei una cum Munychia univerſus ambitus erat ſexaginta ſtadiorum: pars vero, quae cuſtodiebatur, hujus erat dimidium.) Demonſtrabat etiam eſſe mille et ducentos equites, cum equeſtribus ſagittariis, praeterea mille et ſexcentos *pedeſtres* ſagittarios, et trecentas expeditas triremes. Haec enim omnia, et non pauciora horum ſingula, Athenienſibus ſuppetebant, cum Peloponneſii primum irruptionem erant facturi, et *quum* bellum ſuſceperunt. Alia quoque Pericles recenſebat, quemadmodum conſueverat, ut *Athenienſes* bello ſuperiores fore demonſtraret.

14. Athenienſes vero, his auditis, ejus ſententiam ſequuti ſunt, et in urbem ex agris comportarunt liberos, conjuges, et reliquam ſupellectilem, qua domi utebantur; quinetiam ipſa aedificiorum deſtructorum ligna absportarunt; pecora quoque et jumenta in Euboeam, et circumjacentes inſulas transmiſerunt. Haec autem migratio ipſis permoleſta accidit, propterea quod plerique in agris ſemper degere conſueverant.

15. Haec autem conſuetudo vel a pervetuſtis usque temporibus magis apud Athenienſes, quam alios invaluerat. Nam ſub Cecrope, illisque priſcis ad Theſeum usque Regibus, Attica ſemper oppidatim incolebatur, curias et Magiſtratus habens: et, quum nihil timebant, ad regem non conveniebant, *de Republica* conſultaturi: ſed per ſe quique ſuam Rempublicam adminiſtrabant, et conſultabant. Quinetiam eorum nonnulli, ut Eleuſinii, cum Eumolpo bellum adverſus Erechtheum olim geſſerunt. Theſeus vero, poſtquam regnare coepit,

ιδ. Οἱ δὲ Αθηναῖοι ἀκούσαντες ἀνεπείθουλό τε, καὶ ἐσεκομίζουλο ἐκ τῶν ἀγρῶν παῖδας καὶ γυναῖκας, καὶ τὴν ἄλλην κατασκευὴν ἣ κατ' οἶκον ἐχρῶνλο, καὶ αὐτῶν τῶν οἰκιῶν καθαιρῦντες τὴν ξύλωσιν. πρόβαλα δὲ καὶ ὑποζύγια ἐς τὴν Εὔβοιαν διεπέμψανλο, καὶ ἐς τὰς νήσυς τὰς ἐπικειμένας. χαλεπῶς δὲ αὐτοῖς, διὰ τὸ ἀεὶ εἰωθέναι τὺς πολλὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς διαιτᾶσθαι, ἡ ἀνάςασις ἐγίγνετο.

ιε. Ξυνεβεβήκει δὲ ἀπὸ τᾶ πάνυ ἀρχαίυ ἑτέρων μᾶλλον Αθηναίοις τᾶτο. ἐπὶ γὰρ Κέκροπος καὶ τῶν πρώτων βασιλέων ἡ Ατλικὴ ἐς Θησέα ἀεὶ κατὰ πόλεις ὠκεῖτο, πρυτανεῖά τε ἔχυσα καὶ Αρχοντας· καὶ ὁπότε μή τι δείσειαν, ξυνήεσαν βυλευόμενοι ὡς τὸν βασιλέα, ἀλλ' αὐτοὶ ἕκασοι ἐπολιτεύοντο καὶ ἐβυλεύοντο. καί τινες καὶ ἐπολέμησάν ποτε αὐτῶν, ὥσπερ καὶ Ελευσίνιοι μετ' Εὐμόλπου πρὸς Ερεχθέα. ἐπειδὴ δὲ Θησεὺς ἐβασίλευσε, γενόμενος

μετὰ τοῦ ξυνετοῦ καὶ δυνατὸς, τά τε ἄλλα διεκόσμησε τὴν χώραν, καὶ καταλύσας τῶν ἄλλων πόλεων τά τε βουλευτήρια καὶ τὰς ἀρχὰς, ἐς τὴν νῦν πόλιν οὖσαν, ἓν βουλευτήριον ἀποδείξας καὶ πρυτανεῖον, ξυνώκισε πάντας· καὶ νεμομένους τὰ αὑτῶν ἑκάστους, ἅπερ καὶ πρότερον, ἠνάγκασε μιᾷ πόλει ταύτῃ χρῆσθαι, ἣ, ἁπάντων ἤδη ξυντελούντων ἐς αὐτὴν, μεγάλη γενομένη, παρεδόθη ὑπὸ Θησέως τοῖς ἔπειτα. καὶ ξυνοίκια ἐξ ἐκείνου Ἀθηναῖοι ἔτι καὶ νῦν τῇ θεῷ ἑορτὴν δημοτελῆ ποιοῦσι. τὸ δὲ πρὸ τούτου, ἡ ἀκρόπολις ἡ νῦν οὖσα, πόλις ἦν, καὶ τὸ ὑπ' αὐτὴν πρὸς νότον μάλιστα τετραμμένον. τεκμήριον δέ· τὰ γὰρ ἱερὰ ἐν αὐτῇ τῇ ἀκροπόλει καὶ ἄλλων θεῶν ἐστι, καὶ τὰ ἔξω πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῆς πόλεως μᾶλλον ἵδρυται, τό, τε τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου, καὶ τὸ Πύθιον, καὶ τὸ τῆς Γῆς, καὶ τὸ ἐν Λίμναις Διονύσου, ᾧ τὰ ἀρχαιότερα Διονύσια τῇ δωδεκάτῃ ποιεῖται ἐν μηνὶ Ἀνθεστηριῶνι, ὥσπερ καὶ οἱ

cum esset vir non solum prudens, sed etiam potens, tum aliis in rebus hanc regionem excoluit, tum etiam caeterorum oppidorum curias et Magistratus sustulit; et, una curia, unoque consilio constituto, in eam civitatem, quae nunc est, omnes coëgit. Et singulos, res suas, ut ante, possidentes, uti compulit hac una civitate, quam (cum omnes in eam jam convenirent, et pecuniam ad usus publicos conferrent,) Theseus magnis opibus auctam *suis* posteris tradidit. Et ab illo *tempore* Athenienses nunc etiam diem festum, *nomine* Synoecia, in Deae honorem publice agunt. Ante enim illa, quae nunc est arx, erat urbs, et potissimum ea pars, quae sub ipsa ad austrum spectat. *Hujus* autem *rei* manifestum argumentum *hoc est*. Nam in ipsa arce sunt et aliorum Deorum delubra, et quae sunt extra, ab hac urbis parte potissimum sita visuntur, Jovis Olympii, et Apollinis Pythii, Telluris, et Bacchi in Limnis, in cujus honorem vetustiora Bacchanalia celebrabantur duodecimo die mensis Antheste rionis; quemadmo-

dum nunc quoque Iones, ab Athenienſibus oriundi, ex recepto ritu celebrare ſolent. Sunt etiam alia vetuſta templa hic aedificata. Fonte etiam, qui nunc quidem Novem fiſtulae appellatur, tyrannorum juſſu ſic exſtructus, olim vero Calliroë vocabatur, quum ipſius venae et ſcaturigines exſtarent, quod arci vicinus eſſet, in maximis quibusque rebus utebantur. Et nunc etiam ab antiquo moribus eſt receptum, ut ante nuptias, et in aliis rebus ſacris hac aquâ utantur. Et nunc etiam propter antiquam hanc habitationem, ipſa quoque urbis arx ab Athenienſibus urbs appellatur.

16. Athenienſes igitur et ante diu in agris ſuo jure ac liberi vixerant; et poſtquam in unam urbem contributi ſunt, ob illum in agris agendi morem, plerique tam priorum, quam poſteriorum, qui ad hoc uſque bellum cum tota familia in agris fuerant, et habitarant, non facile migrabant, praecipue vero quod poſt bellum Medicum ſuam ſupellectilem nuper refeciſſent. Gra-

ὑπ' Αθηναίων Ιωνες ἔτι καὶ νῦν νομίζουσιν. ἔρυται δὲ καὶ ἄλλα ἱερὰ ἀρχαῖα ταύτῃ. καὶ τῇ κρήνῃ, τῇ νῦν μὲν, τῶν τυράννων ὕστω πευασάντων, Εννεακρούνῳ καλουμένῃ, τὸ δὲ πάλαι, φανερῶν τῶν πηγῶν ὐσῶν, Καλλιρόῃ ὠνομασμένῃ, ἐκείνῃ τε ἐγγὺς οὔσῃ, τὰ πλείστα ἄξια ἐχρῶντο. καὶ νῦν ἔτι ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου πρό τε γαμικῶν καὶ ἐς ἄλλα τῶν ἱερῶν νομίζεται τῷ ὕδατι χρῆσθαι. κατοικεῖται δὲ διὰ τὴν παλαιὰν ταύτην καλοίκησιν καὶ ἡ ἀκρόπολις μέχρι τοῦδε ἔτι ὑπ' Αθηναίων πόλις.

ις'. Τῇ τε ὖν ἐπιπολὺ καλὰ τὴν χώραν αὐτονόμῳ οἰκήσει μετεῖχον οἱ Αθηναῖοι, καὶ ἐπειδὴ ξυνῳκίσθησαν, διὰ τὸ ἔθος ἐν τοῖς ἀγροῖς ὤμως οἱ πλείους τῶν τε ἀρχαίων καὶ τῶν ὕστερον μέχρι τοῦδε τοῦ πολέμου πανοικησίᾳ γενόμενοί τε καὶ οἰκήσαντες, ῥᾳδίως τὰς μεταναστάσεις ἐποιοῦντο, ἄλλως τε καὶ ἄρτι ἀνειληφότες τὰς κατασκευὰς μετὰ τὰ Μηδικά. ἐξαρύνοντο δὲ καὶ

χαλεπῶς ἔφερον οἰκίας τε καταλιπόντες
καὶ ἱεραὶ, ἃ διὰ παντὸς ἦν αὐτοῖς ἐκ τῆς κα
τὰ τὸ ἀρχαῖον πολιτείας πάτρια· δίαι
τάν τε μέλλοντες μεταβάλλειν, καὶ οὐδὲ
ἄλλο ἢ πόλιν τὴν αὐτοῦ ἀπολείπων ἕ
καστος.

ιζ'. Ἐπιδὴ δὲ ἀφίκοντο ἐς τὸ ἄστυ, ὀλίγοι
μέν τισιν ὑπῆρχον οἰκήσεις, καὶ παρὰ φίλω
τινὰς ἢ οἰκείων καταφυγή· οἱ δὲ πολλοὶ τὰ
τε ἔρημα τῆς πόλεως ᾤκησαν, καὶ τὰ ἱερὰ
καὶ τὰ ἡρῷα πάντα, πλὴν τῆς ἀκροπόλεως
καὶ τοῦ Ἐλευσινίου, καὶ εἴτι ἄλλο βεβαίως κλη
ϊστὸν ἦν· τό, τε Πελασγικὸν καλούμενον τ
ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν, ὃ καὶ ἐπάρατόν τε ἦν μ
οἰκεῖν, καί τι καὶ Πυθικοῦ μαντείου ἀκροτε
λεύτιον τοιόνδε διεκώλυε, λέγον ὡς --- τ
Πελασγικὸν, ἀργὸν ἄμεινον. ὅμως ὑπό τῆ
παραχρῆμα ἀνάγκης ἐξωκήθη. καί μοι δο
κεῖ τὸ μαντεῖον τοὐναντίον ξυμβῆναι
προσεδέχοντο. οὐ γὰρ διὰ τὴν παράνομα
ἐνοίκησιν αἱ ξυμφοραὶ γενέσθαι τῇ πόλε

ter etiam et iniquo animo ferebant, tum od penates et ſacra deſerturi eſſent, quae erpetuo ipſis patria fuerant a priſcis usque mporibus, et a ſtatu ſuae civitatis; tum iam, quod vitae genus eſſent mutaturi, et hil aliud *facturi*, quam ſi ſuam quisque bem relinqueret.

17. Poſtquam autem in urbem migrant, exiguo quidem quorundam numero mus fuerunt, et locus apud aliquos amis, vel neceſſarios, quo ſe reciperent: at *lorum* plerique deſerta urbis *loca* habitnt, et templa, et omnia heroum ſacella, raeter arcem, et Eleuſinium, et ſi quis ali *locus* bene clauſus erat; et *templum*, quod elaſgicum appellatur, quod ſub arcem, et quo propter diras hominum exſecratiɛs habitare non licebat; quinetiam quodam oraculi Pythici carmen in extrema ſui arte *hoc ipſum* his verbis vetabat, — "ſausque Pelaſgicon haud habitari. Verunmen ob repentinam neceſſitatem habitam fuit. Et oraculum illud mihi videtur ecidiſſe contra, quam *Athenienſes* exſpecbant. Non enim propter impiam habitaonem, calamitates Reipublicae *videntur*

accidiſſe; ſed propter bellum, ipſa inhabi-
tandi neceſſitas. Oraculum autem, quamvis
hoc *bellum* nominatim non indicaſſet, *tamen*
praeviderat ipſum *templum* haud fauſte ali-
quando habitatum iri. Multi etiam in ipſis
murorum turribus domicilia ſibi pararunt,
denique prout quisque poterat. nec enim
urbs omnes, qui eo convenerant, capere po-
tuit: ſed poſtea longos muros incoluerunt
eos inter ſe partiti, magnamque Piraeei *par-*
tem. Simul etiam res ad bellum neceſſaria
parare coeperunt, tum ſociorum auxilia co-
gentes, et inſtruentes centum navium cla-
ſem, quam in Peloponneſum mitterent. At
Athenienſes quidem in hoc apparatu erant
occupati.

18. Lacedaemoniorum vero exercitus
progreſſus, ad Oenoën, Atticae *caſtellum*
primum pervenit, qua in *Atticam* erant in-
rupturi. Cum autem *ibi* caſtra poſuiſſent
ad *illius* muros machinis, et quovis alio mo-
do oppugnandos ſeſe parabant. Nam Oe-
noë, quae eſt in Atticae et Boeotiae finibus
muris erat cincta; et Athenienſes hoc pro
pugnaculo utebantur, quoties bellum in

λλὰ διὰ τὸν πόλεμον ἡ ἀνάγκη τῆς οἰκή-
εως· ὃν ὃκ ὀνομάζον τὸ μανλεῖον προήδει
ὴ ἐπ' ἀγαθῷ ποτὲ αὐτὸ κατοικισθησόμε-
ον. κατεσκευάσανλο δὲ καὶ ἐν τοῖς πύργοις
ῶν τειχῶν πολλοὶ, ϗ ὡς ἕκας ός πς ἐδύ-
ατο. ὁ γὰρ ἐχώρησε ξυνελθόνλας αὐτοὺς
πόλις, ἀλλ' ὕςερον δὴ τά τε μακρὰ τεί-
η ᾤκησαν κατανειμάμενοι, ϗ τὸ Πειραι-
ως τὰ πολλά. ἅμα δὲ καὶ τῶν πρὸς τὸν
όλεμον ἥπλονλο, ξυμμάχυς τε ἀγείρονλες,
ϗ τῇ Πελοποννήσῳ ἑκατὸν νεῶν ἐπίπλουν
ξαρτύονλες. ϗ οἱ μὲν ἐν τύτῳ παρασκευ-
ς ἦσαν.

ιή. Ὁ δὲ ςρατὸς τῶν Πελοποννησίων
ροϊὼν ἀφίκετο τῆς Ατλικῆς ἐς Οἰνόην
ρῶτον, ἥπερ ἔμελλον ἐσβαλεῖν. καὶ ὡς
καθέζονλο, προσβολὰς παρεσκευάζονλο τῷ
είχει ποιησόμενοι μηχαναῖς τε ϗ ἄλλῳ
ρόπῳ. ἡ γὰρ Οἰνόη ὅσα ἐν μεθορίοις τῆς
Ατλικῆς ϗ Βοιωλίας, ἐτελείχισο, ϗ αὐτῷ
ρυρίῳ οἱ Αθηναῖοι ἐχρῶνλο, ὁπότε πόλε-

μος καταλάβοι. τάς τε ἓν προσβολὰς ἠν-
τρεπίζοντο, καὶ ἄλλως ἐνδιέτριψαν χρόνο
περὶ αὐτήν. αἰτίαν τε ὐκ ἐλαχίςην Αρ-
χίδαμος ἔλαβεν ἀπ' αὐτῦ, δοκῶν κ) ἐν τ
ξυναγωγῇ τῦ πολέμυ μαλακὸς εἶναι, κα
τοῖς Αθηναίοις ἐπιήδειος, ὐ παραινῶν πρ
θύμως πολεμεῖν. ἐπειδή τε ξυνελέγετο
ςραλὸς, ἥ τε ἐν τῷ ἰσθμῷ ἐπιμονὴ γενομέ
νη, κ) καλὰ τὴν ἄλλην πορείαν ἡ σχολαί
της διέβαλεν αὐτὸν, μάλιςα δὲ ἡ ἐν τ
Οἰνόῃ ἐπίχεσις. οἱ γὰρ Αθηναῖοι ἐσεκ
μίζοντο ἐν τῷ χρόνῳ τύτῳ, καὶ ἐδόκυν
Πελοποννήσιοι ἐπελθόντες ἂν διὰ τάχου
πάντα ἔτι ἔξω καταλαβεῖν, εἰ μὴ δι
τὴν ἐκείνυ μέλλησιν. ἐν τοιαύτῃ μὲν ὀ
γῇ ὁ ςραλὸς τὸν Αρχίδαμον ἐν τῇ καθ
δρᾳ εἶχεν. ὁ δὲ, προσδεχόμενος (ὡς λέγ
ται) τὺς Αθηναίους τῆς γῆς ἔτι ἀκεραί
ὕσης ἐνδώσειν τι, κ) κατοικήσειν περιϊδε
αὐτὴν τμηθεῖσαν, ἀνεῖχεν.

ιθ'. Ἐπειδὴ μέντοι προσβαλόντες τ

grueret. Hujus igitur oppugnationem parabant: ſed ibi circum ipſam *Oenoën* tempus fruſtra triverunt. Et Archidamus propterea in maximam ſuſpicionem incidit, quod vel in ipſis auxiliis ad bellum gerendum evocandis lentus, et Athenienſium ſtudioſus eſſe videretur, qui ad bellum alacriter gerendum non adhortaretur. Et poſtquam copiae in unum coactae fuerunt, cum ipſa commoratio, qua ad Iſthmum fuerat uſus; tum in reliquo itinere faciendo tarditas; tum etiam praecipue ad Oenoën cunctatio, magnam ei ſuſpicionem conflavit. Athenienſes enim hoc temporis ſpatio *res ſuas ex agris in urbem* importarunt; et Peloponneſii, ſi celeriter *eo* iviſſent, res omnes, quae extra *urbem* adhuc erant, occupare potuiſſe videbantur; niſi propter illius cunctationem *hoc facere prohibiti fuiſſent.* Exercitus igitur Archidamo, propter hujusmodi moram, graviter erat iratus. Ille vero (ut fertur) ideo ſe reprimebat, quod ſperaret Athenienſes, agro adhuc intacto, aliquid *de ſua pertinacia* remiſſuros, ejusque vaſtationem iniquo animo viſuros, nec eam facile paſſuros.

19. Poſtquam tamen Oenoën adorti, om-

nique *oppugnationis* genere tentato, expugnare non potuerunt, et Athenienſes nullum caduceatorem *ad eos* miſerunt; ita demum caſtris inde motis, circiter octogeſimum diem a rebus, quae ad Plataeam a Thebanis eam ingreſſis ſunt geſtae, vigente jam aeſtate, maturisque frumentis, in Atticam irruperunt. Archidamus vero Zeuxidami *filius*, Lacedaemoniorum Rex, *illos* ducebat, caſtrisque *in ea* poſitis, primum quidem agrum Eleuſinium et Thriaſium campum vaſtare *ac populari* coeperunt; et nonnullos Athenienſium equites, ad illos *aquarum alveos*, qui Rheiti vocantur, in fugam verterunt. Deinde vero ad dextram habentes Aegaleon montem per Cecropiam proceſſerunt, donec ad Acharnas pervenerunt, maximum *totius* Atticae oppidum, ex iis, quae Pagi vocantur. Caſtrisque ad hoc *oppidum* poſitis, copias vallo muniverunt, et diu illic commorati agrum vaſtarunt.

20. Hoc autem conſilio Archidamus circum Acharnas cum exercitu ad pugnam committendam inſtructo manſiſſe, nec illo anno, quo irruptionem *in Atticam* feçit, in

Οἰνόη, καὶ πᾶσαν ἰδέαν πειράσαντες, οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν, οἵ τε Ἀθηναῖοι οὐδὲν ἐπεκηρυκεύοντο· οὕτω δὴ ὁρμήσαντες ἀπ' αὐτῆς, μετὰ τὰ ἐν Πλαταίᾳ τῶν ἐσελθόντων Θηβαίων γενόμενα ἡμέρᾳ ὀγδοηκοστῇ μάλιστα, τοῦ θέρους καὶ τοῦ σίτου ἀκμάζοντος, ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀττικήν. ἡγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ καθεζόμενοι ἔτεμνον, πρῶτον μὲν Ἐλευσῖνα, καὶ τὸ Θριάσιον πεδίον. καὶ τροπήν τινα τῶν Ἀθηναίων ἱππέων περὶ τοὺς Ῥείτους καλουμένους ἐποιήσαντο. ἔπειτα προὐχώρουν, ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ Αἰγάλεων ὄρος, διὰ Κηφισίας, ἕως ἀφίκοντο ἐς Ἀχαρνάς, χωρίον μέγιστον τῆς Ἀττικῆς, τῶν δήμων καλουμένων. καὶ καθεζόμενοι ἐς αὐτό, στρατόπεδόν τε ἐποιήσαντο, χρόνον τε πολὺν ἐμμείναντες ἔτεμνον.

κ'. Γνώμη δὲ τοιᾷδε λέγεται τὸν Ἀρχίδαμον περί τε τὰς Ἀχαρνὰς ὡς ἐς μάχην ταξάμενον μεῖναι, καὶ ἐς τὸ πεδίον ἐκείνη

τῇ ἐσβολῇ ὑ καλαβῆναι. τὺς γὰρ Αθηναίυς ἤλπιζεν ἀκμάζονλάς τε νεότητι πολλῇ, κ) παρεσκευασμένυς ἐς πόλεμον ὡς ὕπω πρότερον, ἴσως ἂν ἐπεξελθεῖν, κ) τὴν γῆν ὐκ ἂν περιϊδεῖν τμηθῆναι. ἐπφδὴ ὗν αὐτῷ ἐς Ελευσῖνα κ) τὸ Θριάσιον πεδίον ὐκ ἀπήνλησαν, πεῖραν ἐποιεῖτο, περὶ τὰς Αχαρνὰς καθήμενος, εἰ ἐπεξίασιν. ἅμα μὲν γὰρ αὐτῷ ὁ χῶρος ἐπιτήδειος ἐφαίνετο ἐνςρατοπεδεῦσαι, ἅμα δὲ κ) οἱ Αχαρνῆς μέγα μέρος ὄντες τῆς πόλεως (τριχίλιοι γὰρ ὁπλῖται ἐγένονλο) ὑ περιόψεσθαι ἐδόκυν τὰ σφέτερα διαφθαρέντα, ἀλλ' ὁρμήσειν κ) τὺς πάντας ἐς μάχην. εἴτε κ) μὴ ἐπεξέλθοιεν ἐκείνῃ τῇ ἐσβολῇ οἱ Αθηναῖοι, ἀδεέςερον ἤδη ἐς τὸ ὕςερον τό,τε πεδίον τεμεῖν, κ) ἐς αὐτὴν τὴν πόλιν χωρήσεσθαι. τὺς γὰρ Αχαρνέας, ἐςερημένυς τῶν σφελέρων, ὐχ ὁμοίως προθύμυς ἔσεσθαι ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων κινδυνεύειν, ςάσιν δὲ ἐνέσεσθαι τῇ γνώμῃ. τοιαύτῃ μὲν διανοίᾳ ὁ Αρχίδαμος περὶ τὰς Αχαρνὰς ἦν.

planitiem deſcendiſſe fertur: *quod* ſperabat, Athenienſes, qui multa juventute florebant, et ad bellum, ut nunquam ante, inſtructi erant, fortaſſe obviam ſibi *ex urbe* prodituros, nec in ſuo conſpectu agrum vaſtari paſſuros. At cum nec ad Eleuſinen, nec ad Thriaſium campum, ipſi occurriſſent, caſtris ad Acharnas poſitis, tentare ſtatuit, an contra *ſe* prodire auderent. Simul enim hic locus ſtativis habendis opportunus ipſi videbatur, ſimul etiam Acharnenſes, qui magna civitatis pars erant (erant enim tria militum armatorum millia) non *vi*debantur rerum ſuarum vaſtationem neglecturi: ſed et caeteros omnes ad proelium committendum impulſuri. Quod ſi Athenienſes, contra ſuas copias tunc in ipſorum agrum irruptionem facientes, non prodiiſſent, jam minore cum metu in poſterum ſe et planitiem vaſtaturum, et ad ipſam urbem acceſſurum *ſperabat*. Acharnenſes enim ſuis *rebus* privatos, non ita promtos fore ad pericula pro aliis ſubeunda, ideoque diſcordias in *civium* animis futuras. Hoc igitur conſilio Archidamus ad Acharnas manebat.

21. Athenienſes vero, quamdiu quidem *Peloponneſiorum* exercitus circum Eleuſinem et Thriaſium campum ſubſedit, tamdiu etiam aliquam ſpem habuerunt, eos non propius progreſſuros; memoria tenentes et ipſum Pliſtoanactem Pauſaniae *filium*, Lacedaemoniorum Regem, quando cum Peloponneſiorum copiis quatuordecim ante hoc bellum annis in Atticam irrupiſſet, ad Eleuſinem et Thriaſium campum, nec ulterius progreſſum, rediiſſe. Quamobrem etiam Sparta relegatus eſt, quod pecuniis inductus revertiſſe viſus eſſet. Poſtquam vero exercitum circum Acharnas vidiſſent, ſexaginta ſtadiis ab urbe diſtantem, rem non amplius ferendam cenſuerunt. ſed cum in ipſorum conſpectu (ut eſt veriſimile) ager vaſtaretur, (quod ſaltem juniores, imo ne ſeniores quidem adhuc viderant, niſi in bello Medico,) res ipſis gravis videbatur. Et cum aliis, tum vero praecipue juventuti, copiae in hoſtem educendae, nec agri vaſtatio per negligentiam ferenda videbatur. Et cum in conciliabulis eſſent, inter ſe graviter altercabantur, alii quidem copias in hoſtem educendas cenſentes, alii vero, quo-

κα'. Αθηναῖοι δὲ, μέχρι μὲν οὗ περὶ Ελευσῖνα καὶ τὸ Θριάσιον πεδίον ὁ στρατὸς ἦν, καί τινα ἐλπίδα εἶχον ἐς τὸ ἐγγυλέρω αὐτὸς μὴ προϊέναι, μεμνημένοι καὶ Πλεισοάνακτα τὸν Παυσανίου Λακεδαιμονίων βασιλέα, ὅτε ἐσβαλὼν τῆς Αττικῆς ἐς Ελευσῖνα καὶ Θρίωζε στρατῷ Πελοποννησίων, πρὸ τῦδε τῦ πολέμυ τέσσαρσι καὶ δέκα ἔτεσιν, ἀνεχώρησε πάλιν, ἐς τὸ πλέον ὐκέτι προελθών. διὸ δὲ καὶ ἡ φυγὴ αὐτῷ ἐγένετο ἐκ Σπάρτης, δόξαντι χρήμασι πειθῆναι τὴν ἀναχώρησιν. ἐπειδὴ δὲ περὶ Αχαρνὰς εἶδον τὸν στρατὸν ἐξήκοντα σταδίυς τῆς πόλεως ἀπέχοντα, ὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιῦντο· ἀλλ' αὐτοῖς, ὡς εἰκὸς, τῆς γῆς τεμνομένης ἐν τῷ ἐμφανεῖ (ὃ ὅπω ἑωράκεσαν οἵ γε νεώτεροι, ὐδ' οἱ πρεσβύτεροι, πλὴν τὰ Μηδικά) δεινὸν ἐφαίνετο· καὶ ἐδόκει τοῖς τε ἄλλοις, καὶ μάλισα τῇ νεότητι, ἐπεξιέναι, καὶ μὴ περιορᾶν. καὶ ξυστάσεις τε γιγνόμενοι, ἐν πολλῇ ἔριδι ἦσαν, οἱ μὲν, κελεύοντες ἐ-

πεξιέναι, οἱ δέ τινες, ὐκ ἐῶνλες. χρησμολόγοι τε ἦδον χρησμὺς παντοίυς, ὧν ἠκροᾶτο ὡς ἕκαστος ὥρμηλο. οἵ τε Αχαρνῆς, οἰόμενοι παρὰ σφίσιν αὐτοῖς ὐκ ἐλαχίστην μοῖραν εἶναι Αθηναίων, ὡς αὐτῶν ἡ γῆ ἐτέμνελο, ἐνῆγον τὴν ἔξοδον μάλιστα. παντί τε τρόπῳ ἀνηρέθιστο ἡ πόλις, κὴ τὸν Περικλέα ἐν ὀργῇ εἶχον· κὴ ὧν παρήνεσε πρότερον, ἐμέμνηντο ὐδέν, ἀλλ' ἐκάκιζον ὅτι στρατηγὸς ὢν ὐκ ἐπεξάγοι· αἴτιόν τε σφίσιν ἐνόμιζον πάντων ὧν ἔπαχον.

κϛ'. Περικλῆς δὲ, ὁρῶν μὲν αὐτὺς πρὸς τὸ παρὸν χαλεπαίνοντας, καὶ ὐ τὰ ἄριστα φρονοῦντας, πιστεύων δὲ ὀρθῶς γιγνώσκειν περὶ τῦ μὴ ἐπεξιέναι, ἐκκλησίαν τε ὐκ ἐποίει αὐτῶν, ὐδὲ ξύλλογον ὐδένα, τῦ μὴ ὀργῇ τὶ μᾶλλον ἢ γνώμῃ ξυνελθόντας ἐξαμαρτεῖν. τήν τε πόλιν ἐφύλασσε, καὶ δι' ἡσυχίας μάλιστα ὅσον ἠδύνατο εἶχεν. ἱππέας μέντοι ἐξέπεμπεν ἀεὶ, τῦ μὴ προδρόμυς ἀπὸ τῆς στρατιᾶς ἐσπίπτοντας ἐς τὺς

rum numerus erat perexiguus, hoc fieri non sinentes. Vates quoque multifaria vaticinia canebant, quae quisque audiebat, ut animo erat affectus. Et Acharnenses, quod existimarent, non minimam Athenienſium portionem apud se esse, postquam ipsorum ager vastari coepit, ad irruptionem in hostes faciendam maxime urgebant: omnique modo civitas erat concitata, et Pericli *cives* erant irati: nec memores erant ullarum rerum, quas ille prius suaserat; sed eum vocibus carpebant, quod cum imperator esset, tamen copias in hostem non educeret: omniumque malorum, quae patiebantur, eum autorem sibi esse existimabant.

22. Pericles vero, cum eos ob praesentem rerum statum graviter indignari, nec optime de rebus sentire videret, cumque persuasum haberet, se de irruptione in hostem non facienda recte sentire, eos ad nullam concionem, nullumque coetum convocabat, ne quid animi impetu potius, quam recto consilio congregati peccarent; et urbem tuebatur, et quam maxime poterat tranquillam regebat. Semper tamen equi-

tes emittebat, ne *hoſtium* antecurſores, ab exercitu irruentes in agros urbi vicinos, eos maleficiis afficerent: et leve quoddam equeſtre proelium inter unam Athenienſium equitum turmam, quibus et Theſſali erant adjuncti, et Boeotorum equites, in Phrygiis eſt commiſſum: in quo Athenienſes et Theſſali non fuerunt inferiores, donec armaturae gravioris agmen Boeotis ſubſidio venit: tunc vero illi in fugam ſunt verſi, et Athenienſium ac Theſſalorum plerique ſunt deſiderati. Verum tamen illo ipſo die ſine induciis illos ſuſceperunt. Et Peloponneſii poſtero die trophaeum ſtatuerunt. Hoc autem auxilium Theſſali Athenienſibus ex vetuſto ſocietatis foedere miſerunt: ad illos etiam venerunt Lariſſaei, Pharſalii, Paraſii, Cranonii, Piraſii, Gyrtonii, Pheraei. Ipſis vero praeerant, ex Lariſſa quidem, Polymedes, et Ariſtonous, diverſae uterque factionis; ex Pharſalo vero, Menon: erant et caeteris *deinceps* ex ſingulis civitatibus ſui cuique praefecti.

23. Peloponneſii vero, cum Athenienſes

ἐγρὰς τὰς ἐγγὺς τῆς πόλεως, καὶ κρύπτειν· καὶ ἱππομαχία τις ἐγένετο βραχεῖα ἐν Φρυγίοις, τῶν τε Αθηναίων τέλει ἑνὶ τῶν ἱππέων, καὶ Θεσσαλοῖς μετ' αὐτῶν, πρὸς τοὺς Βοιωτῶν ἱππέας· ἐν ᾗ οὐκ ἔλασσον ἔσχον οἱ Αθηναῖοι καὶ Θεσσαλοί· μέχρις οὗ προσβοηθησάντων τοῖς Βοιωτοῖς τῶν ὁπλιτῶν, τροπὴ ἐγένετο αὐτῶν, καὶ ἀπέθανον τῶν Θεσσαλῶν καὶ Αθηναίων οὐ πολλοί. ἀνείλοντο μέντοι αὐτοὺς αὐθημερὸν ἀσπόνδους. καὶ οἱ Πελοποννήσιοι τροπαῖον τῇ ὑστεραίᾳ ἔστησαν. ἡ δὲ βοήθεια αὕτη τῶν Θεσσαλῶν κατὰ τὸ παλαιὸν ξυμμαχικὸν ἐγένετο τοῖς Αθηναίοις· καὶ ἀφίκοντο παρ' αὐτοὺς Λαρισσαῖοι, Φαρσάλιοι, Παράσιοι, Κρανώνιοι, Πειράσιοι, Γυρτώνιοι, Φεραῖοι. ἦγον δὲ αὐτῶν, ἐκ μὲν Λαρίσσης, Πολυμήδης καὶ Ἀριστόνους, ἀπὸ τῆς φάσεως ἑκάτερος. ἐκ δὲ Φαρσάλου, Μένων. ἦσαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων καλαὶ πόλεις ἄρχουσες.

κγ'. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ οὐκ

ἐπεξήεσαν αὐτοῖς οἱ Αθηναῖοι ἐς μάχην, ἄραντες ἐκ τῶν Αχαρνῶν, ἐδήωσαν τῶν δήμων τινὰς ἄλλους, τῶν μεταξὺ Πάρνηθος καὶ Βριλήσσου ὀρους. ὄντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γῇ, οἱ Αθηναῖοι ἀπέστειλαν τὰς ἑκατὸν ναῦς περὶ Πελοπόννησον, ἅσπερ παρεσκευάζοντο, καὶ χιλίους ὁπλίτας ἐπ' αὐτῶν, καὶ τοξότας τετρακοσίους. ἐστρατήγει δὲ Καρκινός τε ὁ Ξενοτίμου, καὶ Πρωτέας ὁ Επικλέους, καὶ Σωκράτης ὁ Αντιγένους. καὶ οἱ μὲν ἄραντες, τῇ παρασκευῇ ταύτῃ περιέπλεον· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι χρόνον ἐμμείναντες ἐν τῇ Αττικῇ ὅσον εἶχον τὰ ἐπιτήδεια, ἀνεχώρησαν διὰ Βοιωτῶν, ὑπὲρ ἧπερ ἐσέβαλον· παριόντες δὲ Ωρωπὸν, τὴν γῆν τὴν Πειραϊκὴν καλουμένην, ἣν νέμονται Ωρώπιοι Αθηναίων ὑπήκοοι, ἐδήωσαν. ἀφικόμενοι δὲ ἐς Πελοπόννησον, διελύθησαν καθ' πόλεις ἕκαστοι.

κδ'. Αναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, οἱ Αθηναῖοι φύλακας κατεστήσαντο καθ' γῆν κα

d proelium cum ipsis committendum pro-
ire noluissent, motis castris ab Acharnis,
onnullos alios pagos vastarunt, qui sunt
nter Parnethem et Brilessum montes. Dum
utem isti in Attica essent, Athenienses cen-
um naves, quas instruxerant, et in his mille
ravis armaturae milites, et quadringentos
gittarios circa Peloponnesum miserunt.
His autem praeerant Carcinus Xenotimi,
roteas Epiclis, et Socrates Antigenis *fili-*
s: atque hi quidem cum hoc apparatu sol-
entes e portu vela fecerunt. Peloponnesii
ero tamdiu in Attica morati, quamdiu
ommeatus ipsis suppeditavit, per Boeotiam,
on qua irruptionem fecerant, reverterunt;
t dum Oropum praeterirent, regionem no-
ine Piraicen, quam Oropii Athenienſium
perio subjecti colunt, vastarunt. In Pe-
ponnesum vero regressi, in suas quique
bes discesserunt.

24. Athenienses autem post horum dis-
essum praesidia terra marique dispose-

runt, quemadmodum toto belli tempore a
grum erant tutatura: quinetiam ipſis placui
ex pecuniis, quae in arce erant, mille ta
lenta eximere, et ſeponere, nec impendere
ſed ex aliis ad bellum gerendum ſumere
Quod ſi quis dixiſſet, aut decretum feciſſet,
quo pecunias iſtas ſuo loco movendas, et i
alios uſus impendendas cenſuiſſet, niſi ſi ho
ſtes claſſe urbem invaſiſſent, et propulſand
eſſent, poenam capitalem ei propoſuerunt
Centum etiam triremes una cum illis *mille ta
lentis* ſepoſuerunt quotannis omnium prae
ſtantiſſimas, et praefectos ipſis *aſſignarunt*
quarum nulla ad aliud quicquam, niſi cu
his ipſis pecuniis, ob idem periculum, ſi fo
ret opus, utendum eſſe *decreverunt*.

25. Athenienſes autem, qui cum cen
tum navibus circa Peloponneſum erant,
cum ipſis Corcyraei, qui cum quinquagint
navibus auxilio ipſis venerant, et nonnul
alii ſocii, qui in illis regionibus habitaban
cum aliis maleficiis praeternavigantes affe
cerunt, tum etiam ad agri Laconici Meth

καὶὰ θάλασσαν, ὥσπερ δὴ ἔμελλον διὰ παντὸς τοῦ πολέμου φυλάξειν· καὶ χίλια τάλαντα ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει χρημάτων ἔδοξεν αὐτοῖς, ἐξαίρετα ποιησαμένοις, χωρὶς θέσθαι, καὶ μὴ ἀναλῶσαι, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἄλλων πολεμεῖν· ἢν δέ τις εἴπῃ ἢ ἐπιψηφίσῃ κινεῖν τὰ χρήματα ταῦτα ἐς ἄλλο τι, ἢν μὴ οἱ πολέμιοι νηΐτῃ στρατῷ ἐπιπλέωσι τῇ πόλει, καὶ δέῃ ἀμύνασθαι, θάνατον [τὴν] ζημίαν ἐπέθεντο. τριήρεις τε μετ' αὐτῶν ἐξαιρέτους ἑκατὸν ἐποιήσαντο κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον τὰς βελτίστας, καὶ τριηράρχους αὐταῖς· ὧν μὴ χρῆσθαι μηδεμιᾷ ἐς ἄλλο τι ἢ μετὰ τῶν χρημάτων περὶ τοῦ αὐτοῦ κινδύνου, ἢν δέῃ.

κέ. Οἱ δ' ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶ περὶ Πελοπόννησον Ἀθηναῖοι, καὶ Κερκυραῖοι μετ' αὐτῶν, πεντήκοντα ναυσὶ προσβοηθικόσαις, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἐκεῖ ξυμμάχων, πολλά τε ἐκάκωσαν περιπλέοντες, καὶ ἐς Μεθώνην τῆς Λακωνικῆς ἀποβάντες, τῷ τεί-

χει προσέβαλον ὄνλι ἀΘενεῖ, κὴ ἀνθρώπων
ὐκ ἐνόντων. ἔτυχε δὲ περὶ τὺς χώρυς τύ-
τυς Βρασίδας ὁ Τέλλιδος, ἀνὴρ Σπαρτιά-
της, φρυρὰν ἔχων· κὴ αἰΘόμενος, ἐβοήθει
τοῖς ἐν τῷ χωρίῳ μετὰ ὁπλιτῶν ἑκατόν.
διαβραμὼν δὲ τὸ τῶν Αθηναίων ςραλόπεδον
ἐσκεδασμένον καλὰ τὴν χώραν, κὴ πρὸς τὸ
τεῖχος τελραμμένον, ἐσπίπλει ἐς τὴν Με-
θώνην, κὴ ὀλίγυς τινὰς ἐν τῇ ἐσβρομῇ, ἀπο-
λέσας τῶν μεΘ' ἑαυΤῦ, τήν τε πόλιν πε-
ριεποίησε, καὶ ἀπὸ τύτυ τῦ τολμήματος
πρῶτος τῶν καλὰ τὸν πόλεμον ἐπηνέθη ἐν
Σπάρτῃ. οἱ δὲ Αθηναῖοι, ἄραντες παρέ-
πλεον· κὴ χόντες τῆς Ηλείας ἐς Φειαν,
ἐδήϖν τὴν γῆν ἐπὶ δύο ἡμέρας. κὴ προσβοη-
θήσανλας τῶν ἐκ τῆς κοίλης Ηλιδος τρια-
κοσίυς λογάδας, κὴ τῶν αὐτόθεν ἐκ τῆς πε-
ριοικίδος Ηλείων, μάχῃ ἐκράτησαν. ἀνέμυ
δὲ κατιόνλος μεγάλυ, χειμαζόμενοι ἐν ἀ
λιμένῳ χωρίῳ, οἱ μὲν πολλοὶ ἐπέβησα
ἐπὶ τὰς ναῦς, κὴ περιέπλεον τὸν Ιχθυν κα

em, exſcenſu ex navibus in terram facto, adorti ſunt muros ejus, qui erant infirmi, et intra quos non *multi* homines erant: ſed forte Braſidas Tellidis *filius*, vir Spartanus, circum illa loca cum praeſidio erat, cumque *rem* ſenſiſſet, illis, qui in ea urbe erant, cum centum gravis armaturae militibus auxilio venit: cumque per medias Athenienſium copias, per agrum ſparſas, et ad *urbis* muros converſas, curſu transiſſet, Methonem irrupit; et paucis quibusdam de ſuis militibus, in ipſa irruptione amiſſis, et ipſam urbem ſervavit, et primus omnium, qui illi bello adminiſtrando interfuerunt, propter hoc forte facinus Spartae collaudatus eſt. Athenienſes vero *inde* ſolventes abierunt: et cum ad Phiam Elidis *urbem* appuliſſent, *ejus* agrum per biduum vaſtarunt; et trecentos delectos, qui ex inferiori Elide *ſuis* auxilio venerant, aliosque Eleos, qui circumcirca illi regioni erant finitimi, pugna vicerunt. Caeterum, exorto ingenti vento, cum in loco importuoſo tempeſtate jactarentur, plerique quidem *eorum* naves conſcenderunt, et promontorium, quod Ichthys appel-

latur, circumvecti, in portum, qui est Phiae, pervenerunt. Interea vero Messenii, et alii nonnulli, qui naves conscendere nequiverant, terrestri itinere profecti, Phiam ceperunt. Postea vero naves, quae circumvehebantur, eos receperunt; atque illinc, relicta Phia, in altum vela fecerunt: nam magna militum Eleorum manus jam *suis* subsidio venerat. Athenienses autem, in alia loca navibus delati, obiter *ea* vastarunt.

26. Atque sub hoc ipsum tempus Athenienses triginta naves emiserunt, ut Locridem obirent, simul etiam, ut Euboeam tuerentur: his autem praeerat Cleopompus Cliniae *filius*: et, exscensu ex navibus in terram facto, cum nonnulla maritima loca vastavit, tum etiam Thronium cepit; et obsides ab illis accepit, et apud Alopen Locros, qui *suis* auxilium tulerant, proelio superavit.

27. Hac eadem aestate Athenienses Aeginetas ex Aegina, cum ipsos, tum etiam liberos, et conjuges ejecerunt; ipsis crimini

λόμενον τὴν ἄκραν ἐς τὸν ἐν τῇ Φειᾷ λιμένα. οἱ δὲ Μεσσήνιοι ἐν τούτῳ, καὶ ἄλλοι τινὲς οἱ δυνάμενοι ἐπιβῆναι, καλὰ γῆν χωρήσαντες, τὴν Φειὰν αἱροῦσι· καὶ ὕστερον αἵ τε νῆες περιπλεύσασαι ἀναλαμβάνουσιν αὐτούς, καὶ ἐξανάγονται ἐκλιπόντες Φειάν· καὶ τῶν Ηλείων ἡ πολλὴ ἤδη στρατιὰ προσεβοηθήκει. παραπλεύσαντες δὲ οἱ Αθηναῖοι ἐπὶ ἄλλα χωρία, ἐδήωσαν.

κς'. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον οἱ Αθηναῖοι τριάκοντα ναῦς ἐξέπεμψαν περὶ τὴν Λοκρίδα, καὶ Εὐβοίας ἅμα φυλακήν. στρατηγεῖ δὲ αὐτῶν Κλεόπομπος ὁ Κλεινίου· καὶ ἀποβάσεις ποιησάμενος, τῆς τε παραθαλασσίου ἧς ἐδήωσε, καὶ Θρόνιον εἷλεν· ὁμήρους τε ἔλαβεν αὐτῶν, καὶ ἐν Αλωπῇ τοὺς βοηθήσαντας Λοκρῶν μάχῃ ἐκράτησεν.

κζ'. Ανέστησαν δὲ καὶ Αἰγινήτας τῷ αὐτῷ θέρει τούτῳ ἐξ Αἰγίνης Αθηναῖοι, αὐτούς τε καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, ἐπικαλέ-

σαντες ὐχ ἥκιστα τῦ πολέμυ σφίσιν αὐτίυς
εἶναι. κὴ τὴν Αἴγιναν ἀσφαλέστερον ἐφαί-
νετο τῇ Πελοποννήσῳ ἐπικειμένην, αὐτῶν
πέμψαντες ἐποίκυς, ἔχειν· κὴ ἐξέπεμψαν
ὕστερον ὐ πολλῷ ἐς αὐτὴν τοὺς οἰκήτορας.
ἐκπεσῦσι δὲ τοῖς Αἰγινήταις οἱ Λακεδαιμό-
νιοι ἔδοσαν Θυρέαν οἰκεῖν, καὶ τὴν γῆν νέ-
μεσθαι, καλά τε τὸ Αθηναίων διάφορον, κὴ
ὅτι σφῶν εὐεργέται ἦσαν ὑπὸ τὸν σεισμὸν
καὶ τῶν Εἱλώτων τὴν ἐπανάστασιν. ἡ δὲ
Θυρεάτις γῆ, μεθορία τῆς Αργείας κὴ Λα-
κωνικῆς ἐστὶν, ἐπὶ θάλασσαν καθήκυσα. κὴ
οἱ μὲν αὐτῶν ἐνταῦθα ᾤκησαν, οἱ δ' ἐσπά-
ρησαν καλὰ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα.

κή. Τῦ δ' αὐτῦ θέρυς νυμηνία κατὰ
σελήνην (ὥσπερ κὴ μόνον δοκεῖ εἶναι γίγ-
νεσθαι δυνατὸν) ὁ ἥλιος ἐξέλιπε μετὰ με-
σημβρίαν, καὶ πάλιν ἀνεπληρώθη, γενόμε-
νος μηνοειδὴς, καὶ ἀστέρων τινῶν ἐκφανέν-
των.

κθ΄. Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει Νυμφόδω-

dantes, quod hujus belli contra ſe moti prae-
ipui autores eſſent. Simul etiam tutius fo-
re videbatur, ſi Aeginam Peloponneſo ad-
acentem, colonia de ſuis *eo* miſſa, ipſi te-
nerent: nec multo poſt colonos in eam mi-
erunt. Aeginetis autem ejectis Lacedae-
monii Thyream incolendam, et *ejus* agrum
poſſidendum dederunt, tum ob odium, quo
Athenienſes proſequebantur, tum etiam,
quod de ſe bene meriti eſſent terrae-motus
empore, et Helotum rebellione. Thyrea-
icus vero ager eſt medius inter Argivum
t Laconicum, et ad mare pertinet. Atque
lii quidem eorum hic habitaverunt, alii
ero per reliquam Graeciam diſſipati ſunt.

28. Eadem etiam aeſtate, Calendis Lu-
naribus, quae naturali lunae curſu contin-
gunt,(quo ſolo etiam tempore hoc fieri poſſe
videtur,) ſol defecit poſt meridiem, et ex
lunata figura, qua tunc apparuit, cum non-
nullae etiam ſtellae conſpicue apparuiſſent,
rurſus ad priſtinam ſui orbis plenitudinem
ac ſplendorem rediit.

29. Eadem etiam aeſtate Nymphodo-

rum Pythei *filium*, Abderiten, cujus sororem Sitalces *matrimonio conjunctam* habebat, virum, qui magna autoritate apud ipsum valebat, Athenienses, licet eum prius hostem esse judicassent, tamen hospitem publice fecerunt, eumque accersiverunt, quod *ejus opera* Sitalcen Teris *filium*, Thracum Regem, sibi societate adjungere cuperent. Hic autem Teres, Sitalcis pater, primus Odrysarum imperium majus reliquis Thraciae regnis effecit. Magna enim Thracum pars est sui juris, suisque legibus vivit. Cum illo autem Tereo, qui Procnen Pandionis filiam ex Athenarum urbe uxorem duxerat, Teres iste nullo propinquitatis vinculo conjunctus erat: nec ex eadem Thracia fuerunt. Sed ille quidem, Tereus inquam, habitabat in *urbe* Daulia, quae est in agro, qui nunc Phocensis appellatur, quem Thraces tunc incolebant: (et in hoc agro mulieres illae facinus illud in Ityn perpetrarunt; quinetiam a multis poëtis, qui luscíniae mentionem fecerunt, haec avis Daulias cognomento est appellata. Verisimile autem est Pandionem *cum hoc Tereo, qui ab ipso* tam parvo *locorum intervallo distabat*, filiae affi-

ρον τὸν Πύθεω, ἄνδρα Αβδηρίτην, ᾧ εἶχε
τὴν ἀδελφὴν Σιτάλκης, δυνάμενον παρ'
αὐτῷ μέγα, οἱ Αθηναῖοι, πρότερον πολέ-
μιον νομίζοντες, πρόξενον ἐποιήσαντο, καὶ
μετεπέμψαντο· βουλόμενοι Σιτάλκην σφίσι
τὸν Τήρεω Θρᾳκῶν βασιλέα ξύμμαχον γε-
νέσθαι. ὁ δὲ Τήρης ἦτος, ὁ τοῦ Σιτάλκου
πατὴρ, πρῶτος Οδρύσαις τὴν μεγάλην βα-
σιλείαν ἐπιπλέον τῆς ἄλλης Θρᾴκης ἐ-
ποίησε. πολὺ γὰρ μέρος καὶ αὐτόνομόν ἐστι
Θρᾳκῶν. Τηρεῖ δὲ τῷ Πρόκνην τὴν Παν-
δίονος ἀπ' Αθηνῶν γόντι γυναῖκα, προσῆ-
κεν ὁ Τήρης οὗτος οὐδέν. οὐδὲ τῆς αὐτῆς
Θρᾴκης ἐγένοντο· ἀλλ' ὁ μὲν ἐν Δαυλίᾳ
τῆς Φωκίδος νῦν καλουμένης γῆς ὁ Τηρεὺς
ᾤκει, τότε ὑπὸ Θρᾳκῶν οἰκουμένης· (καὶ τὸ
ἔργον τὸ περὶ τὸν Ιτυν αἱ γυναῖκες ἐν τῇ
γῇ ταύτῃ ἔπραξαν. πολλοῖς δὲ καὶ τῶν
ποιητῶν ἐν ἀηδόνος μνήμῃ Δαυλιὰς ἡ ὄρνις
ἐπωνόμασται. εἰκὸς δὲ καὶ τὸ κῆδος Πανδί-
ονα ξυνάψασθαι τῆς θυγατρὸς διὰ τοσὸ-

τε, ἐπ' ὠφελείᾳ τῇ πρὸς ἀλλήλους, μᾶλλον ἢ διὰ πολλῶν ἡμερῶν ἐς Οδρύσας ὁδῷ.) Τήρης δὲ, ὅτε τὸ αὐτὸ ὄνομα ἔχων, βασιλεύς τε πρῶτος ἐν κράτει Οδρυσῶν ἐγένετο. οὗ δὴ ὄντα τὸν Σιτάλκην οἱ Αθηναῖοι ξύμμαχον ἐποιήσαντο, βουλόμενοι σφίσι τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία καὶ Περδίκκαν ξυνελεῖν αὐτόν. ἐλθών τε ἐς τὰς Αθήνας ὁ Νυμφόδωρος τήν τε τοῦ Σιτάλκου ξυμμαχίαν ἐποίησε, καὶ Σάδοκον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, Αθηναῖον. τόν τε ἐπὶ Θράκης πόλεμον ὑπεδέχετο καταλύσειν. πείσειν γὰρ Σιτάλκην πέμπειν στρατιὰν Θρᾳκίαν Αθηναίοις ἱππέων τε καὶ Πελταστῶν. ξυνεβίβασε δὲ καὶ τὸν Περδίκκαν τοῖς Αθηναίοις, καὶ Θέρμην αὐτῷ ἔπεισεν ἀποδοῦναι. ξυνεστράτευσέ τ' εὐθὺς Περδίκκας ἐπὶ Χαλκιδέας μετ' Αθηναίων, καὶ Φορμίωνος. οὕτω μὲν Σιτάλκης τε ὁ Τήρεω, Θρᾳκῶν βασιλεὺς, ξύμμαχος ἐγένετο Αθηναίοις, καὶ Περδίκκας ὁ Αλεξάνδρου, Μακεδόνων βασιλεύς.

itatem contraxiſſe, mutui auxilii cauſa potius, quam *cum altero Tere, qui* multorum dierum itinere ad Odryſas usque *ab ipſo remotus erat.*) Sed Teres nec idem nomen habuit, et Odryſarum regnum primus per vim eſt adeptus. Hujus igitur filium Sitalcen Athenienſes in ſocietatem adſciverunt, Thraciae oppida, et Perdiccam hujus opera ſibi adjungere cupientes. Nymphodorus autem, Athenas profectus, Sitalcis ſocietatem ipſis conciliavit, et Sadocum ipſius *Sitalcis* filium Athenienſem *civem* fecit; et promiſit fore, ut bellum, quod in Thracia gerebatur, ſedaret; ſe enim Sitalci perſuaſurum, ut exercitum equitum Thracum, et Peltaſtarum Athenienſibus mitteret. Perdiccam etiam Athenienſibus conciliavit, et *ipſis* perſuaſit, ut ei Thermen redderent. Et confeſtim Perdiccas cum Athenienſibus et Phormione arma Chalcidenſibus intulit. Sic igitur et Sitalces Teris *filius*, Thracum Rex, et Perdiccas Alexandri *filius*, Macedonum Rex, ſocietatis foedus cum Athenienſibus fecerunt.

30. Athenienſes vero, qui cum centum navibus circa Peloponneſum adhuc verſabantur, Solium Corinthiorum oppidum ceperunt, idque cum agro ſolis Acarnanum Palirenſibus incolendum tradiderunt. Aſtacum quoque, in qua Euarchus tyrannus erat, per vim ceperunt, eoque *illinc* ejecto, urbem in ſocietatem adſciverunt; et in inſulam Cephalleniam navibus profecti, ſine pugna in ſuam poteſtatem redegerunt. Cephallenia autem ſita eſt e regione Acarnaniae et Leucadis; et in ea ſunt quatuor civitates, Pallenſes, Cranii, Samaei, Pronaei. Nec multo poſt hae naves reverſae ſunt Athenas.

31. Sub hujus aeſtatis autumnum, Athenienſes, cum ipſi, tum etiam inquilini cum univerſi populi copiis, duce Pericle Xanthippi *filio*, in agrum Megarenſem irruptionem fecerunt. Et Athenienſes, qui circa Peloponneſum cum centum navibus erant (jam enim in Aegina erant) domum repetentes, cum audiſſent, ſuos cives cum univerſi po-

λ'. Οἱ δ' ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶν Αθηναῖοι, ἔτι ὄντες περὶ Πελοπόννησον, Σόλιόν τε Κορινθίων πόλισμα αἱροῦσι, καὶ παραδιδόασι Παλιρεῦσιν Ακαρνάνων μόνοις τὴν γῆν καὶ πόλιν νέμεσθαι. καὶ Αστακον, ἧς Εὔαρχος ἐτυράννει, λαβόντες κατὰ κράτος, καὶ ἐξελάσαντες αὐτὸν, τὸ χωρίον ἐς τὴν ξυμμαχίαν προσεποιήσαντο. ἐπί τε Κεφαλληνίαν τὴν νῆσον προσπλεύσαντες, προσηγάγοντο ἄνευ μάχης. κεῖται δὲ ἡ Κεφαλληνία κατὰ Ακαρνανίαν καὶ Λευκάδα· τετράπολις οὖσα, Παλλῆς, Κράνιοι, Σαμαῖοι, Πρόναοι. ὕστερον δ' ὀλίγῳ ἀνεχώρησαν αἱ νῆες ἐς τὰς Αθήνας.

λα'. Περὶ δὲ τὸ φθινόπωρον τοῦ θέρους τούτου, Αθηναῖοι πανδημεὶ, αὐτοὶ καὶ οἱ μέτοικοι ἐσέβαλον ἐς τὴν Μεγαρίδα, Περικλέους τοῦ Ξανθίππου στρατηγοῦντος. καὶ οἱ περὶ Πελοπόννησον Αθηναῖοι ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶν (ἔτυχον γὰρ ἤδη ἐν Αἰγίνῃ ὄντες) ἐπ' οἴκου ἀνακομιζόμενοι, ὡς ἤλθοντο

τὺς ἐκ τῆς πόλεως πανστραλιᾷ ἐν Μεγάρ
ὄντας, ἔπλευσαν παρ' αὐτοὺς, καὶ ξυνε
μίχθησαν. στρατόπεδόν τε μέγιστον δὴ τῶ
το ἀθρόον Αθηναίων ἐγένετο, ἀκμαζόσης ἔτ
τῆς πόλεως, καὶ ὅπω νενοσηκυίας. μυρίω
γὰρ ὁπλιτῶν οὐκ ἐλάσσυς ἦσαν αὐτοὶ Α
θηναῖοι· χωρὶς δὲ, αὐτοῖς οἱ ἐν Ποτιδαί
τριχίλιοι ἦσαν. μέτοικοι δὲ ξυνεστάλουν ὑ
ἐλάσσυς τριχιλίων ὁπλιτῶν. χωρὶς δὲ,
ἄλλος ὅμιλος ψιλῶν ὐκ ὀλίγος. δηώσαν
δὲ τὰ πολλὰ τῆς γῆς, ἀνεχώρησαν. ἐγέ
νοντο δὲ κὴ ἄλλαι [πολλαὶ] ὕστερον ἐν τ
πολέμω κατὰ ἔτος ἕκασον ἐσβολαὶ Αθη
ναίων ἐς τὴν Μεγαρίδα, καὶ ἱππέων, κα
πανστρατιᾷ, μέχρις ὗ Νίσαια ἑάλω ὑπ
Αθηναίων.

λϛ'. Ετειχίσθη δὲ καὶ Αταλάντη ὑπ
Αθηναίων φρούριον, τῦ θέρυς τύτυ τελε
τῶντος, ἡ ἐπὶ Λοκροῖς τοῖς Οπυντίοις νῆσ
ἐρήμη πρότερον ὖσα, τῦ μὴ λῃστὰς ἐκπλ
οντας ἐξ Οπῦντος καὶ τῆς ἄλλης Λοκρίδ

uli copiis ex urbe profectos, et ad Megara
ſſe, ad eos navigarunt, ſeque cum ipſis
nxerunt. Atque hic Athenienſium exer-
itus in unum collectus *omnium* maximus
nit, quod respublica adhuc floreret, nec
um morbo laboraſſet; nam ipſi Athenien-
s non pauciores erant, quam decem mil-
a gravis armaturae militum. Praeterea ve-
ipſis etiam apud Potidaeam erant tria
ilitum millia. Inquilini etiam non pauci-
es tribus millibus gravis armaturae mili-
m, cum ipſis ad illam expeditionem ive-
nt. Praeterea erat alia non parva militum
viter armatorum turba. Magna autem il-
s agri parte vaſtata ſe receperunt. Quot-
nis vero Athenienſes alias quoque mul-
s irruptiones in agrum Megarenſem fece-
nt, modo cum equitatu, modo etiam cum
lverſi populi copiis, donec Niſaeam ce-
runt.

32. Athenienſes etiam ſub finem hujus
ſtatis Atalantam, inſulam apud Locros
puntios, quae prius erat deſerta, muris
ixerunt, ut eſſet *belli* propugnaculum; ne
edones, ex *urbe* Opunte et aliis Locro-

rum oppidis navigantes, Euboeam maleficiis afficerent. Atque haec quidem hac aestate post Peloponnesiorum ex Attica discessum gesta sunt.

33. Insequente autem hyeme, Euarchus Acarnan, Astacum redire cupiens, Corinthiis persuasit, ut cum quadraginta navibus et mille et quingentis gravis armaturae militibus *eo* profecti se reducerent. Ipse quoque nonnullos alios milites mercenarios conduxerat. Praerant autem his copiis Euphamidas Aristonymi, et Timoxenus Timocratis, et Eumachus Chrysidis *filius:* et *illu* profecti, *hominem* reduxerunt. Cum autem nonnulla etiam reliquae Acarnaniae oppida maritima sibi adjungere vellent, cumque rem tentassent, postquam *voti compotes fieri* non potuerunt, domum reverti coeperunt. Et cum praeternavigantes ad Cephallenian appulissent, atque exscensum ex navibus in Craniorum agrum fecissent, ab illis per quandam deditionis faciendae speciem decepti, nonnullos de suis militibus amiserunt, quod Cranii eos exinopinato invasissent: et duriore conditione *inde* recede

ακυργεῖν τὴν Εὔβοιαν. ταῦτα μὲν ἐν τῷ θέρει τούτῳ μετὰ τῶν Πελοποννησίων ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἀναχώρησιν, ἐγένετο.

λγ'. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος, Εὔαρχος ὁ Ἀκαρνὰν, βουλόμενος ἐς τὴν Ἀκαρνανίαν κατελθεῖν, πείθει Κορινθίους τεσσαράκοντα ναυσὶ καὶ πεντακοσίοις καὶ χιλίοις ὁπλίταις ἑαυτὸν κατάγειν, πλεύσαντας· καὶ αὐτὸς ἐπικούρους τινὰς προσεμισθώσατο. ἦρχον δὲ τῆς στρατιᾶς Εὐφαμίδας τε ὁ Ἀριστωνύμου, καὶ Τιμόξενος ὁ Τιμοκράτους, καὶ Εὔμαχος ὁ Χρύσιδος. καὶ πλεύσαντες, καθήγαγον· καὶ τῆς ἄλλης Ἀκαρνανίας τῆς περὶ θάλασσαν ἔστιν ἃ χωρία βουλόμενοι προσποιήσασθαι, καὶ πειραθέντες, ὡς οὐκ ἠδύναντο, ἀπέπλεον ἐπ' οἴκου. σχόντες δ' ἐν τῷ παράπλῳ ἐς Κεφαλληνίαν, καὶ ἀποβάσιν ποιησάμενοι ἐς τὴν Κρανίων γῆν, ἀπατηθέντες ὑπ' αὐτῶν ἐξ ὁμολογίας τινὸς, ἄνδρας τε ἀποβάλλουσι σφῶν αὐτῶν, ἐπιθεμένων ἀπροσδοκήτως τῶν Κρανίων· καὶ βιαιότε-

ρον ἀναγαγόμενοι, ἐκομίσθησαν ἐπ' οἴκ

λδ'. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χειμῶνι, οἱ Αθη
ναῖοι τῷ πατρίῳ νόμῳ χρώμενοι, δημοσί
ταφὰς ἐποιήσαντο τῶν ἐν τῷδε τῷ πολέμ
πρῶτον ἀποθανόντων, τρόπῳ τοιῷδε. τ
μὲν ὀστᾶ προτίθενται τῶν ἀπογενομένων
πρότριτα σκηνὴν ποιήσαντες, καὶ ἐπιφέρ
τῷ αὐτῶ ἕκαστος ἤν τι βούληται. ἐπειδ
δὲ [καὶ] ἡ ἐκφορὰ ᾖ, λάρνακας κυπαρισ
σίνας ἄγουσιν ἅμαξαι, φυλῆς ἑκάστης μία
ἔνεστι δὲ καὶ τὰ ὀστᾶ ἧς ἕκαστος ἦν φυλῆς
μία δὲ κλίνη κενὴ φέρεται ἐστρωμένη τῶν ἀ
φανῶν, οἳ ἂν μὴ εὑρεθῶσιν ἐς ἀναίρεσιν
ξυνεκφέρει δὲ ὁ βουλόμενος καὶ ἀστῶν καὶ ξένων
καὶ γυναῖκες πάρεισιν αἱ προσήκουσαι ἐπ
τὸν τάφον, ὀλοφυρόμεναι. τιθέασιν ὧν ἐ
τὸ δημόσιον σῆμα, ὅ ἐστιν ἐπὶ τοῦ καλλίσ
προαστείου τῆς πόλεως. (καὶ ἀεὶ ἐν αὐτ
ἀπλοῦσι τοὺς ἐκ τῶν πολέμων, πλὴν γ
τοὺς ἐν Μαραθῶνι. ἐκείνων δὲ διαπρεπῆ τὴ
ἀρετὴν κρίναντες, αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον ἐπο

coacti, domum se receperunt.

34. Eadem hyeme, Athenienses patrio instituto publice humarunt eos, qui in hoc bello primi mortem obierunt; in hunc fere modum. Triduo antequam funus efferatur, tabernaculum faciunt, et sub eo defunctorum ossa proponunt; et unusquisque suo *cadaveri* inferias affert, si quas velit. Quum autem funeris efferendi dies venit, plaustra adducuntur, quae arcas ex cupresso factas ex singulis tribubus singulas portant. In his autem insunt ossa singularum tribuum, ex quibus singuli sunt. Unus autem lectus stratus fertur inanis, illorum causa, qui non exstant, et quorum cadavera inter alia caesorum corpora reperiri suscipique non potuerunt. Quilibet autem tam de civibus, quam de peregrinis funus prosequitur: et mulieres, quae cum illis propinquitatis vinculo sunt conjunctae, ad sepulcrum adsunt ejulantes. Haec autem in publico monumento condunt, quod est in pulcerrimis urbis suburbiis. (atque hic semper sepeliunt eos, qui in bello ceciderunt; illis exceptis, qui in campis Marathoniis obierunt: nam cum illorum virtutem insignem esse judicassent, in illo

ipſo loco, *in quo ceciderunt*, ſepulcrum etiam fecerunt.) Poſtquam autem *eos* humarunt, vir aliquis ab ipſa civitate delectus, qui et prudentia et dignitate *caeteris* praeſtare videatur, orationem illorum laudibus convenientem ſuper ipſis habet. Poſtea vero discedunt. Hoc igitur modo *Athenienſes ſuorum in bello caeſorum corpora* ſepeliunt. Et toto belli tempore, quoties *hoc ipſis* accidebat, hoc ritu utebantur. Pericles autem Xanthippi *filius* ad hos, qui primi *tunc* obierunt, oratione *funebri* cohoneſtandos delectus eſt: et poſtquam tempus permiſit, a ſepulcro in ſuggeſtum, quod excelſum erat, utquam longiſſime per circumſtantem hominum multitudinem exaudiretur, progreſſus, haec verba fecit.

35. 'MULTI quidem eorum, qui ex hoc
' loco verba jam fecerunt, eum laudant, qui
' hanc orationem *funebrem* legi, *veterique*
' *inſtituto* addidit; propterea quod eam de
' iis, qui in proeliis interfecti ſepelirentur,
' haberi praeclarum eſſet. Mihi vero ſatis
' eſſe videtur, virorum, qui re ipſa, *factis-*
' *que* fortes exſtiterunt, honores etiam re
' ipſa *factisque* declarari, qualia ſunt, quae
' publice nunc circa hoc ſepulcrum apparata

σαν.) ἐπειδὰν δὲ κρύψωσι γῆ, ἀνὴρ ἡρημένος ὑπὸ τῆς πόλεως, ὃς ἂν γνώμῃ τε δοκῇ μὴ ἀξύνετος εἶναι, καὶ ἀξιώματι προήκῃ, λέγει ἐπ' αὐτοῖς ἔπαινον τὸν πρέποντα. μετὰ δὲ τοῦτο ἀπέρχονται. ὧδε μὲν θάπτουσι· καὶ διὰ παντὸς τοῦ πολέμου, ὁπότε ξυμβαίη αὐτοῖς, ἐχρῶντο τῷ νόμῳ. ἐπὶ δ' οὖν τοῖς πρώτοις τοῖσδε Περικλῆς ὁ Ξανθίππου ἡρέθη λέγειν. καὶ ἐπειδὴ καιρὸς ἐλάμβανε, προελθὼν ἀπὸ τοῦ σήματος ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν πεποιημένον, ὅπως ἀκούοιτο ὡς ἐπιπλεῖστον τοῦ ὁμίλου, ἔλεγε τοιάδε.

λέ. Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε ἤδη εἰρηκότων ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν. ἐμοὶ δ' ἂν ἀρκοῦν ἐδόκει εἶναι, ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργῳ γενομένων, ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμάς, οἵα καὶ νῦν περὶ τὸν τάφον τόνδε δημοσίᾳ παρασκευασθέντα ὁρᾶτε· καὶ μὴ ἐν ἑνὶ ἀνδρὶ πολλῶν

ἀρετὰς κινδυνεύεσθαι, εὖ τε ἢ χεῖρον εἰ-
πόντι πιστευθῆναι. χαλεπὸν γὰρ τὸ με-
τρίως εἰπεῖν, ἐν ᾧ μόλις ἢ ἡ δόκησις τῆς
ἀληθείας βεβαιῶται. ὅ, τε γὰρ ξυνειδὼς
ἢ εὔνους ἀκροαλὴς τάχ' ἄν τι ἐνδεες ἑρως
πρὸς ἃ βούλεταί τε ἢ ἐπίσταται νομίσειε
δηλοῦσθαι· ὅ, τε ἄπειρος, ἔστιν ἃ ἢ πλε-
ονάζεσθαι, διὰ φθόνον, εἴτι ὑπὲρ τὴν ἑ-
αυτῶ φύσιν ἀκούοι. μέχρι γὰρ τοῦδε ἀνεκ-
τοὶ οἱ ἔπαινοί εἰσι περὶ ἑτέρων λεγόμενοι,
ἐς ὅσον ἂν ἢ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται ἱκανὸς
εἶναι δρᾶσαί τι ὧν ἤκουσε· τῷ δὲ ὑπερ-
βάλλοντι αὐτῶν φθονοῦνλες, ἤδη ἢ ἀπιστοῦ-
σιν. ἐπειδὴ δὲ τοῖς πάλαι ὕτως ἐδοκι-
μάσθη ταῦτα καλῶς ἔχειν, χρὴ ἢ ἐμὲ
ἑπόμενον τῷ νόμῳ, πειρᾶσθαι ὑμῶν τῆς
ἑκάστου βουλήσεώς τε ἢ δόξης τυχεῖν ὡς
ἐπιπλεῖστον.

λς'. Ἀρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν προγόνων
πρῶτον. δίκαιον γὰρ αὐτοῖς καὶ πρέπον
δὲ ἅμα ἐν τῷ τοιῷδε τὴν τιμὴν ταύτην

'videtis, nec in uno viro multorum virtutes
'periclitari, ut perinde ac ipſe dixerit, ſive
'bene, ſive male, ita etiam ei fides habea-
'tur. Difficile enim eſt modum in dicendo
'tenere, *ita ut auditori ſatisfacias*: in quo
'vel ipſa veritatis opinio vix ſtabiliri poteſt.
'Nam auditor, qui rei eſt gnarus, et qui
'*defuncto* eſt benevolus, fortaſſe exiſtimabit
'aliquid parcius declaratum, quam ipſe ve-
'lit, ac norit; et rei ignarus, nonnulla eti-
'am redundare *putabit*, propter invidiam,
'ſi quid ſupra *vires ac* ingenium ſuum au-
'diat. Eatenus enim laudes, quae aliis tri-
'buuntur, ſunt tolerabiles, quatenus unus-
'quisque ſe quoque aliquid eorum, quae
'audivit, facere poſſe putat. Sed quum *au-*
'*ditores* exſuperantiae *virtutis* ipſorum *de-*
'*functorum* invident, tunc vero non cre-
'dunt, *quae de illis dicuntur*. Quoniam au-
'tem majores noſtri haec praeclare ſe habe-
're cenſuerunt, oportet me quoque legi
'huic obſequentem operam dare, ut quam
'maxime potero uniuscujusque veſtrum vo-
'luntati ac opinioni ſatisfaciam.

36. 'Initium autem a majoribus ducam.
'Aequum enim eſt, ſimul etiam decorum,
'in hac laudatione hunc honorem comme-

‘ morationis ipſis tribui. Nam regionem
‘ iſtam iidem ſemper incolentes, ſuccedenti-
‘ bus poſteris ad hoc usque tempus libe-
‘ ram ſua virtute tradiderunt. Itaque cum
‘ illi laude ſunt digni, tum etiam magis pa-
‘ tres noſtri: nam cum ad ea, quae *a majo-*
‘ *ribus* acceperant, tantum imperium, quan-
‘ tum hoc eſt, quod obtinemus, acquiſiviſ-
‘ ſent, id non ſine labore nobis, qui heic
‘ ſumus, praeterea reliquerunt. Majorem
‘ vero hujus *imperii* partem nos ipſi, prae-
‘ ſertim qui nunc ſumus integra et matura
‘ aetate, propagavimus; urbemque rebus
‘ omnibus, et ad bellum, et ad pacem per-
‘ tinentibus inſtructiſſimam, ac ornatiſſimam
‘ reddidimus. Quorum *majorum* praeclara
‘ facinora in bellis edita, quibus *haec* om-
‘ nia ſunt parta, aut ſi quid nos ipſi, aut pa-
‘ tres noſtri, bellum a barbaris, aut a Grae-
‘ cis illatum alacriter propulſantes fecimus,
‘ quia apud vos rerum gnaros prolixiore
‘ oratione uti nolo, *haec* omittam. Sed qui-
‘ bus ſtudiis ad hoc imperium perveneri-
‘ mus, et quo reipublicae adminiſtrandae
‘ genere, quave diſciplina ſit auctum, ubi
‘ prius haec declaravero, tunc et ad iſtorum
‘ laudationem accedam: tum quod exi-

τῆς μνήμης δίδοσθαι. τὴν γὰρ χώραν
ἀεὶ οἱ αὐτοὶ οἰκοῦντες, διαδοχῇ τῶν ἐπι-
γιγνομένων μέχρι τοῦδε ἐλευθέραν δι' ἀρε-
τὴν παρέδοσαν. κ) ἐκεῖνοί τε ἄξιοι ἐπαί-
νου, καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ πατέρες ἡμῶν.
κτησάμενοι γὰρ πρὸς οἷς ἐδέξαντο ὅσην
ἔχομεν ἀρχὴν, οὐκ ἀπόνως ἡμῖν τοῖς νῦν
προσκατέλιπον. τὰ δὲ πλέω αὐτῆς αὐ-
τοὶ ἡμεῖς οἵδε, οἱ νῦν ἔτι ὄντες μάλιστα
ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ ἡλικίᾳ, ἐπηυξήσαμεν,
κ) τὴν πόλιν τοῖς πᾶσι παρεσκευάσαμεν
καὶ ἐς πόλεμον κ) ἐς εἰρήνην αὐταρκεστά-
την. ὧν ἐγὼ τὰ μὲν καθ' ἃ πολέμῳ ἔρ-
γα, οἷς ἕκαστα ἐκτήθη, ἢ εἴτι αὐτοὶ ἢ
οἱ πατέρες ἡμῶν βάρβαρον ἢ Ἕλληνα
πόλεμον ἐπιόντα προθύμως ἠμυνάμεθα,
μακρηγορεῖν ἐν εἰδόσιν οὐ βουλόμενος, ἐάσω.
ἀπὸ δὲ οἵας τε ἐπιτηδεύσεως ἤλθομεν
ἐπ' αὐτὰ, κ) μεθ' οἵας πολιτείας, καὶ
τρόπων ἐξ οἵων μεγάλα ἐγένετο, ταῦτα
δηλώσας πρῶτον, εἶμι κ) ἐπὶ τὸν τῶνδε

ἔπαινον, νομίζων ἐπί τε τῷ παρόντι οὐκ
ἂν ἀπρεπῆ λεχθῆναι αὐτά, καὶ τὸν πάν-
τα ὅμιλον καὶ ἀστῶν καὶ ξένων ξύμφορον εἶ-
ναι αὐτῶν ἐπακοῦσαι.

λζ'. Χρώμεθα γὰρ πολιτείᾳ οὐ ζη-
λούσῃ τοὺς τῶν πέλας νόμους, παράδειγ-
μα δὲ αὐτοὶ μᾶλλον ὄντες τισὶν, ἢ μι-
μούμενοι ἑτέρους. καὶ ὄνομα μὲν, διὰ τὸ
μὴ ἐς ὀλίγους ἀλλ' ἐς πλείονας οἰκεῖν,
δημοκρατία κέκληται· μέτεστι δὲ, κατὰ
μὲν τοὺς νόμους, πρὸς τὰ ἴδια διάφορα
πᾶσι τὸ ἴσον, κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν, ὡς
ἕκαστος ἔν τῳ εὐδοκιμεῖ, οὐκ ἀπὸ μέρους
τὸ πλεῖον ἐς τὰ κοινὰ ἢ ἀπ' ἀρετῆς προ-
τιμᾶται· οὐδ' αὖ κατὰ πενίαν, ἔχων δέ
τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιώματος
ἀφανείᾳ κεκώλυται. ἐλευθέρως δὲ τά τε
πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύομεν, καὶ ἐς τὴν
πρὸς ἀλλήλους τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτη-
δευμάτων ὑποψίαν, οὐ δι' ὀργῆς τὸν πέ-
λας, εἰ καθ' ἡδονήν τι δρᾷ, ἔχοντες, οὐδὲ

ſtimem hanc orationem non indecoram fore inſtitutae huic laudationi, tum etiam quod univerſo tam civium, quam peregrinorum coetui conducere *judicem*, harum *rerum* commemorationem audire.

37. ‘ Nos enim ea reipublicae adminiſtratione utimur, quae aliarum civitatum leges non aemulatur, imo vero nos ipſi nonnullis potius exemplo ſumus, quam alios imitamur. Et nomine quidem Democratia vocatur; propterea quod non ad paucorum, ſed ad communem utilitatem adminiſtramus. Omnes vero ex legum praeſcripto in privatis controverſiis fruuntur juris aequabilitate; et pro dignitate, ut quisque aliqua in re excellit, ita etiam non *quod ſit* ex *aliqua civium* parte potius, quam virtutis gratia, in republica *aliis* anteponitur, neque etiam propter paupertatem ac dignitatis obſcuritatem, dummodo aliqua in re civitati prodeſſe poſſit, arcetur. Liberaliter porro rempublicam adminiſtramus, nec per mutuam quotidianarum actionum ſuſpicionem aliis, ſi quid animi cauſa agunt, ſuccenſentes;

‘ neque moleſtum, licet innoxium, vultu do-
‘ lorem praeferentes. Sed privata negotia
‘ *inter nos* ſine moleſtia agentes, ea, quae
‘ ad rempublicam pertinent, propter me-
‘ tum non violamus; illis, qui ſunt in Ma-
‘ giſtratu, ſemper obtemperantes, et legi-
‘ bus, iis potiſſimum, quae latae ſunt, ut
‘ auxilio ſint hominibus injuria affectis, at-
‘ que adeo illis, quae licet non ſint ſcriptae,
‘ certam tamen ignominiam afferunt.

38. ‘ Quinetiam laborum crebras re-
‘ miſſiones animis noſtris invenimus, certa-
‘ minibus et ſacrificiis anniverſariis, quae
‘ moribus ac inſtitutis patriis ſunt recepta,
‘ nos recreantes, et decoro privatorum ap-
‘ paratu, cujus quotidiana voluptas dolores
‘ excutit. Huc autem, ex omnibus orbis ter-
‘ rarum partibus, omnia propter urbis mag-
‘ nitudinem importantur; acciditque nobis,
‘ ut non magis familiariter noſtris, quam a-
‘ liorum etiam mortalium bonis perfrua-
‘ mur.

39. ‘ Quinetiam rerum bellicarum ſtu-
‘ diis praeſtantiores ſumus noſtris adverſa-

ἀζημίους μὲν, λυπηρὰς δὲ τῇ ὄψει ἀχθηδόνας προσιθέμενοι. ἀνεπαχθῶς δὲ τὰ ἴδια προσομιλοῦντες, τὰ δημόσια διὰ δέος μᾶλλον ὑ πάρανομοῦμεν, τῶν τε ἀεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων ἀκροάσει, καὶ τῶν νόμων, καὶ μάλιστα αὐτῶν ὅσοι τε ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἀδικουμένων κεῖνται, καὶ ὅσοι ἄγραφοι ὄντες αἰσχύνην ὁμολογουμένην φέρουσι.

λή. Καὶ μὴν καὶ τῶν πόνων πλείστας ἀναπαύλας τῇ γνώμῃ ἐπορισάμεθα, ἀγῶσι μέν γε καὶ θυσίαις διετησίοις νομίζοντες, ἰδίαις δὲ κατασκευαῖς εὐπρεπέσιν, ὧν καθ' ἡμέραν ἡ τέρψις τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσσει. ἐπεισέρχεται δὲ διὰ μέγεθος τῆς πόλεως ἐκ πάσης γῆς τὰ πάντα· καὶ ξυμβαίνει ἡμῖν μηδὲν οἰκειοτέρᾳ τῇ ἀπολαύσει τὰ αὐτοῦ ἀγαθὰ γιγνόμενα καρποῦσθαι, ἢ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

λθ'. Διαφέρομεν δὲ καὶ ταῖς τῶν πολεμικῶν μελέταις τῶν ἐναντίων τοῖσδε.

‘ τήν τε γὰρ πόλιν κοινὴν παρέχομεν, κ
‘ ὐκ ἔστιν ὅτε ξενηλασίαις ἀπείργομέν τινα
‘ ἢ μαθήμαλος, ἢ θεάμαλος, ὃ μὴ κρυφθὲ
‘ ἄν τις τῶν πολεμίων ἰδὼν ὠφεληθείη
‘ πιστεύονλες οὐ ταῖς παρασκευαῖς τοπλέο
‘ καὶ ἀπάταις, ἢ τῷ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐ
‘ τὰ ἔργα εὐψύχῳ. κ ἐν ταῖς παιδείαις
‘ οἱ μὲν ἐπιπόνῳ ἀσκήσει, εὐθὺς νέοι ὄνλες
‘ τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονλαι· ἡμεῖς δὲ, ἀνε
‘ μένως διαιτώμενοι, ὐδὲν ἧσσον ἐπὶ τὸ
‘ ἰσοπαλεῖς κινδύνυς χωρῦμεν. τεκμήριο
‘ δέ· οὔτε γὰρ Λακεδαιμόνιοι καθ' ἑκά
‘ στυς, μετὰ πάντων δ' ἐς τὴν γῆν ἡμῶ
‘ στρατεύυσι· τήν τε τῶν πέλας αὐτο
‘ ἐπελθόνλες, ὐ χαλεπῶς ἐν τῇ ἀλλοτρί
‘ τυς περὶ τῶν οἰκείων ἀμυνομένυς μαχό
‘ μενοι ταπλείω κρατῦμεν. ἀθρόα τε τ
‘ δυνάμει ἡμῶν οὐδείς πω πολέμιος ἐνέτυ
‘ χε, διὰ τήν τῦ ναυτικῦ τε ἅμα ἐπιμέ
‘ λειαν, καὶ τὴν ἐν τῇ γῇ ἐπὶ πολλὰ ἡ
‘ μῶν αὐτῶν ἐπίπεμψιν. ἢν δέ πυ μοίρ

riis, his urbem omnibus communem exhibemus, nec ullis peregrinorum expulsionibus quemquam unquam a disciplinis aut spectaculis arcemus; quod minime absconditum, si quis ex hostibus viderit, utilitatem percipere possit: quippe non tam apparatibus, et dolis, quam nostrae in rebus gerendis fortitudini, confidimus. Atque in disciplinis, hi quidem *Lacedaemonii* statim ab ineunte aetate virtutem exercitatione laboriosa consectantur. Nos vero, quamvis remisso vitae genere utamur, nihilo tamen secius, ac illi, aequalia pericula subimus. *Hujus autem rei* hoc est argumentum. neque enim Lacedaemonii per se, sed cum omnibus auxiliis nostrum agrum invadunt. Nos vero, *sine externis auxiliis* aliorum *agrum* invadentes, in alieno cum iis, qui pro laribus suis decertant, bellum gerentes, victoriam plerumque obtinemus. Nec ullus hostis in nostras copias frequentes adhuc incidit, simul, cum propter nostrum rerum nauticarum studium, tum etiam propter copias, quas, ex nostrorum civium et subjectorum numero collectas, in diversa terrarum loca dimittimus. Quod si us-

' piam cum aliqua *noſtrarum copiarum* pa
' ticula manus conſeruerint; et quum al
' quos de noſtris ſuperarunt, omnes *a*
' pulſos gloriantur, et quum victi fuerun
' ſe ab univerſis victos fuiſſe *dicunt*. Quan
' quam ſi otio potius, quam laborum med
' tatione, nec legibus magis, quam genero
' ſis moribus pericula ſubire velimus: nob
' contingit, ut et aerumnis futuris non de
' fatigemur; et quum in ipſas jam venir
' mus, non minus audaces ſimus *in his tol*
' *randis*, quam qui perpetuo ſe exercent.
40.' Hinc etiam accidit, ut cum in hisc
' rebus tum etiam in aliis noſtra civitas ad
' miratione ſit digna. Nam elegantiae qu
' dem ſtudemus; *ſed* cum frugalitate, *et ſi*
' *luxu:* et philoſophamur, *ſed* ſine molliti
' Et divitiis in rerum gerendarum opport
' nitate potius utimur, quam ad inanem ve
' borum jactationem. neque turpe cuiqua
' *eſt* ſuam paupertatem fateri: ſed turpe *e*
' non *conari eam* re ipſa vitare. Et in iisde
' *hominibus* ſimul et privatarum, et publ
' carum *rerum* cura ineſt. quinetiam alii
' qui opificiis dant operam, *hoc adeſt*, ut re
' publicae adminiſtrandae non minus, *qua*

τινὶ προσμίξωσι, κρατήσαντές τε τινὰς ἡμῶν, πάντας αὐχῆσιν ἀπεῶθαι, καὶ νικηθέντες, ὑφ' ἁπάντων ἡσσῆθαι. καίτοι εἰ ῥαθυμίᾳ μᾶλλον ἢ πόνων μελέτῃ, καὶ μὴ μετὰ νόμων τοπλεῖον ἢ τρόπων ἀνδρείας ἐθέλοιμεν κινδυνεύειν, περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς τε μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν, καὶ ἐς αὐτὰ ἐλθοῦσι, μὴ ἀτολμοτέρους τῶν ἀεὶ μοχθούντων φαίνεσθαι.

μ΄. Καὶ ἔν τε τούτοις τὴν πόλιν ἀξίαν εἶναι θαυμάζεσθαι, καὶ ἔτι ἐν ἄλλοις. Φιλοκαλοῦμέν τε γὰρ μετ' εὐτελείας, καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας· πλούτῳ τε ἔργου μᾶλλον ἐν καιρῷ ἢ λόγου κόμπῳ χρώμεθα· καὶ τὸ πένεσθαι οὐχ ὁμολογεῖν τινὶ αἰσχρὸν, ἀλλὰ μὴ διαφεύγειν ἔργῳ, αἴσχιον. ἔνι τε τοῖς αὐτοῖς οἰκείων ἅμα καὶ πολιτικῶν ἐπιμέλεια, καὶ ἑτέροις πρὸς ἔργα τετραμμένοις, τὰ πολιτικὰ μὴ ἐνδεῶς γνῶναι. μό-

νοι γὰρ τόν τε μηδὲν τῶνδε μετέχοντα,
οὐκ ἀπράγμονα ἀλλ' ἀχρεῖον νομίζο-
μεν· καὶ αὐτοὶ ἤτοι κρίνομέν γε ἢ ἐνθυ-
μούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα, οὐ τοὺς λό-
γους τοῖς ἔργοις βλάβην ἡγούμενοι, ἀλλὰ
μὴ προδιδαχθῆναι μᾶλλον λόγῳ πρότε-
ρον ἢ ἐπὶ ἃ δεῖ ἔργῳ ἐλθεῖν. διαφερόν-
τως γὰρ δὴ καὶ τόδε ἔχομεν, ὥστε τολ-
μᾶν τε οἱ αὐτοὶ μάλιστα, καὶ περὶ ὧν
ἐπιχειρήσομεν, ἐκλογίζεσθαι. ὃ τοῖς
ἄλλοις ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ
ὄκνον φέρει. κράτιστοι δ' ἂν τὴν ψυχὴν
δικαίως κριθεῖεν οἱ τά τε δεινὰ καὶ ἡδέα
[σαφέστατα] γιγνώσκοντες, καὶ διὰ ταῦ-
τα μὴ ἀποτρεπόμενοι ἐκ τῶν κινδύνων.
καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἠναντιώμεθα τοῖς πολ-
λοῖς· οὐ γὰρ πάσχοντες εὖ, ἀλλὰ δρῶν-
τες, κτώμεθα τοὺς φίλους. βεβαιότερος
δὲ ὁ δράσας τὴν χάριν, ὥστε ὀφειλομέ-
νην δι' εὐνοίας ὦ δέδωκε σώζειν· ὁ δ' ἀν-
τοφείλων, ἀμβλύτερος, εἰδὼς οὐκ ἐς χά-

caeteri, ſint periti. Nos enim ſoli eum, qui rerum iſtarum nullam habet notitiam, non otioſum, ſed inutilem eſſe ducimus. Iidem etiam res recte judicamus, et animo concipimus: non exiſtimantes orationem rebus nocere; ſed potius oratione non prius doceri, quam ad res, quae ſunt gerendae, exſequendas accedas, *detrimento eſſe ducentes*. Nam hoc quoque prae caeteris eximium habemus, quod et iidem maxime audeamus, et quae *audemus ac* aggredimur, *ea maxime* conſideremus. quod aliis *obeſſe ſolet: nam* imperitia quidem, audaciam; conſideratio vero *difficultatum ac periculorum*, cunctationem *et metum* affert. Illi autem jure fortiſſimi ſunt habendi, qui aſpera et jucunda manifeſtiſſime cognoſcunt, nec tamen propterea a periculis adeundis deterrentur. In iis etiam, quae ad beneficentiam pertinent, a multis discrepamus. nam non accipientes, ſed dantes beneficium, amicos nobis comparamus. Is autem, qui dat beneficium, amicus eſt conſtantior, ut debitam *ſibi gratiam, in eo* tueatur, cui *beneficium* benevolentiae cauſa dedit. Sed qui pro beneficio *accepto gratiam referre*

' debet, eſt *in amore* hebetior; quia ſcit ſe
' beneficium non daturum, ſed rem debitam
' perſoluturum. Nos etiam ſoli non magis
' habita quaeſtus ratione, quam certa libe-
' ralitate freti, quoslibet magnifice juvamus.
41. ' Atque ut rem paucis expediam, di-
' co et totam iſtam civitatem eſſe Graeciae
' magiſtram, et ſingulos ejus cives, atque
' eosdem homines apud nos mihi videri ad
' plurima rerum genera, et cum maxima
' gratia, maximaque venuſtate ſeſe idone-
' os exhibere. Quod autem haec, quae in
' praeſentia dicuntur, non magis verborum
' inani jactatione, quam rerum veritate ni-
' tantur, haec reipublicae potentia, quam
' his ſtudiis paravimus, *facile* indicat. Sola
' enim *omnium* earum, quae nunc exſtant,
' famam ſuperans, dato documento cognoſ-
' citur; ſolaque ne hoſtibus quidem ſibi
' bellum inferentibus indignationem affert,
' quaſi clades accipiant a civitate, quae mi-
' norem et potentiam et dignitatem habeat;
' neque populis ſubjectis conquerendi mate-
' riam praebet, quaſi viris imperio indignis
' pareant. Magnis autem exemplis potenti-
' am relinquentes conteſtatam, et noſtrae

ρὶν ἀλλ' ἐς ὀφείλημα τὴν ἀρετὴν ἀπο-
δώσων. καὶ μόνοι ὐ τῦ ξυμφέροντος μᾶλ-
λον λογισμῷ, ἢ τῆς ἐλευθερίας τῷ πιςῷ
ἀδεῶς τινὰ ὠφελῦμεν.

μα'. Ξυνελών τε λέγω, τὴν τε πᾶ-
σαν πόλιν, τῆς Ἑλλάδος παίδευσιν εἶ-
ναι, καὶ καθ' ἕκαςον δοκεῖν ἂν μοι τὸν
αὐτὸν ἄνδρα παρ' ἡμῶν ἐπὶ πλεῖς' εἴ-
δη, καὶ μετὰ χαρίτων μάλις' ἂν εὐ-
τραπέλως τὸ σῶμα αὔταρκες παρέ-
χεσθαι. καὶ ὡς οὐ λόγων ἐν τῷ παρόντι
κόμπος τάδε μᾶλλον ἢ ἔργων ἐςὶν ἀλή-
θεια, αὕτη ἡ δύναμις τῆς πόλεως, ἣν
ἀπὸ τῶνδε τῶν τρόπων ἐκ]ησάμεθα, ση-
μαίνει. μόνη γὰρ τῶν νῦν ἀκοῆς κρεῖσ-
σων ἐς πεῖραν ἔρχεται, καὶ μόνη ὔτε τῷ
πολεμίῳ ἐπελθόντι ἀγανάκτησιν ἔχει
ὑφ' οἵων κακοπαθεῖ, ὔτε τῷ ὑπηκόῳ κα-
τάμεμψιν ὡς οὐχ ὑπ' ἀξίων ἄρχεται.
μετὰ μεγάλων δὲ σημείων καὶ ὐ δήτοι ἀ-
μάρτυρόν γε τὴν δύναμιν παρασχόμε-

ἐνοι, τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα θαυμα-
σθησόμεθα· καὶ οὐδὲν προσδεόμενοι οὔτε Ὁ-
μήρου ἐπαινέτου, οὔτε ὅστις ἔπεσι μὲν το-
αυτίκα τέρψει, τῶν δ' ἔργων τὴν ὑπό-
νοιαν ἡ ἀλήθεια βλάψει, ἀλλὰ πᾶσαν
μὲν θάλασσαν καὶ γῆν ἐσβατὸν τῇ ἡμε-
τέρᾳ τόλμῃ καταναγκάσαντες γενέσθαι,
πανταχοῦ δὲ μνημεῖα κακῶν τε καὶ ἀγα-
θῶν ἀϊδια ξυγκατοικίσαντες. περὶ τοι-
αύτης ὧν πόλεως οἵδε τε γενναίως, δικαι-
οῦντες μὴ ἀφαιρεθῆναι αὐτὴν, μαχό-
μενοι ἐτελεύτησαν, καὶ τῶν λειπομέ-
νων πάντα τινὰ εἰκὸς ἐθέλειν ὑπὲρ αὐτῆς
κάμνειν.

μϐ'. Διὸ δὴ καὶ ἐμήκυνα τὰ περὶ τῆς
πόλεως, διδασκαλίαν τε ποιούμενος μὴ
περὶ ἴσου ἡμῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα καὶ οἷς
τῶνδε μηδὲν ὑπάρχει ὁμοίως, καὶ τὴν εὐ-
λογίαν ἅμα ἐφ' οἷς νῦν λέγω φανερὰν
σημείοις καθίσας. καὶ εἴρηται αὐτῆς τὰ
μέγιστα. ἃ γὰρ τὴν πόλιν ὕμνησα, αἱ

aetatis hominibus, et posteris admirationi erimus; ita ut nec Homerum praeconem simus desideraturi, nec alium quempiam, qui suis quidem carminibus animos in praesentia demulceat, rerum vero gestarum opinione veritatem laedat: quippe qui terram ubique atque mare nostra audacia nobis pervia esse coëgimus; et malorum, *quibus hostes*, et bonorum, *quibus amicos affecimus*, sempiterna monumenta plurimis in locis erexímus. Pro tali igitur civitate et isti, quod se hac privari iniquum ducerent, fortiter pugnantes occubuerunt; et quemlibet eorum, qui sunt reliqui, pro ipsa labores alacri animo subire decet.

42. ' Quamobrem etiam orationem de republica *longius* produxi, ut docerem non de re pari nobis certamen esse et *aliis*, qui nihil horum aeque habent: simul etiam, ut signis manifestis demonstrarem laudem eorum, quos oratione cohonestandos mihi jam proposui. quanquam maxima pars ipsius *laudationis a me* jam est explicata. Nam in quibus urbem laudavi, iis horum similiumque virtutes illam ornarunt. Ne-

‘ que apud multos Graecorum facile, ut a
‘ pud hos, dicta factis exaequata appareant
‘ Nam praesens istorum mors virtutem *uni-*
‘ *uscujusque* viri declarare, et prima indi-
‘ care, et postrema confirmare mihi vide-
‘ tur. Etenim aequum est illorum, qui cae-
‘ teris in rebus fuerunt deteriores, *quam*
‘ *alii,* bellicam pro patria fortitudinem, qua
‘ *pollent ipsi,* primo loco poni. Nam bene-
‘ facto malefacti memoriam delentes, publi-
‘ ce plus utilitatis universae civitati attule-
‘ runt, quam privatim suis vitiis eam laese-
‘ runt. Horum vero nullus divitiarum fruc-
‘ tum, quem se in posterum ex ipsis percep-
‘ turum speraret, *virtuti* anteponens, mol-
‘ lis *ac ignavus* fuit; neque spe pauperta-
‘ tis *vitandae,* quasi hac vitata dives vel post-
‘ hac esset futurus, pericula detrectavit:
‘ cum hostium ultionem longe magis quam
‘ illorum fruitionem expetendam ducen-
‘ tes, tum hoc omnium pulcerrimum peri-
‘ culum existimantes; hoc subeundo, illos
‘ quidem ulcisci, haec vero assequi volue-
‘ runt. incertum quidem rei feliciter geren-
‘ dae eventum spei committentes; id vero
‘ quod jam cernebatur, in sua ipsorum vir-

τῶνδε καὶ τῶν τοιῶνδε ἀρεταὶ ἐκόσμησαν· καὶ οὐκ ἂν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἰσόρροπος, ὥσπερ τῶνδε, ὁ λόγος τῶν ἔργων φανείη. δοκεῖ δέ μοι δηλοῦν ἀνδρὸς ἀρετὴν, πρώτη τε μηνύουσα, καὶ τελευταία βεβαιοῦσα, ἡ νῦν τῶνδε κατασροφή. καὶ γὰρ τοῖς τἆλλα χείροσι δίκαιον τὴν ἐς τοὺς πολέμους ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνδραγαθίαν προτίθεσθαι. ἀγαθῷ γὰρ κακὸν ἀφανίσαντες, κοινῶς μᾶλλον ὠφέλησαν, ἢ ἐκ τῶν ἰδίων ἔβλαψαν. τῶνδε δὲ οὔτε πλοῦτος τὶς τὴν ἔτι ἀπόλαυσιν προτιμήσας ἐμαλακίσθη, οὔτε πενίας ἐλπίδι, ὡς κἂν ἔτι διαφυγὼν αὐτὴν πλουτήσειεν, ἀναβολὴν τοῦ δεινοῦ ἐποιήσατο· τὴν δὲ τῶν ἐναντίων τιμωρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες, καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες, ἡβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι· ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες, ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ

‘ ἤδη ὁρωμένῳ σφίσιν αὐτοῖς ἀξιοῦντες πε-
‘ ποιθέναι· ἢ ἐν αὐτῷ τῷ ἀμύνασθαι καὶ
‘ παθεῖν, μᾶλλον ἡγησάμενοι, ἢ τῷ ἐν-
‘ δόντες σώζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχρὸν τῷ λό-
‘ γου ἔφυγον, τὸ δ' ἔργον τῷ σώματι ὑ-
‘ πέμειναν, καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύχης
‘ ἅμα ἀκμῇ τῆς δόξης μᾶλλον ἢ τοῦ δέους
‘ ἀπηλλάγησαν.

μγ'. ‘ Καὶ οἵδε μὲν προσηκόντως τῇ
‘ πόλει τοιοίδε ἐγένοντο· τοὺς δὲ λοι-
‘ πούς χρὴ ἀσφαλεστέραν μὲν εὔχεσθαι,
‘ ἀτολμοτέραν δὲ μηδὲν ἀξιοῦν τὴν ἐς τοὺς
‘ πολεμίους διάνοιαν ἔχειν, σκοποῦντας
‘ μὴ λόγῳ μόνῳ τὴν ὠφέλειαν· ἣν ἄν
‘ τις πρὸς οὐδὲν χεῖρον αὐτοὺς ὑμᾶς εἰδό-
‘ τας μηκύνοι, λέγων ὅσα ἐν τῷ τοὺς πο-
‘ λεμίους ἀμύνεσθαι, ἀγαθὰ ἔνεστιν· ἀλλὰ
‘ μᾶλλον τὴν τῆς πόλεως δύναμιν καθ'
‘ ἡμέραν ἔργῳ θεωμένους, καὶ ἐραστὰς γιγνο-
‘ μένους αὐτῆς. καὶ ὅταν ὑμῖν μεγάλη
‘ δόξῃ εἶναι, ἐνθυμουμένους ὅτι τολμῶντες,

' tute, ejusque fiducia ponendum censentes.
' atque in eo ipso pulcrius existimantes in
' hoste propulsando vel ipsam mortem ob-
' ire, quam cedendo salutem sibi parere:
' verborum quidem dedecus vitarunt, rem
' vero ipsam corpore pertulerunt; et bre-
' vissimo temporis spatio, brevissimaque for-
' tunae inclinatione, summa potius cum glo-
' ria, quam cum timore de vita decesserunt.

43. ' Atque hi quidem, quales eos esse
' oportuerat, tales in patriam exstiterunt.
' Reliquos vero tutiorem quidem optare, sed
' nequaquam minus audacem in hostes ani-
' mum habere velle oportet: nec oratione
' sola utilitatem spectare, quam apud vos re-
' rum non minus gnaros, *quam ego sum*, ali-
' quis dicendo amplificare posset, recensens
' quot bona insint in hostium propulsatio-
' ne; sed potius hujus reipublicae potentiam
' quotidie factis contemplari, ejusque valde
' amantes evadere. Et quum haec *urbs* vo-
' bis magna esse videbitur, illud cogitate,
' viros fortes, et qui norant quid facere de-
' ceret, quique in ipsis rebus gerendis eru-
' bescebant, istam rerum potentiam compa-

‘ raſſe: et qui, quoties a rei alicujus tent
‘ tae adeptione aberrarunt, non propter
‘ etiam rempublicam ſua virtute fraudan
‘ dam cenſuerunt; ſed ipſi pulcerrimam col
‘ lectam prolixo et libenti animo dederunt
‘ Publice enim corpora dantes, privatim glo
‘ riam non ſeneſcentem acceperunt, et hono
‘ rificentiſſimam ſepulturam, non *eam* poti
‘ us, in qua ipſi ſiti ſunt, quam *eam*, in qua
‘ ipſorum gloria, in qualibet rerum vel di
‘ cendarum vel agendarum occaſione, quae
‘ ſeſe offeret, perpetuo celebranda relinqui
‘ tur. Nam virorum illuſtrium omnis eſt
‘ regio ſepulcrum, neque ſola cipporum in
‘ domeſtico inſcriptio *virtutem eorum* teſta
‘ tur: ſed etiam in alieno *ſolo* memoria nul
‘ lis mandata ſcriptis, magis apud animum
‘ cujusque, quam apud ſepulcrum exſtruc
‘ tum, perpetuo manet. Quos ipſi nunc imi
‘ tandos vobis praeponentes, et felicitatem
‘ exiſtimantes eſſe libertatem, et libertatem
‘ eſſe animi generoſitatem, bellica pericula
‘ fubire ne recuſetis. Nec enim homines
‘ calamitoſi, quibus nulla boni ſpes adeſt,
‘ vitam potius profundere debent, quam illi,

καὶ γιγνώσκοντες τὰ δέοντα, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αἰσχυνόμενοι ἄνδρες αὐτὰ ἐκτήσαντο· καὶ ὁπότε καὶ πεῖρα τυ σφαλείησαν, ἄχθυ καὶ τὴν πόλιν γε τῆς σφετέρας ἀρετῆς ἀξιοῦντες στερίσκειν, κάλλιστον δὲ ἔρανον αὐτῇ προϊέμενοι. κοινῇ γὰρ τὰ σώματα διδόντες, ἰδίᾳ τὸν ἀγήρων ἔπαινον ἐλάμβανον, καὶ τὸν τάφον ἐπισημότατον, οὐκ ἐν ᾧ κεῖνται μᾶλλον, ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ δόξα αὐτῶν παρὰ τῷ ἐντυχόντι ἀεὶ καὶ λόγυ καὶ ἔργυ καιρῷ ἀείμνηστος καταλείπεται. ἀνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος, καὶ οὐ στηλῶν μόνον ἐν τῇ οἰκείᾳ σημαίνει ἐπιγραφή, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μὴ προσηκούσῃ ἄγραφος μνήμη παρ' ἑκάστῳ τῆς γνώμης μᾶλλον ἢ τοῦ ἔργου ἐνδιατᾶται. ὃς νῦν ὑμεῖς ζηλώσαντες, καὶ τὸ εὐδαιμον, τὸ ἐλεύθερον, τὸ δὲ ἐλεύθερον, τὸ εὔψυχον κρίναντες, μὴ περιορᾶτε τὸς πολεμικὸς κινδύνυς. ὁ γὰρ οἱ κακοπραγοῦντες δικαιότερον ἀφειδοῖεν ἂν τοῦ

‘ βίᾳ, οἷς ἐλπὶς ὐκ ἔς' ἀγαθῦ, ἀλλ' οἷς
‘ ἐναντία μεταβολὴ ἐν τῷ ζῆν ἔτι κινδυ
‘ νεύεται, καὶ ἐν οἷς μάλιςα μεγάλα τα
‘ διαφέροντα, ἤν τι πταίσωσιν. ἀλγεινο
‘ τέρα γὰρ ἀνδρί γε φρόνημα ἔχοντι ἢ ἐ
‘ τῷ μετὰ τῦ μαλακιῶδῆναι κάκωσις, ἢ
‘ μελὰ ῥώμης ϗ κοινῆς ἐλπίδος ἅμα γιγνό
‘ μενος ἀναίῶδηλος θάναλος.

μδ'. ‘ Διόπερ ϗ τὺς τῶνδε νῦν τοκέας
‘ ὅσοι πάρεσε, οὐκ ὀλοφύρομαι μᾶλλον
‘ παραμυθήσομαι. ἐν πολυτρόποις γὰ
‘ ξυμφοραῖς ἐπίσανται τραφέντες. τὸ δ' εὖ
‘ τυχὲς, οἳ ἂν τῆς εὐπρεπεςάτης λάχω
‘ σιν, ὥσπερ οἵδε μὲν νῦν, τελευτῆς, ὑμε
‘ δὲ λύπης· καὶ ἐν οἷς ἐνευδαμονῆσαί τ
‘ ὁ βίος ὁμοίως καὶ ἐντελευτῆσαι ξυνεμ
‘ τρήθη. χαλεπὸν μὲν οὖν οἶδα πείθε
‘ ὃν, ὧν καὶ πολλάκις ἔξετε ὑπομνήματ
‘ ἐν ἄλλων εὐτυχίαις, ἃς ποτὲ ϗ αὐτ
‘ ἠγάλλεῶδε· καὶ λύπη ὐχ ὧν ἄν τις μ
‘ πειρασάμενος ἀγαθῶν ςερίσκηται, ἀλ

quibus, si diutius vivant, fortunae ex secunda in adversam periculosa et incerta commutatio est extimescenda; et quorum potissimum maxime interest, si quid offenderint. Nam vexatio cum mollitie conjuncta, viro saltem magnanimo est acerbior, quam mors sensu carens, quae cum fortitudine, simul et cum publica spe, ipsi contingit.

44. ' Quamobrem etiam nunc istorum parentes, quotquot adestis, non magis deflebo, quam consolabor. Hominum enim vitam variis fortunae casibus obnoxiam esse sciunt. Illi autem felicitatem *sunt adepti*, quibus honestissimus vitae finis, ut nunc istis *mortuis*, vobis vero moeror obtigit: et quibus datum est, ut *eorum* vita feliciter acta pariter et finita censeatur. Scio autem difficile esse persuadere vobis, quorum monumenta vel saepius in aliorum rebus secundis habebitis, quibus vos quoque quondam exsultabatis. nec dolor *contingit*, quum quis bonis, quae nunquam est expertus, privatur: sed quum quis *eo bono* spoliatur, quo frui consueverat. Hoc tamen spe aliorum quoque liberorum to-

‘ lerandum eſt illis, qui per aetatem libero
‘ adhuc ſuſcipere poſſunt. Nam futura ſo
‘ boles et privatim defunctorum oblivio
‘ nem nonnullis afferet; et reipublicae bifa
‘ riam *proderit*, tum quia *ad urbis freque*
‘ *tiam*, ne deſerta relinquatur, tum etiam
‘ quia ad *ejus* praeſidium conferet. Fieri e
‘ nim non poteſt, ut, qui liberos non ha
‘ bent, quos *pro patria* periculis objiciant
‘ perinde atque iſti fecerunt, quicquam ju
‘ ſtum aut aequabile in commune conſulant
‘ Quotquot vero aetate jam provecta eſtis
‘ vitam actam, quae fuit longior, et in qu
‘ floruiſtis, loco lucri ducite; et reliquam
‘ brevem fore exiſtimate, et iſtorum glori
‘ dolorem levate. Solum enim honoris, e
‘ *verae gloriae* ſtudium non feneſcit. Ne
‘ que in ea aetatis infirmitate, quae homi
‘ nem reddit inutilem, quaeſtus, ut nonnull
‘ dicunt, magis delectat, quam ipſe honor
‘ quo quis ornatur.

45. ‘ Liberis autem, et fratribus iſto
‘ rum, quotquot hic adeſtis, magnum certa
‘ men *propoſitum eſſe* video. Eum enim, qu
‘ fato functus eſt, quilibet laudare ſolet. E
‘ vix veſtrae virtutis exſuperantia *hoc aſſ*
‘ *qui poteritis, ut* non *dico* pares illis; ſe

ξ ἂν ἐθὰς γενόμενος ἀφαιρεθείη. καρτε-
ρεῖν δὲ χρὴ καὶ ἄλλων παίδων ἐλπίδι,
οἷς ἔτι ἡλικία τέκνωσιν ποιεῖσθαι. ἰδία
τε γὰρ τῶν ὐκ ὄντων λήθη οἱ ἐπιγιγνό-
μενοί τισιν ἔσονται· κὴ τῇ πόλει διχό-
θεν, ἔκ τε τὸ μὴ ἐρημοῦσθαι, καὶ ἀσφα-
λείᾳ συνοίσει. ὐ γὰρ οἷόν τε ἴσόν τι ἢ δί-
καιον βυλεύεσθαι οἳ ἂν μὴ κὴ παῖδας ἐκ
τὸ ὁμοίυ παραβαλλόμενοι κινδυνεύωσιν. ὅ-
σοι δ' αὖ παρηβήκαμε, τόν τε πλείονα, κέρ-
δος ὄν, εὐτυχεῖτε βίον, ἡγεῖσθε κὴ τόνδε
βραχὺν ἔσεσθαι, καὶ τῇ τῶνδε εὐκλείᾳ
κυφίζεσθε. τὸ γὰρ φιλότιμον ἀγήρων
μόνον· κὴ ὐκ ἐν τῷ ἀχρείῳ τῆς ἡλικίας
τὸ κερδαίνειν, ὥσπερ τινὲς φασὶ, μᾶλ-
λον τέρπει, ἀλλὰ τὸ τιμᾶσθαι.

μέ. Παισὶ δ' αὖ ὅσοι τῶνδε πάρε-
σε, ἢ ἀδελφοῖς, ὁρῶ μέγαν τὸν ἀγῶνα.
τὸν γὰρ ὐκ ὄντα ἅπας εἰώθεν ἐπαινεῖν·
καὶ μόλις ἄν καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς
ὐχ ὅμοιοι ἀλλ' ὀλίγῳ χείρυς κριθείητε.

‘ φθόνος γὰρ τοῖς ζῶσι πρὸς τὸν ἀντίπα-
‘ λον· τὸ δὲ μὴ ἐμποδὼν ἀνανταγωνίς-
‘ εὐνοία τετίμηται. εἰ δέ με δεῖ καὶ γυ-
‘ ναικείας τὶ ἀρετῆς, ὅσαι νῦν ἐν χηρείᾳ
‘ ἔσονται, μνησθῆναι, βραχεία παραινέ-
‘ σει ἅπαν σημανῶ. τῆς τε γὰρ ὑπαρχού-
‘ σης Φύσεως μὴ χείροσι γενέσθαι, ὑμῖν
‘ μεγάλη ἡ δόξα, καὶ οἷς ἂν ἐπ' ἐλάχι-
‘ στον ἀρετῆς πέρι ἢ ψόγου ἐν τοῖς ἄρσεσι
‘ κλέος ᾖ.

μς'. ‘ Εἴρηται καὶ ἐμοὶ λόγῳ κατὰ
‘ τὸν νόμον ὅσα εἶχον πρόσφορα· καὶ ἔρ-
‘ γῳ, οἱ ἁπτόμενοι, τὰ μὲν, ἤδη κεκόσ-
‘ μηνται· τὰ δὲ, αὐτῶν τὰς παῖδας τὸ
‘ ἀπὸ τῦδε δημοσίᾳ ἡ πόλις μέχρις ἥβης
‘ θρέψει, ὠφέλιμον στέφανον τοῖσδέ τε καὶ
‘ τοῖς λειπομένοις τῶν τοιῶνδε ἀγώνων
‘ προτιθεῖσα. ἆθλα γὰρ οἷς κεῖται ἀρε-
‘ τῆς μέγιστα, τοῖσδε καὶ ἄνδρες ἄριστοι πολι-
‘ τεύουσι. νῦν δὲ ἀπολοφυράμενοι ὃν προσή-
‘ κει ἑκάστῳ, ἄπιτε.’

ut paulo inferiores judicemini. Nam livor est inter aemulos, quamdiu vivunt. Sed id, quod nullis est impedimento, *et is, qui jam obiit*, benevolentia, non aemula colitur. Si quam autem et de virtute mulierum, quae in viduitate nunc erunt, mentionem me facere oportet, brevi adhortatione rem totam complectar. Nam gloriam magnam adipiscemini, si a pristina vestra natura *sexuque* non desciveritis; et si operam dederitis, ut quam minimum rumoris, sive in bonam, sive in malam partem, de vobis inter mares disseminetur.

46. 'Exposui ego quoque oratione, ex legis praescripto, quaecunque ad rem praesentem facere judicavi. et re ipsa qui sepeliuntur, partim quidem jam sunt ornati, partim vero illorum liberos civitas publice alet ad pubertatem usque, utilem profecto et istis et posteris coronam hujusmodi *bellicorum* certaminum proponens. Nam apud quos maxima virtutis praemia proponuntur, in horum etiam civitate viri praestantissimi versantur. Jam vero, postquam vestros quique necessarios deploraveritis, abite.'

47. Hujusmodi igitur funus hac hyeme factum est: hac autem exacta, primus hujus belli annus est absolutus. Aestate autem statim ineunte, Peloponnesii, eorumque socii cum duabus *copiarum* partibus, ut et ante, in Atticam irruperunt, (Archidamus vero Zeuxidami *filius*, Lacedaemoniorum Rex, illis praeerat,) castrisque in ea positis agrum vastabant. Cumque nondum multos dies in agro Attico mansissent, morbus Athenienses primum aggredi coepit: quanquam et ante cum in multas regiones invasisse ferebatur, tum etiam in Lemnum, et alia loca. verumtamen neque tanta pestilentia, neque tot hominum interitus uspiam accidisse memorabatur: nec enim medici, propter *morbi* ignorantiam initio *aegrotis* mederi poterant: sed ipsi potissimum *eo* magis interibant, quo magis *ad aegrotos* accedebant; nec ulla alia hominum ars *illis opem ac salutem ferre poterat.* Omnes etiam supplicationes ad *Deorum* templa factae, et omnis opera, qua aut in oraculis sciscitandis, aut in aliis hujusmodi rebus usi fuerant, *haec* omnia nullius e-

μζ'. Τοιόσδε μὲν ὁ τάφος ἐγένετο ἐν τῷ
χειμῶνι τούτῳ· καὶ διελθόντος αὐτοῦ, πρώ-
του ἔτους τοῦ πολέμου τοῦδε ἐτελεύτα. τοῦ
δ' θέρους εὐθὺς ἀρχομένου, Πελοποννήσιοι
καὶ οἱ ξύμμαχοι τὰ δύο μέρη, ὥσπερ καὶ
τοπρῶτον, ἐσέβαλον ἐς τὴν Ατλικὴν, (ἡ-
γεῖτο δὲ Αρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακε-
δαιμονίων βασιλεὺς) καὶ καθεζόμενοι ἐδήουν
τὴν γῆν. καὶ ὄντων αὐτῶν ὀλίγας πω
ἡμέρας ἐν τῇ Ατλικῇ, ἡ νόσος πρῶτον ἤρ-
ξατο γενέσθαι τοῖς Αθηναίοις, λεγόμενον
μὲν καὶ πρότερον πολλαχόσε ἐγκαλασκῆψαι,
καὶ περὶ Λῆμνον καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις· οὐ
μέντοι τοσοῦτός γε λοιμὸς, οὐδὲ φθορὰ ὅτως
ἀνθρώπων οὐδαμοῦ ἐμνημονεύετο γενέσθαι.
ὅτε γὰρ ἰατροὶ ἤρκουν τοπρῶτον θεραπεύ-
οντες ἀγνοίᾳ, ἀλλ' αὐτοὶ μάλιστα ἔθνησκον
ὅσῳ καὶ μάλιστα προσήεσαν, ὅτε ἄλλη ἀν-
θρωπεία τέχνη οὐδεμία. ὅσα τε πρὸς ἱεροῖς
ἱκέτευσαν, ἢ μαντείοις καὶ τοῖς τοιούτοις
ἐχρήσαντο, πάντα ἀνωφελῆ ἦν. τελευτῶν-

τές τε αὐτῶν ἀπέςησαν, ὑπὸ τοῦ κακοῦ νικώμενοι.

μή. Ηρξαλο δὲ τὸ μὲν πρῶτον, ὡς λέγεται, ἐξ Αἰθιοπίας τῆς ὑπὲρ Αἰγύπτου, ἔπειλα δὲ κ᾽ ἐς Αἴγυπλον κ᾽ Λιβύην καλέβη, κ᾽ ἐς τὴν βασιλέως γῆν τὴν πολλήν. ἐς δὲ τὴν Αθηναίων πόλιν ἐξαπιναίως ἐνέπεσε· κ᾽ τοπρῶτον ἐν τῷ Πειραιεῖ ἥψατο τῶν ἀνθρώπων, ὥςε καὶ ἐλέχθη ὑπ᾽ αὐτῶν ὡς οἱ Πελοποννήσιοι φάρμακα ἐσβεβλήκοιεν ἐς τὰ Φρέαλα. κρῆναι γὰρ ἦπω ἦσαν αὐτόθι. ὕςερον δὲ κ᾽ ἐς τὴν ἄνω πόλιν ἀφίκελο, καὶ ἐθνησκον πολλῷ μᾶλλον ἤδη. λεγέτω μὲν ὃν περὶ αὐτῦ ὡς ἕκας ος γιγνώσκει, κ᾽ ἰατρὸς, κ᾽ ἰδιώτης, ἀφ᾽ ὅτ᾽ εἰκὸς ἦν γενέσθαι αὐτὸ, καὶ τὰς αἰτίας ἅςτινας νομίζει τοσαύτης μελαβολῆς ἱκανὰς εἶναι δύναμιν ἐς τὸ μετας ῆσαι χεῖν· ἐγὼ δὲ οἷόν τε ἐγίγνετο λέξω, καὶ ἀφ᾽ ὧν ἄν τις σκοπῶν, εἴποτε κ᾽ αὖθις ἐπιπέσοι, μάλις᾽ ἂν ἔχοι τὶ προειδὼς μὴ ἀγνοεῖν, ταῦτα δηλώσω, αὐ-

rant usus; tandemque victi magnitudine mali, haec missa fecerunt.

48. Primum autem *hic morbus*, (ut fertur) initium duxit ex Aethiopia, quae est supra Aegyptum; deinde vero et in Aegyptum et Africam descendit, et in magnam partem regionis Regis *Persarum:* in Athenienſium porro civitatem derepente incidit, ac primum *quidem* in Pyraeeo homines tentavit; ita ut ab his etiam rumor disseminatus fuerit, venena a Peloponnesiis in puteos dejecta fuisse: nondum enim fontes illic erant. Deinde vero et in superiorem urbem processit, et longe plures tunc moriebantur. Pronunciet autem de eo *morbo*, ut quisque sentit, tam artis medicae peritus, quam imperitus, unde verisimile videtur eum exstitisse, et quas causas fuisse putet, quae tantae mutationis faciendae vim habuerint. Ego vero, et cujusmodi fuerit, dicam; et quae sibi quisque proponens, si quando rursus etiam *hic morbus* ingruat, jam praedoctus aliquid habeat, ex quo praecipue *eum* cognoscat, haec declarabo; tum quia ego ipse hoc

morbo laboravi, tum etiam quia alios hoc laborantes ipſe vidi.

49. Nam annus ille (ut vel omnium confeſſione conſtabat) ex omnibus maxime fuit immunis ab aliis morbis. quod ſi quis et ante aliquo alio morbo laborabat, omnes *hi morbi* in iſtum convertebantur. Alios vero ex nulla certa manifeſtaque cauſa apparente, ſed ex improviſo, cum ſani forent, primum quidem acres capitis fervores, et oculorum rubores, et inflammatio corripiebat. Et interiora, guttur *inquam*, et lingua continuo cruenta erant; et halitum tetrum et graveolentem emittebant. Deinde vero ex his ſternutatio, et raucitas ſequebatur: nec multo poſt hic dolor cum vehementi tuſſi in pectus deſcendebat. Ubi vero in corde haeſerat, cum ipſum ſubvertebat, tum etiam omnes bilis ejectiones, quotquot a medicis nominatae ſunt, ſequebantur, et ipſae cum ingenti cruciatu. Singultusque plerisque incidebat inanis, vehementem afferens convulſionem, in aliquibus quidem ſtatim ceſſan-

τός τε νοσήσας, καὶ αὐτὸς ἰδὼν ἄλλους πάσχοντας.

μθ'. Τὸ μὲν γὰρ ἔτος, ὡς ὡμολογεῖτο, ἐκ πάντων μάλιστα δὴ ἐκεῖνο ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ἐτύγχανεν ὄν· εἰ δέ τις καὶ προέκαμνέ τι, ἐς τοῦτο πάντα ἀπεκρίθη. τοὺς δ' ἄλλους ἀπ' οὐδεμιᾶς προφάσεως, ἀλλ' ἐξαίφνης, ὑγιεῖς ὄντας, πρῶτον μὲν τῆς κεφαλῆς θέρμαι ἰσχυραὶ, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐρυθήματα καὶ φλόγωσις ἐλάμβανε. καὶ τὰ ἐντὸς, ἥ τε φάρυγξ καὶ ἡ γλῶσσα, εὐθὺς αἱματώδη ἦν, καὶ πνεῦμα ἄτοπον καὶ δυσῶδες ἠφίει· ἔπειτα, ἐξ αὐτῶν πταρμὸς καὶ βράγχος ἐπεγίγνετο. καὶ ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ κατέβαινεν ἐς τὰ στήθη ὁ πόνος, μετὰ βηχὸς ἰσχυροῦ· καὶ ὁπότε ἐς τὴν καρδίαν στηρίξαι, ἀνέστρεφέ τε αὐτὴν, καὶ ἀποκαθάρσεις χολῆς πᾶσαι ὅσαι ὑπὸ ἰατρῶν ὠνομασμέναι εἰσὶν, ἐπῆσαν, καὶ αὗται μετὰ ταλαιπωρίας μεγάλης. λύγξ τε τὰς πλείοσιν ἐνέπιπτε κενὴ, σπασμὸν ἐν-

διδοῦσα ἰσχυρὸν, τοῖς μὲν, μελὰ ταῦτα λω-
φήσανλα, τοῖς δὲ, κ̀ πολλῷ ὕς̓ερον. κ̀ τὸ
μὲν ἔξωθεν ἁπτομένῳ σῶμα, ὐκ ἄγαν θερ-
μὸν ἦν, ὅτε χλωρὸν, ἀλλ' ὑπέρυθρον, πε-
λιδνὸν, φλυκλαίναις μικραῖς κ̀ ἕλκεσιν ἐξην-
θηκός· τὰ δὲ ἐνὸς ὅτως ἐκαίετο ὥς̓ε μήτε
τῶν πάνυ λεπλῶν ἱμαλίων κ̀ σινδόνων τὰς
ἐπιβολὰς, μήτ' ἄλλο τι ἢ γυμνὸν ἀνέ-
χεσθαι, ἥδισά τε ἂν ἐς ὕδωρ ψυχρὸν σφᾶς
αὐτὸς ῥίπλειν. κ̀ πολλοὶ τοῦτο τῶν ἠμε-
λημένων (ἀνθρώπων) κ̀ ἔδρασαν ἐς φρέαλα,
ἀπαύς̓ῳ τῇ δίψῃ ξυνεχόμενοι. καὶ ἐν τῷ
ὁμοίῳ καθειςήκει τό, τε πλέον κ̀ ἔλασσον
ποτόν. καὶ ἡ ἀπορία τοῦ μὴ ἡσυχάζειν κ̀
ἡ ἀγρυπνία ἐπέκειλο διαπανλός· κ̀ τὸ σῶ-
μα, ὅσον περ χρόνον καὶ ἡ νόσος ἀκμάζοι,
ὐκ ἐμαραίνετο, ἀλλ' ἀντεῖχε παρὰ δόξαν
τῇ ταλαιπωρίᾳ. ὥς̓ε ἢ διεφθείροντο οἱ
πλεῖς̓οι ἐννατᾶοι κ̀ ἑβδομαῖοι ὑπὸ τοῦ ἐν-
τὸς καύμαλος, ἔτι ἔχονλές τι δυνάμεως, ἢ,
εἰ διαφύγοιεν, ἐπικατιόντος τοῦ νοσήματος

em, in nonnullis multo ſerius. Et corpus quidem exterius, tangenti non erat admodum calidum, neque pallidum, ſed ſubrubrum, lividum, parvis puſtulis et ulceribus efflorescens. Interiora vero ita flagrabant, ut neque tenuiſſimorum veſtimentorum, aut linteorum injectiones ſuſtinerent, neque aliud quippiam praeter nuditatem: et libentiſſime in aquas gelidas ſe conjicerent. Et multi eorum, qui neglecti erant, hoc ipſum etiam fecerunt, et in puteos ſe dejecerunt ſiti inſedabili. Et largior potus perinde erat ac parcior. Et corporis vexatio, quae quieſcendi facultatem adimebat, et perpetuae vigiliae *eos* urgebant. Corpus etiam ipſum, quamdiu morbus vigebat, non languebat: ſed praeter opinionem cruciatui reſiſtebat. Itaque plerique intra nonum, aut etiam ſeptimum diem, propter internum ardorem interibant, aliquid virium adhuc retinentes, aut, ſi, *hoc temporis ſpatio praeterito, mortem* vitaſſent; *tamen,* quia morbus in ventrem inferiorem deſcendebat, et exulceratio vehemens in ipſo naſcebatur, ſimul eti-

am, quia immoderatum alvi profluvium in vadebat, plerique poſtea propter debilitatem interibant. Morbus enim, qui prima in capite ſedes collocarat, per totum corpus, initio a ſummis partibus ducto, pervadebat. Et ſi quis ex maximis illis *periculis* evaſiſſet, extremae tamen corporis partes, quae captae laeſaeque remanebant, eum hoc morbo laboraſſe teſtabantur. Nam in ipſa quoque pudenda, et in ſummas manus, ſummosque pedes prorumpebat, multique his membris capti *mortem* vitarunt; nonnulli etiam oculis *amiſſis*. Nonnullos etiam, ſimul ac ex morbo convaluerunt, ſtatim omnium rerum oblivio pariter cepit, ita ut neque ſe ipſos, neque neceſſarios agnoſcerent.

50. Cum enim hoc morbi genus multo fuerit atrocius, quam quod oratione poſſit exprimi, et aliis in rebus gravius, quam ut humana natura ferre poſſit, ſingulos invaſit, ac etiam hoc *indicio* maxime declaravit, ſe aliquid aliud eſſe, quam aliquod familiarium. Nam alites, et quadrupedes, quotquot

ς τὴν κοιλιάν, καὶ ἐλκώσεώς τε αὐτῇ ἰσχυ-
ᾶς ἐγγιγνομένης, καὶ διαῤῥοίας ἅμα ἀκράτου
ιπιπτούσης, οἱ πολλοὶ ὕστερον διὰ τὴν
σθένειαν διεφθείροντο. [καὶ] διεξήει γὰρ
ιὰ παντὸς τοῦ σώματος ἄνωθεν ἀρξάμενον
ὸ ἐν τῇ κεφαλῇ πρῶτον ἱδρυθὲν κακόν· καὶ
ἤτις ἐκ τῶν μεγίστων περιγένοιτο, τῶν γε
κρωτηρίων ἀντίληψις αὐτοῦ ἐπεσήμαινε.
κατέσκηπτε γὰρ καὶ ἐς τὰ αἰδοῖα, καὶ ἐς
ἄκρας χεῖρας, καὶ πόδας· καὶ πολλοὶ στε-
ισκόμενοι τούτων διέφευγον· εἰσὶ δ' οἳ καὶ
τῶν ὀφθαλμῶν. τοὺς δὲ καὶ λήθη ἐλάμβανε
παραυτίκα ἀναστάσιος τῶν πάντων ὁμοί-
ως, καὶ ἠγνόησαν σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς
ἐπιτηδείους.

ν'. Γενόμενον γὰρ κρεῖσσον λόγου τὸ εἶ-
δος τῆς νόσου, τά τε ἄλλα χαλεπωτέρως
ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν προσέπιπ-
τεν ἑκάστῳ, καὶ ἐν τῷδε ἐδήλωσε μάλιστα
ἄλλο τι ὂν ἢ τῶν ξυντρόφων τι. τὰ γὰρ
ὄρνεα καὶ τετράποδα ὅσα ἀνθρώπων ἅπτε-

ται, πολλῶν ἀτάφων γιγνομένων, ἢ ὑ προσήει, ἢ γευσάμενα διεφθείρετο. τεκμήριον δὲ, τῶν μὲν τοιούτων ὀρνίθων ἐπίλειψις σαφὴς ἐγένετο, καὶ ὐχ ἑωρῶντο ὔτε ἄλλως, ὔτε περὶ τοῦτον ὐδέν. οἱ δὲ κύνες μᾶλλον αἴσθησιν παρεῖχον τῦ ἀποβαίνοντος, διὰ τὸ ξυνδιαιτᾶσθαι.

να'. Τὸ μὲν ὖν νόσημα, πολλὰ κ᾽ ἄλλα παραλιπόντι ἀτοπίας, ὡς ἑκάςῳ ἐτύγχανέ τι διαφερόντως ἑτέρῳ πρὸς ἕτερον γιγνόμενον, τοιοῦτον ἦν ἐπίπαν τὴν ἰδέαν. κ᾽ ἄλλο παρελύπει κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὐδὲν τῶν εἰωθότων· ὃ δὲ κ᾽ γένοιτο, ἐς τῦτο ἐτελεύτα. ἔθνησκον δὲ, οἱ μὲν, ἀμελείᾳ, οἱ δὲ, κ᾽ πάνυ θεραπευόμενοι. ἔν τε ὐδὲν κατέςη ἴαμα, ὡς εἰπεῖν, ὅ, τι χρῆν προσφέροντας ὠφελεῖν. τὸ γάρ τῳ ξυνενεγκὸν ἄλλον τῦτο ἔβλαπε. σῶμά τε αὖταρκες ὖν ὐδὲν διεφάνη πρὸς αὐτὸ, ἰσχύος πέρι ἢ ἀθενείας, ἀλλὰ πάντα ξυνήρει, κ᾽ τὰ πάσῃ διαίτῃ θεραπευόμενα. δεινότα-

humanis cadaveribus vesci solent, cum multa jacerent insepulta, aut non accedebant, aut, si gustassent, interibant. Argumento autem hoc est, quod hujusmodi avium manifestus fuit defectus; nec uspiam alibi, nec circum ulla hujusmodi *cadavera* visebantur. Canes vero, propter consuetudinem, quam cum hominibus habebant, majorem eventus significationem dabant.

51. Hic igitur morbus (ut omittam multa alia inusitatae atrocitatis, prout unicuique aliquid accidebat diversum ab eo, quod alteri contingebat,) omnino specie talis fuit. Et tunc temporis nullus alius morbus ex consuetis *Athenienses* infestabat. quod si quis exoriretur, in hunc desinebat. Moriebantur autem, alii incuria, alii vero, vel diligentissime curati. Nec ullum prorsus remedium, ut ita loquar, repertum est, quod adhibitum prodesset. Quod enim alteri profuerat, hoc ipsum alteri nocebat: nullumque corpus, sive firmae, sive infirmae valetudinis esset, tanti mali violentiae resistere potuit: sed omnia pariter, vel ea, quae omni victus ratione curabantur, corripiebat. Illud vero in toto hoc malo gravissimum e-

rat, tum quod, ſimul ac quis ſe morbo cor
reptum ſenſiſſet, animo conſternaretur, (ſta
tim enim animo ad ſalutis deſperationem
converſi, multo magis ſe ipſos projiciebant
neque reſiſtebant,) tum etiam, quod prop
ter mali contagionem, quam alter ex alte
rius curatione hauriebat, adeo ut ex ea op
pleretur, tanquam pecudes morerentur. At
que haec fuit praecipua maximae ſtragi
cauſa. ſive enim noluiſſent metu deterri
mutuo ſe inviſere, deſerti interibant, mul
taeque familiae propter inopiam hominum
qui aegrotos curarent, exhauſtae ſunt: ſiv
alteri ad alteros adiſſent, interibant. prae
cipue vero qui aliquam virtutis partem ſib
vendicabant. Nam prae pudore ſibi ipſis no
parcebant, dum in amicorum aedes ingredi
ebantur, ut eos inviſerent; ſiquidem vel ip
domeſtici tandem lamentationibus eorum
qui moriebantur, defatigati, non ampliu
commovebantur, mali violentia ſuperati. Il
tamen, qui evaſerant, et eum, qui morieba
tur, et eum, qui laborabat, magis miſera
bantur; tum quod hoc malum prius expert
cognoſcerent, tum etiam quod ipſi in tut
jam eſſent. Hic enim morbus eundem bi

γον δὲ παντὸς ἦν τῦ κακῦ, ἥ τε ἀθυμία, ὁπότε τις ἄιδοιτο κάμνων, (πρὸς γὰρ τὸ ἀνέλπιςον εὐθὺς τραπόμενοι τῇ γνώμῃ, πολλῷ μᾶλλον προϊέντο σφᾶς αὐτὺς, καὶ ὐκ ἀντεῖχον) κ᾽ ὅτι ἕτερος ἀφ᾽ ἑτέρυ, θεραπείας ἀναπιμπλάμενοι, ὥσπερ τὰ πρόβατα, ἔθνησκον· καὶ τὸν πλεῖςον φθόρον τῦτο ἐνεποίει. εἴτε γὰρ μὴ θέλοιεν δεδιότες ἀλλήλοις προσιέναι, ἀπώλλυντο ἔρημοι, καὶ οἰκίαι πολλαὶ ἐκενώθησαν ἀπορίᾳ τῦ θεραπεύσοντος· εἴ τε προσίοιεν, διεφθείροντο· κ᾽ μάλιςα οἱ ἀρετῆς τι μεταποιύμενοι. αἰδχύνῃ γὰρ ἠφείδυν σφῶν αὐτῶν, ἐσιόντες παρὰ τὺς φίλυς, ἐπεὶ καὶ τὰς ὀλοφύρσεις τῶν ἀπογιγνομένων τελευτῶντες καὶ οἱ οἰκεῖοι ἐξέκαμνον, ὑπὸ τῦ πολλῦ κακῦ νικώμενοι. ἐπιπλέον δὲ ὅμως οἱ διαπεφευγότες τόν τε θνήσκοντα καὶ τὸν πονύμενον ὠκτίζοντο, διὰ τὸ προειδέναι τε, κ᾽ αὐτοὶ ἤδη ἐν τῷ θαρσαλέῳ εἶναι. δὶς γὰρ τὸν αὐτὸν, ὥςε καὶ κτείνειν, ὐκ ἐπελάμβανε.

καὶ ἐμακαρίζοντό τε ὑπὸ τῶν ἄλλων, καὶ
αὐτοὶ τῷ παραχρῆμα περιχαρεῖ, καὶ ἐς
τὸν ἔπειτα χρόνον ἐλπίδος τι εἶχον κύφης
μηδ' ἂν ὑπ' ἄλλου νοσήματος ποτὲ ἔτι δια-
φθαρῆναι.

νϛ'. Ἐπίεσε δ' αὐτὸς μᾶλλον πρὸς τῷ
ὑπάρχοντι πόνῳ καὶ ἡ ξυγκομιδὴ ἐκ τῶν ἀ-
γρῶν ἐς τὸ ἄστυ, καὶ οὐκ ἦσαν τοὺς ἐπελθόν-
τας. οἰκιῶν γὰρ οὐκ ὑπαρχουσῶν, ἀλλ' ἐν
καλύβαις πνιγηραῖς ὥρᾳ ἔτους διαιτωμένων
ὁ φθόρος ἐγίγνετο, οὐδενὶ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ
νεκροὶ ἐπ' ἀλλήλοις ἀποθνήσκοντες ἔκειντο
καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐκαλινδοῦντο, καὶ περὶ τὰς
κρήνας ἁπάσας, ἡμιθνῆτες, τῆς τοῦ ὕδατος
ἐπιθυμίᾳ. τά τε ἱερά, ἐν οἷς ἐσκήνηντο, νε-
κρῶν πλέα ἦν, αὐτοῦ ἐναποθνησκόντων. ὑ-
περβιαζομένου γὰρ τοῦ κακοῦ, οἱ ἄνθρωποι
οὐκ ἔχοντες ὅ, τι γένωνται, ἐς ὀλιγωρίαν
ἐτράποντο καὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων ὁμοίως· νόμοι
τε πάντες συνεταράχθησαν, οἷς ἐχρῶντο
πρότερον περὶ τὰς ταφάς, ἔθαπτον δὲ ὡς

non corripiebat, ita ut eum etiam interimeret. Et ab aliis beati cenſebantur, ipſique propter praeſentem ſalutis inſperatae laetitiam exſultantes, quandam etiam levem ſpem habebant, ſe ne alio quidem *ullo* morbo in poſterum amplius unquam abſumptum iri.

52. Ipſos autem, praeter laborem, quo jam vexabantur, ipſa quoque *rerum* ex agris *in urbem* comportatio, praecipue vero *ruſticos*, qui *in eam* confluxerant, gravius preſſit. Cum enim non eſſent aedes, ſed in tuguriolis aeſtuoſis ob anni tempus habitarent, ſtrages edebatur, nullo ordine: quinetiam alii ſuper alios morientes, mortui jacebant; et in viis, et circa fontes omnes, aquae deſiderio, ſemimortui volutabantur. Et templa, in quibus tabernacula habitandi cauſa fecerant, cadaveribus hominum, qui ibi in ipſis moriebantur, erant referta. Malo enim ſupra modum urgente, homines non habentes, quid agerent, aut quo ſe verterent, ſacra ac profana aeque negligere coeperunt. omnesque leges, quibus ante in ſepultura utebantur, pariter ſunt conturbatae. nam ſepeliebant, ut quisque poterat. Multique, propter crebram domeſticorum

jam defunctorum ſtragem, rerum neceſſariarum penuria, ad impudentia ſepulcra ſe converterunt. Nam alii quidem in alienos rogos, antevertentes illos, qui eos exſtruxerant, mortuum ſuum imponebant, igneque ſubjecto accendebant: alii vero, dum alterius cadaver arderet, ſuo cadavere, quod ipſi ferebant, ſuperjecto, discedebant.

53. Hic autem morbus aliis etiam in rebus civitati majoris improbitatis fuit initium. facilius enim quilibet audebat *palam* facere, quae prius *pudore impeditus* occultabat, ita ut ex animi libidine non patraret, quod repentinam rerum mutationem fieri viderent: et homines quidem fortunatos repente mori; illos vero, qui nihil ante poſſidebant, ſtatim illorum bona poſſidere *animadverterent*. Itaque bonis illis celeriter perfruendum, operamque voluptatibus dandam cenſebant, quod pariter et corpora et bona momentanea et in diem tantum duratura eſſe exiſtimarent. Nemoque promtus erat ad labores tolerandos rei cauſa, quae honeſta videretur, incertum exiſtimans, an eſſet interiturus priusquam ad illam perveniret. Quod autem *unusquisque* jucundum, et un-

ἕκαστος ἡδύναλο. καὶ πολλοὶ ἐς ἀναισχύνλους
θήκας ἐτράπονλο, σπάνει τῶν ἐπιτηδείων,
διὰ τὸ συχνοὺς ἤδη προτεθνάναι σφίσιν.
ἔπὶ πυρὰς γὰρ ἀλλοτρίας, φθάσανλες τοὺς
κήσανλας, οἱ μὲν, ἐπιθέντες τὸν ἑαυτῶν νε-
κρὸν ὑφῆπλον, οἱ δὲ, καιομένῳ ἄλλῳ, ἄνω-
θεν ἐπιβαλόντες ὃν φέροιεν, ἀπῆσαν.

νγ'. Πρῶτόν τε ἦρξε καὶ ἐς τἆλλα τῇ
πόλει ἐπιπλέον ἀνομίας τὸ νόσημα. ῥᾷον
γὰρ ἐτόλμα τις ἃ πρότερον ἀπεκρύπτελο
μὴ καθ' ἡδονὴν ποιεῖν, ἀγχίσροφον τὴν
μεταβολὴν ὁρῶντες τῶν τ' εὐδαιμόνων καὶ
αὐφνιδίως θνησκόντων, καὶ τῶν οὐδὲν πρότε-
ρον κεκτημένων, εὐθὺς δὲ τἀκείνων ἐχόν-
των. ὥσε ταχείας τὰς ἐπαυρέσεις καὶ
πρὸς τὸ τερπνὸν ἠξίῶν ποιεῖσθαι, ἐφήμερα
τά τε σώματα καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως ἡ-
γόμενοι. καὶ τὸ μὲν προσταλαιπωρεῖν τῷ
ὀνόματι καλῷ, οὐδεὶς πρόθυμος ἦν, ἄδηλον
νομίζων εἰ πρὶν ἐπ' αὐτὸ ἐλθεῖν, διαφθα-
ρήσεται· ὅ,τι δὲ ἥδει τε ἡδὺ καὶ παντα χό-

θεν τὸ ἐς αὐτὸν κερδαλέον, τοῦτο ϗ καλ
καὶ χρήσιμον κατέϛη. θεῶν δὲ φόβος,
ἀνθρώπων νόμος οὐδεὶς ἀπεῖργε· τὸ μὲν, κρ
νόντες ἐν ὁμοίῳ καὶ σέβειν καὶ μὴ, ἐκ το
πάντας ὁρᾶν ἐν ἴσῳ ἀπολλυμένους· τῶν δ
ἁμαρτημάτων οὐδεὶς ἐλπίζων μέχρι τοῦ
δίκην γενέσθαι βιὺς ἂν τὴν τιμωρίαν ἀντ
δοῦναι· πολὺ δὲ μείζω τὴν ἤδη κατεψη
φισμένην σφῶν ἐπικρεμασθῆναι, ἣν πρὶ
ἐμπεσεῖν, εἰκὸς εἶναι τοῦ βίου τὶ ἀπο
λαῦσαι.

νδ'. Τοιούτῳ μὲν πάθει οἱ Ἀθηναῖοι πε
ριπεσόντες ἐπιέζοντο, ἀνθρώπων τε ἔνδο
θνησκόντων, καὶ γῆς ἔξω δηουμένης, ἐν δὲ
τῷ κακῷ, οἷα εἰκὸς, ἀνεμνήσθησαν ϗ τοῦδ
τοῦ ἔπους, φάσκοντες οἱ πρεσβύτεροι πάλαι
ᾄδεσθαι,

Ἥξει Δωριακὸς πόλεμος, καὶ λοιμὸς
ἅμ' αὐτῷ.

Ἐγένετο μὲν οὖν ἔρις τοῖς ἀνθρώποις μὴ λοι-

lique ſibi quaeſtuoſum fore noverat, hoc etiam honeſtum, et utile conſtituebatur. nec ullus deorum metus, aut hominum lex *eos* arcebat; partim quidem, quia *Deos* colere, perinde eſſe judicabant, ac non colere, quod omnes pariter mori viderent: partim vero, quia nullus ſe tamdiu ſuperſtitem futurum ſperabat, dum inſtituto judicio poenas ſuorum delictorum daret. Multoque majorem *poenam, fatorum judicio* jam decretam, ſibi impendere *exiſtimabant;* ante cujus adventum, aliquibus vitae voluptatibus ſibi perfruendum eſſe *cenſebant.*

54. Athenienſes igitur in hujusmodi morbum inciderunt, eoque graviter premebantur, tum quod homines intra muros morerentur, tum etiam quod foris ager *ab hoſtibus* vaſtaretur. Dum autem hoc malo vexarentur, ut veriſimile eſt, hoc etiam carmen in memoriam revocarunt, quod ſeniores olim decantatum dicebant,

Doriacum veniet loimo comitante duellum.

Inter homines autem altercatio erat, non

λοιμὸν, in iſto carmine ab antiquis nominatum, ſed λιμόν. Sed in praeſentia illud merito evicit, peſtilentiam ſignificatam fuiſſe. Homines enim ad mala, quae patiebantur, *carminis* mentionem accommodabant. Quod ſi unquam aliud Doricum bellum poſt hoc *eos* invaſerit, et λιμὸν eſſe contigerit, veriſimiliter hoc modo canent. Oraculum etiam Lacedaemoniis redditum, ab illis, qui hoc noverant, memorabatur, quum ipſis oraculum conſulentibus, an bellum eſſet movendum, Deus reſpondit, ipſos fore victores, ſi bellum totis viribus gererent, ſeque ipſis opem laturum dixit. Quod igitur attinet ad oraculum, ea, quae *tunc* fiebant, cum ipſo convenire conjiciebant. Cum autem Peloponneſii *in Atticam* irrupiſſent, hic morbus ſtatim graſſari coepit. Nec ipſam Peloponneſum invaſit, *nec ullo malo eam affecit*, quod ſit relatu dignum: depaſtus vero eſt Athenas praecipue, deinde ex aliis locis ea, quae maxima populi frequentia erant referta. Atque haec quidem ſunt ea, quae in morbo evenerunt.

55. Peloponneſii vero, poſtquam *Atti-*

μὸν ὠνομάσθαι ἐν τῷ ἔπει ὑπὸ τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ λιμόν. ἐνίκησε δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰκότως, λοιμὸν εἰρῆσθαι. οἱ γὰρ ἄνθρωποι πρὸς ἃ ἔπαχον, τὴν μνήμην ἐποιοῦντο. ἦν δέ γε, οἶμαι, ποτὲ ἄλλος πόλεμος καταλάβῃ Δωρικὸς τοῦδε ὕστερος, καὶ ξυμβῇ γενέσθαι λιμὸν, καλὰ τὸ εἰκὸς οὕτως ἄσονται. μνήμη δὲ ἐγένετο καὶ τοῦ Λακεδαιμονίων χρησηρίου τοῖς εἰδόσιν, ὅτε ἐπερωτῶσιν αὐτοῖς τὸν θεὸν εἰ χρὴ πολεμεῖν, ἀνεῖλε κατὰ κράτος πολεμοῦσι νίκην ἔσεσθαι, καὶ αὐτὸς ἔφη ξυλλήψεσθαι. περὶ μὲν οὖν τοῦ χρησηρίου, τὰ γιγνόμενα εἴκαζον ὅμοια εἶναι. ἐσβεβληκότων δὲ τῶν Πελοποννησίων, ἡ νόσος ἤρξατο εὐθύς. καὶ ἐς μὲν Πελοπόννησον οὐκ ἐσῆλθεν, ὅ,τι καὶ ἄξιον εἰπεῖν, ἐπενείμαλο δὲ Αθήνας μὲν μάλιστα, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων χωρίων τὰ πολυανθρωπόταλα. ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν νόσον γενόμενα.

νέ. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ ἔτε-

μον τὸ πεδίον, παρῆλθον ἐς τὴν Πάραλον γῆν καλουμένην, μέχρι Λαυρίου ὄρους, ἔ τὰ ἀργύρεια μέταλλα ἐστὶν Αθηναίοις. καὶ πρῶτον μὲν ἔτεμον ταύτην ἢ πρὸς Πελοπόννησον ὁρᾷ, ἔπειτα δὲ τὴν πρὸς Εὔβοιάν τε καὶ Ανδρον τετραμμένην. Περικλῆς δὲ, στρατηγὸς ὢν καὶ τότε, περὶ μὲν τῦ μὴ ἐπεξιέναι τοὺς Αθηναίους, τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχεν ὥσπερ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐσβολῇ.

νς'. Ετι δ' αὐτῶν ἐν τῷ πεδίῳ ὄντων, πρὶν ἐς τὴν παραλίαν γῆν ἐλθεῖν, ἐκαλὸν νεῶν ἐπίπλων τῇ Πελοποννήσῳ παρεσκευάζετο, καὶ ἐπειδὴ ἕτοιμα ἦν, ἀνήγετο. ἦγε δ' ἐπὶ τῶν νεῶν ὁπλίτας Αθηναίων τετρακισχιλίους, καὶ ἱππέας τριακοσίους, ἐν ναυσὶν ἱππαγωγοῖς πρῶτον τότε ἐκ τῶν παλαιῶν [νεῶν] ποιηθείσαις. ξυνεστρατεύοντο δὲ καὶ Χῖοι καὶ Λέσβιοι πεντήκοντα ναυσίν. ὅτε δὲ ἀνήγετο ἡ στρατιὰ αὕτη Αθηναίων, Πελοποννησίους καταλέλιπον τῆς Αττικῆς ὄντας ἐν τῇ παραλίᾳ. ἀφικόμενοι δὲ ἐς Επί-

tae planitiem vaſtarunt, in agrum, qui maritimus appellatur, proceſſerunt usque ad montem Laurium, ubi ſunt argenti fodinae, quas Athenienſes poſſident. ac primum quidem eam *agri* partem vaſtarunt, quae Peloponneſum ſpectat, deinde vero eam, quae ad Euboeam, et Andrum vergit. Pericles autem, qui tunc quoque dux erat, in eadem ſententia perſeverabat, quemadmodum et in ſuperiore expeditione *fecerat*, non oportere Athenienſes *ex urbe* contra *hoſtem* exire.

56. Cum autem *Lacedaemonii* in *Atticae* planitie adhuc eſſent, antequam ad oram maritimam venirent, *ipſe* centum navium claſſem Peloponneſo bellum illaturus inſtruebat; et poſtquam *omnia* parata fuerunt, ſolvit. Ducebat autem in navibus quatuor millia gravis armaturae militum Athenienſium, et trecentos equites in *aliis* navibus, quae equis vehendis erant aptae, quae ex vetuſtis navigiis tunc primum factae fuerant. ad eandem autem expeditionem et Chii et Lesbii cum quinquaginta navibus proficiſcebantur. Cum autem hic Athenienſium exercitus ſolvit, Peloponneſios in Atticae

ora maritima verſantes reliquerunt. cum que ad Epidaurum Peloponneſi *urbem* pe veniſſent, magnam *agri* partem vaſtarun et adorti urbem, in ſpem quidem ejus e pugnandae venerunt; res tamen ipſis no ſucceſſit. cum autem ab Epidauro ſolviſſen Troezenium, Halienſem, et Hermionenſe agrum vaſtarunt: haec autem omnia loc ſunt in maritima Peloponneſi ora. Hinc ve ro ſolventes, ad Praſias, agri Laconici op pidum maritimum, pervenerunt, ejusque a grum vaſtarunt, et ipſum oppidum cepe runt ac diripuerunt. His autem actis, do mum redierunt. Peloponneſios vero non am plius in Attica verſantes, ſed domum rever ſos invenerunt.

57. Quamdiu autem Peloponneſii in At tica, et Athenienſes in navali expeditione erant, hic morbus et militiae et domi Athe nienſes abſumſit. Quamobrem etiam aiunt, Peloponneſios morbi metu, cum ex transfu gis eum in urbe graſſari intellexiſſent, ſi mul etiam cum ſepelientes viderent, citius,

ωρον τῆς Πελοποννήσου, ἕτεμον τῆς γῆς
ὴν πολλήν· καὶ πρὸς τὴν πόλιν προσβα-
όντες, ἐς ἐλπίδα μὲν ἦλθον τῷ ἑλεῖν, οὐ
ένλοι προεχώρησέ γε. ἀναγαγόμενοι δὲ ἐκ
ῆς Επιδαύρου, ἕτεμον τήν τε Τροιζηνίδα
ὴν καὶ τὴν Ἁλιάδα, καὶ τὴν Ἑρμιονίδα. ἔστι
πάντα ταῦτα ἐπιθαλάσσια τῆς Πελο-
οννήσου. ἀραντες δὲ ἀπ' αὐτῶν, ἀφίκοντο
Πρασιὰς, τῆς Λακωνικῆς πόλισμα ἐπι-
αλάσσιον, καὶ τῆς τε γῆς ἕτεμον καὶ αὐτὸ
ὸ πόλισμα εἷλον, καὶ ἐπόρθησαν. ταῦτα δὲ
οιήσαντες, ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησαν. τοὺς δὲ
Πελοποννησίους ὑκέτι καθέλαβον ἐν τῇ Ατ-
ικῇ ὄντας, ἀλλ' ἀνακεχωρηκότας.

νζ'. Ὅσον δὲ χρόνον οἵτε Πελοποννή-
οι ἦσαν ἐν τῇ γῇ τῶν Αθηναίων, καὶ οἱ Α-
ηναῖοι ἐστράτευον ἐπὶ τῶν νεῶν, ἡ νόσος ἦν
ε τῇ στρατιᾷ τοὺς Αθηναίους ἔφθειρε καὶ ἐν
ῇ πόλει. ὥστε καὶ ἐλέχθη, τοὺς Πελοπον-
ησίους δείσαντας τὸ νόσημα, ὡς ἐπυνθά-
οντο τῶν αὐτομόλων ὅτι ἐν τῇ πόλει εἴη,

καὶ θάπτοντας ἅμα ἠθάνοντο, θᾶσσ
ἐκ τῆς γῆς ἐξελθεῖν. τῇ δὲ ἐσβολῇ ταύτ
πλεῖόν τε χρόνον ἐνέμειναν, καὶ τὴν γῆ
πᾶσαν ἔτεμον. ἡμέρας γὰρ τεσσαράκοντ
μάλισα ἐν τῇ γῇ τῇ Ατλικῇ ἐγένοντο.

νή. Τῷ δ' αὐτῷ θέρει, Αγνων ὁ Ν
κίου καὶ Κλεόπομπος ὁ Κλεινίου, ξυστράτη
γοι ὄντες Περικλέους, λαβόντες τὴν στρατι
ἣπερ ἐκεῖνος ἐχρήσατο, ἐστράτευσαν εὐθὺς
ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θράκης, καὶ Πο
δαιαν ἔτι πολιορκουμένην. ἀφικόμενοι δὲ
μηχανάς τε τῇ Ποτιδαίᾳ προσέφερον, κα
παντὶ τρόπῳ ἐπειρῶντο ἑλεῖν. προυχώρ
δὲ αὐτοῖς ὅτε ἡ αἵρεσις τῆς πόλεως, οὐ
τἆλλα τῆς παρασκευῆς ἀξίως. ἐπιγενομέ
νη γὰρ ἡ νόσος, ἐνταῦθα δὴ πάνυ ἐπίε
τοὺς Αθηναίους, φθείρουσα τὴν στρατιὰν, ὥσ
καὶ τοὺς προτέρους στρατιώτας νοσῆσαι τῶν Α
θηναίων ἀπὸ τῆς ξὺν Αγνωνι στρατιᾶς,
τῷ πρότῳ χρόνῳ ὑγιαίνοντας. Φορμίων δ
καὶ οἱ ἑξακόσιοι καὶ χίλιοι ἔτι ἦσαν πε

quam *ſtatuerant*, inde diſceſſiſſe. Hac autem expeditione in agro hoſtili diutiſſime ſunt commorati, totumque vaſtarunt. nam quadraginta ferme dies in Attica manſerunt.

58. Eadem aeſtate Agnon Niciae, et Cleopompus Cliniae *filius*, Periclis in praetura collegae, ſumtis copiis, quibus ille fuerat uſus, Chalcidenſibus, qui ſunt in Thracia, et Potidaeae adhuc obſeſſae bellum ſtatim intulerunt. Cum autem veniſſent, machinas ei admoverunt, omnique ope expugnare conabantur. Sed neque urbis expugnatio, neque caetera pro apparatus magnitudine ipſis ſuccedebant. Nam morbus iſte ſuperveniens, hic Athenienſes tum graviter afflixit, abſumens exercitum, adeo ut et priores Athenienſium milites, morbum contraxerint ex contagio copiarum, quae cum Agnone venerant, quamvis antea recte valerent. Phormion vero, et mille ac ſexcenti milites, apud Chalcidenſes non amplius erant. Agnon igitur cum navibus Athenas

rediit, ex quatuor millibus militum, mille et quinquaginta morbo amiſſis, intra dies circiter quadraginta. Priores vero milites in ſuo loco remanentes Potidaeam obſidebant.

59. Poſt ſecundam vero Peloponneſiorum irruptionem Athenienſes, cum ager ipſorum iterum eſſet vaſtatus, et morbus ſimul et bellum ipſos premeret, ſententiam mutarunt; et Periclem culpare coeperunt tum quod ſibi ſuaſiſſet, ut bellum hoc ſuſciperent, tum etiam quod propter ipſum in has calamitates incidiſſent. ad compoſitionem vero cum Lacedaemoniis faciendam a nimis inclinabant: cumque nonnullos legatos ad ipſos miſiſſent, nihil impetrare potuerunt. Tunc autem in maxima dubitatione conſtituti, omnisque conſilii inopes, in Periclem invehebantur. Ille vero, cum ipſe ob praeſentem rerum ſtatum indignari videret, omniaque facere, quae ipſe ſperarat, coacta concione, (adhuc enim erat exercitus praetor) illos ad fiduciam adhortari,

Χαλκιδέας. ὁ μὲν ὃν Αγνων ταῖς ναυσὶν
ανεχώρησεν ἐς τὰς Αθήνας, ἀπὸ τετρακι-
χιλίων ὁπλιτῶν χιλίους καὶ πεντήκοντα τῇ
ὑστέρᾳ ἀπολέσας, ἐν τεσσαράκοντα μάλιστα
ἡμέραις. οἱ δὲ πρότεροι στρατιῶται κατὰ
χώραν μένοντες ἐπολιόρκουν τὴν Ποτίδαιαν.

νθ'. Μετὰ δὲ τὴν δευτέραν ἐσβολὴν τῶν
Πελοποννησίων, οἱ Αθηναῖοι, ὡς ἥ τε γῆ
αὐτῶν ἐτέτμητο τὸ δεύτερον, καὶ ἡ νόσος ἐπέ-
κειτο ἅμα καὶ ὁ πόλεμος, ἠλλοίωντο τὰς
γνώμας. καὶ τὸν μὲν Περικλέα ἐν αἰτίᾳ εἶ-
χον, ὡς πείσαντα σφᾶς πολεμεῖν, καὶ δι'
ἐκεῖνον ταῖς ξυμφοραῖς περιπεπτωκότες·
πρὸς δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ὥρμηντο ξυγχω-
ρεῖν, καὶ πρέσβεις τινὰς πέμψαντες ὡς αὐ-
τούς, ἄπρακτοι ἐγένοντο. πανταχόθεν τε τῇ
γνώμῃ ἄποροι καθεστῶτες, ἐνέκειντο τῷ Πε-
ρικλεῖ. ὁ δὲ, ὁρῶν αὐτοὺς πρὸς τὰ παρόντα
χαλεπαίνοντας καὶ πάντα ποιοῦντας ἅπερ
αὐτὸς ἤλπιζε, ξύλλογον ποιήσας (ἔτι δ' ἐ-
στρατήγει) ἐβούλετο θαρσῦναί τε, καὶ ἀπα-

γαγὼν τὸ ὀργιζόμενον τῆς γνώμης, πρὸς τὸ
ἡπιώτερον καὶ ἀδεέστερον καταστῆσαι. καὶ παρ-
ελθὼν ἔλεξε τοιάδε.

ξ'. ‘ΚΑΙ προσδεχομένῳ μοι τὰ τῆς
‘ὀργῆς ὑμῶν ἐς με γεγένηται· (αἰσθάνο-
‘μαι γὰρ τὰς αἰτίας) καὶ ἐκκλησίαν τού-
‘του ἕνεκα ξυνήγαγον, ὅπως ὑπομνήσω, καὶ
‘μέμψωμαι εἴτι μὴ ὀρθῶς ἢ ἐμοὶ χαλε-
‘παίνετε, ἢ ταῖς ξυμφοραῖς εἴκετε. ἐγὼ
‘γὰρ ἡγοῦμαι πόλιν πλέω ξύμπασαν ὀρ-
‘θουμένην ὠφελεῖν τοὺς ἰδιώτας, ἢ καθ'
‘ἕκαστον τῶν πολιτῶν εὐπραγοῦσαν, ἀθρό-
‘αν δὲ σφαλλομένην. καλῶς μὲν γὰρ φε-
‘ρόμενος ἀνὴρ τὸ καθ' ἑαυτὸν, διαφθει-
‘ρομένης τῆς πατρίδος, ὁμοίως ξυνα-
‘πόλλυται· κακοτυχῶν δὲ ἐν εὐτυχού-
‘σῃ, πολλῷ μᾶλλον διασώζεται. ὁπότε
‘οὖν πόλις μὲν τὰς ἰδίας ξυμφορὰς οἷά τε
‘φέρειν, εἷς δὲ ἕκαστος τὰς ἐκείνης ἀδύνα-
‘τος, πῶς οὐ χρὴ πάντας ἀμύνειν αὐτῇ;
‘καὶ μὴ (ὃ νῦν ὑμεῖς δρᾶτε, ταῖς κατ' οἰ-

ra ſedata animos illorum mitigare, omnemque metum illis adimere volebat. Quamobrem in medium progreſſus hanc orationem habuit.

60. ‘ VESTRA in me indignatio mihi ‘ exſpectanti contigit. (ejus enim cauſas in- ‘ telligo) atque propterea concionem coëgi, ‘ ut vos commonefacerem, et vobiſcum ex- ‘ poſtularem, ſi quid vos haud recte vel mihi ‘ ſuccenſetis, vel rebus adverſis ceditis. Ego ‘ enim exiſtimo, civitatem, cujus univerſus ‘ ſtatus manet erectus, majorem utilitatem ‘ privatis hominibus afferre, quam ſi ſingu- ‘ lorum civium felicitate privatim floreat, ‘ ipſa vero univerſa jaceat afflicta. Qui enim ‘ privatim rem feliciter gerit, ſi patria ever- ‘ tatur, ipſe quoque nihilominus una cum ‘ ea perit. Qui vero in republica florente ‘ rem infeliciter gerit, is longe facilius con- ‘ ſervatur. Quum igitur respublica quidem ‘ privatas calamitates ſuſtinere poteſt, ſingu- ‘ li vero *publicas* ipſius *calamitates ferre* ‘ nequeunt, quomodo non convenit univer- ‘ ſos opem ipſi ferre? nec *oportet facere* id, ‘ quod vos nunc facitis, *qui* domeſticis jac-

‘ turis attoniti, reipublicae ſalutem deſeri-
‘ tis, et me, qui vobis ſuaſi, ut bellum hoc
‘ ſuſciperetis, atque adeo vos ipſos, qui mihi
‘ aſſenſi eſtis, accuſatis. Atque mihi tali vi-
‘ ro iraſcimini, qui me nulli ſecundum eſſe
‘ puto, aut in cognoſcendis rebus, quae ſunt
‘ faciendae, aut etiam in his explicandis:
‘ quique civitatis inſuper amore inſignis ſum,
‘ et pecunia invictus. Nam qui novit, neque
‘ aperte docet, perinde eſt ac ſi nunquam
‘ cogitaſſet. Et qui utrumque habet, ſed rei-
‘ publicae eſt malivolus, is pariter nullum
‘ amicum conſilium ipſi dabit: ſed ſi hoc e-
‘ tiam illi adfuerit, ſed pecunia vincatur,
‘ hanc unam ob rem caetera omnia venalia
‘ habebit. Quare ſi mihi vel mediocriter
‘ haec praeter caeteros adeſſe exiſtimantes,
‘ me autorem in hoc bello ſuſcipiendo ſe-
‘ quuti eſtis, nullo meo merito nunc ſaltem
‘ injuriae culpam ſuſtineam.

61. ‘ Quibus enim, dum caeteris in re-
‘ bus fortuna ſecunda utuntur, optio datur,
‘ magna eſt ſtultitia, ſi bellum gerant. Sed
‘ ſi neceſſe erat, aut cedentes finitimis ſta-

'κον κακοπραγίαις ἐκπεπληγμένοι) τοῦ
'κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀφίεσθε, κ) ἐμὲ τὸν
'παραινέσαντα πολεμεῖν, καὶ ὑμᾶς αὐ-
'τὸς, οἳ ξυνέγνωτε, δι' αἰτίας ἔχετε. καί-
'τοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε, ὃς οὐ-
'δενὸς ἥσσων οἶομαι εἶναι γνῶναί τε τὰ δέ-
'οντα, κ) ἑρμηνεῦσαι ταῦτα· φιλόπολίς
'τε, καὶ χρημάτων κρείσσων. ὅ, τε γὰρ
'γνοὺς, κ) μὴ σαφῶς διδάξας, ἐν ἴσῳ εἰ καὶ
'μὴ ἐνεθυμήθη· ὅ, τ' ἔχων ἀμφότερα, τῇ
'δὲ πόλει δύσνους, οὐκ ἂν ὁμοίως τὶ οἰ-
'κείως φράζοι· προσόντος δὲ καὶ τοῦδε,
'χρήμασι δὲ νικωμένου, τὰ ξύμπαντα
'τούτου ἑνὸς ἂν πωλοῖτο. ὥς' εἴ μοι καὶ
'μέσως ἡγούμενοι μᾶλλον ἑτέρων προσ-
'εῖναι αὐτὰ, πολεμεῖν ἐπείσθητε, οὐκ
'ἂν εἰκότως νῦν γε τοῦ ἀδικεῖν αἰτίαν
'φεροίμην.

ξα'. 'Καὶ γὰρ οἷς μὲν αἵρεσις γεγένη-
'ται τἄλλα εὐτυχοῦσι, πολλὴ ἄνοια πο-
'λεμῆσαι· εἰ δ' ἀναγκαῖον ἦν, ἢ εἴξαντας,

ἐυθὺς τοῖς πέλας ὑπακῦσαι, ἢ κινδυνεύ-
σαντας περιγενέσθαι, ὁ φυγὼν τὸν κίν-
δυνον, τῷ ὑποσάντος μεμπτότερος. καὶ
ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός εἰμι, καὶ ὐκ ἐξίσαμαι.
ὑμεῖς δὲ μεταβάλλετε, ἐπειδὴ ξυνέβη
ὑμῖν πεισθῆναι μὲν ἀκεραίοις, μελαμέλειν
δὲ κακωμένοις· καὶ τὸν ἐμὸν λόγον ἐν τῷ
ὑμετέρῳ ἀσθενεῖ τῆς γνώμης μὴ ὀρθὸν
φαίνεσθαι· διότι τὸ μὲν λυπῦν ἔχει ἤδη
τὴν αἴσθησιν ἑκάςῳ, τῆς δὲ ὠφελείας
ἄπεςιν ἔτι ἡ δήλωσις ἅπασι· καὶ μετα-
βολῆς μεγάλης, ϗ ταύτης ἐξ ὀλίγου ἐμ-
πεσούσης, ταπεινὴ ὑμῶν ἡ διάνοια ἐγ-
καρτερεῖν ἃ ἔγνωτε. δουλοῖ γὰρ φρόνη-
μα, τὸ αἰφιδιον ϗ ἀπροσδόκητον, καὶ
τὸ πλείῳ παραλόγῳ ξυμβαῖνον. ὃ ὑ-
μῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις ὐχ ἥκιςα ϗ κατὰ
τὴν νόσον γεγένηται. ὅμως δὲ, πόλιν με-
γάλην οἰκῦντας, ϗ ἐν ἤθεσιν ἀντιπάλοις
αὐτῇ τεθραμμένους, χρεὼν ϗ ξυμφοραῖς
ταῖς μεγίςαις ἐθέλειν ὑφίςασθαι, ϗ τὴν

'tim parere, aut periculum ſubeuntes hoſte
'ſuperato ſervari; is qui periculum ſubter-
'fugit, majorem reprehenſionem meretur,
'quam ille, qui hoc fortiter ſuſtinuit. At-
'que ego quidem *nunc etiam* idem ſum, *qui*
'*et ante*; nec a ſententia discedo. Vos vero
'*ſententiam* mutatis, poſtquam vobis acci-
'dit, ut rebus quidem integris bellum ſuſ-
'ciperetis autoritatem meam ſequuti, cala-
'mitatibus vero afflicti, poenitentia ducami-
'ni; meique conſilii ratio, propter veſtri
'judicii imbecillitatem, non recta videatur:
'quia id quidem, quod moleſtiam affert, ab
'unoquoque veſtrum jam ſentitur; commu-
'nis vero utilitas, quae adhuc eſt remota,
'nondum patet. Itaque quia paulo major re-
'rum converſio, eaque repente incidit, im-
'becillo abjectoque animo eſtis ad ſententi-
'am veſtram tuendam. Repentinus enim et
'inexſpectatus caſus, et qui maxime praeter
'opinionem accidit, animum dejicit. Quod
'cum aliis in rebus, tum vero praecipue in
'*hoc* morbo vobis accidit. Tamen cum ci-
'vitatem magnam incolatis, et in inſtitutis
'ipſi paribus ſitis educati, vos etiam decet

‘ animis excelſis graviſſimas quasque calami-
‘ tates ſuſtinere, nec dignitatem delere: (Per-
‘ inde enim homines damnare ſolent eum,
‘ qui per ignaviam deſerit ſuam gloriam, ac
‘ eum odiſſe, qui per confidentiam, alienam
‘ affectat.) Sed deponentes rerum privata-
‘ rum dolorem, reipublicae ſuccurrere, e-
‘ jusque ſalutem tueri.

62. ‘ Quod autem attinet ad belli labo-
‘ rem, *et ad veſtram opinionem, qua adduc-*
‘ *ti veremini* ne ſit diuturnus, nec tamen *i-*
‘ *deo* magis victoriam obtineamus, vobis et
‘ illa ſufficiant, in quibus jam ſaepe alias de-
‘ monſtravi, ipſum non recte ſuſpectum eſ-
‘ ſe. Declarabo autem hoc quoque, quod
‘ neque vos ipſi unquam ante hac cogitaſſe
‘ mihi videmini, licet vobis adſit, de magni-
‘ tudine (inquam) imperii; neque ego in ſu-
‘ perioribus meis orationibus *declaravi*. Et
‘ ne nunc quidem *hac oratione* uterer, quae
‘ quandam jactationis ſpeciem habet, niſi vos
‘ praeter rationem animis conſternatos vi-
‘ derem. Exiſtimatis enim vos ſociis tantum
‘ imperare. Ego vero pronuntio, duarum
‘ orbis terrarum partium, terrae et maris,

ἀξίωσιν μὴ ἀφανίζειν. (ἐν ἴσῳ γὰρ οἱ ἄνθρωποι δικαιοῦσι τῆς τε ὑπαρχούσης δόξης αἰτιᾶσθαι ὅσις μαλακίᾳ ἐλλείπει, καὶ τῆς μὴ προσηκούσης μισεῖν τὸν θρασύτητι ὀρεγόμενον.) ἀπαλγήσαντας δὲ τὰ ἴδια, τῷ κοινῷ τῆς σωτηρίας ἀντιλαμβάνεσθαι.

ξϛ'. 'Τὸν δὲ πόνον τὸν καλὰ τὸν πόλεμον, μὴ γένηταί τε πολὺς, καὶ οὐδὲν μᾶλλον περιγενώμεθα, ἀρκείτω μὲν ὑμῖν καὶ ἐκεῖνα ἐν οἷς ἄλλοτε πολλάκις γε δὴ ἀπέδειξα οὐκ ὀρθῶς αὐτὸν ὑποπλευόμενον. δηλώσω δὲ κἀ τόδε, ὅ μοι δοκεῖτε οὐ' αὐτοὶ πώποτε ἐνθυμηθῆναι ὑπάρχον ὑμῖν μεγέθους πέρι ἐς τὴν ἀρχὴν, ὅτ' ἐγὼ ἐν τοῖς πρὶν λόγοις. ὃ δ' ἂν νῦν ἐχρησάμην κομπωδεστέραν ἔχοντι τὴν προσποίησιν, εἰ μὴ καταπεπληγμένους ὑμᾶς παρὰ τὸ εἰκὸς ἑώρων. οἴεσθε μὲν γὰρ τῶν ξυμμάχων μόνον ἄρχειν· ἐγὼ δὲ ἀποφαίνω, δύο μερῶν τῶν ἐς χρῆσιν φανερῶν,

' γῆς καὶ θαλάσσης, τῷ ἑτέρῳ ὑμᾶς παρ
' τοὺς κυριωτάτους ὄντας, ἐφ' ὅσον τε νῦ
' νέμεσθε, καὶ ἢν ἐπὶ πλέον βουληθῆτε· κα
' οὐκ ἔστιν ὅστις τῇ ὑπαρχούσῃ παρασκευ
' τῷ ναυτικῷ πλέονας ὑμᾶς ὅτε βασιλεὺ
' κωλύσει, ὅτε ἄλλο οὐδὲν ἔθνος τῶν ἐν τῷ
' παρόντι. ὥστε οὐ κατὰ τὴν τῶν οἰκιῶ
' καὶ τῆς γῆς χρείαν (ὧν μεγάλων νομί
' ζετε ἐστερῆσθαι) αὕτη ἡ δύναμις φαίνεται
' οὐδ' εἰκὸς χαλεπῶς φέρειν αὐτῶν μᾶλ
' λον, ἢ οὐ κήπιον, καὶ ἐγκαλλώπισμα
' πλούτου πρὸς ταύτην νομίσαντας, ὀλι
' γωρῆσαι· καὶ γνῶναι ἐλευθερίαν μὲν,
' ἣν ἀντιλαμβανόμενοι αὐτῆς διασώσωμεν,
' ῥαδίως ταῦτα ἀναληψομένην, ἄλλων
' δ' ὑπακούσασι, καὶ τὰ προσκεκτημένα
' φιλεῖν ἐλαττοῦσθαι. τῶν τε πατέρων μὴ
' χείρας κατ' ἀμφότερα φανῆναι, οἳ με
' τὰ πόνων καὶ οὐ παρ' ἄλλων δεξάμενοι
' κατέσχον τε καὶ προσέτι διασώσαντες παρ
' έδοσαν ἡμῖν αὐτά. αἴσχιον δὲ ἔχοντας

quarum uſus eſt manifeſtus, alteram totam in veſtra potiſſimum poteſtate eſſe, non modo quoad nunc tenetis, verum etiam quoad progredi voletis. Nec *enim* ullus eſt Rex, nec ulla alia gens earum, quae nunc vivunt, quae vos cum praeſenti claſſis apparatu navigantes prohibere poſſit. Itaque conſtat, iſtam potentiam non eſſe conferendam cum uſu, vel aedificiorum, vel agri, quibus quaſi magnis quibusdam rebus vos privatos putatis; neque vos decet iniquo potius, *quam ſedato* animo rerum iſtarum *jacturam* ferre: ſed leve quoddam divitiarum decus, et ornamentum *haec* exiſtimare, et negligere. et vobis perſuadere, libertatem quidem, ſi eam fortiter retineamus et conſervemus, haec facile recuperaturam: ſed ſi aliorum imperio pareamus, reliquas etiam fortunas, quas jam poſſidemus, imminutum iri; quod *illis, qui ſuam libertatem produnt*, accidere ſolet. Et neutra in re nos a noſtris majoribus degenerare *decet;* qui res iſtas non ab aliis acceptas, ſed ſuis laboribus partas retinuerunt, et praeterea conſervatas no-

' bis tradiderunt. Turpius autem eſt rebus
' quas poſſidemus, privari, quam rem infe
' liciter gerere, dum quaerimus. *Decet e*
' tiam nos adverſus hoſtes ire non ſolum
' cum fidentia, ſed etiam cum contemtione
' Gloriatio enim etiam ex felici imperiti
' vel cuilibet ignavo innaſcitur. At contem
' tio *ei innaſcitur*, qui vel conſilio ſe adver
' ſariis ſuperiorem eſſe confidit. id, quod
' nobis adeſt. Et prudentia, ſi fortunae con
' ditio ſit aequalis, propter animi celſitudi
' nem, audaciam reddit tutiorem, et ſpei mi
' nus fidit, cujus vires ſunt in dubio: ſed
' conſilio *fidit*, cujus providentia ex prae
' ſentibus copiis eſt exploratior.

63. ' Decet etiam vos dignitati, quam
' respublica propter imperium habet, (qua
' vos omnes laetamini) opem ferre: nec la
' bores ſubterfugere, aut ne honores qui
' dem conſectari: neque exiſtimare de una
' tantum re, de libertate videlicet in ſervi
' tutem commutanda, certamen eſſe; ſed et
' de imperio amittendo, et de periculo ob
' offenſas in imperio contractas impendente.
' a quo ne discedere quidem vobis amplius

ἀφαιρεθῆναι, ἢ κλωμένης ἀτυχῆσαι. ἱέναι δὲ τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε, μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφρονήματι. αὔχημα μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ ἀμαθίας εὐτυχοῦς τις δειλῷ τινι ἐγγίγνεται· καταφρόνησις δὲ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πιστεύῃ τῶν ἐναντίων προέχειν· ὃ ἡμῖν ὑπάρχει. καὶ τὴν τόλμαν ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξύνεσις ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος ἐχυρωτέραν παρέχεται· ἐλπίδι τε ἧσσον πιστεύει, ἧς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἡ ἰσχύς· γνώμῃ δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, ἧς βεβαιοτέρα ἡ πρόνοια.

ξγ'. Τῆς τε πόλεως ὑμᾶς εἰκὸς τῷ τιμωμένῳ ἀπὸ τοῦ ἄρχειν (ὥπερ ἅπαντες ἀγάλεσθε) βοηθεῖν, καὶ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἢ μηδὲ τὰς τιμὰς διώκειν· μηδὲ νομίσαι περὶ ἑνὸς μόνου δουλείας ἀντ' ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀρχῆς στερήσεως, καὶ κινδύνου ὧν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπήχθεσθε. ἧς οὐδ' ἐκστῆ-

‘ ναι ἔτι ὑμῖν ἔστιν· εἴτις καὶ τόδε ἐν
‘ παρόντι δεδιὼς ἀπραγμοσύνη ἀνδραγαθ
‘ ζέλαι. ὡς τυραννίδα γὰρ ἤδη ἔχετε α
‘ τήν. ἣν λαβεῖν μέν, ἄδικον δοκεῖ εἶνα
‘ ἀφεῖναι δέ, ἐπικίνδυνον. τάχις' ἂν
‘ πόλιν οἱ τοιοῦτοι ἑτέρως τε πείσαντες
‘ πολέσειαν, κ) εἴπερ ἐπὶ σφῶν αὐτῶν α
‘ τόνομοι οἰκήσειαν. τὸ γὰρ ἄπραγμ
‘ οὐ σώζεται, μὴ μετὰ τοῦ δρασηρίς τ
‘ ταγμένον, οὐδὲ ἐν ἀρχούσῃ πόλει ζυμ
‘ φέρει, ἀλλ' ἐν ὑπηκόῳ, ἀσφαλῶς δο
‘ λεύειν.

ξδ'. ‘ Ὑμεῖς δὲ μήτε ὑπὸ τῶν τοιῶν
‘ πολιτῶν παράγεσθε, μήτε ἐμὲ δι' ὀργ
‘ ἔχετε, (ᾧ καὶ αὐτοὶ ξυνδιέγνωτε πολ
‘ μεῖν) εἰ καὶ ἐπελθόντες οἱ ἐναντίοι ἔδρ
‘ σαν ἅπερ εἰκὸς ἦν, μὴ ἐθελησάντων
‘ μῶν ὑπακούειν. ἐπεὶ γεγένηταί τε πέ
‘ ὧν προσεδεχόμεθα ἡ νόσος ἥδε (πρᾶγμ
‘ μόνον δὴ τῶν πάντων ἐλπίδος κρεισσ
‘ γεγενημένον) κ) δι' αὐτὴν οἶδ' ὅτι μέ

licet: etiam si quis vestrum hoc in praesentia veritus, vitam quietam agendo se viri boni fortisque officio defungi existimet. nam ut tyrannidem, hoc *imperium* jam tenetis: quod occupare quidem videtur injustum; deponere vero, periculosum. Nam hujusmodi homines, *qui pacis et otii sunt cupidi*, si caeteris quoque *idem* persuaderent, et si forte liberi, *et arbitratu suo viventes*, per se, *et seorsum ab aliis* civitatem incolerent, *eam* protinus perderent. Etenim tranquillitas, nisi cum agendi studio sit conjuncta, servari non potest; neque civitati principatum obtinenti, sed subditae quietam securamque agere servitutem conducit.

64. ‘Vos vero neque ab hujusmodi civibus decipiamini, neque mihi succenseatis, (cui vos etiam de bello gerendo assensi estis) licet hostes, qui nobis bellum intulerunt, fecerint ea, quae illos facturos esse verisimile erat, quia vos *ipsis* parere noluistis. quandoquidem morbus iste praeter omnem nostram exspectationem accidit (res profecto, quae una omnium spem superarit) ejusque causa magna ex parte me in

‘ longe majora veſtrum odia incurriſſe ſc
‘ *ſed* immerito, niſi etiam quum aliquid pr
‘ ter veſtram exſpectationem feliciter ge
‘ ritis, mihi tribuatis. Mala enim, quae
‘ vinitus accidunt, neceſſario; quae ab h
‘ ſtibus proficiſcuntur, fortiter ſunt fer
‘ da. haec enim et antea in hujus civita
‘ more poſita erant; nunc vero *cavete*,
‘ in vobis prohibeantur, *neve a vobis diſſ*
‘ *vantur*. Sciatis autem hanc urbem ma
‘ mum nomen apud omnes mortales con
‘ cutam, quod rebus adverſis minime ced
‘ eamque et plurimos milites ac labores b
‘ lo impendiſſe, maximamque potentiam
‘ hoc usque tempus habuiſſe, cujus ap
‘ poſteros in aeternum, etiam ſi tandem a
‘ quando ſuccumbamus (natura enim co
‘ paratum eſt, ut omnia decreſcant) mem
‘ ria relinquetur: quod videlicet nos Gra
‘ ci plurimorum Graecorum imperium ja
‘ obtinuerimus, et graviſſima bella, tum a
‘ verſus univerſos, tum adverſus ſingulo
‘ ſuſtinuerimus, praeterea quod urbem r
‘ rum omnium copia inſtructiſſimam, et fr
‘ quentiſſimam incoluerimus. Quanquam
‘ quidem, qui ſegnis eſt, haec vituperabi

τὶ μᾶλλον ἔτι μισῦμαι· ὰ δικαίως, εἰ μὴ
ϰ᾽ ὅταν παρὰ λόγον τὶ εὖ πράξηλε, ἐμοὶ
ἀναθήσελε. φέρειν τε χρὴ τά τε δαιμόνια
ἀναγκαίως, τά τε ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀν-
δρείως. ταῦτα γὰρ ἐν ἔθϕ τῇδε τῇ πόλϕ
πρότερόν τε ἦν, νῦν τε μὴ ἐν ὑμῖν κωλυθῇ.
γνῶτε δὲ ὄνομα μέγιϛον αὐτὴν ἔχουσαν
ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις, διὰ τὸ ταῖς ξυμφο-
ραῖς μὴ εἴϰειν· πλεῖϛα δὲ ϛώματα ϰαὶ
πόνϐς ἀναλωϰέναι πολέμῳ, ϰαὶ δύναμιν
μεγίϛην δὴ μέχρι τῦδε ϰεϰλημένην, ἧς ἐς
ἀίδιον τοῖς ἐπιγιγνομένοις, ἢν ϰ᾽ νῦν ὑπεν-
δῶμέν ποτε (πάντα γὰρ πέφυϰε ϰ᾽ ἐλασ-
σῦϑαι) μνήμη ϰαταλελείψεται· Ἑλ-
λήνων τε, ὅτι Ἕλληνες πλείϛων δὴ ἦρ-
ξαμεν, ϰ᾽ πολέμοις μεγίϛοις ἀντέχομεν,
πρός τε ξύμπαντας, ϰαὶ ϰαθ᾽ ἑϰάϛους·
πόλιν τε τοῖς πᾶσιν εὐπορωτάτην ϰαὶ
μεγίϛην ᾠϰήσαμεν. ϰαίτοι ταῦτα ὁ μὲν
ἀπράγμων μέμψαιτ᾽ ἄν, ὁ δὲ δρᾶν τι
βϗλόμενος, ϰ᾽ αὐτὸς ζηλώσει· εἰ δέ τις

'μὴ κέκτηλαι, φθονήσει. τὸ δὲ μισεῖσθ
'καὶ λυπηρὸς εἶναι ἐν τῷ παρόνλι, πᾶ
'μὲν ὑπῆρξε δὴ ὅσοι ἕτεροι ἑτέρων ἠξίωσ
'ἄρχειν· ὅσις δ' ἐπὶ μεγίστοις τὸ ἐπ
'φθονον λαμβάνει, ὀρθῶς βυλεύεται. μ
'σος μὲν γὰρ ὐκ ἐπιπολὺ ἀντέχει· ἡ
'παραυτίκα τε λαμπρότης, καὶ ἐς τὸ
'πειτα δόξα ἀείμνησος καταλείπετα
'ὑμεῖς δὲ ἔς τε τὸ μέλλον καλὸν προγνό
'τες, ἔς τε τὸ αὐτίκα μὴ αἰσχρὸν, τῷ
'δη προθύμῳ ἀμφότερα κτήσασθε· κ
'Λακεδαιμονίοις μήτε ἐπικηρυκεύεσθε, μ
'τε ἔνδηλοί ἐσε τοῖς παρῦσι πόνοις βαρ
'νόμενοι. ὡς οἵτινες πρὸς τὰς ξυμφορ
'γνώμῃ μὲν ἥκισα λυπῦνλαι, ἔργῳ δὲ μ
'λισα ἀνλέχυσιν, ἔτοι κ) πόλεων κ) ἰδιωτ
'κράτισοί εἰσι.'

ξέ. Τοιαῦτα ὁ Περικλῆς λέγων, ἐπε
ρᾶτο τὺς Αθηναίυς τῆς τε ἐπ' αὐτὸν ὁ
γῆς παραλύειν, κ) ἀπὸ τῶν παρόντων δε
νῶν ἀπάγειν τὴν γνώμην. οἱ δὲ δημοσί

'sed qui est agendi studiosus, ipse quoque 'aemulabitur. si quis vero non possideat, 'invidebit. Caeterum *aliis* invisos et gra-'ves in praesentia esse omnibus contingit, 'quotquot alteri alteris imperare volue-'runt. Qui vero maximarum rerum gratia 'suscipit invidiam, is quidem recte sibi con-'sulit. Odium enim non diu durat: sed et 'praesens splendor, et gloria in posterum 'perpetuo celebranda relinquitur. Vos igi-'tur quod in reliquum tempus honestum 'futurum est, nec est in praesenti inho-'nestum, cogitatione prospicientes, prae-'senti animorum alacritate utrumque quae-'ratis: neque ullum caduceatorem ad La-'cedaemonios mittatis, neque significatio-'nem detis, vos praesentibus incommodis 'premi. Nam qui in calamitatibus animo 'minimum afflictantur, et re ipsa plurimum '*ipsis* resistunt, isti et publice et privatim 'omnium sunt praestantissimi.'

65. His verbis Pericles Athenienſium iram in se conceptam mitigare, animosque *illorum* a praesentibus malis abducere conabatur. Illi vero publice quidem ejus orati-

one flectebantur, nec *ullos legatos* ad Lace
daemonios amplius mittebant, et in bellu
animis impensius incumbebant: sed priva
tim calamitates, quibus premebantur, aegr
ferebant. Pauper quidem, quod, tenuiore
facultates habens, bellum ingressus esset, e
tamen his ipsis privatus esset. Illi vero, qu
opibus pollebant, quod egregia in agris prae
dia, villasque magnifice aedificatas, et sum
tuosa supellectile instructas amisissent: sed
quod omnium erat gravissimum, quod pr
pace bellum haberent. Nec prius univer
iram, quam in eum conceperant, deposue
runt, quam eum pecunia mulctarunt. Rur
sus tamen non multo post (id quod vulgu
facere solet) *ipsum* belli ducem elegerunt,
eique rerum omnium administrationem com
miserunt: quod domestici quidem luctus, e
jacturae, quam singuli privatim fecerant, do
lorem jam minus sentirent; ipsum vero in
rebus, quibus universa civitas indigebat, ad
ministrandis, plurimi faciendum esse judica
rent. Quamdiu enim reipublicae praefuit in
pace, eam moderate rexit, eamque bona fide
tutatus est; ejusque sub imperio ad maxi
mam potentiam evecta erat. Postquam au

ἐν τοῖς λόγοις ἀνεπείθοντο, καὶ ὅτε πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔτι ἔπεμπον, ἐς τε τὸν πόλεμον μᾶλλον ὡρμηντο· ἰδίᾳ δὲ τοῖς παρούσιν ἐλυποῦντο· ὁ μὲν πένης, ὅτι ἀπὸ πολλαπλασίονων ὁρμώμενος, ἐστέρητο καὶ τούτων· ὁ δὲ δυνατοὶ, καλὰ κτήματα κατὰ τὴν χώραν οἰκοδομίαις τε καὶ πολυτελέσι κατασκευαῖς ἀπολωλεκότες· τὸ δὲ μέγιστον, πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ἔχοντες. οὐ μέντοι πρότερόν γε οἱ ξύμπαντες ἐπαύσαντο ἐν ὀργῇ ἔχοντες αὐτὸν πρὶν ἐζημίωσαν χρήμασιν. ὕστερον δ' οὕτως ὑπὸ πολλῷ (ὅπερ φιλεῖ ὅμιλος ποιεῖν) στρατηγὸν εἵλοντο καὶ πάντα τὰ πράγματα ἐπέτρεψαν· ὧν μὲν περὶ τὰ οἰκεῖα ἕκαστος ἤλγει, ἀμβλύτεροι ἤδη ὄντες, ὧν δὲ ἡ ξύμπασα πόλις προσεδεῖτο, πλείστου ἄξιον νομίζοντες εἶναι. ὅσον τε γὰρ χρόνον πρῶτος τῆς πόλεως ἐν τῇ εἰρήνῃ, μετρίως ἐξηγεῖτο, καὶ ἀσφαλῶς διεφύλαξεν αὐτὴν, καὶ ἐγένετο ἐπ' ἐκείνου μεγίστη· ἐπειδή τε ὁ πόλεμος καθέστη, ὁ δὲ φαί-

νεται καὶ ἐν τούτῳ προγνοὺς τὴν δύναμι
ἐπεβίω δὲ δύο ἔτη, καὶ ἔξ μῆνας· καὶ ἐπειδ
ἀπέθανεν, ἐπιπλέον ἔτι ἐγνώσθη ἡ πρόνοι
αὐτοῦ ἡ ἐς τὸν πόλεμον. ὁ μὲν γὰρ, ἡσυ
χάζοντάς τε καὶ τὸ ναυτικὸν θεραπεύο
τας, καὶ ἀρχὴν μὴ ἐπικτωμένους ἐν τῷ πο
λέμῳ μηδὲ τῇ πόλει κινδυνεύοντας, ἔφη π
ριέσεσθαι. οἱ δὲ ταῦτά τε πάντα ἐς τ
ναντίον ἔπραξαν, καὶ ἄλλα ἔξω τοῦ πολέμ
δοκοῦντα εἶναι, κατὰ τὰς ἰδίας φιλοτιμία
καὶ ἴδια κέρδη, κακῶς ἔς τε σφᾶς αὐτοὺς κ
τοὺς ξυμμάχους ἐπολίτευσαν· ἃ κατορθώ
μενα μὲν, τοῖς ἰδιώταις τιμὴ καὶ ὠφέλεια
μᾶλλον ἦν· σφαλέντα δὲ, τῇ πόλει ἐς τὸ
πόλεμον βλάβη καθίστατο. αἴτιον δ' ἦν
ὅτι ἐκεῖνος μὲν δυνατὸς ὢν τῷ τε ἀξιώμα
τι καὶ τῇ γνώμῃ, χρημάτων τε διαφανῶς
ἀδωρόταλος γενόμενος, κατεῖχε τὸ πλῆθος
ἐλευθέρως, καὶ οὐκ ἤγετο μᾶλλον ὑπ' αὐτοῦ
ἢ αὐτὸς ἦγε, διὰ τὸ μὴ κτώμενος ἐξ οὐ
προσηκόντων τὴν δύναμιν πρὸς ἡδονήν τ

em hoc bellum fuſceptum eſt, in hoc eti-
m ille reipublicae vires videtur praevidiſ-
e. Duos autem annos et ſex menſes *a bello*
cto praeterea vixit: et poſt ejus mortem,
jus providentia in bello magis cognita eſt.
lle enim dicebat victores evaſuros, ſi qui-
eſcerent, rebusque nauticis operam darent;
neque novum imperium quaererent, dum
hoc bellum gererent; neque rempublicam
in discrimen vocarent. Illi vero et haec om-
nia contra egerunt, et alia, quae ad hoc bel-
lum pertinere non videbantur, ob privatam
ambitionem, et privatos quaeſtus, in ſu-
am, ſociorumque perniciem adminiſtrarunt.
Nam quum ea, *quae gerenda ſuſcipiebant*,
feliciter ſuccedebant, honor et fructus ad
privatos potius, *quam ad rempublicam* re-
dibat: quum vero infeliciter ſuccedebant,
reipublicae detrimentum in hoc bello af-
ferebant. Hujus autem rei haec fuit cauſa,
quod cum ille et dignitate et conſilio polle-
ret, et manifeſte omnium civium integerri-
mus eſſet, ut nullis pecuniae muneribus ſe
corrumpi pateretur, plebem in officio libe-
raliter contineret, nec ab ea magis regere-
tur, quam ipſe eam regeret. Nam cum non
malis artibus potentiam adeptus eſſet, ad

multitudinis voluntatem nihil dicebat: se eam pro sua autoritate castigare, quinetiam nonnullis in rebus *ei palam* adversari potebat. Quoties igitur eos aliquid intempestivae ac petulantiae confidentia pulsos audere animadvertebat, *eos*, incusso metu, dicendi reprimebat. Contra vero, eos temere et absque causa trepidantes ad fiduciam reducebat. Quare verbo quidem erat dominatus popularis; sed re ipsa penes primarium *populi* virum principatus erat. Qui vero eum sunt sequuti, cum potius inter se dignitate pares essent, et eorum singuli principem in republica locum affectarent, omnia ad populi voluntatem dicere, ejusque libidini rempublicam permittere coeperunt. Unde cum multis aliis in rebus peccatum est, (ut in ampla civitate, et quae principatum obtinet, *accidere plerumque solet*,) tum etiam in expeditione in Siciliam facta, quae suscepta est non tam peccato judicii, *et culpa* eorum, ad quos *ipsi Athenienses* proficiscebantur, quam illorum, qui *classem illam* emiserunt, qui non cognoscebant ea, quae *suis illuc* profectis conducebant: sed propter privatas simultates de populi principatu contendentes, et res quae militiae gerebantur, debilitarunt, c

λέγειν, ἀλλ' ἔχων ἐπ' ἀξιώσει καὶ πρὸς ὀρ-
γήν τι ἀντειπεῖν. ὁπότε γῆν αἴροιτό τι
αὐτὸς παρὰ καιρὸν ὕβρει θαρσοῦντας, λέ-
γων κατέπλησσεν ἐπὶ τὸ φοβεῖσθαι· καὶ
βεβιότας αὖ ἀλόγως, ἀνέκαθίζη πάλιν ἐπὶ
τὸ θαρσεῖν. ἐγίγνετό τε λόγῳ μὲν, δημο-
κρατία, ἔργῳ δὲ, ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς
ἀρχή. οἱ δὲ ὕστερον, ἴσοι αὐτοὶ μᾶλλον
πρὸς ἀλλήλους ὄντες, καὶ ὀρεγόμενοι τοῦ
πρῶτος ἕκαστος γίγνεσθαι, ἐτράποντο καθ'
ἡδονὰς τῷ δήμῳ καὶ τὰ πράγματα ἐνδιδό-
ναι. ἐξ ὧν ἄλλα τε πολλὰ, ὡς ἐν μεγά-
λῃ πόλει καὶ ἀρχὴν ἐχούσῃ, ἡμαρτήθη, καὶ
ἡ ἐς Σικελίαν πλοῦς· ὃς ἦ τοσοῦτον γνώ-
μης ἁμάρτημα ἦν πρὸς οὕς ἐπήεσαν, ὅσον οἱ
ἐπέμψαντες, ἢ τὰ πρόσφορα τοῖς οἰχομέ-
νοις ἐπιγιγνώσκοντες, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰ-
δίας διαφορὰς περὶ τῆς τοῦ δήμου προσασί-
ας, τά τε ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἀμβλύτερα
ἐποίουν, καὶ τὰ περὶ τὴν πόλιν πρῶτον ἐν
ἀλλήλοις ἐταράχθησαν. σφαλέντες δ' ἐν

Σικελία ἄλλη τε παρασκευῇ καὶ τῷ ναυτικῷ τῷ πλέονι μορίῳ, καὶ καλὰ τὴν πόλιν ἤδη ἐν ςάσει ὄνλες, ὅμως τρία μὲν ἔτη ἀντεῖχον τοῖς τε πρότερον ὑπάρχυσι πολεμίοις, καὶ τοῖς ἀπὸ Σικελίας μετ' αὐτῶν, καὶ τῶν ξυμμάχων ἔτι τοῖς πλέοσιν ἀφεςηκόσι. Κύρῳ τε ὕςερον βασιλέως παιδὶ προσγενομένῳ, ὃς παρεῖχε χρήματα Πελοποννησίοις ἐς τὸ ναυτικόν. καὶ ὑ πρότερον ἐνέδοσαν ἢ αὐτοὶ ἐν σφίσι κατὰ τὰς ἰδίας διαφορὰς περιπεσόντες ἐσφάλησαν. τοσοῦτον τῷ Περικλεῖ ἐπερίσευσε τότε, ἀφ' ὧν αὐτὸς προέγνω, καὶ πάνυ ἂν ῥᾳδίως περιγενέσθαι τὴν πόλιν τῶν Πελοποννησίων αὐτῶν τῷ πολέμῳ.

ξς'. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τῷ αὐτῷ θέρυς ἐςράτευσαν ναυσὶν ἑκατὸν ἐς Ζάκυνθον τὴν νῆσον, ἣ κεῖται ἀντιπέρας Ηλιδος· εἰσὶ δὲ Αχαιῶν τῶν ἐκ Πελοποννήσυ ἄποικοι, καὶ Αθηναίοις ξυνεμάχυν. ἐπέπλεον δὲ Λακεδαιμονίων χίλιοι

domi totum reipublicae ſtatum mutuis diſcordiis tunc primum conturbarunt. Quamvis autem in Sicilia rem infeliciter geſſiſſent, et cum alium apparatum, tum etiam majorem claſſis partem amiſiſſent, et in ipſa urbe ſeditione jam laborarent, tamen tres annos reſtiterunt, et prioribus hoſtibus, et Siculis, qui ſe illis adjunxerant, quinetiam pleriſque ſociorum, qui *ab ipſis* defecerant: mox etiam Cyro, Regis Perſarum filio, qui ſe *Lacedaemoniis* adjunxerat, et pecunias Peloponneſiis ad claſſem dederat. Nec prius *hoſtibus imperio* ceſſerunt, quam ipſi mutuis diſcordiis colliſi conciderunt. Tanta prudentia tunc in Pericle fuit, qua caeteros cives longe ſuperans, civitatem Peloponneſiis eo bello vel facillime ſuperiorem fore praeviderat.

66. Lacedaemonii vero, eorumque ſocii, eadem aeſtate cum centum navibus profecti ſunt in inſulam Zacynthum, quae jacet e regione Elidis. Zacynthii autem ſunt Achaeorum ex Peloponneſo coloni, et Athenienſium erant ſocii. Illa autem claſſe adverſus *illos* vehebantur mille gravis armaturae mi-

lites Spartani, et Cnemus Spartanus, classi
praefectus; exscensuque ex navibus in ter
ram facto, magnam illius agri partem vasta
runt. cumque illi deditionem facere nollent
domum redierunt.

67. Eadem aestate jam extrema, Aristeus Corinthius, et Lacedaemoniorum legati Aneristus, Nicolaus, Pratodemus, et Timagoras Tegeates, et suo nomine Polis Argivus, dum iter facerent in Asiam ad Regem, si qua ratione ei persuadere possent, ut sibi pecuniam daret, bellique societatem secum iniret, primum in Thraciam ad Sitalcem Terae filium iverunt, cupientes, si possent, ei persuadere, ut relicta Athenienſium societate ad suam transiret, et conjunctis armis secum Potidaeam iret, ubi erat Athenienſium exercitus, qui *urbem* obsidebat; utque eos suis auxiliis juvandi finem faceret, sibique adesset, ut illo adjuvante, quo proficiscebantur, ire possent trans Hellespontum ad Pharnacem Pharnabazi filium, qui eos ad Regem erat deducturus. Sed cum forte Athenienſium legati, Learchus Callimachi, et Ameniades Philemonis *filius*, a-

πλῖται, καὶ Κνῆμος Σπαρτιάτης ναύαρ-
χος. ἀποβάντες δὲ ἐς τὴν γῆν, ἐδήωσαν τὰ
πολλά. καὶ ἐπειδὴ ὁ ξυνεχώρησεν, ἀπέπλευ-
σαν ἐπ' οἴκου.

ξζ'. Καὶ τῷ αὐτῷ θέρει τελευτῶντος, Ἀρι-
στεὺς Κορίνθιος, καὶ Λακεδαιμονίων πρέσ-
βεις, Ἀνήριστος, καὶ Νικόλαος, καὶ Πρατόδη-
μος, καὶ Τεγεάτης Τιμαγόρας, καὶ Ἀργεῖος
Βία, Πόλις, πορευόμενοι ἐς τὴν Ἀσίαν ὡς
βασιλέα, εἴπως πείσειαν αὐτὸν χρήματά
τε παρέχειν καὶ ξυμπολεμεῖν, ἀφικνοῦνται
ὡς Σιτάλκην πρῶτον τὸν Τήρεω ἐς Θρᾴ-
κην, βουλόμενοι πεῖσαί τε αὐτὸν, εἰ δύναιν-
το, μεταστάντα τῆς Ἀθηναίων ξυμμαχί-
ας, στρατεῦσαι ἐπὶ τὴν Ποτίδαιαν, οὗ ἦν
στράτευμα τῶν Ἀθηναίων πολιορκῶν· καὶ
πεῖσαι βοηθεῖν τε αὐτοῖς, καὶ ἢπερ ὥρμην-
το, διὰ ἐκείνου πορεύθηναι πέραν τοῦ Ἑλ-
λησπόντου ὡς Φαρνάκην τὸν Φαρναβάζου, ὃς
αὐτοὺς ἔμελλεν ὡς βασιλέα ἀναπέμψειν.
παραστυχόντες δὲ Ἀθηναίων πρέσβεις, Λέ-

αρχος ὁ Καλλιμάχου, καὶ Αμεινιάδης
Φιλήμονος παρὰ τῷ Σιτάλκῃ, πείθουσι τ
Σάδοκον τὸν γεγενημένον Αθηναῖον, Σιτάλ
κα υἱὸν, τὰς ἄνδρας ἐγχειρίσαι σφίσιν, ὅπ
μὴ διαβάντες ὡς βασιλέα, τὴν ἐκείνα πόλ
τὸ μέρος βλάψωσιν. ὁ δὲ, πειθθεὶς, πορευ
ομένους αὐτοὺς διὰ τῆς Θρᾴκης ἐπὶ τ
πλοῖον, ᾧ ἔμελλον τὸν Ἑλλήσποντον π
ραιώσειν, πρὶν ἐσβαίνειν, ξυλλαμβάνει, ἄλ
λους ξυμπέμψας μετὰ τοῦ Λεάρχου καὶ Αμ
νιάδου· καὶ ἐκέλευσεν ἐκείνοις παραδοῦναι.
δὲ, λαβόντες, ἐκόμισαν ἐς τὰς Αθήνας. ἀφ
κομένων δὲ αὐτῶν, δείσαντες οἱ Αθηναῖ
τὸν Αριστέα, μὴ αὖθις σφᾶς ἔτι πλέω κα
κουργῇ διαφυγὼν, ὅτι καὶ πρὸ τούτων τὰ τ
Ποτιδαίας καὶ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης πάντ' ἐφα
νετο πράξας, ἀκρίτους καὶ βουλομένους ἔτι
εἰπεῖν, αὐθημερὸν ἀπέκτειναν πάντας, κα
ἐς φάραγγας ἐσέβαλον· δικαιοῦντες τοῖς αὐ
τοῖς ἀμύνεσθαι οἵσπερ καὶ οἱ Λακεδαιμόνι
ὑπῆρξαν, τοὺς ἐμπόρους οὓς ἔλαβον Αθηναίω

ad Sitalcem tunc adeſſent, Sadoco Sitalcae filio, qui civis Athenienſis factus fuerat, perſuaſerunt, ut eos ſibi traderet, ne, ſi ad Reginem transiviſſent, quantum in ipſo ſitum eſſet, illi ſuae civitati nocerent. Ille vero eorum verbis adductus, illos, dum per Thraciam iter facerent ad navigium, quo Helleſpontum erant trajecturi, antequam *id* conſcenderent, comprehendit, miſſis aliis quibusdam cum Learcho et Ameniade: illosque his tradi juſſit. Hi vero *eos* acceptos Athenas detulerunt. Qui cum eo perveniſſent, Athenienſes veriti ne Ariſteus, ſi evaſiſſet, longe pluribus maleficiis *ſe* afficeret, quia eum et ante rerum omnium, quae ad Potidaeam, et in Thracia geſtae fuerant, auctorem fuiſſe conſtabat, omnes eodem die, indemnatos, et quaedam dicere volentes, interfecerunt, et in profundas foſſas dejecerunt: aequum eſſe cenſentes parem gratiam Lacedaemoniis referre, eosque eodem modo tractare, quo ipſi ſuos ante tractarant, qui negotiatores Athenienſium et ſociorum,

quos ceperant in onerariis navibus circa Pe
loponneſum navigantes, interfecerant, et i
profundas foſſas dejecerant. Lacedaemoni
enim hujus belli initio omnes, quos in mar
cepiſſent, ut hoſtes trucidabant, tam Athe
nienſium ſocios, quam eos, qui neutrorum
partes ſequebantur.

68. Sub idem tempus, extrema jam ae
ſtate, et Ambraciotae, cum ipſi, tum etiam
multi barbari, quos ex ſuis ſedibus excita
rant, expeditionem fecerunt adverſus Ar
gos Amphilochicum, caeteramque Amphi
lochiam. Inimicitiae autem, quae ipſis cum
Argivis interceſſerant, hinc initium duxe
runt. Argos Amphilochicum, et reliquam
Amphilochiam, Amphilochus Amphiara
filius, poſt bellum Trojanum, domum rever
ſus, cum rerum ſtatus, qui Argis erat, e
non placeret, condidit in ſinu Ambracico
de eodem patriae ſuae nomine Argos, *cog
nomine vero Amphilochicum* appellans. Hae
autem urbs omnium in Amphilochia ſita

ῆ τῶν ξυμμάχων, ἐν οἴκαδι περὶ Πελο-
όννησον πλέονλας ἀποκλείναντες, καὶ ἐς φά-
αγγας ἐσβαλόντες. πάντας γὰρ δὴ καὶ ἀρ-
χὰς τῦ πολέμυ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅσυς λά-
βοιεν ἐν τῇ θαλάσῃ, ὡς πολεμίυς διέφθει-
ρον, καὶ τὺς μετὰ Αθηναίων ξυμπολεμῦντας,
καὶ τὺς μηδὲ μεθ' ἑτέρων.

ξή. Καὶ ἀ δὲ τὺς αὐτὺς χρόνους, τοῦ
θέρυς τελευτῶντος, καὶ Αμπρακιῶται, αὐ-
τοί τε καὶ τῶν βαρβάρων πολλὺς ἀναςή-
σαντες, ἐςράτευσαν ἐπὶ τὸ Αργος τὸ Αμ-
φιλοχικὸν, καὶ τὴν ἄλλην Αμφιλοχίαν.
ἔχθρα δὲ πρὸς τὺς Αργείυς ἀπὸ τῦδε αὐ-
τοῖς ἤρξατο πρῶτον γενέσθαι. Αργος τὸ
Αμφιλοχικὸν καὶ Αμφιλοχίαν τὴν ἄλλην
ἔκτισε μετὰ τὰ Τρωϊκὰ οἰκαδε ἀναχωρή-
σας, καὶ ὐκ ἀρεσκόμενος τῇ ἐν Αργει κατα-
στάσει, Αμφίλοχος ὁ Αμφιάρεω, ἐν τῷ
Αμπρακικῷ κόλπῳ, ὁμώνυμον τῇ ἑαυτοῦ
πατρίδι Αργος ὀνομάσας. καὶ ἦν ἡ πόλις
αὕτη μεγίςη τῆς Αμφιλοχίας, καὶ τὺς δυ-

νατωτάτυς εἶχεν οἰκήτορας. ὑπὸ ξυμφ
ρῶν δὲ πολλαῖς γενεαῖς ὕςερον πιεζόμεν
Αμπρακιώτας ὁμόρυς ὄντας τῇ Αμφιλ
χικῇ ξυνοίκυς ἐπηγάγοντο· καὶ Ἑλληνίδ
σαν τὴν νῦν γλῶτταν τότε πρῶτον ἀπ
τῶν Αμπρακιωτῶν ξυνοικησάντων. οἱ
ἄλλοι Αμφίλοχοι, βάρβαροί εἰσιν. ἐκβά
λουσιν ὖν τοὺς Αργείους οἱ Αμπρακιῶτ
χρόνῳ, καὶ αὐτοὶ ἴσχυσι τὴν πόλιν. οἱ δ' Αμ
φίλοχοι, γενομένυ τύτυ, διδόασιν ἑαυτο
Ακαρνᾶσι, καὶ προσεκαλέσαντο ἀμφότερ
Αθηναίυς· οἳ αὐτοῖς Φορμίωνά τε στρατ
γὸν ἔπεμψαν, καὶ ναῦς τριάκοντα. ἀφικ
μένυ δὲ τοῦ Φορμίωνος, αἱροῦσι καλὰ κράτ
Αργος, καὶ τὺς Αμπρακιώτας ἠνδραπόδισα
κοινῇ τε ᾤκησαν αὐτὸ Αμφίλοχοι καὶ Ακα
νᾶνες. μετὰ δὲ τοῦτο ἡ ξυμμαχία ἐγένε
πρῶτον Αθηναίοις καὶ Ακαρνᾶσιν. οἱ δὲ Αμ
πρακιῶται τὴν μὲν ἔχθραν ἐς τὺς Αργεί
ἀπὸ τοῦ ἀνδραποδισμοῦ σφῶν αὐτῶν πρῶ
τον ἐποιήσαντο, ὕςερον δὲ ἐν τῷ πολέμ

um maxima erat, et potentiſſimos quosque abebat incolas. Sed *ejus incolae* multis poſt aeculis, calamitatibus afflicti, Ambraciotas gro Amphilochico finitimos, in civitatis ſo-ietatem accerſiverunt; linguamque Grae-am, quae nunc eſt in uſu, tunc primum di-icerunt ex Ambraciotis, qui in eadem ur-e cum ipſis habitarant. At reliqui Amphi-ochi barbari ſunt. Ambraciotae igitur pro-greſſu temporis Argivos urbe pellunt, ipſi-que retinent urbem. Amphilochi vero ur-be pulſi ſeſe Acarnanibus dediderunt: et u-trique Athenienſes in auxilium advocarunt, qui Phormionem ducem, et triginta naves ipſis miſerunt. Cum autem Phormio *eo* per-veniſſet, Argos per vim ceperunt, et Am-braciotas in ſervitutem abstraxerunt; ur-bemque Amphilochi et Acarnanes commu-niter incoluerunt. Poſtea vero ſocietas in-ter Athenienſes et Acarnanes tunc primum eſt inita. Ambraciotae igitur tunc primum inimicitias cum Argivis, propter ſuos in ſer-vitutem ab illis abstractos, ſuſceperunt; poſteaquam in hoc bello hanc expeditionem

fecerunt, exercitu ex ſuis militibus, et Cha
onibus, et aliis quibusdam finitimis barbari
collecto. Et ad Argos profecti, agrum qui
dem in ſuam poteſtatem redegerunt: ſe
cum urbem aggreſſi expugnare non potuiſ
ſent, domum redierunt, et alii ab aliis di
remti ad ſuam quique gentem reverterunt
Atque haec quidem aeſtate iſta ſunt geſta.

69. Ineunte autem hyeme, Athenienſe
viginti naves, et Phormionem ducem circ
Peloponneſum miſerunt: qui ex belli ſede
quam Naupacti habebat, proficiſcens, dili
genter obſervabat, ne quis Corintho, et ex
ſinu Criſaeo enavigaret, neve *eo* intraret. ali
as etiam ſex in Cariam, et Lyciam, et Me
leſandrum ducem *miſerunt*, ut pecunias ab
iſtarum regionum incolis exigerent; neque
oneraria navigia ex Phaſelide, et Phoenice,
et ex illa continente proficiſcentia, a Pelo
ponneſiis latronibus, qui ex ipſa Peloponne
ſo veniebant, infeſtari ſinerent. Meleſander
autem cum exercitu Athenienſium, et ſoci
orum, qui navibus ſimul vehebantur, in Ly

ήνδε τὴν ϛραλείαν ποιῆναι αὐτῶν τε καὶ
Καύνων καὶ ἄλλων τινῶν τῶν πλησιοχώρων
βαρβάρων· ἐλθόντες τε πρὸς τὸ Αργος, τῆς
μὲν χώρας ἐκράτησαν, τὴν δὲ πόλιν ὡς οὐκ
δυναντο ἑλεῖν προσβαλόντες, ἀπεχώρησαν
π' οἴκου, καὶ διελύθησαν καλὰ ἔθνη. τοσαῦ-
τα μὲν ἐν τῷ θέρει ἐγένετο.

ξθ'. Τῷ δ' ἐπιγιγνομένῳ χειμῶνος Α-
θηναῖοι ναῦς ἔϛειλαν εἴκοσι μὲν περὶ Πε-
λοπόννησον, καὶ Φορμίωνα ϛραληγόν· ὃς ὁρ-
μώμενος ἐκ Ναυπάκτου, φυλακὴν εἶχε μήτ'
ἀπλεῖν ἐκ Κορίνθου καὶ τοῦ Κρισαίου κόλπου
μηδένα, μήτ' ἐσπλεῖν· ἑτέρας δὲ ἓξ ἐπὶ Κα-
ρίας καὶ Λυκίας, καὶ Μελήσανδρον ϛραληγόν,
ὅπως ταῦτά τε ἀργυρολογῶσι, καὶ τὸ λη-
ϊστικὸν τῶν Πελοποννησίων μὴ ἐῶσιν, αὐτό-
θεν ὁρμώμενον, βλάπτειν τὸν πλοῦν τῶν ὁλ-
κάδων τῶν ἀπὸ Φασήλιδος καὶ Φοινίκης, καὶ
τῆς ἐκεῖθεν ἠπείρου. ἀναβὰς δὲ ϛρατιᾷ Α-
θηναίων τε τῶν ἀπὸ τῶν νεῶν καὶ τῶν ξυμ-
μάχων ἐς τὴν Λυκίαν ὁ Μελήσανδρος, ἀ-

ποθνήσκει, καὶ τῆς στρατιᾶς μέρος τι διέφθ
ρε, νικηθεὶς μάχῃ.

ό. Τῷ δ' αὐτῷ χειμῶνος οἱ Ποτιδα
ᾶται, ἐπειδὴ ἔτι ἐδύναντο πολιορκούμεν
ἀντέχειν, ἀλλ' αἵ τε ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσ
βολαὶ Πελοποννησίων οὐδὲν μᾶλλον ἀπανί
στασαν τοὺς Ἀθηναίους, ὅ,τε σῖτος ἐπελελοι
πει, καὶ ἄλλα τε πολλὰ ἐπεγεγέννητο αὐ
τόθι ἤδη βρώσεως πέρι ἀναγκαίας, καί τινε
καὶ ἀλλήλων ἐγεύοντο, ὥστε δὴ λόγους προσ
φέρουσι περὶ ξυμβάσεως τοῖς στρατηγοῖς τῶ
Ἀθηναίων τοῖς ἐπὶ σφίσι τεταγμένοις, Ξε
νοφῶντί τε τῷ Εὐριπίδου, καὶ Ἐξιοδώρῳ
τῷ Ἀριστοκλείδου, καὶ Φανομάχῳ τῷ Καλ
λιμάχου. οἱ δὲ προσεδέξαντο, ὁρῶντες μὲ
τῆς στρατιᾶς τὴν ταλαιπωρίαν ἐν χωρίῳ
χειμερινῷ, ἀναλωκυίας τε ἤδη τῆς πό
λεως διχίλια τάλαντα ἐς τὴν πολιορκίαν
ἐπὶ τοῖσδε ἂν ξυνέβησαν, ἐξελθεῖν αὐτοὺς
καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, καὶ τοὺς ἐπικούρους, ξὺ
ἑνὶ ἱματίῳ, γυναῖκας δὲ ξὺν δυοῖν· καὶ ἀρ

iam ingressus, proelio superatus occidit, et quandam copiarum partem amisit.

70. Eadem hyeme Potidaeatae, cum diutius obsidionem tolerare non possent, et Peloponnesiorum irruptiones in Atticam factae nihilo magis Athenienses removerent, et res frumentaria defeciisset, et alia multa praeterea pro necessario victu illic jam accidissent, quinetiam nonnulli mutuo se gustassent, ita demum in colloquium de deditione venerunt cum Athenienſium ducibus, quibus ea urbis obsidendae cura mandata fuerat, Xenophonte Euripidis, Hestiodoro Aristoclidae, et Phanomacho Callimachi *filio*. Illi vero *conditiones oblatas* acceperunt, tum quod exercitum in loco frigido magna incommoda ferre animadverterent, tum etiam quod respublica duo talentorum millia in illam obsidionem jam impendisset. His igitur conditionibus deditionem fecerunt, ut ipsi exirent, et liberi, et uxores, et milites auxiliarii, cum privis tunicis, foeminae vero cum binis, cumque certa singuli ad viaticum pe-

cunia. Atque hi quidem interpoſita fide pu
blica egreſſi abierunt, et in agrum Chalci
dicum, et quo quisque potuit. Athenienſe
vero ducibus crimini dederunt, quod popu
li injuſſu compoſitionem feciſſent (exiſtima
bant enim *illos* urbem expugnare potuiſſe
quemadmodum volebant) poſtea vero colo
nos ex ſuo corpore Potidaeam miſerunt, e
amque incoluerunt. Atque haec quidem hac
hyeme ſunt geſta; et ſecundus hujus belli
annus finitus eſt, quod Thucydides con
ſcripſit.

71. Ineunte aeſtate, Peloponneſii, eo
rumque ſocii in Atticam quidem nullam ir
ruptionem fecerunt: ſed cum copiis adver
ſus Plataeam iverunt. Archidamus vero
Zeuxidami *filius*, Lacedaemoniorum Rex,
illis praeerat, et caſtris poſitis agrum vaſta
turus erat. Sed Plataeenſes, legatis ſtatim
ad ipſum miſſis, haec dixerunt. ‘Archidame,
‘et Lacedaemonii, neque juſte, neque ex
‘dignitate veſtra, patrumque veſtrorum fa
‘citis, qui agrum Plataeenſem hoſtiliter in-

ρεῖον τι ῥητὸν ἔχοντας ἐφόδιον. καὶ οἱ μὲν, πάσποντοι ἐξῆλθον ἐς τε τὴν Χαλκιδικὴν, καὶ ἕκαστος ἢ ἐδύνατο. Αθηναῖοι δὲ τούς τε στρατηγοὺς ἐπῃτιάσαντο ὅτι ἄνευ αὐτῶν ξυνέβησαν (ἐνόμιζον γὰρ ἂν κρατῆσαι τῆς πόλεως ἢ ἐβούλοντο) καὶ ὕστερον ἐποίκους ἑαυτῶν ἔπεμψαν ἐς τὴν Ποτίδαιαν, καὶ κατῴκισαν. ταῦτα μὲν ἐν τῷ χειμῶνι ἐγένετο· καὶ τὸ δεύτερον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

οα'. Τῷ δ' ἐπιγιγνομένῳ θέρει, οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐς μὲν τὴν Αττικὴν οὐκ ἐσέβαλον, ἐστράτευσαν δ' ἐπὶ Πλάταιαν. ἡγεῖτο δὲ Αρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς, καὶ καθίσας τὸν στρατὸν ἔμελλε δῃώσειν τὴν γῆν. οἱ δὲ Πλαταιῆς, εὐθὺς πρέσβεις πέμψαντες πρὸς αὐτὸν, ἔλεγον τοιάδε. 'Αρχίδαμε, 'καὶ Λακεδαιμόνιοι, δίκαια ποιεῖτε, δὴ' 'ἄξια ὅτε ὑμῶν, ὅτε πατέρων ὧν ἐστε, ἐς 'γῆν τὴν Πλαταιέων στρατεύοντες. Παυ-

‘ σανίας γὰρ ὁ Κλεομβρότυ Λακεδαιμόνι
‘ ος, ἐλευθερώσας τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶ
‘ Μήδων, μετὰ Ἑλλήνων τῶν ἐθελησάν
‘ των ξυναράσθαι τὸν κίνδυνον τῆς μάχης
‘ ἢ παρ' ἡμῖν ἐγένετο, θύσας ἐν τῇ Πλα
‘ ταιέων ἀγορᾷ Διὶ ἐλευθερίῳ ἱερά, κα
‘ ξυγκαλέσας πάντας τὺς ξυμμάχυς, ἀπε
‘ δίδυ Πλαταιεῦσι, γῆν καὶ πόλιν τὴν σφε
‘ τέραν ἔχοντας αὐτονόμυς οἰκεῖν· φραλεῦ
‘ σαί τε μηδένα ποτὲ ἀδίκως ἐπ' αὐτοὺς
‘ μηδ' ἐπὶ δυλείᾳ· εἰ δὲ μή, ἀμύνειν τοὺ
‘ παρόντας ξυμμάχυς καθὰ δύναμιν. τάδ
‘ μὲν ἡμῖν παλέρες οἱ ὑμέτεροι ἔδοσαν, ἀρε
‘ τῆς ἕνεκα, καὶ προθυμίας τῆς ἐν ἐκείνοι
‘ τοῖς κινδύνοις γενομένης· ὑμεῖς δὲ τἀναν
‘ τία δρᾶτε. μελὰ γὰρ Θηβαίων τῶν ἡμῖ
‘ ἐχθίστων ἐπὶ δυλείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ ἥκετε
‘ μάρτυρας δὲ θεὺς τύς τε ὁρκίυς τότε γε
‘ νομένυς ποιύμενοι, καὶ τὺς ὑμετέρυς πα
‘ τρώυς, καὶ ἡμελέρυς ἐγχωρίυς, λέγομε
‘ ὑμῖν τὴν γῆν τὴν Πλαταιΐδα μὴ ἀδι

raditis. Pausanias enim Cleombroti *filius*, Lacedaemonius, qui Graeciam Medorum dominatu liberavit, cum Graecis, qui pugnae apud nos commissae idem periculum subire voluerunt, cum victimas Jovi Liberatori in Plataeensi foro immolasset, omnesque socios convocasset, Plataeensibus et agrum et urbem reddidit, ut sua possidentes, *hic* suis legibus viverent, et dixit, nullum unquam injuste, ne servitutis quidem imponendae gratia, bellum ipsis illaturum; alioqui socios, qui aderant, pro viribus vim ab ipsis propulsaturos. Haec igitur patres vestri propter virtutem, et animi alacritatem, quam in illis periculis demonstravimus, nobis tradiderunt. Vos vero contra facitis. Nam cum Thebanis, qui nobis sunt inimicissimi, huc venitis, ut nos in servitutem redigatis. Deos autem contestati, et eos, qui jurisjurandi testes tunc fuerunt, et vestros patrios, et nostros indigenas, vos rogamus, ne agrum Plataeensem laedatis, neve jusjurandum violetis:

' ſed jure noſtro *nos* vivere ſinatis, quemad
' modum Pauſanias ſtatuit.'

72. Cum autem Plataeenſes haec dixiſ
ſent, Archidamus illorum orationem excipi
ens, haec reſpondit. ' Aequa eſt veſtra o
' ratio, Viri Plataeenſes, ſi verbis facta re
' ſpondeant. Quemadmodum igitur Pauſa
' nias vobis praeſtitit, cum vos ipſi veſtro
' jure vivatis, tum etiam alios pro veſtra vi
' rili parte in libertatem vindicetis, quot
' quot eadem pericula tunc vobiscum ſubi
' erunt, et ejusdem foederis, ac jurisjuran
' di participes fuerunt, et qui nunc Athe
' nienſibus ſerviunt. Nam veſtri ipſorum
' cauſa, et aliorum in libertatem aſſerendo
' rum gratia tantus apparatus *tunc* factus
' fuit, tantumque bellum fuit ſusceptum,
' cujus *libertatis*, cum vos quoque maxime
' me participes fueritis, jusjurandum etiam
' ſervetis: ſin minus (ad quae vel ante *vos*
' jam invitavimus,) quieſcatis, res veſtras
' poſſidentes, ac neutrorum partes ſequami
' ni, et utrosque quidem amicitiae cauſa,
' neutros vero belli gratia recipiatis.' At
que haec quidem nobis placent. Archidamus

κεῖν, μηδὲ παραβαίνειν τὰς ὅρκους, ἐὰν δὲ
οἰκεῖν αὐτονόμους, καθάπερ Παυσανίας ἐ-
δικαίωσε.'

οϛ'. Τοσαῦτα εἰπόντων Πλαταιέων, Ἀρ-
χίδαμος ὑπολαβὼν εἶπεν. 'Δίκαια λέ-
γετε ὦ ἄνδρες Πλαταιῆς, ἢν ποιῆτε ὅ-
μοια τοῖς λόγοις. καθάπερ γὰρ Παυσα-
νίας ὑμῖν παρέδωκεν, αὐτοί τε αὐτονο-
μεῖσθε, καὶ τοὺς ἄλλους ξυνελευθερῶτε,
ὅσοι μεταχόντες τῶν τότε κινδύνων, ὑ-
μῖν τε ξυνώμοσαν, καὶ εἰσὶ νῦν ὑπ' Αθη-
ναίοις· παρασκευή τε τοσήδε καὶ πόλεμος
γεγένηται αὐτῶν ἕνεκα καὶ τῶν ἄλλων
ἐλευθερώσεως· ἧς μάλιστα μὲν μεταχόν-
τες καὶ αὐτοὶ ἐμμείνατε τοῖς ὅρκοις· εἰ
δὲ μὴ (ἅπερ καὶ τοπρότερον ἤδη προκα-
λεσάμεθα) ἡσυχίαν ἄγετε, νεμόμενοι τὰ
ὑμέτερα αὐτῶν· καὶ ἔστε μηδὲ μεθ' ἑ-
τέρων· δέχεσθε δὲ ἀμφοτέρους φίλους,
ἐπὶ πολέμῳ δὲ, μηθ' ἑτέρους.' καὶ τάδε
ἡμῖν ἀρέσκει. Ὁ μὲν Ἀρχίδαμος τα-

σαῦτα εἶπεν· οἱ δὲ Πλαταιέων πρέσβε
ἀκούσαντες ταῦτα, ἐσῆλθον ἐς τὴν π
λιν, καὶ τῷ πλήθει τὰ ῥηθέντα κοινώσαντε
ἀπεκρίναντο αὐτῷ· ‘Ὅτι ἀδύνατα σφί
‘ εἴη ποιεῖν ἃ προκαλεῖται, ἄνευ Α
‘ ναίων· παῖδες γὰρ σφῶν καὶ γυναῖκες πα
‘ ἐκείνοις εἴησαν. δεδιέναι δὲ καὶ περὶ
‘ πάσῃ πόλει, μὴ ἐκείνων ἀποχωρησάντω
‘ Αθηναῖοι ἐλθόντες σφίσιν οὐκ ἐπιτρέπωσ
‘ ἢ Θηβαῖοι, ὡς ἔνορκοι ὄντες καὶ τὸ ἀ
‘ φοτέρους δέχεσθαι, αὖθις σφῶν τὴν π
‘ λιν πειράσωσι καταλαβεῖν.’ ὁ δὲ, θαρσ
νων αὐτὸς, πρὸς ταῦτα ἔφη. ‘Ὑμεῖς
‘ πόλιν μὲν καὶ οἰκίας παράδοτε ἡμῖν τ
‘ Λακεδαιμονίοις, καὶ γῆς ὅρους ἀποδείξατ
‘ καὶ δένδρα ἀριθμῷ τὰ ὑμέτερα, καὶ ἄλ
‘ εἴτι δυναλὸν ἐς ἀριθμὸν ἐλθεῖν. αὐτοὶ
‘ μεταχωρήσατε ὅποι βούλεσθε, ἕως ἂν
‘ πόλεμος ᾖ· ἐπειδὰν δὲ παρέλθῃ, ἀποδώ
‘ σομεν. μέχρι δὲ τοῦ δὲ ἔξομεν παρακατα
‘ θήκην, ἐργαζόμενοι, καὶ φορὰν φέροντες

gitur haec dixit. Plataeenſium vero legati is auditis in urbem redierunt, cumque rem d populum retuliſſent, Archidamo reſpon-erunt: ‘ Nihil a ſe eorum, quae ab ipſo petebantur, ſine Athenienſibus fieri poſſe. ſuos quippe liberos, et conjuges apud il-los eſſe. ſeque toti civitati timere, ne poſt ipſorum diſceſſum, Athenienſes venirent, et impedirent, aut etiam Thebani, prop-terea quod cautum eſſet de utrisque reci-piendis, ſuam urbem rurſus occupare co-narentur.’ Ille vero illos bene ſperare ju-ens, ad haec reſpondit: ‘ Vos igitur ur-bem et aedificia nobis Lacedaemoniis tra-dite, et fines agri demonſtrate, et nume-rum veſtrarum arborum, et quicquid ali-ud in numerum cadere poteſt. vos vero abite quocunque vultis, quamdiu bellum durarit. ubi autem hoc fuerit confectum, reddemus. Interea vero, ut depoſitum ſer-vabimus, agrum colentes, et tributum pen-

' dentes, quod vobis ſuppetere poſſit.'

73. Illi vero, his auditis, in urbem re
dierunt. cumque his de rebus cum multi
tudine conſultaſſent, reſponderunt: ' S
' velle conditiones ſibi ab eo oblatas cu
' Athenienſibus prius communicare; et
' illis perſuadere poſſent, ſe ad haec facien
' da paratos eſſe.' Interea vero petierunt
ut inducias ſecum faceret, et ab agro vaſtan
do ſibi temperaret. Ille vero inducias feci
tot dierum, intra quot veriſimile videbatur
reſponſum Athenis afferri poſſe; et ab agr
vaſtando ſibi temperavit. Plataeenſes ver
legati ad Athenienſes profecti, et agitat
cum illis conſilio, redierunt, haecque civitat
retulerunt. ' Neque in ſuperiore tempore,
' viri Plataeenſes, ex quo ſocietatem inivi
' mus, Athenienſes dicunt ſe paſſos eſſe no
' bis injuriam fieri, neque nunc paſſuros; a
' pro viribus opem laturos: vobisque man
' dant, per jusjurandum, quod veſtri patre
' jurarunt, nequid novi in ſocietate mo
' liamini.

74. Cum legati haec renuntiaſſent, Pla

'ἂν ὑμῖν μέλλῃ ἱκανὴ ἔσεσθαι.'

ογ'. Οἱ δ' ἀκούσαντες, ἐσῆλθον αὖθις ἐς τὴν πόλιν. καὶ βουλευσάμενοι μετὰ τοῦ πλήθους, ἔλεξαν· 'Ὅτι βούλονται αἱ προκαλεῖ-'ται, Ἀθηναίοις κοινῶσαι πρῶτον. καὶ, ἢν 'πείθωσιν αὐτούς, ποιεῖν ταῦτα.' μέχρι μὲν τούτου, σπείσασθαι σφίσιν ἐκέλευον, καὶ τὴν γῆν μὴ δῃοῦν. ὁ δὲ, ἡμέρας τε ἐσπείσατο ἐν αἷς εἰκὸς ἦν κομισθῆναι, καὶ τὴν γῆν οὐκ ἔτεμνεν. ἐλθόντες δὲ οἱ Πλαταιῆς πρέσβεις ὡς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ βουλευσάμενοι μετ' αὐτῶν, πάλιν ἦλθον ἀπαγγέλλοντες τοῖς ἐν τῇ πόλει τοιάδε. 'Οὔτ' ἐν τῷ προτοῦ χρό-'νῳ, ὦ ἄνδρες Πλαταιῆς, ἀφ' οὗ ξύμμαχοι 'ἐγενόμεθα, Ἀθηναῖοι φασὶν ἐν οὐδενὶ ἡμᾶς 'προέσθαι ἀδικουμένους, οὔτε νῦν περιόψε-'σθαι, βοηθήσειν δὲ κατὰ δύναμιν. ἐπι-'σκήπτουσί τε ὑμῖν, πρὸς τῶν ὅρκων οὓς οἱ 'πατέρες ὤμοσαν, μηδὲν νεωτερίζειν περὶ 'τὴν ξυμμαχίαν.'

οδ'. Τοιαῦτα τῶν πρέσβεων ἀπαγγει-

λάνλων, οἱ Πλαταιῆς ἐδεήλευσανλο Αθηναί
ους μὴ προδιδόναι, ἀλλ' ἀνέχεσθαι καὶ γῆ
τεμνομένην, εἰ δεῖ, ὁρῶντας, καὶ ἄλλο πά
σχονλας ὅ,τι ἂν ξυμβαίνῃ· ἐξελθεῖν τε μη
δένα ἔτι, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τείχους ἀποκρί
νασθαι, ' Ὅτι ἀδύναλα σφίσι ποιεῖν ἐς
' ἃ Λακεδαιμόνιοι προκαλοῦνται.' ὡς δ
ἀπεκρίνανλο, ἐντεῦθεν δὴ πρῶτον μὲν ἐς ἐ
πιμαρλυρίαν καὶ θεῶν καὶ ἡρώων τῶν ἐγχω
ρίων Αρχίδαμος ὁ βασιλεὺς καλέσῃ, λέγω
ὧδε. ' Θεοὶ ὅσοι γῆν τὴν Πλαταιΐδα ἔ
' χετε, καὶ ἥρωες, ξυνίσορές ἐσε ὅτι ἀπ
' τὴν ἀρχὴν ἀδίκως ἐκλιπόνλων τῶνδε πρό
' τερον τὸ ξυνώμολον, ἐπὶ γῆν τήνδε ἦλθο
' μεν, ἐν ᾗ οἱ πατέρες ἡμῶν εὐξάμενοι ὑ
' μῖν Μήδων ἐκράτησαν, καὶ παρέχετε αὖ
' τὴν εὐμενῆ ἐναγωνίσασθαι τοῖς Ἕλλη
' σιν· οὔτε νῦν, ἢν τι ποιῶμεν, ἀδικήσο
' μεν. προκαλεσάμενοι γὰρ πολλὰ καὶ εἰ
' κότα, οὐ τυγχάνομεν. ξυγγνώμονες δὲ
' ἐσε, τῆς μὲν ἀδικίας κολάζεσθαι τοῖς

taeenſes decreverunt non deſerere Athenienſes; ſed pati et agrum ante ſuos oculos vaſtari, ſi neceſſe eſſet, et perferre quicquid aliud contingere poſſet: nec quemquam amplius emittere, ſed ex muris reſpondere, 'Se 'non poſſe facere ea, quae a Lacedaemoni-'is petebantur.' Cum autem hoc reſponſum *illis* dediſſent; tunc vero Rex Archidamus primum Deos et heroes indigenas conteſtari coepit, his verbis. 'Dii, quotquot agri 'Plataeenſis praeſides eſtis, et heroes teſtes 'eſtote, neque primum, cum iſti ſocietatis 'jusjurandum prius violarint, nos in hunc 'agrum injuſte veniſſe, in quo patres no-'ſtri poſt vota vobis nuncupata, Medos ſu-'perarunt, et quem Graecis benignum prae-'buiſtis, ut in eo dimicarent: neque nunc, 'ſi quid faciamus, nos injuſte facturos. nam 'cum multas, aequasque conditiones obtu-'lerimus, nihil ab illis impetrare potuimus. 'Teſtes igitur eſtote, illos quidem, qui nos 'injuriis provocarunt, pro injuriis illatis 'poenas nobis daturos: nos vero, qui bel-

'lum ipſis jure inferimus, *merito* poenas d
'illis ſumturos.'

75. His verbis Deos obteſtatus, acie
ad proelium inſtruxit. ac primum quide
ipſos, ne quis amplius exiret, circumvalla
vit arboribus, quas ceciderant. Deinde ve
ro aggerem ad urbem aggeſſerunt, illam pro
pediem expugnatum iri ſperantes, tanta mi
litum manu in opere occupata. Itaque cae
ſam e Cithaerone materiam aggeri utrinqu
adhibebant, ſtorearum inſtar, murorum lo
co admoventes, ne humus aggeſta latius dif
funderetur. In hunc autem aggerem inge
rebant ligna, lapides, humum, et ſi quid a
liud injectum ad opus abſolvendum facer
videbatur. In hoc autem aggeris opere ſep
tuaginta dies cum totidem noctibus conjunc
tos continenter conſumſerunt, ita inter ſe
opus quietis gratia partiti, ut alii quidem
materiam congererent, alii vero ſomnum e
cibum caperent. Et Lacedaemonii, qui pere
grinis ſingularum civitatum militibus prae
erant, operi praepoſiti, ad opus urgebant
Plataeenſes vero hunc aggerem extolli cer
nentes, murum ligneum compoſuerunt, ſu

ὑπάρχουσι προτέροις, τῆς δὲ τιμωρίας τυγχάνειν τοῖς ἐπιφέρουσι νομίμως.

οε'. Τοσαῦτα ἐπιθειάσας, καθίζη ἐς πόλεμον τὸν στρατόν· καὶ πρῶτον μὲν περιεστάυρωσεν αὐτὸς τοῖς δένδρεσιν ἃ ἔκοψαν, τὸ μηδένα ἔτι ἐξιέναι· ἔπειτα χῶμα ἔχων πρὸς τὴν πόλιν, ἐλπίζοντες ταχίστην αἵρεσιν ἔσεσθαι αὐτῶν, στρατεύματος τοσούτου ἐργαζομένου. ξύλα μὲν ὧν τέμνοντες ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος, παρῳκοδόμουν ἑκατέρωθεν, φορμηδὸν ἀντὶ τοίχων τιθέντες, ὅπως μὴ διαχέοιτο ἐπιπολὺ τὸ χῶμα. ἐφόρουν δὲ ὕλην ἐς αὐτὸ, καὶ λίθους, καὶ γῆν, καὶ εἴτι ἄλλο ἀνύτειν μέλλοι ἐπιβαλλόμενον. ἡμέρας δὲ ἔχων ἑβδομήκοντα καὶ νύκτας ξυνεχῶς, διῃρημένοι κατ' ἀναπαύλας, ὥστε τοὺς μὲν, φέρειν, τοὺς δὲ, ὕπνον τε καὶ σῖτον αἱρεῖσθαι. Λακεδαιμονίων τε οἱ ξεναγοὶ ἑκάστης πόλεως ξυνεφεστῶτες ἠνάγκαζον ἐς τὸ ἔργον. οἱ δὲ Πλαταιῆς, ὁρῶντες τὸ χῶμα αἰρόμενον, ξύλινον τεῖχος ξυνθέντες, καὶ

ἐπισήσαντες τῷ ἑαυτῶν τείχει ἢ προσε-
χοῦτο, ἐσῳκοδόμουν ἐς αὐτὸ πλίνθους, ἐ
τῶν ἐγγὺς οἰκιῶν καθαιροῦντες. ξύνδεσμο
δ' ἦν αὐτοῖς τὰ ξύλα, τῷ μὴ, ὑψηλὸν γι
γνόμενον, ἀσθενὲς εἶναι τὸ οἰκοδόμημα. κ
προκαλύμματα εἶχε δέρρεις, κὴ διφθέρας
ὥστε τοὺς ἐργαζομένους κὴ τὰ ξύλα μήτε πυρ
φόροις οἰστοῖς βάλλεσθαι, ἐν ἀσφαλείᾳ τ
εἶναι. ἤρετο δὲ τὸ ὕψος τοῦ τείχους μέγα
κὴ τὸ χῶμα ὑ χολαίτερον ἀντανήει αὐτῷ
κὴ οἱ Πλαταιῆς τοιόνδε τι ἐπινοῦσι. διελόν
τες τοῦ τείχους ἢ προσέπιπλε τὸ χῶμα,
ἐσεφόρουν τὴν γῆν.

ος'. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι αἰσθόμενοι, ἐ
ταρσοῖς καλάμου πηλὸν ἐνείλλοντες ἐσέ
βαλον ἐς τὸ διῃρημένον, ὅπως μὴ διαχεόμε
νον, ὥσπερ ἡ γῆ, φοροῖτο. οἱ δὲ, ταύτῃ ἀ
ποκλειόμενοι, τοῦτο μὲν ἐπέσχον· ὑπόνομο
δ' ἐκ τῆς πόλεως ὀρύξαντες, κὴ ξυντεκμη
ράμενοι ὑπὸ τὸ χῶμα, ὑφεῖλκον αὖθις πα
ρὰ σφᾶς τὸν χοῦν· καὶ ἐλάνθανον ἐπιπολὺ

isque muris impoſuerunt ab illa parte, qua agger excitabatur; alterumque murum lateritium intra ligneum aedificarunt, materiam ex vicinis aedibus, quas demoliebantur, detrahentes. Lignis autem internexis materiam colligabant, ne ſuccreſcens aedificium infirmum eſſet. Habebat autem munimenta objecta, quibus protegeretur, coria, et centones; ut et qui in opere erant occupati, et ligna ipſa nullis igniferis miſſilibus peterentur; utque in tuto eſſent. Murus autem in magnam altitudinem extollebatur, et agger non ſegnius ex adverſo contra ipſum ſurgebat. Plataeenſes vero tale quiddam excogitant. Interciſo muro, qua agger urbi imminebat, illius humum *in eam* importabant.

76. At Peloponneſii hac re cognita, coenum in cratibus arundineis involventes, in aggeris partem humo ſubtracta diviſam conjecerunt, ne, ſicut humus diffluens, *in urbem* portaretur. Illi vero iſto conatu excluſi, ab hoc quidem abstinuerunt: ſed cuniculos egerunt, eosque conjectura ab urbe ſub ipſum aggerem dirigentes, humum ad ſe rurſus ſubducere coeperunt; diuque illos, qui

foris erant, latuerunt, adeo ut illis humu
etiam atque etiam aggerentibus, minus ta
men opus absolverent, quod ipsorum agge
deorsum subduceretur, et in partem, qua
evacuabatur, semper subsidens caderet. Se
veriti, se ne sic quidem paucos multis resi
stere posse, hoc quoque excogitarunt: mag
num quidem aedificium, quod aggeri oppo
situm exstruebatur, aedificare desierunt: a
ab utroque ejus latere ducto initio, qua mu
ro humiliori, cum altero urbis muro con
jungebatur, murum lunata forma urbem
versus ducere coeperunt, ut si magnus ca
peretur, hic hostibus resisteret, eosque no
vum aggerem ad eum rursus aggerere co
geret; et ulterius procedentes, duplicem la
borem sustinere, et in majore periculo con
stitui. Peloponnesii vero dum aggerem ja
cerent, simul etiam urbi machinas admove
runt: unam quidem, quae per aggerem ad
mota, magnam ingentis illius aedificii par
tem conquassavit, et Plataeenses perterre
fecit: alias vero ab alia muri parte, quas ipsi
Plataeenses laqueis circumjectis reflecte
bant, et trabes ingentes, quas ab utroque

ὺς ἔξω, ὥς ἐπιβάλλοντας ἦσσον ἀντέιν,
παγομένυ αὐτοῖς κάτωθεν τῦ χώματος,
ἰζάνοντος ἀεὶ ἐπὶ τὸ κενύμενον. δεδιότες
ἐ μὴ ὁδ' ὕτω δύνωνται ὀλίγοι πρὸς πολλὺς
ντέχειν, προσεπεξεῦρον τόδε· τὸ μὲν μέ-
α οἰκοδόμημα ἐπαύσαντο ἐργαζόμενοι τὸ
ἀλὰ τὸ χῶμα, ἔνθεν δὲ κὴ ἔνθεν αὐτῦ ἀρ-
άμενοι, ἀπὸ τῦ βραχέος τείχους ἐκ τῦ
ντὸς ἐς τὴν πόλιν μηνοειδὲς προσῳκοδόμυν,
πως εἰ τὸ μέγα τεῖχος ἁλίσκοιτό, τῦτ'
ντέχοι, καὶ δέοι τὺς ἐναντίυς αὖθις πρὸς
ὐτὸ χῦν. κὴ προχωρῦντας ἔσω, διπλάσι-
ν τε πόνον ἔχειν, καὶ ἐν ἀμφιβόλῳ μᾶλ-
ον γίγνεσθαι. ἅμα δὲ τῇ χώσει κὴ μηχα-
ὰς προσῆγον τῇ πόλει οἱ Πελοποννήσιοι·
μίαν μὲν, ἣ τῦ μεγάλυ οἰκοδομήματος κα-
τὰ τὸ χῶμα προσαχθεῖσα, ἐπὶ μέγα τε
κατέσεισε, καὶ τὺς Πλαταιῆς ἐφόβησεν·
ἄλλας δὲ ἄλλη τῦ τείχυς, ἃς βρόχυς τε
περβάλλοντες ἀνέκλων οἱ Πλαταιῆς, καὶ
ροκὺς μεγάλας ἀρτήσαντες ἁλύσεσι μακραῖς

σιδηρᾶις ἀπὸ τῆς τομῆς ἑκατέρωθεν, ἀπ
κεραιῶν δύο ἐπικεκλιμένων, καὶ ὑπερτει
σῶν, ὑπὲρ τῦ τείχυς ἀνελκύσανλες ἐγκαρ
σίως, ὁπότε προσπεσεῖσθαί πη μέλλοι
μηχανὴ, ἀφίεσαν τὴν δοκὸν χαλαραῖς τα
ἁλύσεσι, κ᾽ ὑ διὰ χειρὸς ἔχονλες. ἡ δὲ, ῥύ
μη ἐμπίπλουσα, ἀπεκαύλιζε τὸ προέχο
τῆς ἐμβολῆς.

οζ'. Μετὰ δὲ τῦτο οἱ Πελοποννήσιοι
ὡς αἵ τε μηχαναὶ ὐδὲν ὠφέλυν, κ᾽ τῷ χώ
ματι τὸ ἀντιτείχισμα ἐγίγνελο, νομίσαν
τες ἄπορον εἶναι ἀπὸ τῶν παρόντων δει
νῶν ἑλεῖν τὴν πόλιν, πρὸς τὴν περιτείχι
σιν παρεσκευάζονλο. πρότερον δὲ πυρὶ ἔδο
ξεν αὐτοῖς πειράσαι, εἰ δύναιντο, πνεύμα
τος γενομένυ, ἐπιφλέξαι τὴν πόλιν, ὗσαν
ὐ μεγάλην. πᾶσαν γὰρ δὴ ἰδέαν ἐπενόυν,
εἴπως σφίσιν ἄνευ δαπάνης κ᾽ πολιορκίας
προσαχθείη. φορῦντες δὲ ὕλης φακέλυς,
παρέβαλον ἀπὸ τῦ χώμαλος ἐς τὸ μεταξὺ
πρῶτον τῦ τείχους καὶ τῆς προχώσεως.

capite longis ferreis catenis ſuſpenderant, ex binis antennis ſupra murum inclinatis ac prominentibus transverſas ſurſum trahebant, et quoties machina aliquam muri partem petitura erat, trabem laxatis catenis, atque e manu remiſſis, cum impetu demittebant. illa vero cum impetu delata, prominens roſtrum refringebat.

77. Poſtea vero Peloponneſii, cum machinae nihil proficerent, et adverſus aggerem munitio erigeretur, exiſtimantes praeſentibus terroribus urbem capi non poſſe, ſe ad eam muro cingendam parabant. Ipſis tamen urbem prius igne tentare placuit, ſi poſſent coorto vento eam incendere, quod ſpatioſa non eſſet. Nullum enim oppugnationis genus intentatum praetermittebant, ſi forte ſine ſumtu, et obſidione in ſuam poteſtatem redigere poſſent. comportatos igitur materiae faſciculos primum quidem in eam partem, quae erat inter murum et aggerem, ex ipſo aggere conjecerunt. Cum autem propter tantam hominum manum celeriter

fuiſſet repleta, in reliquum etiam urbi quantum de loco ſuperiore plurimum occu pare potuerunt, materiam congeſſerunt: amque injecto igne, cum ſulphure et pic incenderunt; tantaque flamma excitata e quantam nullus unquam ad illud usque tem pus ſaltem manu excitatam viderat. Jam nim *et alias* arbores, quae ſunt in montiu ſylvis, caſu, vi ventorum, mutuo concur colliſae, ignem, flammamque ex hoc con ceptam emiſerunt. Hoc vero incendium magnum exſtitit, et Plataeenſes, qui caet ra vitarant, propemodum abſumſit. Na intra ad complures urbis regiones accede tutum non erat. Quod ſi ventus ſecundu (ut adverſarii ſperaverant) ad ipſam acce ſiſſet, effugere non potuiſſent. Nunc ver hoc etiam accidiſſe fertur, magnam vim a quae de coelo cum tonitruis effuſae flam mam reſtinxiſſe, et ita periculo liberaſſe.

78. Peloponneſii vero, cum hoc quoqu conatu fruſtrati fuiſſent, quadam copiarum parte ibi relicta, et caeteris dimiſſis mur

τάχυ δὲ πλήρης γενομένης διὰ πολυχειρί-
ας, ἐπιπαρέπλησαν καὶ τῆς ἄλλης πόλεως
μᾶλλον ἐδύναντο ἀπὸ τῆς μετεώρου πλεῖον ἐ-
πέχειν. ἐμβαλόντες δὲ πῦρ ξὺν θείῳ καὶ
πίσσῃ, ἦψαν τὴν ὕλην, καὶ ἐγένετο φλὸξ
τοσαύτη ὅσην ὑδεὶς πω ἐς γε ἐκεῖνον τὸν
χρόνον χειροποίητον εἶδεν. ἤδη γὰρ ἐν ὄρε-
σιν ὕλη τριφθεῖσα ὑπ' ἀνέμων πρὸς αὐτὴν,
ἀπὸ ταυτομάτου πῦρ καὶ φλόγα ἀπ' αὐτῆς
ἔσηκε. τοῦτο δὲ μέγα τε ἦν, καὶ τοὺς Πλα-
ταιέας τἄλλα διαφυγόντας, ἐλαχίστου ἐδέ-
ησε διαφθεῖραι. ἐντὸς γὰρ πολλῷ χωρίου
τῆς πόλεως οὐκ ἦν πελάσαι· πνεῦμά τε εἰ
ἐπεγένετο αὐτῇ ἐπίφορον (ὅπερ καὶ ἤλπιζον
οἱ ἐναντίοι) οὐκ ἂν διέφυγον. νῦν δὲ καὶ τόδε
λέγεται ξυμβῆναι, ὕδωρ ἐξ οὐρανοῦ πολὺ καὶ
βροντὰς γενομένας σβέσαι τὴν φλόγα, καὶ
οὕτω παυσθῆναι τὸν κίνδυνον.

οη'. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ καὶ τοῦ
τοῦ διήμαρτον, μέρος μέν τι καταλιπόντες
τῷ τραλῷ, τὸ δὲ λοιπὸν ἀφέντες, περιετεί-

χιζον τὴν πόλιν κύκλῳ, διελόμενοι κατὰ
πόλεις τὸ χωρίον. τάφρος δὲ ἐνὸς τέ ἦ
καὶ ἔξωθεν, ἐξ ἧς ἐπλινθεύσαντο. καὶ ἐπειδὴ
πᾶν ἐξείργαστο περὶ ἀρκύρᾳ ἐπίπολάς, κα
ταλιπόντες φύλακας τοῦ ἡμίσεος τείχους (τ
δὲ ἥμισυ Βοιωτοὶ ἐφύλασσον) ἀνεχώρησα
τῷ στρατῷ, καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις
Πλαταιῆς δὲ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας, κα
τοὺς πρεσβύτατους τε, καὶ πλῆθος τὸ ἀχρεῖ
ον τῶν ἀνθρώπων πρότερον ἐκκεκομισμέν
ἦσαι ἐς τὰς Ἀθήνας. αὐτοὶ δ' ἐπολιορκοῦν
το ἐγκαταλελειμμένοι τετρακόσιοι, Α
θηναίων δὲ ὀγδοήκοντα, γυναῖκες δὲ δέκ
καὶ ἑκατὸν σιτοποιοί. τοσοῦτοι ἦσαν οἱ ξύμ
παντες ὅτε ἐς τὴν πολιορκίαν καθίσαντο· κ
ἄλλος οὐδεὶς ἦν ἐν τῷ τείχει, οὔτε δοῦλος
οὔτε ἐλεύθερος. τοιαύτη μὲν ἡ Πλαταιέω
πολιορκία κατεσκευάσθη.

οθ'. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, καὶ ἅμα τ
τῶν Πλαταιέων ἐπιτραλεία, Ἀθηναῖοι διεχ
λίοις ὁπλίταις ἑαυτῶν καὶ ἱππεῦσι διακοσ

urbem undique cingere coeperunt, ambitus loco inter singulas civitates distributo. Fossa autem erat, et interna, et externa, ex qua lateres fecerunt. Postquam autem totum opus absolutum fuit sub Arcturi ortum, praesidio ad dimidii muri custodiam relicto (nam alterum dimidium Boeoti custodiebant) cum exercitu redierunt, et alii ab aliis digressi, in suas quique urbes se receperunt. Plataenses vero liberos, et uxores, et maximos quosque natu, et hominum nullius usus multitudinem jam ante Athenas exportarant. Ipsi vero, qui relicti obsidebantur, erant numero quadringenti, et Athenienses octoginta, et centum ac decem mulieres, quae panem faciebant. Tot erant universi, quum obsidionem tolerare coeperunt: nec ullus alius aut servus, aut liber in urbe erat. Hujusmodi igitur fuit obsidio contra Plataeenses instituta.

79. Eadem autem aestate, simul atque expeditio contra Plataeenses est *a Lacedaemoniis* suscepta, Athenienses cum duobus millibus sui corporis militum graviter armatorum, et ducentis equitibus, bellum intule-

runt Chalcidenſibus, qui ſunt in Thracia, e
Bottiaeis, frumento jam maturo. His ver
praeerat Xenophon Euripidis *filius*, cum du
obus aliis ducibus. Cum autem ad Sparto
lum Botticam copias duxiſſent, frumentur
corruperunt. Haec autem civitas quorun
dam civium opera, qui hoc moliebantur, de
ditionem factura videbatur. Sed cum *adver*
ſae factionis homines, qui haec *pati* nole
bant, Olynthum *nuntios auxilium petitur*
ante miſiſſent, gravis armaturae milites ve
nerunt, et *reliquus* exercitus ad urbis cuſto
diam. Qui cum Spartolo adverſus hoſtes
prodiiſſet, Athenienſes proelium ad ipſa
urbem *cum eo* commiſerunt. Et Chalcide
ſium gravis armatura, et cum illis nonnul
auxiliarii milites ab Athenienſibus vincu
tur, et in urbem ſeſe recipiunt. Chalcide
ſium vero equitatus, ac levis armatura vi
cit Athenienſium equitatum, et levem arm
turam. *Chalcidenſes* autem habebant al
quot, non multos *tamen*, cetratos ex agr
qui Cruſis appellatur, cumque non mul
ante proelium commiſſum fuiſſet, alia cetr
torum manus, Olyntho *miſſa*, *ſuis* ſubſidi
venit. Tunc vero levis armaturae milite

ς ἐστράτευσαν ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ
Θράκης, καὶ Βοτλιαίους, ἀκμάζοντος τοῦ σί-
του. ἐστρατήγει δὲ Ξενοφῶν ὁ Εὐριπίδου,
στρίτος αὐτός. ἐλθόντες δὲ ὑπὸ Σπάρτω-
λον τὴν Βοτλικὴν, τὸν σῖτον διέφθειραν. ἐ-
βόκει δὲ καὶ προσχωρήσειν ἡ πόλις ὑπό τινων
σθεν πρασσόντων. προπεμφάντων δὲ ἐς
Ολυνθον τῶν μὴ ταῦτα βουλομένων, ὁ-
πλῖταί τε ἦλθον καὶ στρατιὰ ἐς φυλακήν. ἧς
ξελθούσης ἐκ τῆς Σπαρτώλου, ἐς μάχην
αθίστανται Αθηναῖοι ὑπ' αὐτῇ τῇ πό-
λει. καὶ οἱ μὲν ὁπλῖται τῶν Χαλκιδέων,
καὶ ἐπίκουροί τινες μετ' αὐτῶν, νικῶνται ὑ-
πὸ τῶν Αθηναίων, καὶ ἀναχωροῦσιν ἐς τὴν
Σπάρτωλον· οἱ δὲ ἱππῆς τῶν Χαλκιδέων
καὶ φιλοὶ νικῶσι τοὺς τῶν Αθηναίων ἱππέας
καὶ φιλούς. εἶχον δέ τινας καὶ πολλοὺς πελ-
ταστὰς ἐκ τῆς Κρούσιδος γῆς καλουμένης.
ἅμα δὲ τῆς μάχης γεγενημένης, ἐπιβοη-
θοῦσιν ἄλλοι πελτασταὶ ἐκ τῆς Ολύνθου.
καὶ οἱ ἐκ τῆς Σπαρτώλου φιλοὶ, ὡς εἶδον,

θαρσήσαντες τοῖς τε προσγιγνομένοις, κα
ὅτι πρότερον ὐχ ἥσσηντο, ἐπιτίθενται αὖ
θις μετὰ τῶν Χαλκιδέων ἱππέων, κὴ τῶ
προσβοηθησάντων τοῖς Αθηναίοις. κὴ ἀνα
χωροῦσι πρὸς τὰς δύο τάξεις, ἃς κατέλ
πον παρὰ τοῖς σκευοφόροις. κὴ ὁπότε μὲ
ἐπίοιεν οἱ Αθηναῖοι, ἐνεδίδοσαν, ἀποχωρῶ
δὲ ἐνέκειντο, κὴ ἐσηκόντιζον. οἵ τε ἱππῆ
τῶν Χαλκιδέων προσιππεύοντες ἢ δοκ
ἐσέβαλλον, κὴ ὐχ ἧκισα φοβήσαντες ἔτρε
ψαν τὺς Αθηναίυς, κὴ ἐπεδίωξαν ἐπὶ πο
λύ. καὶ οἱ μὲν Αθηναῖοι ἐς τὴν Ποτ
δαιαν καταφεύγυσι, κὴ ὕςερον τὺς νεκρὺ
ὑποσπόνδυς κομισάμενοι, ἐς τὰς Αθήνας ἀ
ναχωροῦσι τῷ περιόντι τῦ ςρατῦ. ἀπέθα
νον δὲ αὐτῶν τριάκονλα κὴ τετρακόσιοι, κα
οἱ ςρατηγοὶ ἅπανλες. οἱ δὲ Χαλκιδῆς κα
οἱ Βοτλιαῖοι τροπαῖον τε ἔςησαν, καὶ τὺ
νεκροὺς τοὺς αὑτῶν ἀνελόμενοι, διελύθησα
καλὰ πόλεις.

π'. Τῦ δ' αὐτῦ θέρυς, ὐ πολλῷ ὕ

qui Spartoli erant, cum *novum ſubſidium* vidiſſent, tum recentium copiarum acceſſione magis confirmati, tum etiam quod antea victi non fuiſſent, cum Chalcidenſium equitatu et ſubſidiariis Athenienſes iterum invadunt. Illi vero ſe recipiunt ad duas cohortes, quas ad impedimenta reliquerant. Quoties autem Athenienſes armis infeſtis eos petebant, illi recedebant; quoties vero recedebant, eos urgebant, et tela in eos jaculabantur. Et Chalcidenſium equites adequitantes, qua locus *ad hoſtes invadendum opportunus* videbatur, impreſſionem *in eos* faciebant; et Athenienſes maxime perculſos in fugam verterunt, et longe ſunt perſequuti. Atque Athenienſes quidem fuga Potidaeam ſe receperunt, poſteaque, *ſuorum* cadaveribus fide publica interpoſita receptis, cum copiarum reliquiis Athenas reverterunt. Ex eorum autem numero quadringenti et triginta, omnesque duces obierunt. Chalcidenſes vero et Bottiaei tropaeum ſtatuerunt, ſusceptisque ſuorum cadaveribus, in ſuas quique urbes diſceſſerunt.

80. Eadem aeſtate, non multo poſt haec,

Ambraciotae, et Chaones, cupientes totam Acarnaniam ſubigere, et ab Athenienſibus alienare, Lacedaemoniis perſuaſerunt, ut claſſem ex ſociis civitatibus pararent, et mille gravis armaturae milites in Acarnaniam mitterent. Dicebant enim, illos, ſi cum navibus, ſimul et peditatu ſecum venirent, (quod Acarnanes, qui maritimam oram incolebant, copiis coactis opem *ſuis laborantibus* ferre non poſſent) Acarnania facile potitos, Zacynthum etiam, et Cephalleniam in ſuam poteſtatem redacturos, ut non amplius ita libera Athenienſibus circum Peloponneſum navigatio eſſet: quinetiam Naupacti capiendae ſpem eſſe. Lacedaemonii vero illorum verbis adducti Cnemum, qui claſſis Praetor adhuc erat, et gravis armaturae milites *eo* cum aliquot navibus e veſtigio mittunt. Nuntiis autem circummiſſis imperarunt ſociis, ut claſſem expedirent, et primo quoque tempore Leucadem venirent. Corinthii autem potiſſimum, Ambraciotis ſuis colonis ſtudioſe favebant; et claſſis quidem Corinthiorum, Sicyoniorum, et oppidorum in illa regione ſitorum inſtrueba-

τερον τότων, Αμπρακιῶται καὶ Χάονες βουλόμενοι Ακαρνανίαν πᾶσαν καταστρέψασθαι, καὶ Αθηναίων ἀποστῆσαι, πείθουσι Λακεδαιμονίους ναυτικὸν παρασκευάσασθαι ἐκ τῆς ξυμμαχίδος, καὶ ὁπλίτας χιλίους πέμψαι ἐς Ακαρνανίαν· λέγοντες ὅτι ἢν ναυσὶ καὶ πεζῷ ἅμα μετὰ σφῶν ἔλθωσιν, ἀδυνάτων ὄντων ξυμβοηθεῖν τῶν ἀπὸ θαλάσσης Ακαρνάνων, ῥᾳδίως ἂν Ακαρνανίαν σχόντες, καὶ τῆς Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας κρατήσουσι, καὶ ὁ περίπλους ἔτι ἔσοιτο Αθηναίοις ὅμοιος περὶ Πελοπόννησον. ἐλπίδα δ' εἶναι καὶ Ναύπακτον λαβεῖν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πεισθέντες Κνῆμον μὲν, ναύαρχον ἔτι ὄντα, καὶ τοὺς ὁπλίτας ἐπὶ ναυσὶν ὀλίγαις εὐθὺς πέμπουσι· τῷ δὲ ναυτικῷ περιαγγειλαν παρασκευασαμένῳ ὡς τάχιστα πλεῖν ἐς Λευκάδα. ἦσαν δὲ Κορίνθιοι ξυμπροθυμούμενοι μάλιστα τοῖς Αμπρακιώταις, ἀποίκοις ὄντες. καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν ἔκ τε Κορίνθου καὶ Σικυῶνος καὶ τῶν ταύτῃ χωρί-

ων, ἐν παρασκευῇ ἦν. τὸ δ' ἐκ Λευκάδο
καὶ Ἀνακτορίου καὶ Ἀμπρακίας πρότερον ἀ
φικόμενον, ἐν Λευκάδι περιέμενε. Κνῆμο
δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ χίλιοι ὁπλῖται, ἐπει
δὴ ἐπεραιώθησαν λαθόντες Φορμίωνα, ὃ
ἦρχε τῶν εἴκοσι νεῶν τῶν Ἀττικῶν, α
περὶ Ναύπακτον ἐφρούρουν, εὐθὺς παρεσκευ
άζοντο τὴν καλὰ γῆν στρατείαν. καὶ αὐ
τῷ παρῆσαν Ἑλλήνων μὲν Ἀμπρακιῶται
καὶ Λευκάδιοι καὶ Ἀνακτόριοι, καὶ ὃς αὐτὸ
ἔχων ἦλθε, χίλιοι Πελοποννησίων· βάρ
βαροι δὲ, Χάονες χίλιοι, ἀβασίλευτοι, ὧν
ἡγεῖτο ἐπ' ἐτησίῳ προστασίᾳ [ἐκ] τοῦ ἀρχι
κοῦ γένους Φῶτιος καὶ Νικάνωρ. ἐστρατεύοντο
δὲ μετὰ Χαόνων καὶ Θεσπρωτοὶ ἀβασίλευ
τοι. Μολοσσὸς δὲ ἦγε καὶ Ἀντιτάνας Σαβύ
λινθος, ἐπίτροπος ὢν Θάρυπος τοῦ βασι
λέως, ἔτι παιδὸς ὄντος· καὶ Παραυαίους Ο
ροιδος, βασιλεὺς ὤν. Ὀρέσται δὲ χίλιοι, ὧν
ἐβασίλευεν Ἀντίοχος, μετὰ Παραυαίων
ξυνεστρατεύοντο Ὀροίδῳ, Ἀντιόχου ἐπιτρέ

ur. Nam Leucadiorum, Anactoriorum, et Ambraciotarum *classis*, jam ante *eo* profecta, ad Leucada praestolabatur. Cnemus vero et mille gravis armaturae milites, quos secum ducebat, postquam mare trajecerunt clam Phormione, qui viginti navibus Atticis praeerat, quae circa Naupactum in praesidio erant, se confestim ad expeditionem itinere terrestri faciendam parare coeperunt. eique praesto fuerunt ex Graecis quidem, Ambraciotae, Leucadii, et Anactorii, et mille Peloponnesii, quos ipse secum ducebat. Ex barbaris vero, mille Chaones, qui regio dominatu non regebantur, quibus praeerant annuum Magistratum gerentes Phocius et Nicanor, ex familia, cui ad Magistratus patebat aditus. Cum Chaonibus vero militabant et Thesproti, qui et ipsi dominatu regio non gubernabantur. Molossos vero ducebat et Antitanas Sabylinthus, Tharypis Regis adhuc pupilli tutelam gerens: et Parauaeos, Oroedus Rex. Mille etiam Orestae, permissu Antiochi, qui Rex ipsorum erat, cum Parauaeis et Oroedo ad eandem

militiam proficiſcebantur. Perdiccas etiam clam Athenienſibus mille Macedonas miſit, qui poſtea ſupervenerunt. Cum hoc exercitu Cnemus, non exſpectata Corinthiorum claſſe, diſceſſit; et per agrum Argivum iter facientes, Limnaeam pagum nullis cinctum muris diripuerunt. Et ad Stratum pervenerunt, maximam Acarnaniae urbem; exiſtimantes, ſi hanc primam cepiſſent, caeteras etiam haud aegre in ſuam poteſtatem venturas.

81. Acarnanes vero, cum intellexiſſent, et terra magnas copias *in agrum ſuum* irruptionem feciſſe, et mari ſimul hoſtes cum claſſe *contra ſe* venturos, copias non coëgerunt, ut ſuis laborantibus opem ferrent; ſed ſua quique cuſtodiebant. Et ad Phormionem *nuntios* miſerunt, per quos eum rogarunt, ut auxilium *ſibi* ferret. Ille vero reſpondit, ſe non poſſe, quod claſſis Corintho eſſet ventura, Naupactum praeſidio nudatam relinquere. Peloponneſii vero, eorumque ſocii, ſuas copias in tres acies partiti, ad urbem Stratiorum iverunt; ut, caſtris prope

φανλος. ἔπεμψε δὲ καὶ Περδίκκας κρύφα τῶν Αθηναίων χιλίους Μακεδόνων, οἳ ὕστερον ἦλθον. τότῳ τῷ στρατῷ ἐπορεύετο Κνῆμος, ὁ περιμείνας τὸ ἀπὸ Κορίνθου ναυτικόν· καὶ διὰ τῆς Αργείας ἰόντες, Λιμναίαν κώμην ἀτείχιστον ἐπόρθησαν. ἀφικνοῦνται τε ἐπὶ Στράτον, πόλιν μεγίστην τῆς Ακαρνανίας, νομίζοντες, εἰ πρώτην ταύτην λάβοιεν, ῥᾳδίως ἂν σφίσι τἄλλα προσχωρήσειν.

πα'. Ακαρνᾶνες δὲ, αἰσθόμενοι κατά τε τὴν γῆν πολλὴν στρατιὰν ἐσβεβληκυῖαν, ἔκ τε θαλάσσης ναυσὶν ἅμα τοὺς πολεμίους παρεσομένους, ὅτε ξυνεβοήθουν, ἐφύλασσόν τε τὰ αὑτῶν ἕκαστοι· παρά τε Φορμίωνα ἔπεμπον, κελεύοντες ἀμύνειν. ὁ δὲ ἀδύνατος ἔφη εἶναι, ναυτικοῦ ἐκ Κορίνθου μέλλοντος ἐκπλεῖν, Ναύπακτον ἐρήμην ἀπολιπεῖν. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, τρία τέλη ποιήσαντες σφῶν αὐτῶν, ἐχώρουν πρὸς τὴν τῶν Στρατίων πόλιν, ὅπως ἐγγὺς

στρατοπεδευσάμενοι, εἰ μὴ λόγῳ πείθοιεν, ἔργῳ πειρῶντο τῦ τείχυς. καὶ τὸ μέσον μὲν εἶχον οἱ Χάονες, καὶ οἱ ἄλλοι βάρβαροι· ἐκ δεξιᾶς δ' αὐτῶν, Λευκάδιοι καὶ Ἀνακτόριοι, καὶ οἱ μετὰ τύτων· ἐν ἀριστερᾷ δὲ Κνῆμος, καὶ οἱ Πελοποννήσιοι, καὶ οἱ Ἀμπρακιῶται. διεῖχον δὲ πολὺ ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἔστιν ὅτε ὐδὲ ἑωρῶντο. καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες τεταγμένοι τε προσῆσαν, καὶ διὰ φυλακῆς εἶχον, ἕως ἐστράλοπεδεύσαντο ἐν ἐπιτηδείῳ. οἱ δὲ Χάονες, σφίσι τε αὐτοῖς πιστεύοντες, καὶ ἀξιύμενοι ὑπὸ τῶν ἐκείνη ἠπειρωτῶν μαχιμώταλοι εἶναι, ὅτ' ἐπέσχον τὸ στρατόπεδον καταλαβεῖν, χωρήσαντές τε ῥύμῃ μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων, ἐνόμισαν [καὶ] αὐτοβοεὶ ἂν τὴν πόλιν ἑλεῖν, καὶ αὐτῶν τὸ ἔργον γενέσθαι. γνόντες δ' αὐτὺς οἱ Στράτιοι ἔτι προσιόντας, καὶ ἡγησάμενοι, μεμονωμένων εἰ κρατήσειαν, οὐκ ἂν ἔτι σφίσι τὺς Ἕλληνας ὁμοίως προσελθεῖν, προλοχίζυσι τὰ περὶ τὴν πόλιν ἐνέδρας·

illam positis, nisi verbis *eos ad deditionem faciendam* inducere possent, re ipsa muros tentarent. Atque dum *ad urbem* accederent, medium quidem agmen tenebant Chaones, et caeteri barbari: ad dextram vero ipsorum erant Leucadii, Anactorii, et qui cum ipsis veniebant: ad laevam, Cnemus, Peloponnesii, et Ambraciotae. Magno autem intervallo alii ab aliis distabant, quinetiam interdum a mutuo conspectu remoti erant. Et Graeci quidem servatis ordinibus, et caute, procedebant, donec in opportuno *loco* castra posuerunt. Chaones vero, qui suis ipsorum viribus confiderent, et ab illius continentis incolis bellicosissimi esse judicarentur, castris ponendis locum diligere non sustinuerunt; impetuque cum caeteris barbaris lati, urbem vel ipso clamore tantum se capturos, atque hoc facinus sibi tributum iri existimarunt. Stratii vero cum eos propius accedere vidissent, et existimassent, si eos a caeteris sejunctos, superassent, Graecos non amplius pariter ad se accessuros, in locis urbi circumcirca vicinis insidias ante collocant. Post-

quam autem illi propius acceſſerunt, ex u
be pariter, et ex inſidiis proſilientes impreſ
onem faciunt. Illisque timore perculſis, mu
ti Chaones caeduntur; caeterique barbar
poſtquam eos cedentes animadverterunt, n
ipſi quidem *hoſtium impetum* amplius ſust
nuerunt, ſed in fugam ſe conjecerunt. Neu
trum autem Graecorum agmen hanc pug
nam ſenſit, quod illi longius proceſſiſſent
eosque *Graeci* properare crederent, ut lo
cum caſtris faciendis opportunum occupa
rent. Sed cum effuſa fuga barbari ferren
tur, eos ad ſe recipiebant, caſtrisque junctis,
ibi per diem quieverunt; quod Stratii cum
ipſis ad manus venire nollent, quia caetero
rum Acarnanum auxilia ad ipſos nondum
convenerant: ſed hoſtem fundis eminus la
ceſſerent, et ad inopiam conſilii compellerent.
Nec enim ſine gravis armaturae militibus
loco ſeſe movere audebant. Acarnanes autem
hoc pugnae genere excellere exiſtimantur.

82. Ubi vero nox advenit, Cnemus cum
exercitu celeriter ſeſe recipiens ad fluvium
Anapum, octoginta ſtadiis a Strato diſtan-

ἐπειδὴ ἐγγὺς ἦσαν, ἔκ τε τῆς πόλεως
μόσε χωρήσαντες καὶ ἐκ τῶν ἐνεδρῶν, προσ-
πίπτουσι. καὶ ἐς φόβον καταστάντων, διαφθεί-
ρονταί τε πολλοὶ τῶν Χαόνων· καὶ οἱ ἄλλοι
βάρβαροι, ὡς εἶδον αὐτοὺς ἐνδόντας, οὐκέτι
ἐπέμειναν, ἀλλ' ἐς φυγὴν καθέστησαν. τῶν
τε Ἑλληνικῶν στρατοπέδων ὑστέρου ἦλθε
τῆς μάχης, διὰ τὸ πολὺ προελθεῖν αὐ-
τούς, καὶ στρατόπεδον οἰηθῆναι καταληψομέ-
νους ἐπείγεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐνέκειντο φεύγον-
τες οἱ βάρβαροι, ἀνελάμβανόν τε αὐτοὺς,
καὶ ξυναγαγόντες τὰ στρατόπεδα, ἡσύχαζον
αὐτῇ τὴν ἡμέραν· ἐς χεῖρας μὲν οὐκ ἰόντων
ἔτι τῶν Στρατίων, διὰ τὸ μήπω τοὺς ἄλ-
λους Ακαρνᾶνας ξυμβεβοηθηκέναι, ἀφ' οὗ
ἐσφενδονῶντων, καὶ ἐς ἀπορίαν καθιστάντων.
οὐ γὰρ ἦν ἄνευ ὅπλων κινηθῆναι. δοκοῦσι
δ' οἱ Ακαρνᾶνες κράτιστοι εἶναι τοῦτο ποιεῖν.

πϐ'. Ἐπειδὴ δὲ νὺξ ἐγένετο, ἀναχω-
ρήσας ὁ Κνῆμος τῇ στρατιᾷ κατὰ τάχος
ἐπὶ τὸν Ἀναπον ποταμὸν, ὃς ἀπέχει στα-

δίας ὀγδοήκοντα Στράτου, τούς τε νεκρούς κ
μίζεται τῇ ὑστεραίᾳ ὑποσπόνδους· καὶ Οἰνι
δῶν ξυμπαραγενομένων καὶ ἀ φιλίαν, ἀν
χωρεῖ παρ' αὐτούς, πρὶν τὴν ξυμβοήθει
ἐλθεῖν. κἀκεῖθεν ἐπ' οἴκου ἀπῆλθον ἕκας
οἱ δὲ Στράτιοι τροπαῖον ἔστησαν τῆς μ
χης τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους.

πγ΄. Τὸ δ' ἐκ τῆς Κορίνθου καὶ τῶν ἄλ
λων ξυμμάχων τῶν ἐκ τοῦ Κρισαίου κόλ
που ναυλικόν, ὃ ἔδει παραγενέσθαι τῷ Κν
μῳ, ὅπως μὴ ξυμβοηθῶσιν οἱ ἀπὸ θαλάσ
σης ἄνω Ακαρνᾶνες, ὑπαραγίγνεται, ἀλλ
ἠναγκάσθησαν περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας τ
ἐν Στράτῳ μάχης ναυμαχῆσαι πρὸς Φο
μίωνα, καὶ τὰς εἴκοσι ναῦς τῶν Αθηναίω
αἳ ἐφρούρουν ἐν Ναυπάκτῳ. ὁ γὰρ Φορμίω
παραπλεούσας αὐτοὺς ἔξω τοῦ κόλπου ἐπ
ρει, βουλόμενος ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ ἐπιθέσθαι
οἱ δὲ Κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἔπλεον μὲν
ὡς οὐκ ἐπὶ ναυμαχίᾳ ἀλλὰ στρατιωτικώ
τερον παρεσκευασμένοι, ἐς τὴν Ακαρνανίαν

m, postero die, impetrata fide publica, *suo-*
m cadavera recepit. cumque Oeniadae per
icitiam se illi adjunxissent, ad eos con-
ssit, antequam caeterorum *Acarnanum* au-
lia in unum convenirent: atque illinc
nnes domum redierunt. Stratii vero tro-
aeum statuerunt proelii cum barbaris com-
issi.

83. Classis autem, quam Corintho, et ab
is sociis ex sinu Crisaeo ad Cnemum ve-
re oportuerat, ne Acarnanes, qui mariti-
am oram incolebant, illis, qui in superio-
ous, *ac mediterraneis* locis habitabant, co-
is undique collectis auxilium ferrent, non
mit: sed per illos ipsos dies proelii ad Stra-
m facti, coacti sunt navalem pugnam com-
ittere cum Phormione, et viginti navibus
thenienſium, quae Naupacti in statione
aesidii causa manebant. Phormio enim ip-
s terram legentes extra sinum observabat,
consilio, ut in apertum et patens mare
rogressos aggrederetur. Corinthii vero, e-
rumque socii non ut ad navale proelium;
d potius more peditum instructi in Acarna-
am navigabant: simul etiam quia putabant

Athenienſes, qui viginti tantum naves h
bebant, cum ſuis ſeptem et quadraginta n
vibus pugnam committere non auſuros. V
runtamen poſtquam ipſos infeſta claſſe co
tra ſe navigantes viderunt, dum ipſi mari
mam oram legerent, et dum e Patris A
chaiae *oppido* ad oppoſitam continentem
Acarnaniam trajicerent, animadverterunt A
thenienſes ex Chalcide et Eueno fluvio co
tra ſe tendentes, (quamvis enim *Athenie
ſes* prope illos portum noctu cepiſſent, *P
loponneſios tamen* non latuerunt.) Ita d
mum in medio freto navale proelium com
mittere coguntur. Duces autem et oppid
tim omnium erant, qui ſe *ad pugnam* para
bant. Corinthiorum vero, Machon, Iſocr
tes, et Agatharchidas. Ac Peloponneſii qu
dem aciem inſtruxerunt, facto ſuarum nav
um orbe quam maximo potuerunt, non per
mittentes, ut hoſtium naves per mediam ſu
am claſſem transcurrerent: et proras quide
extra, puppes vero intro *verterunt;* pa
vaque navigia, quae ſimul navigabant, in
tra *navium orbem* receperunt, et quinque na
ves celeritate praeſtantes, ut, ſi qua hoſte
irruerent, per intervallum, quod exiguum

καὶ οὐκ ἂν οἰόμενοι πρὸς ἑπλὰ καὶ τεσσαράκοντα ναῦς τὰς σφετέρας τολμῆσαι τοὺς Ἀθηναίους εἴκοσι ταῖς ἑαυτῶν ναυμαχίαν ποιήσασθαι· ἐπειδὴ μέντοι ἀντιπαραπλέοντάς τε ἑώρων αὐτοὺς, παρὰ γῆν σφῶν κομιζομένων, καὶ ἐκ Πατρῶν τῆς Ἀχαΐας πρὸς τὴν ἀντιπέρας ἤπειρον διαβαλλόντων ἐπὶ Ἀκαρνανίας, κατεῖδον τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τῆς Χαλκίδος καὶ τοῦ Εὐηνοῦ ποταμοῦ προσπλέοντας σφίσι, καὶ οὐκ ἔλαθον νυκτὸς ὁρμισάμενοι· οὕτω δὴ ἀναγκάζονται ναυμαχεῖν κατὰ μέσον τὸν πορθμόν. στρατηγοὶ δὲ ἦσαν μὲν καὶ καθ' πόλεις ἑκάστων, οἳ παρεσκευάζοντο· Κορινθίων δὲ, Μάχων, καὶ Ἰσοκράτης, καὶ Ἀγαθαρχίδας. καὶ οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἐτάξαντο, κύκλον τῶν νεῶν ποιήσαντες ὡς μέγιστον οἷοί τ' ἦσαν, μὴ διδόντες διέκπλουν, τὰς πρώρας μὲν ἔξω, εἴσω δὲ τὰς πρύμνας. καὶ τά τε λεπτὰ πλοῖα ἃ ξυνέπλει, ἐντὸς ποιοῦνται, καὶ πέντε ναῦς τὰς ἄριστα πλεούσας, ὅπως ἐκπλέ-

οιεν διαβραχέος παραγιγνόμενοι, εἶπη προσ-
πίπλοιεν οἱ ἐναντίοι.

πδ'. Οἱ δ' Αθηναῖοι, κατὰ μίαν ναῦν
τεταγμένοι, περιέπλεον αὐτοὺς κύκλῳ,
καὶ ξυνῆγον ἐς ὀλίγον, ἐν χρῷ ἀεὶ παρα-
πλέοντες, καὶ δόκησιν παρέχοντες αὐτίκα
ἐμβαλεῖν. προείρητο δ' αὐτοῖς ὑπὸ Φορ-
μίωνος μὴ ἐπιχειρεῖν πρὶν ἂν αὐτὸς σή-
μήνη, ἤλπιζε γὰρ αὐτῶν οὐ μενεῖν τὴν
τάξιν, ὥσπερ ἐν γῇ πεζῇ, ἀλλὰ ξυμπε-
σεῖσθαι πρὸς ἀλλήλας τὰς ναῦς, καὶ τὰ
πλοῖα ταραχὴν παρέξειν· εἶτ' ἐκπνεῦσαι
ἐκ τοῦ κόλπου τὸ πνεῦμα, ὅπερ ἀναμέ-
νων τε περιέπλει, καὶ εἰώθει γίγνεσθαι
ἐπὶ τὴν ἕω, ὀδένα χρόνον ἡσυχάσειν αὐ-
τούς. καὶ τὴν ἐπιχείρησιν ἐφ' ἑαυτῷ τε
ἐνόμιζεν εἶναι, ὁπόταν βάλληται, τῶν νεῶν
ἄμεινον πλευσῶν, καὶ τότε καλλίστην γί-
γνεσθαι. ὡς δὲ τό, τε πνεῦμα κατῆει,
καὶ αἱ νῆες ἐν ὀλίγῳ ἤδη ἦσαν ὑπ' ἀμφο-
τέρων, τό τε ἀνέμου, τῶν τε πλοίων ἅμα

erat, ipsae praesto essent ad eruptionem in eos faciendam.

84. Athenienses vero, cum suas naves in longiorem seriem disposuissent, ita ut singulae singulas deinceps sequerentur, eos undique circumvehi, et in angustum contrahere coeperunt, *hostilium navium* proras semper cursu propemodum radentes, et impressionis jamjam faciendae opinionem praebentes. Sed Phormio ipsis ante praeceperat, ne hostem prius aggrederentur, quam ipse signum dedisset. Sperabat enim hunc ipsorum ordinem in eodem statu, ut in pedestri pugna, quae in terra committitur, non permansurum: sed naves inter se concursuras, et *parva* navigia perturbationem *illis* allatura: praeterea ventum ex sinu *Crisaeo* spiraturum, qui sub auroram *quotidie* flare consueverat, quem ille exspectans navibus circumvehebatur, *ratus* ne momento quidem temporis Corinthiorum naves staturas. Existimabat etiam ipsum hostes invadendi tempus in sua potestate fore, ita ut eos arbitratu suo aggrederetur, ob majorem suarum navium celeritatem, qua longe praestabat: et tunc, *quum ventus spirare coepisset*, pulcerrimam *hostis adoriendi*

occaſionem fore. Ubi autem et ventus flare coepit, et naves jam in arctum redactae duabus de cauſis, cum ob ventum, tum etiam quod *parva* navigia ſimul ipſis incumberent, turbari coeperunt, et navis cum navi concurrebat, et viri *naves alienas* contis *a ſuis* repellebant; et, quia clamores edebant, et viciſſim alii aliorum naves, earumque mutuum concurſum vitare conabantur, et convitiis utebantur, nec ea, quae praecipiebantur, nec hortatorum voces exaudire poterant. Quoniam autem homines imperiti remos in maris agitati fluctibus attollere non poterant, naves gubernatoribus minus obtemperantes praebebant. Tunc vero *Phormio*, hoc ipſo temporis articulo, *ſuis* dat ſignum; et Athenienſes, facta impreſſione, primum quidem unam ex praetoriis navibus deprimunt: deinde vero et alias, quacunque transibant, corrumpebant. Et effecerunt, ut nullus ipſorum, propter perturbationem, ad reſiſtendum ſe converteret: ſed Patras verſus, et Dymen Achaiae fugerent. Athenienſes vero illos perſequuti, captisque duodecim navibus, et occiſa maxima parte hominum, qui in illis erant, ad Molycricum navigarunt, et tropaeum in *promontorio* Rhio

προσκειμένων, ἐταράσσοντο, καὶ ναῦς τε νηὶ προσέπιπτε, καὶ τοῖς κοντοῖς διωθοῦντο, βοῇ τε χρώμενοι, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀντιφυλακῇ τε καὶ λοιδορίᾳ, οὐδὲν κατήκουον οὔτε τῶν παραγγελλομένων, οὔτε τῶν κελευσῶν· καὶ τὰς κώπας ἀδύνατοι ὄντες ἐν κλυδωνίῳ ἀναφέρειν ἄνθρωποι ἄπειροι, τοῖς κυβερνήταις ἀπειθεσέρας τὰς ναῦς παρεῖχον· τότε δὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον σημαίνει, καὶ οἱ Αθηναῖοι προσπεσόντες, πρῶτον μὲν καταδύσι τῶν στρατηγίδων νεῶν μίαν, ἔπειτα δὲ καὶ τὰς ἄλλας, ἣ χωρήσειαν, διέφθειρον· καὶ κατέσησαν ἐς ἀλκὴν μὲν μηδένα τρέπεσθαι αὐτῶν ὑπὸ τῆς ταραχῆς, φεύγειν δ' ἐς Πάτρας, καὶ Δύμην τῆς Αχαΐας. οἱ δὲ Αθηναῖοι, καταδιώξαντες, καὶ ναῦς δώδεκα λαβόντες, τούς τε ἄνδρας ἐξ αὐτῶν τοὺς πλείσους ἀνελόμενοι, ἐς Μολύκρειον ἀπέπλεον· καὶ τροπαῖον στήσαντες ἐπὶ τῷ Ῥίῳ, καὶ ναῦν ἀναθέντες τῷ Ποσειδῶνι, ἀνεχώρησαν ἐς

Ναύπακλον. παρέπλευσαν δὲ καὶ οἱ Πελο
ποννήσιοι εὐθὺς ταῖς περιλοίποις τῶν νεῶ
ἐκ τῆς Δύμης καὶ Πατρῶν ἐς Κυλλήνην
τὸ Ηλείων ἐπίνειον· καὶ ἀπὸ Λευκάδος
Κνῆμος, καὶ αἱ ἐκεῖθεν νῆες, ἃς ἔδει ταύ
ταις ξυμμίξαι, ἀφικνοῦνται μετὰ τὴν ἐ
Στράτῳ μάχην ἐς τὴν Κυλλήνην.

πέ. Πέμπουσι δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιο
τῷ Κνήμῳ ξυμβούλους ἐπὶ τὰς ναῦς, Τι
μοκράτην καὶ Βρασίδαν καὶ Λυκόφρονα, κε
λεύοντες ἄλλην ναυμαχίαν βελτίω καλα
σκευάζεσθαι, καὶ μὴ ὑπ' ὀλίγων νεῶν εἴρ
γεσθαι τῆς θαλάσσης. ἐδόκει γὰρ αὐτοῖς
ἄλλως τε καὶ πρῶτον ναυμαχίας πειρασα
μένοις, πολὺς ὁ παράλογος εἶναι· καὶ οὐ
τοσούτῳ ᾤοντο σφῶν τὸ ναυτικὸν λείπε
σθαι, γεγενῆσθαι δέ τινα μαλακίαν· ἐκ ἀν
τιτιθέντες τὴν Αθηναίων ἐκ πολλοῦ ἐμπει
ρίαν τῆς σφετέρας δι' ὀλίγου μελέτης
ὀργῇ ἂν ἀπέσελλον. οἱ δὲ, ἀφικόμενοι με
τὰ Κνήμου, ναῦς τε περιήγγελλον κατὰ

ſtatuerunt, navique Neptuno conſecrata, Naupactum redierunt. Peloponneſii quoque cum reliquis navibus ex Dyme et Patris ad Cyllenen, Eleorum navale, confeſtim praetervecti pervenerunt. Huc etiam Cnemus ex Leucade, et naves Leucadiae, quas cum his antea conjungi oportuerat, poſt pugnam ad Stratum commiſſam, venerunt.

85. Lacedaemonii vero Cnemo miſerunt Timocratem, Braſidam, et Lycophronem, quorum conſilio in rebus nauticis uteretur, imperantes, ut alterum navale proelium *ſuperiore* melius pararet, nec a paucis navibus maris uſu prohiberetur. Ipſis enim videbatur (praecipue vero quia tunc primum navalis proelii periculum fecerat) haec res admodum praeter *exſpectationem* accidiſſe. neque adeo claſſem ſuam inferiorem eſſe; ſed *potius* quandam ignaviam *in ſuis militibus* fuiſſe exiſtimabant: non reputantes quantum ab ipſorum brevi in re nautica exercitatione diſtaret Athenienſium peritia longo uſu confirmata. Quare cum indignatione *hos ad Cnemum* miſerunt. Hi autem, cum ad Cnemum perveniſſent, de communi conſilio nuntiis circummiſſis, certum navium nu-

merum ſingulis civitatibus imperarunt, et quas jam habebant, ad navale proelium committendum reficiebant. Phormio et ipſe Athenas miſit, qui Lacedaemoniorum apparatum indicarent, et proelii navalis victoriam a ſe partam ſignificarent. petiitque, ut quam plurimas naves primo quoque tempore ad ſe mitterent, quod quotidie proelii navalis committendi ſpes eſſet. Illi vero viginti naves ad eum mittunt. Ei autem, qui eas adducebat, praeterea mandarunt, ut primum in Cretam navigaret. Nicias enim Cretenſis Gortynius, qui erat *Athenienſium* hoſpes, ipſis perſuaſit, ut in Cydoniam navigarent, dicens fore ut eam, quae ipſis erat inimica, in ipſorum poteſtatem redigeret. Illos autem *ad hoc faciendum* induxit, Polichnitis, qui Cydoniatis erant finitimi, gratificari cupiens. Atque ille quidem cum navibus, quas acceperat, in Cretam abiit, et cum Polichnitis Cydoniatarum agrum vaſtavit. Ibique cum propter ventos, tum etiam propter navigandi difficultatem, tempus non exiguum conſumſit.

86. Peloponneſii vero, qui ad Cyllenen

πόλεις, καὶ τὰς προϋπαρχούσας ἐξηρτύοντο ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν. πέμπει δὲ καὶ ὁ Φορμίων ἐς τὰς Ἀθήνας τήν τε παρασκευὴν αὐτῶν ἀγγελοῦντας, καὶ περὶ τῆς ναυμαχίας ἣν ἐνίκησαν φράσοντας· καὶ κελεύων αὐτῷ ναῦς ὅτι πλείστας διὰ τάχους ἀποσεῖλαι, ὡς καθ' ἡμέραν ἑκάστην ἐλπίδος οὔσης ἀεὶ ναυμαχήσειν. οἱ δὲ ἀποπέμπουσιν εἴκοσι ναῦς αὐτῷ· τῷ δὲ κομίζοντι αὐτὰς προσεπέστειλαν ἐς Κρήτην πρῶτον ἀφικέσθαι. Νικίας γὰρ Κρὴς Γορτύνιος, πρόξενος ὤν, πείθει αὐτοὺς ἐπὶ Κυδωνίαν πλεῦσαι, φάσκων προσποιήσειν αὐτὴν ξυμμαχίδα πολεμίαν. ἐπῆγε δὲ, Πολιχνίτας χαριζόμενος ὁμόροις τῶν Κυδωνιατῶν. καὶ ὁ μὲν, λαβὼν τὰς ναῦς, ᾤχετο ἐς Κρήτην, καὶ μετὰ τῶν Πολιχνιτῶν ἐδῄου τὴν γῆν τῶν Κυδωνιατῶν· καὶ ὑπὸ ἀνέμων καὶ ὑπὸ ἀπλοίας ἐνδιέτριψεν οὐκ ὀλίγον χρόνον.

πς'. Οἱ δ' ἐν τῇ Κυλλήνῃ Πελοπον-

νήσιοι, ἐν τούτῳ ἐν ᾧ οἱ Αθηναῖοι περὶ τὴν Κρήτην κατείχοντο, παρεσκευασμένοι ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν, παρέπλευσαν ἐς Πάνορμον τὸν Αχαϊκόν· ὑπερ αὐτοῖς ὁ κατὰ γῆν στρατὸς τῶν Πελοποννησίων προσεβεβοηθήκει. παρέπλευσε δὲ καὶ ὁ Φορμίων ἐπὶ τὸ Ῥίον τὸ Μολυκρικόν, καὶ ὡρμίσατο ἔξω αὐτῶ ναυσὶν εἴκοσιν, αἷσπερ καὶ ἐναυμάχησεν. ἦν δὲ τοῦτο μὲν τὸ Ῥίον φίλιον τοῖς Αθηναίοις, τὸ δ' ἕτερον Ῥίον ἐστὶν ἀντιπέρας, τὸ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ· διείχετον δὲ ἀπ' ἀλλήλων στάδιοι μάλιστα ἑπτὰ τῆς θαλάσσης. τοῦ δὲ Κρισαίου κόλπου στόμα τοῦτό ἐστιν. ἐπὶ ὃν τῷ Ῥίῳ τῷ Αχαϊκῷ οἱ Πελοποννήσιοι, ἀπέχοντι ὀλίγον τοῦ Πανόρμου, ἐν ᾧ αὐτοῖς ὁ πεζὸς ἦν, ὡρμίσαντο καὶ αὐτοὶ ναυσὶν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐπειδὴ καὶ τοὺς Αθηναίους εἶδον. καὶ ἐπὶ μὲν ἓξ ἢ ἑπτὰ ἡμέρας ἀνθώρμουν ἀλλήλοις, μελετῶντές τε καὶ παρασκευαζόμενοι τὴν ναυμαχίαν· γνώμην ἔχοντες, οἱ μὲν,

erant, interea dum Athenienſes circa Cretam detinebantur, ad navale proelium inſtructi, ad Panormum Achaïcum navigarunt; ubi erant terreſtres Peloponneſiorum copiae in unum coactae, ut ipſis auxilium ferrent. Ipſe quoque Phormio ad Rhium Molycricum ivit, ac extra ipſum cum viginti navibus ſtationem habuit, quibus etiam in proelio navali eſt uſus. Hoc autem Rhium Athenienſibus erat amicum. Alterum vero Rhium, quod eſt in Peloponneſo, eſt e regione: maris autem intervallo ſtadiorum fere ſeptem alterum ab altero diſtat. hoc vero eſt Criſaei ſinus os. Peloponneſii igitur ad Rhium Achaïcum, quod a Panormo non multum aberat, in quo erant pedeſtres ipſorum copiae, et ipſi, poſtquam et Athenienſes conſpexerunt, cum ſeptem et ſeptuaginta navibus appulſi caſtra poſuerunt. Et per ſex ſeptemve dies adverſas ſtationes habuerunt, proelium navale meditantes ac praeparantes. Eo conſilio, hi quidem, quod extra haec Rhia in latum mare progredi non

auderent, ſuperiore clade territi: illi vero quod in anguſtias ingredi nollent, quia exi ſtimabant pro illis facere, proelium in an guſtiis committi. Deinde Cnemus, Braſidas caeterique Peloponneſiorum duces, cum proelium navale primo quoque tempore committere vellent, prius quam nova claſſis Athenis miſſa iſtis ſubſidio veniret, primum milites convocarunt; cumque multos ipſo rum propter ſuperiorem cladem territos, nec alacres animadverterent, ut animos illis adderent, haec verba fecerunt.

87. 'Si quis veſtrum, Viri Peloponneſii, 'propter ſuperiorem navalem pugnam, futu 'ram etiam reformidat, is non juſtam formi 'dinis conjecturam habet. nam et apparatu 'fuit inferior, quemadmodum ſcitis, nec ad 'navale proelium potius, quam ad terreſtem 'expeditionem navigabamus. Quinetiam 'non paucae res adverſae, fortuna ita volen 'te, nobis acciderunt. Nonnihil etiam ipſa 'rerum nauticarum imperitia nos, qui tunc 'primum proelii navalis periculum fecimus,

μὴ ἐκπλεῖν ἔξω τῶν Ῥίων ἐς τὴν εὐρυχωρίαν, φοβούμενοι τὸ πρότερον πάθος· οἱ δὲ, μὴ ἐσπλεῖν ἐς τὰ στενά, νομίζοντες πρὸς ἐκείνων εἶναι τὴν ἐν ὀλίγῳ ναυμαχίαν. ἔπειτα ὁ Κνῆμος καὶ ὁ Βρασίδας, καὶ οἱ ἄλλοι τῶν Πελοποννησίων στρατηγοὶ, βουλόμενοι ἐν τάχει τὴν ναυμαχίαν ποιῆσαι, πρίν τι καὶ ἀπὸ τῶν Αθηναίων ἐπιβοηθῆσαι, ξυνεκάλεσαν τοὺς στρατιώτας πρῶτον, καὶ ὁρῶντες αὐτῶν τοὺς πολλοὺς διὰ τὴν προλέραν ἦσαν φοβουμένους, καὶ ὑ προθύμους ὄντας, παρεκελεύσαντο, καὶ ἔλεξαν τοιάδε.

πζ'. "Ἡ ΜΕΝ γενομένη ναυμαχία, "ὦ ἄνδρες Πελοποννήσιοι, εἴτις ἄρα δι' αὐ- "τὴν ὑμῶν φοβεῖται τὴν μέλλουσαν, οὐχὶ "δικαίαν ἔχει τέκμαρσιν τὸ ἐκφοβῆσαι. τῇ "τε γὰρ παρασκευῇ ἐνδεὴς ἐγένελο, ὥσπερ "ἴσε, καὶ ὑχὶ ἐς ναυμαχίαν μᾶλλον ἢ ἐπὶ "στρατείαν ἐπλέομεν. ξυνέβη δὲ καὶ τὰ ἀπὸ "τῆς τύχης ὑκ ὀλίγα ἐναντιωθῆναι. καί "πῃ τὶ καὶ ἡ ἀπειρία πρῶτον ναυμαχοῦντας

ἔσφηλεν. ὥςε ὑ κατὰ τὴν ἡμετέραν κα-
κίαν τὸ ἡσᾶσθαι προσεγένελο. ὑδὲ δίκαι-
ον, τῆς γνώμης τὸ μὴ καλὰ κράτος νικη-
θὲν, ἔχον δέ τινα ἐν αὐτῷ ἀντιλογίαν,
τῆς [γε] ξυμφορᾶς τῷ ἀποβάνλι ἀμβλύ-
νεσθαι· νομίσαι δὲ ταῖς μὲν τύχαις ἐν-
δέχεσθαι σφάλλεσθαι τοὺς ἀνθρώπους,
ταῖς δὲ γνώμαις τὲς αὐτὲς ἀεὶ ἀνδρείὲς
ὀρθῶς εἶναι· κὴ μὴ ἀπειρίαν, τὸ ἀνδρείὸ
παρόνλος, προβαλλομένὸς, εἰκότως ἂν ἐν
τινι κακὸς γενέσθαι. ὑμῶν δὲ ὑδ' ἡ ἀπει-
ρία τοσοῦτον λείπελαι ὅσον τόλμη προέ-
χετε· τῶνδε δὲ ἡ ἐπιςήμη, ἣν μάλισα
φοβεῖσθε, ἀνδρείαν μὲν ἔχυσα, καὶ μνή-
μην ἔξει ἐν τῷ δεινῷ ἐπιτελεῖν ἃ ἔμα-
θεν, ἄνευ δὲ εὐψυχίας οὐδεμία τέχ-
νη πρὸς τοὺς κινδύνὲς ἰχύει. φόβος γὰ
μνήμην ἐκπλήσει, τέχνη δὲ ἄνευ ἀλ-
κῆς οὐδὲν ὠφελεῖ. πρὸς μὲν οὖν τὸ ἐμ
πειρότερον αὐτῶν τὸ τολμηρότερον ἀν
τιτάξασθε· πρὸς δὲ τὸ διὰ τὴν ἧσαν

'labefactavit. Itaque non propter noſtram
'ignaviam accidit, ut ſuperaremur. neque
'convenit animos, qui per vim ſuperati non
'fuerunt, et qui rationes aliquas habent,
'quas adverſariis objiciant, calamitatis e-
'ventu debilitari: ſed exiſtimare, uſu veni-
're, ut rebus quidem fortuitis homines fal-
'lantur; ſed iidem, ſi animos fortes habe-
'ant, ſemper ſtent erecti. neque *decet ipſos*
'imperitiam praetendentes, cum animi vir-
'tus adſit, aliqua in re merito ignavos eſſe.
'Vos autem non tam propter imperitiam e-
'ſtis inferiores, quam propter audaciam ſu-
'periores. Horum vero ſcientia, quam maxi-
'me formidatis, ſi cum fortitudine ſit con-
'juncta, memor etiam erit in periculis per-
'agere ea, quae didicit: ſed ſine animi ge-
'neroſitate nulla ars adverſus pericula va-
'let. Metus enim memoriam excutit, ars
'vero ſine fortitudine nihil prodeſt. Ergo
'majori illorum experientiae majorem au-
'daciam opponite: timori vero, quo prop-
'ter cladem acceptam perculſi eſtis, quod
'imparatos tunc vos offenderint, *opponite.*

'Vobis etiam insuper adest navium multi-
'tudo, et *loci opportunitas*, quod praesenti-
'bus gravis armaturae militibus navale
'proelium prope regionem vestram sitis
'commissuri. Plerumque vero victoria pe-
'nes illos est, qui sunt et numero superio-
'res, et melius instructi. Quamobrem nihil
'prorsus reperimus, cur merito simus of-
'fensuri. Quinetiam quaecunque ante pec
'cavimus, nunc haec ipsa adjuncta discipli
'nam praebebunt. Fidenti igitur animo e
'gubernatores et nautae suum quique du
'cem sequamini, non deserentes locum, qu
'unicuique assignatus fuerit. Nos vero no
'deterius, quam superiores duces, *hostis* in
'vadendi commoditatem parabimus; nequ
'cuiquam occasionem praebebimus, ut s
'ignavus. Quod si quis voluerit, is debit
'poenis afficietur: fortes autem proemi
'virtute dignis ornabuntur.'

88. His igitur verbis duces Peloponn
siorum suis militibus animos addiderun
Phormio vero, timens et ipse suorum mil

‘δεδιέναι, τὸ ἀπαράσκευοι τότε τυχεῖν.
‘περιγίγνεσθαι δὲ ὑμῖν πλῆθός τε νεῶν, καὶ
‘πρὸς τῇ γῇ οἰκείᾳ ὕσῃ, ὁπλιτῶν παρόν-
‘των, ναυμαχεῖν· τὰ δὲ πολλὰ, τῶν
‘πλειόνων καὶ ἄμεινον παρεσκευασμένων τὸ
‘κράτος ἐστίν. ὥστε ὐδὲ καθ' ἓν εὑρίσκομεν
‘εἰκότως ἂν ἡμᾶς σφαλλομένους· καὶ ὅσα
‘ἡμάρτομεν πρότερον, νῦν αὐτὰ ταῦτα
‘προσγενόμενα διδασκαλίαν παρέξει. θαρ-
‘σοῦντες ἓν καὶ κυβερνῆται, καὶ ναῦται, τὸ
‘καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος ἔπεσθε, χώραν μὴ
‘λείποντες ἢ ἄν τις προσταχθῇ. τῶν δὲ
‘πρότερον ἡγεμόνων ὐ χεῖρον τὴν ἐπιχεί-
‘ρησιν ἡμεῖς παρασκευάσομεν, καὶ ὐκ ἐνδώ-
‘σομεν πρόφασιν ὐδενὶ κακῷ γενέσθαι· ἢν
‘δέ τις ἄρα καὶ βιάληθῇ, κολασθήσεται τῇ
‘παρούσῃ ζημίᾳ· οἱ δὲ ἀγαθοὶ τιμήσονται
‘τοῖς προσήκουσιν ἄθλοις τῆς ἀρετῆς.’

πή. Τοιαῦτα μὲν τοῖς Πελοποννησίοις οἱ ἄρχοντες παρεκελεύσαντο. ὁ δὲ Φορμίων, δεδιὼς καὶ αὐτὸς τὴν τῶν στρατιωτῶν

ὀῤῥωδίαν, καὶ αἰσθόμενος ὅτι τὸ πλῆθος τῶν νεῶν καὶ σφᾶς αὐτοὺς ξυνιςάμενοι ἐφοβοῦντο, ἐβούλετο ξυγκαλέσας θαρσῦναί τε, καὶ παραίνεσιν ἐν τῷ παρόντι ποιήσασθαι. πρότερον μὲν γὰρ ἀεὶ αὐτοῖς ἔλεγε, καὶ προπαρεσκεύαζε τὰς γνώμας, ὡς οὐδὲν αὐτοῖς πλῆθος νεῶν τοσοῦτον, ἢν ἐπιπλέῃ, ὅ,τι οὐ χ ὑπομενετέον αὐτοῖς ἐςι. καὶ οἱ ςρατιῶται ἐκ πολλοῦ ἐν σφίσιν αὐτοῖς τὴν ἀξίωσιν ταύτην εἰλήφεσαν, μηδένα ὄχλον Αθηναῖοι ὄντες Πελοποννησίων νεῶν ὑποχωρεῖν. τότε δὲ πρὸς τὴν παροῦσαν ὄψιν ὁρῶν αὐτοὺς ἀθυμοῦντας, ἐβούλετο ὑπόμνησιν ποιήσασθαι τοῦ θαρσεῖν· καὶ ξυγκαλέσας τοὺς Αθηναίους, ἔλεξε τοιάδε.

πθ'. ‘ΟΡΩΝ ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες ςρατιῶται, πεφοβημένους τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων, ξυνεκάλεσα, οὐκ ἀξιῶν τὰ μὴ δεινὰ ἐν ὀῤῥωδίᾳ ἔχειν. ὅτοι γὰρ πρῶτον μὲν, διὰ τὸ προνενικῆσθαι, καὶ μηδὲ αὐτοὶ οἴεσθαι ὁμοίοι ἡμῖν εἶναι, τὸ πλῆθος τῶν

tum formidinem, et animadvertens eos, concilia seorsum habentes, classis hostilis multitudinem formidare; voluit illis convocatis animos addere, et in praesentia adhortari. Nam ante quidem illis semper dicebat, (ut illorum animos praepararet) nullum esse tantum navium numerum, cujus, si contra ipsos veniret, impetus ipsis non esset sustinendus. Et ipsi milites jampridem hanc opinionem animis conceperant, ut, quia Athenienses essent, cum nulla quantumvis ingenti Peloponnesiorum classe pugnam detrectarent. Tunc vero cernens ipsos, propter praesentiam hostis, qui erat in ipsorum conspectu, animo debilitatos, eos commonefacere voluit, ut fidentem animum haberent, illisque convocatis, hanc orationem habuit.

89. ‘ Cum vos animadvertam, viri mili-
‘ tes, hostium multitudinem pertimescere,
‘ convocavi, quia non censeo vobis extimes-
‘ cenda esse, quae minime sunt horrenda.
‘ Hi enim primum quidem, quod a nobis an-
‘ te victi fuerint, sibique sint conscii se no-
‘ bis non esse pares, hunc navium numerum,

' nec aequalem compararunt. Deinde, quo
' potiſſimum freti contra *nos* tendunt, quaſi
' fortitudo ad ipſos *ſolos* pertineat; nullam
' aliam ob cauſam audaces ſunt, niſi ob pug-
' nae pedeſtris peritiam quam ſibi compara-
' runt, qua fit, ut pleraque bella feliciter
' gerant, et in rebus etiam nauticis ſe idem
' ſuo cum commodo facturos putent. Sed
' hoc merito nobis nunc magis aderit, ſi et
' illis in illo *altero genere major peritia ad-*
' *eſt*. Siquidem animi praeſtantia nequaquam
' excellunt. Quod autem utrique majorem
' alicujus rei peritiam habeamus, *ideo* ſu-
' mus audaciores. Praeterea Lacedaemonii,
' qui ſociis praeſunt, ſuae gloriae cauſa ple-
' rosque in hoc periculum invitos adducunt.
' Cum enim Marte minime dubio ſuperati
' fuerint, *profecto, niſi cogerentur*, novum
' navale proelium nunquam tentarent. Il-
' lorum igitur audaciam ne formidetis. Vos
' enim longe majorem atque certiorem ter-
' rorem illis incutitis, tum quia eos jam an-
' te viciſtis, tum etiam quia putant vos con-
' tra ſe non ſtaturos, niſi facinus aliquod
' maxime memorabile facile decreveritis.

'νεῶν, κ) ὐκ ἀπὸ τ῀ ἴσ῀ παρεσκευάσανλο·
'ἔπειλα, ᾧ μάλισα πισεύονλες προσέρχον-
'ται, ὡς προσῆκον σφίσιν ἀνδρείοις εἶναι,
'ὐδ' ἄλλο τι θαρσῦσιν ἢ διὰ τὴν ἐν τῷ
'πεζῷ ἐμπειρίαν, ταπλείω κατορθῦνλες,
'κ) οἴονλαι σφίσι καὶ ἐν τῷ καυτικῷ ποιή-
'σειν τὸ αὐτό. τὸ δ' ἐκ τ῀ δικαίυ ἡμῖν
'μᾶλλον νῦν περιέσαι, εἴπερ κ) τύτοις ἐν
'ἐκείνῳ. ἐπεὶ εὐψυχίᾳ γε ὐδὲν προφέρυ-
'σι· τῷ δὲ ἑκάτεροί τι ἐμπειρότεροι εἶ-
'ναι, θρασύτεροί ἐσμεν. Λακεδαιμόνιοί τε
'ἡγύμενοι τῶν ξυμμάχων, διὰ τὴν σφελέ-
'ραν δόξαν, ἄκονλας προσάγυσι τὺς πολ-
'λὺς ἐς τὸν κίνδυνον. ἐπεὶ ὐκ ἄν πολε ἐνε-
'χείρησαν ἡσυθέντες παραπολὺ, αὖθις
'ναυμαχεῖν. μὴ δὴ αὐτῶν τὴν τόλμαν
'δείσηλε· πολὺ δὲ ὑμεῖς ἐκείνοις πλέω φό-
'βον παρέχελε κ) πισότερον, κατά τε τὸ
'προνενικηκέναι, κ) ὅτι ὐκ ἂν ἡγῦνλαι μὴ
'μέλλονλάς τι ἄξιον τ῀ παραπολὺ πρά-
'ξειν, ἀνθίσασθαι ὑμᾶς. ἀντίπαλοι μὲν

γὰρ οἱ πλείους, ὥσπερ ἕτοι, τῇ δυνάμει
τοπλέον πίσυνοι ἢ τῇ γνώμῃ ἐπέρχονται·
οἱ δ' ἐκ πολλῷ ὑποδεεσέρων, καὶ ἅμα οὐκ
ἀναγκαζόμενοι, μέγα τι τῆς διανοίας τὸ
βέβαιον ἔχουσιν ἀντιτολμῶσιν. ἃ λογιζό-
μενοι ἕτοι, τῷ οὐκ εἰκότι πλέον πεφόβην-
ται ἡμᾶς ἢ τῇ καλὰ λόγον παρασκευῇ.
πολλὰ δὲ καὶ στρατόπεδα ἤδη ἔπεσεν ὑπ'
ἐλασσόνων τῇ ἀπειρίᾳ, ἔστι δὲ ἃ καὶ τῇ
ἀτολμίᾳ· ὧν ὑδετέρα ἡμεῖς νῦν μελέχο-
μεν. τὸν δὲ ἀγῶνα οὐκ ἐν τῷ κόλπῳ ἑκὼν
εἶναι ποιήσομαι, οὐδὲ ἐσπλεύσομαι ἐς αὐ-
τόν. ὁρῶ γὰρ ὅτι πρὸς πολλὰς ναῦς ὀ-
νεπιστήμονας ὀλίγαις ναυσὶν ἐμπείρως καὶ
ἄμεινον πλεύσαις ἡ στενοχωρία οὐ ξυμφέ-
ρει. ὅτε γὰρ ἄν ἐπιπλεύσειέ τις ὡς χρὴ
ἐς ἐμβολήν, μὴ ἔχων τὴν πρόσοψιν τῶν
πολεμίων ἐκ πολλοῦ, ὅτε ἂν ἀποχωρή-
σειεν ἐν δέοντι, πιεζόμενος. διέκπλοί τε
οὐκ εἰσὶν, οὐδὲ ἀναστροφαὶ, ἅπερ νεῶν ἄμει-
νον πλευσῶν ἔργα ἐστίν· ἀλλ' ἀνάγκη ἂν

'Nam adverſarii, qui numero ſunt ſuperio-
'res, ut iſti, viribus magis quam conſilio freti
'*hoſtem* invadunt. Qui vero ſunt longe infe-
'riores, ſimul etiam qui non coguntur, mag-
'nam quandam animi fiduciam habentes,
'adverſus *hoſtem ire* audent. Quae cum iſti
'conſiderent, magis nos formidant ob non
'juſtum, quam ob juſtum *rerum bellicarum*
'apparatum. Multi autem exercitus *majo-*
'*res* a minoribus, propter imperitiam; non-
'nulli etiam propter ignaviam jam profli-
'gati fuerunt: a quo utroque *vitio* nos nunc
'alieni ſumus. Proelium vero in ſinu mea
'ſponte non committam, nec in eum navi-
'gabo. Video enim anguſtias non conduce-
're paucis navibus, quae ſub peritis guber-
'natoribus aguntur, et quae ſunt agiliores,
'adverſus multas naves, in quibus homines
'rerum nauticarum imperiti vehuntur. Nec
'enim quisquam hoſtem invaſerit, ita ut
'roſtro navis impreſſionem in eum faci-
'at, quemadmodum oportet, niſi e longin-
'quo eum in conſpectu habeat; neque, ſi
'prematur, commode ſe ſubducere queat.
'neque per mediam claſſem percurrendi,

‘ aut recurrendi, facultas ulla datur, quae
‘ navium agiliorum ſunt opera: ſed pro na-
‘ vali proelio pedeſtre fieri neceſſe fuerit,
‘ et hoc modo major navium numerus me-
‘ liore conditione pugnat. Sed harum re-
‘ rum curam ego pro virili provide geram.
‘ Vos vero apud naves veſtrum quique or-
‘ dinem ſervantes, imperata celeriter acci-
‘ pite, praeſertim cum hoſtium ſtationes non
‘ longe abſint; et in ipſo proelio militarem
‘ diſciplinam, et ſilentium plurimi facite;
‘ (haec enim cum multis aliis in rebus belli-
‘ cis, tum vero praecipue in navalibus con-
‘ ducunt;) hosque pro eo, ac res a vobis an-
‘ te geſtas decet, propulſate. Magnum au-
‘ tem certamen vobis aut omnem claſſis ſpem
‘ Peloponneſiis eripere, aut propiorem ma-
‘ ris *amittendi* metum Athenienſibus affer-
‘ re. Illud etiam iterum vobis in memoriam
‘ revoco, permultos eorum a vobis ſupera-
‘ tos fuiſſe. Virorum vero, qui *ſemel* victi
‘ fuerunt, animi eadem pericula *iterum* pari
‘ audacia ſubire non ſolent.’

90. Hujusmodi verbis et ipſe Phormio ſuos eſt adhortatus. Peloponneſii vero, quo-

'εἴη τὴν ναυμαχίαν, πεζομαχίαν καθί-
'σασθαι. καὶ ἐν τούτῳ αἱ πλείους νῆες κρείσ-
'σους γίγνονται. τούτων μὲν οὖν ἐγὼ ἔξω
'τὴν πρόνοιαν καὶ τὸ δυνατόν. ὑμεῖς δὲ,
'εὔτακτοι παρὰ ταῖς ναυσὶ μένοντες, τά
'τε παραγγελλόμενα ὀξέως δέχεσθε, ἄλ-
'λως τε καὶ δι' ὀλίγου τῆς ἐφορμήσεως ὕσης,
'καὶ ἐν τῷ ἔργῳ κόσμον καὶ σιγὴν περὶ πλεί-
'στου ἡγεῖσθε· (ὥστε τὰ πολλὰ τῶν πολε-
'μικῶν ξυμφέρει, καὶ ναυμαχία οὐκ ἤκι-
'στα) ἀμύνεσθέ τε τοῦσδε ἀξίως τῶν προ-
'ειργασμένων. ὁ δὲ ἀγὼν μέγας ὑμῖν, ἢ
'καταλῦσαι Πελοποννησίων τὴν ἐλπίδα
'τοῦ ναυτικοῦ, ἢ ἐγγυτέρω κατασῆσαι Α-
'θηναίοις τὸν φόβον περὶ τῆς θαλάσσης.
'ἀναμιμνήσκω δ' αὖ ὑμᾶς ὅτι νενικήκατε
'αὐτῶν τοὺς πολλούς· ἡσσημένων δὲ ἀν-
'δρῶν οὐκ ἐθέλουσιν αἱ γνῶμαι πρὸς τοὺς αὐ-
'τοὺς κινδύνους ὁμοίαι εἶναι.'

4'. Τοιαῦτα μὲν καὶ ὁ Φορμίων παρεκελεύσατο. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ

αὐτοῖς οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἐπέπλεον ἐς τὸν κόλπον καὶ τὰ ςενά, βυλόμενοι ἄκοντας ἔσω προαγαγεῖν αὐτούς, ἀναγόμενοι ἅμα ἕω, ἔπλεον, ἐπὶ τεσσάρων ταξάμενοι τὰς ναῦς, ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν γῆν ἔσω ἐπὶ τοῦ κόλπου, δεξιῷ κέρᾳ ἡγούμενοι, ὥσπερ καὶ ὥρμουν. ἐπὶ δὲ αὐτῷ εἴκοσι ναῦς ἔταξαν τὰς ἄριςα πλεούσας, ὅπως εἴ ἄρα νομίσας ἐπὶ τὴν Ναύπακτον αὐτοὺς πλεῖν ὁ Φορμίων, καὶ αὐτὸς ἐπιβοηθῶν ταύτῃ παραπλέοι, μὴ διαφύγοιεν πλοῦτα τὸν ἐπίπλουν σφῶν οἱ Ἀθηναῖοι ἔξω τοῦ ἑαυτῶν κέρως, ἀλλ' αὐταὶ αἱ νῆες περικλείσειαν. ὁ δὲ (ὅπερ ἐκεῖνοι προσεδέχοντο) φοβηθεὶς περὶ τῷ χωρίῳ ἐρήμῳ ὄντι, ὡς ἑώρα ἀναγομένους αὐτούς, ἄκων καὶ κατὰ σπουδὴν ἐμβιβάσας, ἔπλει παρὰ τὴν γῆν· καὶ ὁ πεζὸς ἅμα τῶν Μεσσηνίων παρεβοήθει. ἰδόντες δὲ οἱ Πελοποννήσιοι καὶ μίαν ἐπὶ κέρως παραπλέοντας, καὶ ἤδη ὄντας ἐντὸς τοῦ κόλπου τε καὶ πρὸς τῇ γῇ, (ὅπερ ἐβούλοντο μάλιςα) ἀπὸ σή-

niam Athenienſes in ſinu et *maris* anguſtiis contra ipſos non tendebant, cum eos invitos in ſinum producere vellent, ſtatim primo diluculo inſtructa claſſe in ordines, quorum ſinguli quaternas naves habebant, portu ſolventes, in ſuum agrum, intra *Criſaeum* ſinum navigare coeperunt, dextro cornu procedente, ſicut etiam in ſtatione ſteterant. In hoc autem *cornu*, viginti naves maxima celeritate praeditas conſtituerunt, ut, ſi forte Phormio, ratus ipſos Naupactum verſus tendere, ipſe quoque hac iter faceret, opem laturus, Athenienſes ſuarum navium impreſſionem extra ſuum cornu vitare non poſſent; ſed hae ipſae naves *eos* intercluderent. Ille vero, (id, quod illi exſpectabant) metuens oppido praeſidiis nudato, poſtquam vidit eos navigantes, invitus, et feſtinanter militibus in naves impoſitis oram maritimam legere coepit. Simul etiam Meſſeniorum peditatus oram maritimam ſequutus aderat, ut ſuis opem ferret. Peloponneſii vero, cum eos unico cornu longa navium ſerie, ita ut ſingulae ſingulas ſequerentur, et jam intra ſinum, et prope terram navigantes vidiſſent,

(id, quod maxime cupiebant) uno ſigno repente dato naves convertentes, proris adverſis in Athenienſes ferri coeperunt, quanta maxima celeritate quisque poterat, omnesque naves a ſe interceptum iri ſperabant. At illorum undecim quidem naves, quae praecedebant, Peloponneſiorum cornu et converſionem vitantes, in apertum mare fugerunt: ſed alias aſsequuti ſunt, et fugientes ad terram compulerunt, et corruperunt. Et Athenienſium quotquot ex illis non enataverunt, interfecerunt. Nonnullas etiam naves, quas ex ſuis religaverant, inanes trahebant, et unam ipſarum cum ipſis viris jam ceperant. Nonnullas vero Meſſenii, ſubſidium ferentes, et cum ipſis armis in mare ingreſſi, conſcenderunt; et ex earum tabulatis pugnantes, hoſtibus, qui eas jam trahebant, eripuerunt.

91. Hac igitur parte Peloponneſii victores erant, et Atticas naves corruperunt. Sed viginti ipſorum naves, quae in dextro cornu collocatae fuerant, undecim Athenienſium naves perſequebantur, quae navium con-

μείω ἑνὸς ἄφνω ἐπιστρέψαντες τὰς ναῦς, μετωπηδὸν ἔπλεον, ὡς εἶχε τάχους ἕκαστος, ἐπὶ τὰς Αθηναίας· καὶ ἤλπιζον πάσας τὰς ναῦς ἀπολήψεσθαι. τῶν δὲ, ἕνδεκα μέν τινες, αἵπερ ἡγοῦντο, ὑπεκφεύγουσι τὸ κέρας τῶν Πελοποννησίων, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν ἐς τὴν εὐρυχωρίαν· τὰς δὲ ἄλλας ἐπιπαταλαβόντες, ἐξέωσάν τε πρὸς τὴν γῆν ὑποφευγούσας, καὶ διέφθειραν. ἄνδρας τε τῶν Αθηναίων ἀπέκτειναν ὅσοι μὴ ἐξένευσαν αὐτῶν· καὶ τῶν νεῶν τινας ἀναδούμενοι εἵλκον κενάς· μίαν δὲ αὐτοῖς ἀνδράσιν εἷλον ἤδη. τὰς δέ τινας οἱ Μεσσήνιοι παραβοηθήσαντες, καὶ ἐπεσβαίνοντες ξὺν τοῖς ὅπλοις ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐπιβάντες, ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων μαχόμενοι ἀφείλοντο ἑλκομένας ἤδη.

ζα'. Ταύτη μὲν δὴ οἱ Πελοποννήσιοι ἐκράτησάν τε καὶ ἔφθειραν τὰς Αττικὰς ναῦς. αἱ δὲ εἴκοσι νῆες αὐτῶν αἱ ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρως ἐδίωκον τὰς ἕνδεκα ναῦς τῶν Αθηναί-

ων, ἅπερ ὑπεξέφυγον τὴν ἐπιϛροφὴν ἐς τὴν
εὐρυχωρίαν· ϗ φθάνϐσιν αὐτϐς, πλὴν μιᾶς
νεὼς, προκαταφυγϑσαι ἐς τὴν Ναύπακτον,
ϗ ἴσχϐσαι ἀντίπρωροι κατὰ τὸ Απολλώ-
νιον, παρεσκευάζοντο ἀμυνόμενοι, ἢν ἐς τὴν
γῆν ἐπὶ σφᾶς ἐπιπλέωσιν. οἱ δὲ, παραγι-
γνόμενοι ὕϛερον, ἐπαιώνιζόν τε ἅμα πλέ-
οντες, ὡς νενικηκότες, καὶ τὴν μίαν ναῦ
τῶν Αθηναίων τὴν ὑπόλοιπον ἐδίωκε Λευ-
καδία ναῦς μία πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων. ἔ-
τυχε δὲ ὁλκὰς ὁρμοῦσα μελέωρος, περὶ ἣν
Ατλικὴ ναῦς φθάσασα ϗ περιπλεύσασα, τ
διωκόϐη Λευκαδία ἐμβάλλει μέϐη, ϗ κα
ταδύει. τοῖς μὲν ἓν Πελοποννησίοις, γενο
μένϐ τούτϐ τῆ ἀπροσδοκήτϐ τε καὶ παρά
λόγου, φόβος ἐμπίπτει· καὶ ἅμα ἀτάκ
τως διώκοντες, διὰ τὸ κρατεῖν, αἱ μέν τι
νες τῶν νεῶν καθεῖσαι τὰς κώπας, ἐπέ
σχησαν τοῦ πλοῦ, ἀξύμφορον δρῶντες πρὸ
τὴν ἐξ ὀλίγου ἀντεξόρμησιν, βουλόμεν
τὰς πλείους περιμεῖναι· αἱ δὲ καὶ ἐς βρα

versionem vitantes in apertum mare fugerant. Et illae Naupactum fuga se recipientes, praeter unam, *omnes* hostem praevertunt: cumque ad Apollinis fanum appulissent, proris contra hostes versis sese ad vim propulsandam accingebant, si illi ad terram contra se venirent. Illi vero cum paulo post adveniissent, inter navigandum paeana canebant, tanquam victores; et unam Atheniensium navem, quae reliqua erat, una Leucadia navis, quae caeteras longe antecedebat, insequebatur. Forte autem navis oneraria aliquantum procul a portu stabat ad anchoras, ad quam Attica navis, cum prior perveniisset, et circum eam se egisset, in mediam Leucadiam persequentem incurrit, eamque demergit. Cum autem haec res ex improviso et praeter omnem exspectationem accidisset, metus Peloponnesios invasit. Simul etiam, quia non servatis ordinibus *hostem* persequebantur, quod *jam* victores essent, nonnullae naves, dum illi plurium adventum exspectare volunt, demissis remis navigationis cursum inhibuerant, rem sibi inutilem facientes, propter incursionem, quam hostis ex brevi *spatio* in ipsas erat facturus. Non-

nullae etiam propter loci imperitiam in brevia impegerant.

92. Athenienſes autem, eum haec fieri viderent, audacia ſubiit, ſignoque ſimul omnibus dato et clamore ſublato, in eos impreſſionem fecerunt. Illi vero, cum propter ſuperiora peccata, tum etiam propter praeſentem rerum omnium confuſionem, pauliſper quidem hoſtium impetum ſuſtinuerunt; deinde vero terga dantes Panormum redierunt, unde ſolverant. Athenienſes vero eos inſequuti, ceperunt ſex naves, quae maxime propinquae erant, et ſuas abſtulerunt, quas illi ad terram corruptas tunc primum religaverant. Hoſtium autem alios quidem interfecerunt, alios vero, quorum exiguus erat numerus, vivos ceperunt. Timocrates vero Lacedaemonius, qui in Leucadia navi vehebatur, quae juxta onerariam eſt depreſſa, quum navis erat fracta, gladio ſe transegit, et in Naupactiorum portum eſt delatus. Athenienſes autem reverſi tropaeum *ibi* ſtatuerunt, unde profecti vicerunt. Et cadavera, naviumque fractarum tabulas, quae ad ipſorum oram delatae fuerant, ſusceperunt; ſua-

χέα, χωρίων ἀπειρία, ὤκειλαν.

ϛϚ'. Τοὺς δ' Ἀθηναίους ἰδόντας ταῦτα γιγνόμενα θάρσος τε ἔλαβε, καὶ ἀπὸ ἑνὸς κελεύσματος ἐμβοήσαντες, ἐπ' αὐτοὺς ὥρμησαν. οἱ δὲ, διὰ τὰ ὑπάρχοντα ἁμαρτήματα, καὶ τὴν παροῦσαν ἀταξίαν, ὀλίγον μὲν χρόνον ὑπέμειναν, ἔπειτα δὲ ἐτράποντο ἐς τὸν Πάνορμον, ὅθεν περ ἀνηγάγοντο. ἐπιδιώκοντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τάς τε ἐγγὺς ὔσας μάλιστα ναῦς ἔλαβον ἕξ, καὶ τὰς ἑαυτῶν ἀφείλοντο. ἃς ἐκεῖνοι πρὸς τῇ γῇ διαφθείραντες, τοπρῶτον ἀνεδήσαντο· ἄνδρας τε τοὺς μὲν, ἀπέκλεισαν, τινὰς δὲ καὶ ἐζώγρησαν. ἐπὶ δὲ τῆς Λευκαδίας νεὼς, ἣ περὶ τὴν ὁλκάδα κατέδυ, Τιμοκράτης ὁ Λακεδαιμόνιος πλέων, ὡς ἡ ναῦς διεφθείρετο, ἔσφαξεν ἑαυτὸν, καὶ ἐξέπεσεν ἐς τὸν Ναυπακτίων λιμένα. ἀναχωρήσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τροπαῖον ἔστησαν, ὅθεν ἀναγόμενοι ἐκράτησαν καὶ τοὺς νεκροὺς καὶ τὰ ναυάγια ὅσα πρὸς τῇ ἑαυτῶν ἦν, ἀνείλοντο, καὶ τοῖς ἐναντίοις

τὰ ἐκείνων ὑπόσπονδα ἀπέδοσαν. ἔσησαν δὲ καὶ οἱ Πελοποννήσιοι τροπαῖον, ὡς νενικηκότες, τῆς τροπῆς ἃς πρὸς τῇ γῇ ναῦς διέφθειραν· καὶ ἥνπερ ἔλαβον ναῦν, ἀνέθεσαν ἐπὶ τὸ Ῥίον τὸ Αχαϊκὸν παρὰ τὸ τροπαῖον. μετὰ δὲ ταῦτα, φοβούμενοι τὴν ἀπὸ τῶν Αθηναίων βοήθειαν, ὑπὸ νύκτα ἐσέπλευσαν ἐς τὸν κόλπον τὸν Κρισαῖον καὶ Κόρινθον, πάντες πλὴν Λευκαδίων. καὶ οἱ ἐκ τῆς Κρήτης Αθηναῖοι ταῖς εἴκοσι ναυσὶν, αἷς ἔδει πρὸ τῆς ναυμαχίας τῷ Φορμίωνι παραγενέσθαι, οὐ πολλῷ ὕστερον τῆς ἀναχωρήσεως τῶν νεῶν ἀφικνοῦνται ἐς τὴν Ναύπακτον· καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

ζγ'. Πρὶν δὲ διαλῦσαι τὸ ἐς Κόρινθόν τε καὶ τὸν Κρισαῖον κόλπον ἀναχωρῆσαν ναυτικὸν, ὁ Κνῆμος καὶ ὁ Βρασίδας, καὶ οἱ ἄλλοι ἄρχοντες τῶν Πελοποννησίων, ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος, ἐβούλοντο, διδαξάντων τῶν Μεγαρέων, ἀποπειράσαι τοῦ Πειραιῶς τοῦ λιμένος τῶν Αθηναίων. ἦν δὲ ἀ-

que hoſtibus, interpoſita fide publica, reddiderunt. Peloponneſii autem et ipſi tropaeum ſtatuerunt, tanquam victores, ob naves fugatas, quas ad terram corruperant; et navem, quam ceperant, in Achaico Rhio juxta tropaeum *Neptuno* conſecrarunt. Poſtea vero veriti, ne auxilia ab Athenienſibus miſſa ſupervenirent, noctu in Criſaeum, Corinthiumque ſinum, omnes praeter Leucadios vela fecerunt. Nec multo poſt navium diſceſſum, Athenienſes ex Creta venientes cum viginti navibus, quas ante pugnam Phormioni adeſſe oportuerat, Naupactum appulerunt. Atque haec aeſtas *ſic* exacta eſt.

93. Prius tamen quam claſſis dimitteretur, et Corinthum Criſaeumque ſinum repeteret, Cnemus, Braſidas, et caeteri Peloponneſiorum duces, ineunte hyeme, a Megarenſibus edocti, Piraeeum Athenienſium portum (nullo enim praeſidio cuſtodiebatur, nullisque catenis claudebatur, idque non ſine cauſa, quod *Athenienſes* claſſe longe ſuperiores eſſent) tentare voluerunt. Illis au-

rem placitum eſt, ut ſinguli nautae cum ſingulis remis, et ſingulis pulvinis, quos ſibi remigantibus ſubſternerent, et cum ſingulis ſcalmis, Corintho pedibus irent ad mare, quod Athenas ſpectat; atque illinc Megara quam celerrime profecti, deductis ex Niſaea, illorum navali, quadraginta navibus, quae illic erant, confeſtim in Piraeeum navigarent. Nec enim in eo ulla claſſis erat, quae pro portu in ſtatione manens excubias ageret, nec ulla prorſus erat ſuſpicio de hoſtium adventu, quaſi aliquando repente ſic infeſta claſſe *eo* venturi eſſent. Siquidem *Athenienſes exiſtimabant illos*, ne aperte quidem, per otium hoc auſuros, neque, ſi in animum induxiſſent, ſe non praeſenſuros. Poſtquam autem hoc ipſis placitum eſt, ſtatim etiam diſceſſerunt. cumque noctu *Megara* perveniſſent, et naves ex Niſaea deduxiſſent, in Piraeeum quidem non amplius navigarunt, quemadmodum in animo habebant, periculum formidantes; (quanquam quidam etiam ventus eos impediviſſe fertur;) ſed ad Salaminis promontorium, quod Megara ſpectat,

φύλακος καὶ ἄκλειστος, εἰκότως, διὰ τὸ ἐπικρατεῖν πολὺ τῷ ναυτικῷ. ἐδόκει δὲ, λαβόντα τῶν ναυτῶν ἕκαστον τὴν κώπην, καὶ τὸ ὑπηρέσιον, καὶ τὸν τροπωτῆρα, πεζῇ ἰέναι ἐκ Κορίνθου ἐπὶ τὴν πρὸς Αθήνας θάλασσαν· καὶ ἀφικομένους καταὰ τάχος ἐς Μέγαρα, καθελκύσαντας ἐκ Νισαίας τοῦ νεωρίου αὐτῶν τεσσαράκοντα ναῦς, αἳ ἔτυχον αὐτόθι οὖσαι, πλεῦσαι εὐθὺς ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ. ὅτε γὰρ ναυτικὸν ἦν προφυλάσσον ἐν αὐτῷ οὐδὲν, οὔτε προσδοκία οὐδεμία μὴ ἄν ποτε οἱ πολέμιοι ἐξαπιναίως οὕτως ἐπιπλεύσειαν. ἐπεὶ οὐδ' ἀπὸ τοῦ προφανοῦς τολμῆσαι ἂν καθ' ἡσυχίαν, οὐδὲ, εἰ διενοοῦντο, μὴ οὐκ ἂν προαισθέσθαι. ὡς δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς, καὶ ἐχώρουν εὐθύς· καὶ ἀφικόμενοι νυκτὸς, καὶ καθελκύσαντες ἐκ τῆς Νισαίας τὰς ναῦς, ἔπλεον ἐπὶ μὲν τὸν Πειραιᾶ οὐκέτι, ὥσπερ διενοοῦντο, καταδείσαντες τὸν κίνδυνον (καί τις καὶ ἄνεμος αὐτοὺς λέγεται κωλῦσαι) ἐπὶ δὲ τῆς Σαλαμῖνος τὸ ἀκρωτήριον τὸ πρὸς

Μέγαρα ὁρῶν· (καὶ φρούριον ἐπ' αὐτῇ ἦν, καὶ νεῶν τριῶν φυλακὴ, τῷ μὴ ἐσπλεῖν Μεγαρεῦσι μηδ' ἐκπλεῖν μηδὲν) τῷ τε φρουρίῳ προσέβαλον, καὶ τὰς τριήρεις ἀφείλκυσαν κενάς· τήν τε ἄλλην Σαλαμῖνα ἀπροσδοκήτοις ἐπιπεσόντες ἐπόρθουν.

28. Ες δὲ τὰς Αθήνας φυκτοί τε ἦροντο πολέμιοι, καὶ ἔκπληξις ἐγένετο ὑδεμιᾶς τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἐλάσσων. οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ ἄστει, ἐς τὸν Πειραιᾶ ὤοντο τοὺς πολεμίους ἐσπεπλευκέναι ἤδη· οἱ δ' ἐν τῷ Πειραιεῖ, τήν τε τῶν Σαλαμινίων πόλιν ἡρῆσθαι, καὶ παρὰ σφᾶς ὁσονοῦν ἐσπλεῖν αὐτούς. ὅπερ ἂν, εἰ ἐβουλήθησαν μὴ κατοκνῆσαι, ῥᾳδίως ἂν ἐγένετο, καὶ οὐκ ἂν ἄνεμος ἐκώλυσε· βοηθήσαντες δὲ ἅμ' ἡμέρᾳ πανδημεὶ οἱ Αθηναῖοι ἐς τὸν Πειραιᾶ, ναῦς τε καθεῖλκον, καὶ ἐσβάντες κατὰ σπουδὴν καὶ πολλῷ θορύβῳ, ταῖς μὲν ναυσὶν ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα ἔπλεον, τῷ πεζῷ δὲ φυλακὰς τοῦ Πειραιῶς καθίσαντο.

(ibi autem erat propugnaculum, triumque navium praesidium, ne quid Megarensibus importaretur, neve quid illinc exportaretur.) Hoc autem propugnaculum illi adorti sunt, et triremes vacuas deduxerunt, et caeteram Salaminem, ex improviso aggressi, diripuerunt.

94. Sed ignes, quibus hostium adventus significabatur, *a Salaminiis* Athenas versus in aërem sunt sublati, unde tantus pavor *Athenienſium* animos invasit, ut in eo bello nullus major exstiterit. Nam qui in urbe erant, hostes in Piraeeum jam ingressos putabant. Qui vero in Piraeeo erant, et Salaminem jam captam, et hostes tantum non contra se venturos existimabant: quod profecto facile accidisset, si illi cunctari noluissent, neque ventus eos prohibuisset. Athenienses vero simul ac dies illuxit, cum frequentibus copiis ex omni ordine atque aetate collectis subsidio *Salaminiis* iverunt, navesque deduxerunt, easque festinanter et magno cum tumultu conscenderunt; et cum navibus quidem Salaminem petierunt, peditatum vero in Piraeeo reliquerunt, ut ei es-

ſet praeſidio. Peloponneſii vero, poſtquam eos ſubſidio venire ſenſerunt, magnam Salaminis partem excurſionibus populati, captis hominibus, praedaque, et tribus illis navibus, ex propugnaculo Budoro celeriter in Niſaeam ſe receperunt. nonnihil enim et ipſae naves, quae longo temporis intervallo in mare deductae fuerant, nec aquarum vim ferre poterant, eos tunc terrebant. cumque Megara perveniſſent, Corinthum itinere pedeſtri redierunt. Athenienſes vero, cum eos ad Salaminem non amplius nacti fuiſſent, et ipſi *domum* diſceſſerunt. atque ab eo tempore Piraeeum jam accuratius in poſterum cuſtodire coeperunt, cum portuum clauſtris, tum etiam aliis accuratae cuſtodiae generibus.

95. Per idem tempus ſub hujus hyemis initium, Sitalces Odryſes, Terae *filius*, Thracum Rex, expeditionem fecit adverſus Perdiccam, Alexandri *filium*, Macedonum Regem, et Chalcidenſes, qui ſunt in Thracia, ob duo promiſſa, quorum alterum quidem repoſcere, alterum vero ipſe perſolve-

οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ὡς ἤσθοντο τὴν βοήθειαν, καταδραμόντες τῆς Σαλαμῖνος τὰ πολλὰ, καὶ ἀνθρώπους καὶ λείαν λαβόντες, καὶ τὰς τρεῖς ναῦς ἐκ τοῦ Βυδόρου τοῦ φρυρίου, κατὰ τάχος ἐπὶ τῆς Νισαίας ἔπλεον. ἔστι γὰρ ὅτε καὶ αἱ νῆες αὐτοὺς διὰ χρόνου καθελκυσθεῖσαι, καὶ οὐδὲν στέγουσαι, ἐφόβουν. ἀφικόμενοι δὲ ἐς τὰ Μέγαρα, πάλιν ἐπὶ τῆς Κορίνθου ἀπεχώρησαν πεζοί. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, ἔτι καταλαβόντες πρὸς τῇ Σαλαμῖνι, ἀπέπλευσαν καὶ αὐτοί. καὶ μετὰ τοῦτο φυλακὴν ἤδη τοῦ Πειραιῶς μᾶλλον τοιοῦτον ἐποιοῦντο, λιμένων τε κλείσει, καὶ τῇ ἄλλῃ ἐπιμελείᾳ.

ϛέ. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, τοῦ χειμῶνος τούτου ἀρχομένου, Σιτάλκης ὁ Τήρεω Ὀδρύσης, Θρᾳκῶν βασιλεὺς, ἐστράτευσεν ἐπὶ Περδίκκαν τὸν Ἀλεξάνδρου, Μακεδονίας βασιλέα, καὶ ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης· διὰ δύο ὑποχέσεις, τὴν μὲν βουλόμενος ἀναπρᾶξαι, τὴν δὲ αὐτὸς ἀπο-

δῦναι. ὅ,τε γὰρ Περδίκκας, αὐτῷ ὑποχόμενος εἰ Αθηναίοις τε διαλλάξειεν ἑαυτὸν κατ' ἀρχὰς τῷ πολέμῳ πιεζόμενον, καὶ Φίλιππον τὸν ἀδελφὸν αὐτῦ πολέμιον ὄντα μὴ καταγάγοι ἐπὶ βασιλείᾳ, ἃ ὑπεδέξατο ὐκ ἐπετέλει· τοῖς τε Αθηναίοις αὐτὸς ὡμολογήκει, ὅτε τὴν ξυμμαχίαν ἐποιεῖτο, τὸν ἐπὶ Θράκης Χαλκιδικὸν πόλεμον καταλύσειν. ἀμφοτέρων ὖν ἕνεκα τὴν ἔφοδον ἐποιεῖτο, καὶ τόν τε Φιλίππου υἱὸν Αμύνταν ὡς ἐπὶ βασιλείᾳ τῶν Μακεδόνων ἦγε, καὶ τῶν Αθηναίων πρέσβεις, οἳ ἔτυχον παρόντες τύτων ἕνεκα, καὶ ἡγεμόνα Αγνωνα. ἔδει γὰρ καὶ τὺς Αθηναίυς ναυσί τε καὶ στρατιᾷ ὡς πλείστῃ ἐπὶ τὺς Χαλκιδέας παραγενέσθαι.

ϛ'. Ανίστησιν ὖν, ἐκ τῶν Οδρυσῶν ὁρμώμενος, πρῶτον μὲν τὺς ἐντὸς τῦ Αἵμυ τε ὄρυς καὶ τῆς Ῥοδόπης Θρᾴκας, ὅσων ἦρχε μέχρι θαλάσσης τῆς ἐς τὸν Εὔξεινόν τε πόντον καὶ τὸν Ελλήσποντον· ἔπειτα

re volebat. Nam Perdiccas, cum ei *neſcio quae* promiſiſſet, ſi ſe Athenienſibus reconciliaſſet, a quibus initio bello premebatur, nec Philippum fratrem ſuum, eundemque hoſtem, in regnum reſtituiſſet, tamen quae promiſerat non praeſtabat. Et ipſe *Sitalces* Athenienſibus promiſerat, cum ſocietatem *cum ipſis* iniit, ſe bello Chalcidenſi finem impoſiturum. Utraque igitur de cauſa *Sitalces Perdiccae* bellum inferebat, et Amyntam Philippi filium in regnum Macedonum ducebat, et *cum eo* Legatos Athenienſium, qui hujus rei cauſa tunc aderant, et Agnonem ducem. Oportebat enim Athenienſes quoque cum navibus, et quam maximo exercitu adverſus Chalcidenſes praeſto eſſe.

96. Ab Odryſis igitur initio ducto, primum quidem ex ſuis ſedibus evocat Thraces, qui intra montem Aemum, et Rhodopen habitabant, quibus uſque ad Pontum Euxinum, et Hellespontum imperabat: deinde vero Getas, qui ſuperato Aemo monte in ulterioribus partibus habitabant, et

quotquot alii populi cis Iſtrum fluvium ad Pontum Euxinum magis vergentes incolebant. Getae autem, et qui regionem illam accolunt, Scythis ſunt finitimi, et cultu ſimiles, omnesque ſagittarii equeſtres. Praeterea Thracum montanorum, qui ſuis legibus vivunt, et enſiferi ſunt, qui Dii vocantur, permultos evocavit, quorum maxima pars Rhodopen incolit. atque alios quidem mercede induxit, alii vero voluntarii erant, qui *Sitalcen* ultro ſequebantur. Evocavit etiam Agrianas, et Leaeos, et caeteras gentes Paeonicas, quibus imperabat. atque hi *Agrianes totius* imperii erant ultimi, usque ad Graaeos, et Leaeos Paeonas, et Strymonem fluvium, qui ex Scomio monte per Graaeos, et Leaeos fluit. ubi erat terminus imperii ab ea parte, quae ſpectat Paeonas; qui jam ſunt ſui juris. at ab ea parte, quae Triballos ſpectat, qui et ipſi ſunt ſui juris, ſunt Treres, et Filataei, qui terminant *imperium*. Hi autem ad ſeptentrionales Scomii montis partes habitant, et a Solis occidentis partibus pertingunt usque ad Oſcium

τὸς ὑπερβάντι Αἷμον Γέτας, καὶ ὅσα ἄλλα μέρη ἐντὸς τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ πρὸς θάλασσαν μᾶλλον τὴν τοῦ Εὐξείνου πόντου κατῴκηκε. εἰσὶ δ' οἱ Γέται, καὶ οἱ ταύτῃ, ὅμοροί τε τοῖς Σκύθαις καὶ ὁμόσκευοι, πάντες ἱπποτοξόται. παρεκάλει δὲ καὶ τῶν ὀρεινῶν Θρᾳκῶν πολλὺς τῶν αὐτονόμων, καὶ μαχαιροφόρων, οἳ Δῖοι καλοῦνται, τὴν Ῥοδόπην οἱ πλεῖστοι οἰκοῦντες. καὶ τοὺς μὲν μισθῷ ἔπεισεν, οἱ δ' ἐθελονταὶ ξυνηκολούθουν. ἀνέστη δὲ καὶ Ἀγριᾶνας, καὶ Λεαίους, καὶ ἄλλα ὅσα ἔθνη Παιονικά, ὧν ἦρχε. καὶ ἔχατοι τῆς ἀρχῆς ἦσαν, μέχρι Γραικίων καὶ Λεαίων Παιόνων, καὶ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, ὃς ἐκ τοῦ Σκομίου ὄρους διὰ Γραικίων καὶ Λεαίων ῥεῖ· ὃ ὡρίζετο ἡ ἀρχὴ τὰ πρὸς Παίονας αὐτονόμους ἤδη. τὰ δὲ πρὸς Τριβαλλοὺς, καὶ τούτους αὐτονόμους, Τρῆρες ὥριζον, καὶ Τιλαταῖοι. οἰκοῦσι δ' ἔτι πρὸς βορέαν τοῦ Σκομίου ὄρους, καὶ παρήκουσι πρὸς ἠλίου δύσιν μέχρι τοῦ Ὀσκίου ποταμοῦ. ῥεῖ δ' ἔτος ἐκ τοῦ

ὄρος ὅθενπερ καὶ ὁ Νέστος καὶ ὁ Ἕβρος. ἔστι δὲ ἔρημον τὸ ὄρος καὶ μέγα, ἐχόμενον τῆς Ῥοδόπης.

ϛζ'. Ἐγένετο δὲ ἡ ἀρχὴ ἡ Ὀδρυσῶν, μέγεθος, ἐπὶ μὲν θάλασσαν καθήκουσα, ἀπὸ Ἀβδήρων πόλεως ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον, τὸν μέχρι Ἴστρου ποταμοῦ. αὕτη περίπλους ἐστὶν ἡ γῆ ταξυντομώτατα, ἢν ἀεὶ καλὰ πρύμναν ἴσῃται τὸ πνεῦμα νηὶ στρογγύλῃ, τεσσάρων ἡμερῶν, καὶ ἴσων νυκτῶν. ὁδῷ δὲ ταξυντομώτατα ἐξ Ἀβδήρων ἐς Ἴστρον ἀνὴρ εὖ ζωνος ἐνδεκαταῖος τελεῖ. τὰ μὲν πρὸς θάλασσαν τοσαύτη ἦν. ἐς ἤπειρον δὲ, ἀπὸ Βυζαντίου ἐς Λεάβους, καὶ ἐπὶ τὸν Στρυμόνα (ταύτῃ γὰρ διὰ πλείστου ἀπὸ θαλάσσης ἄνω) ἐγίγνετο ἡμερῶν ἀνδρὶ εὖ ζώνῳ τριῶν καὶ δέκα ἀνύσαι. φόρος τε ἐκ πάσης τῆς βαρβάρου καὶ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ὅσον προσῆξαν ἐπὶ Σεύθου, (ὃς ὕστερον Σιτάλκου βασιλεύσας, πλεῖστον δὴ ἐποίησε) τετρακοσίων ταλάντων ἀργυρίου μάλιστα ἦν

flumen. hoc autem fluit ex eodem monte, ex quo Neſtus et Ebrus. hic autem mons eſt et deſertus et magnus, et Rhodopae junctus.

97. Fuit autem Odryſarum imperium magnitudine, ad mare quidem pertingens, ab urbe Abderis ad Pontum Euxinum, ad eam usque partem, qua Iſter fluvius in ipſum influit. Haec ora, qua curſus compendioſiſſimus datur, navi rotunda poteſt ambiri, ſi ventus a puppi ſemper ſpiret, quatuor dierum et totidem noctium ſpatio. Itinere vero terreſtri, qua compendioſiſſimum eſt iter, ab Abderis ad Iſtrum vir expeditus intra undecim dies pervenire poteſt. atque ejus quidem longitudo mare verſus haec erat. Per loca vero mediterranea, a Byzantio ad Leaeos, et ad Strymonem (hinc enim longiſſimus eſt a mari tractus in loca mediterranea) viator expeditus intra tredecim dies iter conficere poteſt. Tributum quoque, quod colligebatur ex toto barbarorum agro, et ex Graecis civitatibus Seuthe regnante, (qui poſt Sitalcem regno potitus id maxime auxit) omni auri et argenti pretio ad aeſtimationem pecuniarum revocato, quadringenta ferme talenta valebat. nec his pauciora au-

ri et argenti munera *ipſi* offerebantur. Praeterea vero et opera textilia et laevia, aliaque ſupellex *ei offerebatur*. neque vero ipſi ſoli: ſed et aliis Odryſarum viris, qui apud ipſum autoritate pollebant, ac nobiles erant, *hujusmodi munera dabantur*. Legem enim longe aliam condiderunt, quam quae eſt apud Perſas, et quae apud alios quoque Thraces moribus eſt recepta; ut videlicet potius accipiant, quam dent. Et turpius erat, ſi quis rogatus non dediſſet, quam ſi quis non impetraſſet id, quod petiiſſet. Verumtamen hac lege diutius ſunt uſi, propter potentiam, qua valebant. Nihil enim a quoquam *apud Regem, ejusque nobilitatem*, ſine muneribus transigi poterat. Itaque regnum illud ad magnam potentiam pervenit. nam omnium, quae ſunt in Europa intra ſinum Ionium et Pontum Euxinum, maximum fuit proventu pecuniarum, et caeterarum rerum copia, quae homines beatiores facit: ſed certandi viribus, et copiarum numero, Scytharum potentia longe fuit inferius. Nam huic *Scytharum potentiae* non modo gentes quae ſunt in Europa, aequari nequeunt; verum etiam earum, quae in Aſia ſunt, nulla

ναμις· ἃ χρυσὸς καὶ ἄργυρος εἴη. καὶ δῶρα
ὐκ ἐλάσσω τούτων χρυσῦ τε καὶ ἀργύρου
προσεφέρετο· χωρὶς δὲ, ὅσα ὑφαντά τε καὶ
λεῖα, καὶ ἡ ἄλλη κατασκευή· καὶ ὐ μόνον,
αὐτῷ ἀλλὰ καὶ τοῖς παραδυναστεύουσί τε καὶ
γενναίοις Ὀδρυσῶν. κατεστήσαντο γὰρ τὐν-
αντίον τῆς [τῶν] Περσῶν βασιλείας τὸν
νόμον, ὄντα μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις Θραξὶ, λαμ-
βάνειν μᾶλλον ἢ διδόναι. καὶ αἴσχιον ἦν, αἰ-
τηθέντα μὴ δῦναι, ἢ αἰτήσαντα μὴ τυχεῖν.
ὅμως δὲ κατὰ τὸ δύνασθαι, ἐπιπλέον αὐ-
τῷ ἐχρήσαντο. ὐ γὰρ ἦν πρᾶξαι ὐδὲν μὴ
διδόντα δῶρα. ὥστε ἐπὶ μέγα ἡ βασιλεία ἦλ-
θεν ἰσχύος. τῶν γὰρ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ὅσαι
μεταξὺ τοῦ Ἰονίου κόλπου καὶ τοῦ Εὐξείνου
πόντου, μεγίστη ἐγένετο χρημάτων προσόδῳ
καὶ τῇ ἄλλῃ εὐδαιμονίᾳ· ἰσχύϊ δὲ μάχης,
καὶ στρατῷ πλήθει, πολὺ δευτέρα μετὰ τὴν
Σκυθῶν. ταύτῃ δὲ ἀδύνατα ἐξισοῦσθαι ὐκ
ὅτι τὰ ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ἀλλ' οὐδ' ἐν τῇ
Ἀσίᾳ ἔθνος ἓν πρὸς ἓν ὐκ ἔστιν ὅ,τι δυνα-

τὸν Σκύθας ὁμογνωμονοῦσι πᾶσιν ἀντιςῆναι. ἃ μὴν ἀλλ' ἐς τὴν ἄλλην εὐβυλίαν καὶ ξύνεσιν περὶ τῶν παρόντων ἐς τὸν βίον ἄλλοις ὁμοιῶνται.

ζή. Σιτάλκης μὲν ὢν χώρας τοσαύτης βασιλεύων, παρεσκευάζετο τὸν ςρατόν· καὶ ἐπειδὴ αὐτῷ ἕτοιμα ἦν, ἄρας ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν, πρῶτον μὲν διὰ τῆς αὑτοῦ ἀρχῆς, ἔπειτα διὰ Κερκίνης, ἐρήμου ὄρους, ὃ ἔςι μεθόριον Σίντων καὶ Παιόνων. ἐπορεύετο δὲ δι' αὐτοῦ τῇ ὁδῷ ἣν πρότερον αὐτὸς ἐποιήσατο, τεμὼν τὴν ὕλην, ὅτε ἐπὶ Παίονας ἐςράτευσε. τὸ δὲ ὄρος ἐξ Οδρυσῶν διιόντες, ἐν δεξιᾷ μὲν εἶχον Παίονας, ἐν ἀριςερᾷ δὲ Σίντους καὶ Μαίδους. διελθόντες δὲ αὐτὸ, ἀφίκοντο ἐς Δόβηρον τὴν Παιονικήν. πορευομένῳ δὲ αὐτῷ ἀπεγίγνετο μὲν οὐδὲν τοῦ ςρατοῦ, εἰ μή τι νόσῳ· προσεγίγνετο δέ. πολλοὶ γὰρ τῶν αὐτονόμων Θρᾳκῶν ἀπαράκλητοι ἐφ' ἁρπαγὴν ἠκολούθουν. ὥςε τὸ πᾶν πλῆθος λέγεται οὐκ

gente genti oppoſita, Scythis univerſis, ſi concordes inter ſe fuerint, reſiſtere valet. Quinetiam ne in alia quidem ſolertia, et prudentia, quae in rebus ad praeſentem vitam neceſſariis requiritur, caeteris nationibus ſunt ſimiles.

98. Sitalces igitur, cum tantae regionis regnum obtineret, exercitum parabat. Poſtquam autem *res omnes ad expeditionem neceſſariae jam* ipſi paratae fuerunt, *copiis inde* motis, in Macedoniam ivit; primum quidem per ſuum regnum, deinde vero per Cercinen, montem deſertum, qui inter Sintos et Paeonas eſt medius. Iter autem per eum faciebat via, quam ipſe ſucciſa materia prius fecerat, quum bellum Paeonibus intulit. Hunc autem montem ex Odryſis pertranseuntes, ad dextram quidem habebant Paeonas; ad ſiniſtram vero, Sintos, et Maedos. Quem cum pertransiſſent, ad Doberum Paeonicam *urbem* pervenerunt. Ei autem iter facienti nulla quidem exercitus pars deceſſit, niſi ſi qua morbo correpta periit: ſed accedebat. Multi enim ex illis Thracibus, qui ſuis legibus vivebant, ad praedam ultro

ſequebantur. Quare tota multitudo non minor centum quinquaginta millibus exſtitiſſe fertur. Atque hujus quidem major pars erat pedeſtris, tertia vero ferme pars erat equeſtris, maximam vero hujus equitatus partem ipſi Odryſae, et poſt eos Getae praebuerunt. Machaerophori vero, qui ſuis legibus vivebant, et ex Rhodope deſcenderant, erant totius peditatus bellicoſiſſimi. Caetera vero turba, ex variis et diverſis gentibus permixta, multitudine maxime formidabilis, ſequebatur.

99. Doberum igitur omnes convenerunt, et ſe pararunt ad irruptionem faciendam ex ſuperiore in inferiorem Macedoniam, quae Perdiccae imperio parebat. Nam inter Macedonas ſunt et Lynceſtae, et Helimiotae, et aliae gentes in locis mediterraneis, quae illis quidem ſunt ſociae et ſubjectae: ſed tamen regna ſingulae ſeparatim habent. Illam vero Macedoniam, quae nunc eſt maritima, Alexander Perdiccae pater, et Temenidae ejus majores, olim ex urbe Argis oriundi, primi poſſederunt, et *in ea* regnarunt, ubi prius proelio ſuperatos expuliſſent ex Pie-

ἔλασσον πεντεκαίδεκα μυριάδων γενέσθαι. καὶ τούτου τὸ μὲν πλέον πεζὸν ἦν· τριτημόριον δὲ μάλιστα, ἱππικόν. τοῦ δ' ἱππικοῦ τὸ πλεῖστον αὐτοὶ Ὀδρύσαι παρείχοντο, καὶ μετ' αὐτοὺς Γέται. τοῦ δὲ πεζοῦ, οἱ μαχαιροφόροι μαχιμώτατοι μὲν ἦσαν, οἱ ἐκ τῆς Ῥοδόπης αὐτόνομοι καταβάντες· ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος, ξυμμικτος, πλήθει φοβερώταλος ἠκολούθει.

ϛθ'. Ξυνηθροίζοντο οὖν ἐν τῇ Δοβήρῳ καὶ παρεσκευάζοντο ὅπως κατὰ κορυφὴν ἐσβαλοῦσιν ἐς τὴν κάτω Μακεδονίαν, ἧς ὁ Περδίκκας ἦρχε. τῶν γὰρ Μακεδόνων εἰσὶ καὶ Λυγκησταὶ, καὶ Ἐλιμιῶται, καὶ ἄλλα ἔθνη ἐπάνωθεν, ἃ ξύμμαχα μέν ἐστι τούτοις καὶ ὑπήκοα, βασιλείας δ' ἔχει καθ' αὑτά. τὴν δὲ περὶ θάλασσαν νῦν Μακεδονίαν Ἀλέξανδρος ὁ Περδίκκου πατὴρ, καὶ οἱ πρόγονοι αὐτοῦ Τημενίδαι, τοαρχαῖον ὄντες ἐξ Ἄργους, πρῶτοι ἐκτήσαντο, καὶ ἐβασίλευσαν, ἀναστήσαντες μάχῃ ἐκ μὲν Πι-

ερίας Πίερας (οἳ ὕστερον ὑπὸ τὸ Πάγγαιον πέραν Στρυμόνος ᾤκησαν Φάγρηλα, καὶ ἄλλα χωρία· καὶ ἔτι καὶ νῦν Πιερικὸς κόλπος καλεῖται ἡ ὑπὸ τῷ Παγγαίῳ πρὸς θάλασσαν γῆ) ἐκ δὲ τῆς Βοττίας καλουμένης, Βοττιαίους, οἳ νῦν ὅμοροι Χαλκιδέων οἰκοῦσι· τῆς δὲ Παιονίας παρὰ τὸν Ἄξιον ποταμὸν, στενήν τινα καθήκουσαν ἄνωθεν μέχρι Πέλλης καὶ θαλάσσης ἐκτήσαντο. καὶ πέραν Ἀξίου, μέχρι Στρυμόνος, τὴν Μυγδονίαν καλουμένην, Ηδῶνας ἐξελάσαντες, νέμονται. ἀνέστησαν δὲ καὶ ἐκ τῆς νῦν Εορδίας καλουμένης Εόρδους. (ὧν οἱ μὲν πολλοὶ διεφθάρησαν, βραχὺ δέ τι αὐτῶν περὶ Φύσκαν κατῴκηται) καὶ ἐξ Αλμωπίας, Αλμώπας. ἐκράτησαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν οἱ Μακεδόνες ὅτοι, ἃ καὶ νῦν [ἔτι] ἔχουσι, τόν τε Ανθεμοῦντα καὶ Γρηστωνίαν καὶ Βισαλτίαν, καὶ Μακεδόνων αὐτῶν πολλήν. τὸ δὲ ξύμπαν, Μακεδονία καλεῖται, καὶ Περδίκκας Αλεξάνδρου, βασιλεὺς

ria quidem, Pieres, (qui poſtea ſub Pangaeo trans Strymonem incoluerunt Phagretem, et alia oppida. Unde vel ad hoc usque tempus regio, quae ſub Pangaeo jacens ad mare vergit, ſinus Piericus appellatur) ex ea vero, quae Bottia vocatur, Bottiaeos, qui nunc agrum Chalcidenſibus finitimum incolunt. Quinetiam anguſtam quandam Paeoniae regionem juxta Axium fluvium, a locis montanis ad Pellam usque et mare pertingentem poſſederunt. et trans Axium, ad Strymonem usque, eam, quae Mygdonia nominatur, ejectis Edonis, poſſident. Ex illa etiam, quae nunc Eordia vocatur, ejecerunt Eordos, (quorum plerique perierunt: ſed exigua quaedam ipſorum pars circa Phyſcam habitat) et ex Almopia, Almopas. Hi Macedones, *qui maritimam oram incolunt*, alias etiam gentes in ſuam poteſtatem redegerunt, quas nunc etiam in ſua poteſtate habent, Anthemuntem, Greſtoniam, Biſaltiam, magnamque *ſuperioris Macedoniae* partem, quae ad ipſos Macedonas pertinebat, *qui loca mediterranea incolebant*. Haec autem univerſa, Macedonia vocantur, et Perdiccas Alexandri

filius horum erat Rex, quo tempore Sitalces *ipsi* bellum intulit.

100. Atque hi quidem Macedones, cum ingens exercitus illos invasisset, quod ei resistere non possent, se receperunt in loca natura situque munita, et in munitiones manu factas, quae in eo agro erant. Harum autem non magnus erat numerus. Sed postea Archelaus Perdiccae filius, regno potitus, eas, quae nunc in ea regione exstant, aedificavit, et vias rectas secuit, et cum alia digessit, tum etiam rem militarem equis, armis, et reliquo belli apparatu, longe melius quam caeteri omnes octo Reges, qui eum anteceſserant. Exercitus vero Thracum Dobero profectus, primum quidem irrupit in regnum, quod Philippi prius erat, et Idomenen quidem per vim cepit, Gortyniam vero, et Atalantam, et alia quaedam oppida in deditionem ac fidem recepit, quae se ipsi adjunxerunt ob amicitiam Amyntae, qui erat Philippi filius, et qui *tunc ibi* aderat. Europum autem oppugnarunt: sed expugnare non potuerunt. Deinde vero et in reliquam

αὐτῶν ἦν, ὅτε Σιτάλκης ἐπῆει.

ρ΄. Καὶ οἱ μὲν Μακεδόνες οὗτοι, ἐπιόντος πολλοῦ στρατοῦ ἀδύνατοι ὄντες ἀμύνεσθαι, ἔς τε τὰ καρτερὰ καὶ τὰ τείχη ὅσα ἦν ἐν τῇ χώρᾳ, ἐσεκομίσθησαν. ἦν δὲ οὐ πολλά· ἀλλὰ ὕστερον Ἀρχέλαος ὁ Περδίκκου υἱὸς, βασιλεὺς γενόμενος, τὰ νῦν ὄντα ἐν τῇ χώρᾳ ᾠκοδόμησε, καὶ ὁδὸς εὐθείας ἔτεμε, καὶ τἆλλα διεκόσμησε τά τε κατὰ τὸν πόλεμον ἵπποις καὶ ὅπλοις, καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ κρείασονι, ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι βασιλεῖς ὀκτὼ οἱ πρὸ αὐτοῦ γενόμενοι. ὁ δὲ στρατὸς τῶν Θρᾳκῶν ἐκ τῆς Δοβήρου ἐσέβαλε πρῶτον μὲν ἐς τὴν Φιλίππου πρότερον οὖσαν ἀρχὴν, καὶ εἷλεν Εἰδομένην μὲν κατὰ κράτος, Γορτυνίαν δὲ, καὶ Ἀταλάντην, καὶ ἄλλα ἄτλα χωρία, ὁμολογίᾳ, διὰ τὴν Ἀμύντου Φιλίαν προσχωρήσαντα, τοῦ Φιλίππου υἱέος παρόντος. Εὐρωπὸν δὲ ἐπολιόρκησαν μὲν, ἑλεῖν δὲ οὐκ ἠδυνήθη. ἔπειτα δὲ καὶ ἐς τὴν ἄλλην Μα-

κεδονίαν πρὸχώρει τὴν ἐν ἀριστερᾷ Πέλλης καὶ Κύρρου. ἔσω δὲ τούτων ἐς τὴν Βοττιαίαν καὶ Πιερίαν οὐκ ἀφίκοντο, ἀλλὰ τήν τε Μυγδονίαν καὶ Γρηστωνίαν καὶ Ἀνθεμοῦντα ἐδήωσαν. οἱ δὲ Μακεδόνες πεζῇ μὲν οὐδὲ διενοοῦντο ἀμύνεσθαι, ἵππους δὲ προσμεταπεμψάμενοι ἀπὸ τῶν ἄνω ξυμμάχων, ὅπη δοκοῖ ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἐσέβαλλον ἐς τὸ στράτευμα τῶν Θρᾳκῶν. καὶ ἢ μὲν προσπέσοιεν, οὐδεὶς ὑπέμενεν ἄνδρας ἱππέας τε ἀγαθοὺς καὶ τεθωρακισμένους· ὑπὸ δὲ πλήθους περικλειόμενοι, αὐτοὺς πολλαπλασίῳ τῷ ὁμίλῳ ἐς κίνδυνον καθίστασαν. ὥστε τέλος ἡσυχίαν ἦγον, οὐ νομίζοντες ἱκανοὶ εἶναι πρὸς τὸ πλέον κινδυνεύειν.

ρα'. Ὁ δὲ Σιτάλκης πρός τε τὸν Περδίκκαν λόγους ἐποιεῖτο ὧν ἕνεκα ἐστράτευσε, καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι οὐ παρῆσαν ταῖς ναυσὶν, ἀπιστοῦντες αὐτὸν μὴ ἥξειν, δωρά τε καὶ πρέσβεις ἔπεμψαν αὐτῷ, ἔς τε τοὺς Χαλκιδέας καὶ Βοττιαίους μέρος τι τοῦ στρα-

Macedoniam proceſſit, quae ad Pellae, Cyrrhique dextram jacet. Sed intra haec, in Bottiaeam et Pieriam non intrarunt: at Mygdoniam, Greſtoniam, et Anthemuntem diripuerunt. Macedones vero ne cogitarunt quidem peditatu reſiſtere; ſed accito equitatu a ſociis, qui loca mediterranea incolebant, ubi videbatur *commodum*, pauci multos adorti, in ipſum Thracum exercitum impetu ferebantur: et qua impreſſionem faciebant, nullus illorum, utpote equitum egregiorum et loricatorum, impetum ſuſtinebat; ſed hoſtium multitudine circumventi, in discrimen ſe conjiciebant propter eorum multitudinem longe numeroſiorem. Quare tandem hoſtes laceſſere deſierunt, quod exiſtimarent, ſe longe majori militum numero ſine periculo reſiſtere non poſſe.

101. Sitalces vero et ad Perdiccam verba facere coepit de rebus, quarum cauſa bellum ipſi intulerat: et quoniam Athenienſes cum claſſe non aderant (eum enim *illuc* iturum non credebant) quoniam etiam dona et legatos ad ipſum miſerant, quandam ſuarum copiarum partem in Chalcidenſes et Bottiaeos miſit; cumque illos intra

muros compuliſſet, agrum eorum vaſtavit. Dum autem caſtra ſtativa haberet in his locis, Theſſali, qui Auſtrum verſus habitant, et Magnetes, et caeteri, qui Theſſalorum imperio parent, et Graeci ad Thermopylas usque timuerunt, ne exercitus iſte contra ſe quoque veniret, et in armis erant. Thraces etiam, qui trans Strymonem, Boream verſus, loca campeſtria incolebant, Panaei praeterea, et Odomanti, et Droi, et Derſaei, territi ſunt. omnes autem ſuis legibus utentes liberi vivebant. Praebuit etiam *idem Sitalces* occaſionem rumoris inter Graecos Athenienſium hoſtes, *periculum eſſe* ne, qui ab ipſis per ſocietatis ſpeciem adducebantur, ipſos etiam invaderent. Illi vero et Chalcidicum, et Botticum, et Macedonicum *agrum* ſimul *ibi* ſubſiſtens vaſtabat. Et cum nihil eorum, quorum cauſa infeſtis armis *eo* profectus fuerat, ipſi feliciter ſuccederet; cumque ipſius exercitus commeatu careret, et hyemis incommodis vexaretur; a Seuthe Sparadoci *filio*, qui ipſi patruelis, quique apud ipſum potentia ſecundus erat, ad celeriter abeundum inducitur. Seuthen autem Perdiccas ſibi clam conciliaverat, pollicitus

τῦ πέμπει. καὶ τειχήρεις ποιήσας, ἐδήου τὴν γῆν. καθημένυ δ' αὐτῦ περὶ τὺς χώρυς τύτυς, οἱ πρὸς νότον οἰκῦντες Θεσσαλοὶ κ) Μάγνηλες, κ) οἱ ἄλλοι ὑπήκοοι Θεσσαλῶν, κ) οἱ μέχρι Θερμοπυλῶν Ἕλληνες ἐφοβήθησαν μὴ κ) ἐπὶ σφᾶς ὁ ςρατὸς χωρήσῃ, κ) ἐν παρασκευῇ ἦσαν. ἐφοβήθησαν δὲ κ) οἱ πέραν Στρυμόνος πρὸς βορέαν Θρᾷκες, ὅσοι πεδία εἶχον, Παναῖοι, κ) Οδόμαντοι, κ) Δρῶοι, κ) Δερσαῖοι· αὐτόνομοι δ' εἰσὶ πάνλες. παρέχε δὲ λόγον καὶ ἐπὶ τὺς τῶν Αθηναίων πολεμίυς Ἕλληνας, μὴ ὑπ' αὐτῶν ἀγόμενοι κατὰ τὸ ξυμμαχικόν, καὶ ἐπὶ σφᾶς χωρήσωσιν. ὁ δὲ, τήν τε Χαλκιδικὴν κ) Βοτλικὴν κ) Μακεδονίαν ἅμα ἐπέχων, ἔφθειρε. κ) ἐπειδὴ αὐτῷ ὐδὲν ἐπράσσετο ὧν ἕνεκα ἐσέβαλε, κ) ἡ ςραλιὰ σῖτόν τε οὐκ εἶχεν αὐτῷ, καὶ ὑπὸ χειμῶνος ἐταλαιπώρει, ἀναπείθεται ὑπὸ Σεύθυ τῦ Σπαραδόκυ, ἀδελφιδῦ ὄνλος, κ) μέγιςον μεθ' αὐτὸν δυναμένυ, ὥς' ἐν τάχει ἀπελθεῖν.

τὸν δὲ Σεύθην κρύφα Περδίκκας, ὑποχόμενος ἀδελφὴν ἑαυτῷ δώσειν, καὶ χρήματα ἐπ' αὐτῇ, προσποιεῖται. καὶ ὁ μὲν, πειθθεὶς, καὶ μείνας τριάκοντα τὰς πάσας ἡμέρας, τούτων δὲ ὀκτὼ ἐν Χαλκιδεῦσιν, ἀνεχώρησε τῷ στρατῷ καὶ τάχος ἐπ' οἴκου. Περδίκκας δὲ ὕστερον Στρατονίκην τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν δίδωσι Σεύθῃ, ὥσπερ ὑπέσχετο. τὰ μὲν δὴ καὶ τὴν Σιτάλκου στρατείαν οὕτως ἐγένετο.

ρϐ'. Οἱ δὲ ἐν Ναυπάκτῳ Αθηναῖοι, τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος, ἐπειδὴ τὸ τῶν Πελοποννησίων ναυτικὸν διελύθη, Φορμίωνος ἡγουμένου, ἐστράτευσαν παραπλεύσαντες ἐπ' Ασακοῦ. καὶ ἀποβάντες ἐς τὴν μεσόγειαν τῆς Ακαρνανίας, τετρακοσίοις μὲν ὁπλίταις Αθηναίων τῶν ἀπὸ τῶν νεῶν, τετρακοσίοις δὲ Μεσσηνίων, καὶ ἔκ τε Στράτου, καὶ Κορόντων, καὶ ἄλλων χωρίων, ἄνδρας ὡς δοκοῦντας βεβαίους εἶναι ἐξήλασαν, καὶ Κύνητα τὸν Θεολύτου ἐς Κόρονται καταγαγόντες, ἀνεχώ-

se in matrimonium ipsi sororem daturum, et praeter ipsam, pecunias etiam. Itaque Sitalces *Seuthae verbis* inductus, et xxx universos dies *militiae* commoratus, et horum octo apud Chalcidenses *consumtis*, cum exercitu domum celeriter se recepit. Perdiccas vero postea Stratonicen sororem suam Seuthae uxorem dedit, ut ei promiserat. Haec igitur Sitalcis expeditio hunc habuit exitum.

102. Athenienses vero, qui Naupacti erant, eadem hyeme, post *dimissam* Peloponnesiorum classem, duce Phormione, maritimam oram legentes, Astaco bellum intulerunt, exscensuque ex navibus in terram facto, mediterranea Acarnaniae loca petierunt, cum quadringentis suorum gravis armaturae militum classiariorum, et cum totidem Messeniis; et ex Strato, et Corontis, aliisque oppidis eos, qui videbantur dubiae fidei homines, ejecerunt: et cum Cynetem Theolyti *filium*, in oppidum Coronta reduxissent, ad suas naves redierunt. Nam Oeniadis, (qui soli omnium Acarnanum Atheni-

enſibus perpetuo erant hoſtes,) propter hybernum anni tempus, bellum nullo modo inferri poſſe videbatur. Nam Achelous fluvius ex monte Pindo per Dolopiam, Agraos, Amphilochos, et per Acarnanicam planitiem fluens, ſuperne quidem juxta urbem Stratum, et Oeniadas, per ſpatium, quod inter has duas urbes eſt medium, in mare defertur; et ipſorum *Oeniadarum* urbem reſtagnans paludibus circundat; et facit, ut propter aquarum copiam ei bellum hyeme non poſſit inferri. Jacent autem et pleraeque Echinadum inſularum e regione Oeniadarum, ab Acheloi oſtio non procul diſtantes. Quamobrem hic fluvius, quoniam eſt magnus, limum ſemper aggerit, nonnullae etiam illarum inſularum factae ſunt continentis pars. Et credibile eſt caeteris quoque non admodum longo temporis progreſſu idem eventurum. Nam et fluvii curſus eſt rapidus, et multus, et turbidus, et ipſae inſulae ſunt crebrae, et limo congeſto (quod diffundi nequit) aliae cum aliis conjunguntur, gradatim, non autem ſerie directa ſitae, nec rectum aquis exitum in pelagus praebentes. Sunt autem deſertae,

ρησαν πάλιν ἐπὶ τὰς ναῦς. ἐς γὰρ Οἰνιάδας, ἀεί ποτε πολεμίους ὄντας μόνους Ακαρνάνων, οὐκ ἐδόκει δυνατὸν εἶναι, χειμῶνος ὄντος, στρατεύειν. ὁ γὰρ Αχελῶος ποταμὸς ῥέων ἐκ Πίνδου ὄρους διὰ Δολοπίας, καὶ Αγραίων καὶ Αμφιλόχων, καὶ διὰ τῆς Ακαρνανικῆς πεδίου, ἄνωθεν μὲν παρὰ Στράτον πόλιν, ἐς θάλασσαν διεξιεὶς παρ' Οἰνιάδας, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς περιλιμνάζων, ἄπορον ποιεῖ ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐν χειμῶνι στρατεύειν. κεῖνται δὲ καὶ τῶν νήσων τῶν Εχινάδων αἱ πολλαὶ καταντικρὺ Οἰνιάδων, τοῦ Αχελώου τῶν ἐκβολῶν ὀλίγον ἀπέχουσαι. ὥστε μέγας ὢν ὁ πόταμος προχοῖ ἀεὶ, καὶ εἰσὶ τῶν νήσων αἳ ἠπείρωνται· ἐλπὶς δὲ καὶ πάσας ὀλίγον πολλῷ τινι ἂν χρόνῳ τοῦτο παθεῖν. τό, τε γὰρ ῥεῦμά ἐστι μέγα καὶ πολὺ καὶ θολερὸν, αἵ τε νῆσοι, πυκναὶ, καὶ ἀλλήλαις τῆς προχώσεως, τῷ μὴ σκεδάννυσθαι, σύνδεσμοι γίγνονται, παραλλὰξ καὶ ὀλίγαι κατὰ στοῖχον κείμεναι, ὀλίγας ἔχουσαι εὐθείας διόδους τοῦ

ὕδατος ἐς τὸ πέλαγος. ἔρημοι δ' εἰσὶ, καὶ ὀ μεγάλαι. λέγεται δὲ κ) Αλκμαίωνι τῷ Αμφιάρεω, ὅτε δὴ ἀλᾶσθαι αὐτὸν μετὰ τὸν φόνον τῆς μητρὸς, τὸν Απόλλω ταύτην τὴν γῆν χρῆσαι οἰκεῖν· ὑπεισπόνλα ὀκ εἶναι λύσιν τῶν δεινμάτων, πρὶν ἂν εὑρὼν ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ κατοικίσηται, ἥτις, ὅτε ἔκτεινε τὴν μητέρα, μήπω ὑπὸ ἡλίου ἑωρᾶτο, μηδὲ γῆ ἦν· ὡς τῆς γε ἄλλης αὐτῷ μεμιασμένης. ὁ δ' ἀπορῶν, ὥς φασι, μόλις κατενόησε τὴν πρόσχωσιν ταύτην τὸ Αχελῴο. κ) ἐδόκει αὐτῷ ἱκανὴ ἂν κεχῶσθαι δίαιλα τῷ σώματι, ἀφ' ἧπερ κλείνας τὴν μητέρα, ὀκ ὀλίγον χρόνον ἐπλανᾶτο. κ) κατοικισθεὶς ἐς τὸς περὶ Οἰνιάδας τόπος, ἐδυνάστευσέ τε, κ) ἀπὸ Ακαρνᾶνος παιδὸς ἑαυτῦ, τῆς χώρας τὴν ἐπωνυμίαν ἐγκατέλιπε. τὰ μὲν ὖν περὶ Αλκμαίωνα, τοιαῦτα λεγόμενα παρελάβομεν.

ργ'. Οἱ δὲ Αθηναῖοι κ) ὁ Φορμίων, ἄραντες ἐκ τῆς Ακαρνανίας, καὶ ἀφικόμενοι ἐς

nec magnae. Fertur etiam Alcmaeoni Amphiarai *filio*, quo tempore propter matris caedem vagabatur, Apollo oraculum reddidiſſe, quo hanc terram ei habitandam ſignificavit, obſcure ſignificans eum terroribus, *quibus agitabatur*, liberatum non iri, prius quam locum habitandum reperiſſet in ea regione, quae, quum matrem interfecit, a Sole nondum conſpecta fuiſſet, nec tellus eſſet: quod omnem aliam terram ipſe polluiſſet. Ille vero conſilio inops (ut aiunt) vix tandem animadvertit hanc Acheloi fluminis alluvionem *ab oraculo fuiſſe deſignatam*. Iſtudque ſolum, quod limo congeſto conſolidatum fuerat, ipſi videbatur exſtitiſſe ab eo tempore, quo matre caeſa non paucos annos erraverat, et ad ſedes in eo ſui corporis cauſa ponendas ſatis amplum eſſe *videbatur*. Quare cum in locis circum Oeniadas ſitis ſedes collocaſſet, *ibi* regnavit, et ab Acarnane filio ſuo nomen regioni impoſitum reliquit. Quae igitur de Alcmaeone traduntur, haec ſunt, quae accepimus.

103. Athenienſes vero et Phormio, caſtris ex Acarnania motis, et Naupactum pro-

fecti, ineunte vere Athenas redierunt; secumque duxerunt eos, quos in proeliis navalibus ceperant, qui facta capitum permutatione, ita ut singula pro singulis darentur, liberi dimittebantur, naves etiam *duxerunt*, quas ceperant. Atque haec hyems est finita, hujusque belli, quod Thucydides conscripsit, tertius annus est exactus.

THUCYDIDIS
LIBRI SECUNDI
FINIS.

τὴν Ναύπακτον, ἅμα ἦρι κατέπλευσαν ἐς τὰς Αθήνας· τούς τε ἐλευθέρους τῶν αἰχμαλώτων ἐκ τῶν ναυμαχιῶν ἄγοντες, οἳ ἀνὴρ ἀντ' ἀνδρὸς ἐλύθησαν, καὶ τὰς ναῦς ἃς εἷλον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα ἕκτος, καὶ τρίτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε, ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ
ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ
ΤΟ ΤΕΛΟΣ.

BR. MUS.